

Bibliothèque numérique

medic@

**CAELIUS AURELIANUS. Caelii
Aureliani methodici siccensis liber
celerum vel acutarum passionum qua
licuit diligentia recognitus, atque nunc
primum in lucem aeditus**

Paris : Simon de Colines, 1533.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?33333x01>

CAELII AVRELIA=

NI METHODICI SIC=
CENSIS LIBER CELE RV M
VEL ACVTARVM PAS=

sionũ,qua licuit diligentia recognitus,atq;
nunc primũ in lucem æditus.

P A R I S I I S
Apud Simonem Colinæum.
1 5 3 3.

 EXCELLENTISSIMO
viro Ioanni Brayllon Medicorum
apud Luteciã facile principi, Ioan-
nes Guinterius Andernacus, S.

Aeliũ illũ Aurelianũ de mor-
bis acutis quem mihi nuper
emaculãdũ credideras, vir or-
natissime ad te remitto, formis
Colinæi Typographi citra cõtrouersiã
in Gallijs primi excusum, leuitérq; po-
tius q̃ seuerè castigatũ, simul vt volũta-
ti tuę qua maior mihi vix est vlla, obse-
cundẽ, simul vt studiosos homines hoc
etiã beneficio prolixior demerear. Qua
in re si minus petitioni tuę respõderim,
cogitato maluisse me prudentiam meã
abs te desiderari, q̃ beneuolentiam. Cur
enim nõ tibi de me tam præclare quoti-
die merẽti, tamq; honesta i cõmunẽ stu-
diosorũ gratiã postulãti morẽ geram?
Imò gratias potius referẽdas tibi cen-
seo, q̃ in tanta Medicorũ turba vnũ me
dignũ existimaueris, cui op⁹ hoc Cœlij
in re Medica olim Clarissimi castigãdũ,
ædẽdũq; cõmitteres. Nã quis nõ abs te

a.ij.

haberi aliquis optet, qui omnium doctorum consensu, communi hominum suffragio, ac etiam experientia principatum in arte nostra, hoc est, medica teneas, in cuius veneratione nunc pateant omnia, qui veluti praesens non tam privatis quam principibus viris, adeoque regibus numen expetere. Id quod non levi iudicio hominum fieri aliquoties sum expertus. Tam exacte veterum, per quos haec consummatur professio, scripta complexus es: tam diligenter recentiorum examinasti, ut nihil tibi queat imponere. Accedit huc incredibilis per tot annos rerum plurimarum experientia, qua omnes nos per varias mortalium aegritudines, tanquam manu ducis, ac ne alicubi vacillemus, confirmas. Iam quantum illud est, quod in maximis occupationibus nunquam intermittis studia doctrinae. Quippe nihil aut vetus, aut novum ex doctorum officinis prodit, quod non diligenter legas, discutiāsque. Hinc etiam est, quod omnes qui aliquid de literis possunt iudicare, singulari benevolentia comprehendas, tueare, iuves. Proinde quicquid operae in hoc authore castigando insumpsim,

tibi vir clarissime, à quo accepi, nuncu-
 patim dedico, cupioq; vt Celij nostri pa-
 trocinium suscipias. Nam scio non de-
 fore, qui calūniabuntur Veneris sanda-
 lium. Certe author, si quid iudico, lectu-
 dignus est vel hoc nomine, vt cognosca-
 mus, quales tādē fuerint, quibuscum
 Galenus noster acerrime certare di-
 gnatus sit. Item vetustas nō parū apud
 doctos commendari solet. Præterea di-
 ligens illa seu in refellēdo, seu in astru-
 endo vetustissimorum authorum com-
 memoratio plurimum habet authorita-
 tis, eaq; Latino sermone, quo hoc in ope-
 re vsus est, græcæ eruditionis, vt cuius
 facile erit intelligere, peritissimus. Cæ-
 terum dictio ipsius, Afrum fuisse testa-
 tur, haud paucis ante Galenū annis co-
 gnitum. Habes itaq; vir excellentissime
 pensum abs te mihi impositum: quod si
 gratum esse sentiam, serio triumphabo:
 si studiosi aliquid, hinc vtilitatis perci-
 piant, percōmode cecidit. Vale ex ædi-
 bus nostris Luteciæ, Calend. Septemb.

I 5 3 3.

a.iiij.

CAPITA PRIMI LIBRI.
Primus de phreniticis passionibus.

- Vtrum ne sint signa futuræ phreniticæ passio-
nis. Cap. I.
Quæ sequuntur qui in phreniticam passionem
proni intelligantur, quos labiles dixim⁹. Cap. II.
Quomodo intelligitur phrenitis. Cap. III.
Quæ sunt huic similes passiones, & quomodo
discernuntur. Cap. IIII.
Quomodo discernimus à phreniticis eos qui in
furore febricitant. Cap. V.
Quomodo discernimus eos dormientes ab alijs
qui in lethargiam deueniāt passionē. Cap. VI.
Quæ sūt differētiæ phreniticæ passiois. Cap. VII.
Quis locus in phreniticis patitur. Cap. VIII.
Quomodo curandi sunt phrenitici. Cap. IX.
De phlebotomia. Cap. X.
De cucurbita. Cap. XI.
Ad Dioclem. Cap. XII.
Ad Erasistratum. Cap. XIII.
Ad Asclepiadem. Cap. XIIIII.
Item ad Asclepiadem. Cap. XV.
Ad Themisonem. Cap. XVI.
Ad Heraclitum. Cap. XVII.

CAELII AVRELII
NI METHODICI SICCEN-
SIS CELERVM VEL ACV-
tarum passionum Liber primus.

Aunt Ippallum pythagor-
icum Philosophū inter-
rogatum quid ageret, res-
pondisse, nondum nihil:
Nondū quidem mihi in-
uidetur. Si igitur profici-
entium testis est inuidia,
quę nobis olim comes est,
magna gerim⁹, in his quę
gerimus. Placet itaq; Bellice discipulorū summe
celerum passionū libros scribere, quos tibi vtilis
magis q̄ necessarios fore cōfido. Vtilis inq̄ vt si
qua forte à Gręcis obscure dicta sunt, reuelētur.
Nōnunq̄ necessarios: hæc enī necessario in quo
sunt posita me tradente legisti. Nam interroga-
tionū ac responsionū libros, quibus omnē me-
dicinam breuiter dixi iam dudum ad Lucretium
nostrū perscriptos aptissime destinaui. Is enim,
vt nosti, ex omni parte Gręcarū scientia prædi-
tus est, literarum. ¶ Principio te scire volo om-
nium celerum passionū aliquas esse cū febribus,
aliquas sine febribus. Quarum necessario cū fe-
brib⁹, sunt plurimæ: vt phrenitis, lethargia, pleu-
ritis, peripneumonia. Sine febribus autem syn-
anche, cholera, & id genus, sicut ex consequenti-
tibus docebimus. Sed exordiū sumemus ab his
quę cum febribus esse noscūtur, siquidem fe-
a.iiij.

CÆLII AC V. MORBORVM

bres sunt acutis magis comites passionib⁹, in quibus est phrenitis præponēda. Nomē igitur sumpsit à difficultate mentis, sicuti & dysenteria, & dyfuria, quòd urinā vel ventrē impediunt. Phrenas enim græce mentes vocauerūt. quare vt supra diximus impedimentum phrenitica ingerit passio. Nam Demetrius Erophilum sequens libro sexto quē de passionibus scripsit, hanc diffiniens, delirationē dixit vehementē cū alienatione atq; febre, & in interfectionē celerē, aliquādo, & in sanitatem. Sed neq; à deliratione vehementi alienationē differre quisquā existimet: quā sanē passionē frequētius cū febribus, sed iugiter ac necessario nunq̄ sine febribus esse accepimus. dehinc vltra disciplinam elatus longa hoc diffinitione explicasse perspicitur adiuciendo cito interficientem esse passionē, vel in sanitatem celerem. Erat facile acutā vel celerem passionem dicere, quòd in vtrāq; partē ocys feratur, & esset hoc diffinitioni sufficiens. Asclepiades primo libro de celeribus scribens passionibus phrenitis, inquit, est corpusculorum statio, siue obtrusio in cerebri membranis frequēter sine sensu cū alienatione & febribus. Hanc ipse explorans diffinitio nē cum febribus dixisse inquit: siquidē sine his etiam mēte alienantur, vel qui papauer aut mandragoram, aut altercum biberint, aut immensa ira, aut nimio timore commoti, vel mœstitia etiam cōpressi, aut epileptica agitati passione, sine consensu (inquit) diffiniens. Ne etiā pleuriticum vel peripneumonicum phreniticū putaremus, qui in statu passionis septima vel octaua die sæpe mentis erroribus agitatur. Eius

sectatores quidam residuā partem diffinitionis
 differentes stationē corpusculorū vel obtrusionē
 aiunt eum dixisse secūdum membranas cerebri,
 si quidem sint etiam medullarū spinæ membra-
 nę. In quibus cū fuerit: obtrusio, nō ingerit phre-
 nitim. Pluraliter autē vsum dicunt, vt membra-
 nas diceret. Siquidē siue per multas, siue per om-
 nes id eueniat, etenim si singulariter poneret, ne-
 garet esse in multis, sed quisquis hūc sequeretur
 vnus esse membranę causam putaret. Frequen-
 ter autem quod adiecit diffiniens, quidam sequē-
 tibus adscripserunt, vt sic intelligamus, frequen-
 ter sine consensu. siquidem cum sensu atq; vehe-
 mēter fiat aliquādo phrenitis. Alij vero ātecedē-
 tibus esse inquit iungēdum, vt sic intelligatur:
 frequēter statio, vel obtrusio. Quomodo febrem,
 illam vehemētem dixit, cum de causis tractaret,
 & quę per stationem vel obtrusionem fuerit, illam
 vero solubilem atq; leuem quę ex turbatio-
 ne fuerit, liquidarum materialū, atq; spiritus, sic
 etiam phreniticę passionis illam dixit esse vehe-
 mentē quę statione vel obtrusione fuerit effecta
 corpusculorū. Alij vero non inquit quod sine
 obtrusione fiat aliquando phrenitis. Hoc Ascle-
 piadem dixisse accipiamus, sed quia sola ex ve-
 hementi. Sunt etiam quædā in hominibus sanis
 obtrusiones. Erat igitur melius, vt manifestis &
 cum sequentibus verbis intelligendam traderet
 passionem, & non per occultam atq; dissonantē
 obtrusionem, & quę fortasse neq; esse probetur,
 sicut libris quos intra sectas vnus scriptoris do-
 cebimus. Sed neq; oportuit eādem obtrusionem
 simul phrenitim atq; phreniticę passiois causam

CÆLII ACVT. MORB.

vocare. Si quidem vis loquutionis nihil aliud designet, quā phrenitim esse phreniticę passionis causā. Etenim dicere quod secundum Asclepiadem causa ea scriptionū siue partitionū sint quas Gręci categorias appellant, non appellationum quas idem profesorias vocant. Non enim alienationis aut febriliū, sed alienandi, vel febricitandi causas nominat. sic etiam phrenitizādi non phreniticę passionis causas dixit. Primo ad aliud ex alia re transire videbimur. Vtrum ne partitionū, aut ascriptionum, an appellationum sint causę: de qua re cum de passionum causis scribere cęperimus, dicemus. Dehinc paululum progrediēs at quę statio corpusculorū, siue obstrusio in quilibus, vel ex quilibus corpusculis fiat, atq; etiā quomodo ea quę partib⁹ eueniunt, totū cōmoueāt corpus ac febres generēt. Primo in his quę decimo scripsim⁹ enodauim⁹. Nūc enim febres, inquit, generent nō febricitare. oportebat autē proprie, non improprie loqui. Alij hæc defendētes aiūt eū verbis significasse phrenitim esse passionē ex obtrusione effectā. Habet cōsuetudinē pro effectu causas ponere. Denicq; lues diffiniens, lues, inquit, est qualitas insueta, in his, vbi est, locis consistentium animalium, qua ex communi causa facilibus morbis & interfectiuis adficiuntur. Etiam nunc luis causam pro effectu sumptisse perspicitur. Causa etenim luis est qualitas. Lues autem, decliuitas in egritudinē prona atq; celeberrima cōmunibus antecedētibus causis. Et in alijs vero his vtitur sæpe sumptionibus quas Gręci metalepses appellāt, vt exēpli causa, dicat densatū liquorē pro partib⁹ liquoris dē fatis. par

tes enim ad totum redigit. Sed neque expiant his maledicta, sed ostendunt etiam in alijs similibus peccatis adfectum. Quærimus enim non si consuetudinem habuit sumptionis faciendæ, sed vtrum hæc consuetudo recta esse videatur. Externa etenim si fuerit hæc à diffinitionibus consuetudo, veniam fortasse merebitur: in diffinitionibus vero non poterit ad veniam pertinere. Oportebat enim diffinitiuè loquētem proprijs vti sermonibus, & non abusiuis, neq; sumptionibus, quæ in contrarium sæpe vocentur. Neque nunc obstrusio causa est phreniticæ passionis, sicut in alijs ostendimus. Neque causam debuit pro effectu accipere, neque in membranibus consequentem obstrusionem fieri, sed in sensibus, hoc est in sensualibus vijs, quas græci αἰσθητικὰ vocant. Omnis enim phrenitis alienationem generaliter, cõmuniter autem alienationis substantiam in sensibus constitutam existimauit Asclepiades. Denique in diffinitionum libris alienationem diffiniens, hoc genere explicauit: alienatio est passio in sensibus, ex qua aliquando maiores intellectus efficiuntur, capacitate, sensu aliarum viarum, aliquando vero viæ capaciores motibus, sed hoc intardās inquit, ac sine febribus furor vocatur, quæ vulgo infaniã dicunt: recēs autē atq; cū febribus, neq; cū sensu phrenitis intelligitur. si igitur phrenitis passio est in sensu, nõ recte eã principaliter diffiniēs obstrusionē dicit esse in cerebri mēbranis. Adde etiam fieri phrenitim ex consensu per seueranti ac vehementi, sicuti ex alijs antecedentibus causis. Oportuit ergo etiã in eo quod diffiniēs adiecit, verbum frequētia seruare ordinē, ne

CÆLII ACVT. MORBORVM

dicendi ambiguitatē daret. Ex qua eius sectatores inter se plurimū pugnauerūt. Mētī etīā aptissime cū suā explanās diffinitionē dicit q̄ papauer alienationem facit. Soporiferam etenim ingerit pressuram. Hoc adeo defendentes quidam eius sectatores aiunt etīā somno fieri alienationē. Ipse deniq; Asclepiades in primo libro celerū passionum, furiosos inquit facere somnum, sic etīā alienationem faciunt. His nos respondebimus, differre pressuram à somno contra naturam. Etenim pressura intelligitur secūdam naturā somnus. Papauera autem pressuram, non somnum faciunt. At si accipiunt etiam pressuram somnū vocari, quæ necessario contra naturam est, oportebat etiam lethargos dicant alienari, & erit diffinitio phreniticæ passionis lethargiæ cōmunis. Et in lethargis obtrusio est secūdū Asclepiadem in membranis cerebri cum febribus ac sine sensu. De hinc etiam in furore febricitantium cōmunis erit diffinitio. in his enim, vt ipse ait, obtrusionem, in membranis cerebri frequenter sine febribus atq; cum alienatione effectam. Huic occurrentes quidam aiunt quod inquit, cum febribus duo significare. Vnum quod tardantem cum membranarum obtrusione longi scilicet temporis febrem significet, & non ex ipsa soluerit exordium: aliud cum febribus quidem, sed ex causa obtrusionis membranarum, febres oriuntur parua atq; immitiusculæ, in his, & imminutissimis fiunt plagæ siue percussa, atq; adfricationes quæ corpori minime accēdere feruorem possint. Sed etiam nunc confitentur confusum dictum, si ex hoc duo significat alterum ex his verum, alterū

falsum, dehinc febres fieri in phreniticis ex obstrusione membranarum solitum accipiamus, eorum tamen dictis repugnans. Additur enim alienatio cum febribus, denique etiam obstrusio ex qua alienatio fiet. Quod igitur secundo sequitur, causa prioris esse non potest. Adde etiam febres que per totum corpus causam earum ex obstrusione membranarum factam quo totum corpus accedatur, ratione carere. Etenim in epilepticis quibus etiam raptus omnium membrorum ex cerebri membranis, atque maiore causa secundum Asclepiadem descendit, quapropter etiam phlebotomia probat adhibendam, oportebat magis ac vehementius febrem accendi. Siquidem maiora corpuscula maioribus mista cum toto maiores faciant plagas siue percussiones & adfricationes. In libris denique definitionum phrenitim inquit esse alienationem repentinam cum febribus. Sed etiam nouus furor, quem insaniam vocant, saepe mouetur cum febribus. Nos igitur manifeste atque breuiter quantum res patiuntur intelligentiam, siue definitionem passionis trademus, dicentes, phrenitim esse alienationem mentis celerem, cum febre acuta, atque manu vano errore, ut aliquid suis digitis atrectare videatur, quod greci Crocydismon, siue carphologia vocant, & paruo pulsu ac denso.

Vtrumne sint signa phreniticae futurae passionis.

Cap. I.

DE hinc querendum vtrum ne sint signa phreniticae futurae passionis. Nam multi sectarum principes inter quos fuit & Asclepiades signa futurae passionis posuerunt. At Thessalus & ei

CÆLII ACVT.MORB.

sectatores, id posse fieri negant, dicentes quia nō futuræ phreniticæ passionis signa vera atque necessaria fuissent. Oportebat autem omnes in iisdem cōstitutos necessario esse phreniticos. Nūc vero quidam cum his afficerentur signis, in phreniticam passionem non venerunt. Secundo oportebat etiam aliarum passionum futurarum esse signa. Nullius autem futuræ passionis signa esse perspicimus. Neque igitur phreniticæ passionis esse posse signa credamus. Sed neque præstantius quicquam antecedentium causarum, ut adustio, cruditas, vinolentia, atque exercitium post cibum, vel mansio, siue somnus, in speluncis confertur, aut noua politura in muris parietis cubiculorum. Hæc alias quoque passiones ingerunt generaliter, ut lethargiã, apoplexiam, epilepsiam. Neque multos tempore certo specialiter phreniticam incurrere passionem, ut autumno vel alio quolibet firmum esse credamus. Incertum est enim, siquidem non omnes phrenitici efficiantur, sed alij diuersis afficiantur passionibus. Neque etiam vigilare, ac iugiter cum dolore urinam reddere paruum vel plurimum, atque grauedinem vel dolore capitis, vel occipitis, vel clunium affici, aut oculorum rubore. Hæc enim signa communia sunt passionum, quæ vexata membrana cerebri fiunt, atque male laborantiũ ægrorum non necessario omnium ac semper phreniticorum. Dehinc audacia sine ratione, vel e contrario securitas & hilaritas nō futuram, sed præsentem alienationem designant. Hæc expugnantes Asclepiadis sectatores contra primum responderunt, quanquam inquirunt signis futuræ pas-

fionis ægri afficiantur, ratione tamen certa non
 in ipsam plerumque veniunt. Si quidem imminens
 passionem cohibeat Medicinalis vera cu-
 ratio, quod inquirunt debemus diffinitione expli-
 catum accipere. Etenim furore febricitantium,
 non ex obstrusione membranarum quæ non si-
 nat initium sumere. Non igitur negant signa
 fuisse futuræ passionis. Dehinc signorum quæ-
 dam inquirunt secundum Asclepiadem esse ne-
 cessaria, vt cordis vulneratio mortis signum: quæ-
 dam non necessaria, sed frequenter futura signi-
 ficantia, sicut membranæ capitis vulneratio mo-
 riturum vulneratum significat. frequenter enim
 hoc non iugiter, ac necessario contingit. & fu-
 tura igitur phreniticæ passionis signa frequentia
 non necessitatem futurorum designantia. quæ
 propter manet genus futuræ phreniticæ passio-
 nis insignis. Quamquam necessario in eam veni-
 ant ægrotantes. Contra secunda vero hæc pro-
 bauerimus & de singulis scribentes docebimus.
 Dehinc potest etiam soli phreniticæ passioni hoc
 priuatum inueniri. Vt enim ab alijs passionis
 bus differt, sic etiam cum nondum est, differt
 cæteris respondentes aiunt antecedentes causas
 quas procataracticas appellant, singulares qui-
 dem non esse futuræ passionis signa, neque rem
 sine tempore neque concurrentia vt forte oculo-
 rû sanguinolentia, vel capitis grauedo, sed in vnû
 coaceruata, atq; concurrentia. Audacia vero sin-
 ceratione atq; hilaritas certa significatiõe dictas
 signa futuræ phreniticæ passionis sicuti & in ex-
 ternis, quamquã præsentia paruitate iam latetia
 pro futuris accipim⁹. Igitur Thessalus Primo li-

CÆLII ACUT. MORBORVM

bro diætetico præcepit phlebotomari in stricturâ magnam venturos, atque hos ita designat iugiter febricitantes & vsque ad dimissionis tempus submerso pulsu affectos, frequenter vel cum dolore urinam reddentes, cum hæc præsentis iam sint vehementiæ signa, non futuræ. Ex ea enim significatione futuram dicunt intelligi phrenitim quæ non naturalis est, sed multorum placitis est firmata. Dehinc præsentis passionis signa necessaria esse confitentur. Aiunt enim quædam esse quæ futura denuntient, quædam quæ sæpe futura, quorum secunda futuræ phreniticæ passionis esse dicunt. Siquidem non necessario sequatur. Quid enim est repugnans? omne etenim signum ad eam rem quam significauerit intelligitur, est enim ex his quæ ad aliquid intelliguntur. Quomodo igitur signum vocari potest cuius non solum præsens non est quod ostenderit, verum etiam in quibusdam neque erit. Secundum nos itaque decliuitatis atque pronæ ægritudinis in phrenitim recte nuncupatur, ut labiles in passionem ægros pronuntiemus, quos græci *εὐνόσους* totius appellatione vocant. Ipsius enim verbi qualitas, siue veritas excussa designat, aliquid esse, quo res ferantur nec tamen necessario vêturæ. Signa igitur res ipsa semper præsens, quæ significatur, ostendit. Qua sæpe etiam futura noscuntur. Alia vero esse signa decliuitatis in phrenitim. Alia in lethargiam, atque cæteras passiones, ex his reddere cœperimus, cum sua suis manifestabimus.

Quæ sequuntur eos qui in phreniticâ passionē
pni intelligant, quos labiles diximus. Cap. II.

IN phreniticam igitur passionē pro-
nos vel decliues sequitur febris acu-
ta, atq; difficile ad superficiem cor-
poris ascendēs, pulsus humilior, den-
sior, vultus subinflatus siue plenus,
sanguinis p̄ nares destillatio, vigilię iuges, aut tur-
batus somnus, & insania turbulenta, mentis solli-
citus, ac prauitas sine ratione, frequens tergōrū
est versio iacendi cum capitis assidua commuta-
tione. Aliquando etiam sine causa hilaritas, ocu-
lorum rubor cum leui lachrymatione, & circum-
fectio manuum sine vllō capitis dolore, articulo-
rum frigus sine tremore, vrinę abundantia flauę,
aquatę, tenuis, & paulatim exclusę. aliquibus eti-
am sonitus capitis atque aurium tinnitus: dolor
quoq; capitis repente non quiescit, nulla ex ma-
nifesta ratione præcordiorum etiam tensio, visus
attentus vel frequenter palpebrans. quidam me-
dici ex quibus sunt Asclepiadis sectatores, etiam
attendunt aëris qualitatem, quam græci cataste-
ma vocāt, & tempus, & antecedentes causas, &
naturam, & ætatem. Aëris inquirunt habitu ne-
quis caleseat quod eius causa plurimos afficiat vt
sæpe oculorum lippitudines vel vlcera. Temp⁹
autem, vt æstatis finem vel autumnum. In his
enim aiunt hanc frequentare passionem. Antecē-
dentes inquirunt causas, vt vinolentiã vel vigilias
ac iuges adustiones, naturam inquit, ægrotantis,
vt si fuerit mēte mobilis, atque iracundus, vel in
disciplinis literarum exercitatus, aut capite debi-
litato & facile inflationem sentienti, vel si quo-
b.j.

CÆLII ACVT. MOR B.

ties ægritudine afficitur facile alienatiōe vexetur, ætatem inquirunt si iuuenis. Omnia quidem sunt prouidenda, non enim ex vno vel duobus, sed ex multis concurrentibus, significatio firmatur. vnū etenim quiddam etiā ad aliud quiddam commune est. At vero in vnum conueniens multorū concursus, discretionum facit intelligentiam prominere.

Quo modo intelligitur phrenitis.

Caput III.

Intelligimus phrenitim ex toto signorum concursu. Vnum etenim singulare quicquam, vt est alienatio, vel febricula nō designat phreniticum, sed si multa concurrerint, quæ nihil aliud quàm passionē designent, vt sit significatio quæ vt suprā diximus ex multis confecta, vnum faciat signum, & significans eius rei quam demonstrat. Quare vt dixi intelligimus phrenitim ex concurrenti febre acuta, & alienatione & pulsu paruo atque crebro at testate carphologia & crocidismo. Ex his enim intelligitur passionis genus: magnitudinis vero atque proprietatis differētiā, plurima atq; alia sunt quæ designant à græcis symptomata appellata, vt febris cōtinuæ, vel hemitriteas esse, vel inæquales, atque superficiem corporis difficile ascēdentes, alienatio intra diatria, vel post diatria tēpus, iugis aut intercapedinata, cum risu tacito, aut cum cachinno, & cātilena vel certe mœstitudine, silentio, vel murmure, aut vagitu, aut leui se-

cum sua ipse miffitatione, vel mētis indignatione, vt in furore exiliēs difficile teneatur, atq; omnibus iracundus fit, & exclamet, vel feſe percutiat, aut ſuam veſtem atque propinquantium ſcindat, aut metu ſe abſcondendum exiſtimet, aut lachrymetur, atque ſecum loquentibus non reſpondeat, cum loquatur tanquam viſis & non ſolum viſis, ſed etiam mortuis: & neque potum poſtulet neque cibum, aut acceptum vehementer inuadat, & immasticatum tranſuoret atque maſticet. Neque tranſuoret, ſed in ore contineat, & poſt paululū pijciat, lucē quoq; aut tenebras fugiat, adſint etiā vigiliæ iuges, aut paruus & turbulentus ſomnus, oculi ſanguinolenti, cum tenſione venarum ſuarum & fixo viſu atque ſine vlla palpebratione, aut multum mobili, & cum iugi palpebratione. Aliquando etiam manu um ante oculos præmiſſione, quaſi aliquid apprehendere, vel detrahere volentium, quod aut inhæſiſſe oculis, aut ante volare ægrotanti videatur. Vultus etiam quibuſdam collectus atque conductus, genarum rubor perſeuerans, aut per interualla in pallorem mutatus, capitis ſiccitas quæ ſtatim ebibat fomenti liquorem, dentium ſtridor, guttæ ſanguinis leuiſſimæ per nares, capitis frequens alienatio, cum aurium intentione, vt aliquid audire videatur, indecens iacendī poſitio, pedum quoque iugis ex alto ſubmiſſio, corporis vacua fortitudo, articulorum iugis torpor, raptus etiam, vel attractio cooperatorum à pedibus ad ſuperiora, ventris fluſor, vrinæ aquatæ, vel felleæ cum nubeculis portētuoſis, vltimo quibuſdā etiā vultus mortuoſus;

b.ij.

CÆLII ACV. MORB.

alijs cum collo subinflatus, manuum tremor, pulsus creberrimus, atque submersus & tremulus, & imbecillis. Aliquando etiam deficiens & in similitudinem oleo defecti luminis marcescens, precordiorum vehemens tensio, atque ad superiora adductio, singultus, lingue impedimentum atque loquutionis inapprehensibilis articulatio. Dehinc quibusdam diaphoresis, quibusdam spasmus, aut pressura quæ lethargicam passionem attestantibus cæteris denuntiet, hoc pulsus inducit celeres: multos, aut paruos saltus. In magnitudinem erectio quæ sita & ægrotanti incõgrua atque subinanis. Releuatis autem atque ad sedem pergentibus omnia supradicta minuuntur. Grauius autem ac perniciosè affici dicimus eos quos ut supradictos plurima atque varia fuerint secuta & iugi & sine vlla indulgia laxamenti. Peius autem laborare dicimus eos qui post primam diatriron fuerint hac affecti passione, quàm qui ante ipsam. etenim præfauciatas viribus quicquid adhibetur graue atque indignum adiutorium, vel phlebotomice quæ principaliter temporis causa adhiberi prohibetur. Exitialiter etiam affici dicimus eos qui asperrimi atque audaces fuerint ægrotantes. Infontine etenim etiam sanis iracundi esse perspiciuntur. Nec non etiam qui subridere videntur, & stridore dentium, aut singultu affici. His etiam spasmus imminere significatur. Grauius etiam si mutabiles fuerint colore, & tremuli & stertentes, aut fastidiosi per omnia. Aliarum vero principes sectarum iuxta ætatis differentiam grauius affici dicunt, iuuenes à cæteris ætatibus, iuxta sexum & naturam viros, ac

foeminas, quomodo etiam sapere plus est in iuuenibus, atque maioribus. Maius enim fit malum, firmitate reliqua adiutum. Dehinc etiam illos qui natura fuerint tristes & in passione cum ridiculo delirauerint, aut rursus hilares natura atque cachinnosi cum iracundia & moestitudine egrotantes grauius affici dicunt. Siquidem nulla vestigia ex his quae sanitati fuerint consueta, remansisse uideantur. Nos uero dicimus communiter grauius laborare quos passionis adficit magnitudo. Illud enim semper in aegritudine magis afficit, quod a natura plurimum recesserit.

Quae sunt huic similes passiones, & quomodo discernuntur.

Caput. IIII.

Similes sunt atque uicines phrenitice passioni ex ipsa alienatione, furor quam uulgo insaniam uocant, melancholia, pleuritis, atque peripneumonia: quae saepissime accessionis tempore alienationem faciunt. Item mentis alienatio. In his qui mandragoram, aut altercum biberint. Internoscuntur autem furentes atque melancholici a phreniticis. Siquidem alienatio sine febricula, atque crocidismo, uel carphologia esse uideatur. Dehinc tarde saepissime atque sine passione. Item melancholia fellis nigri uomitum faciat stomacho patiente, aut plus a caeteris corporis partibus aegrotante. Praestantius autem odisse homines facit, atque uultus colorem plumbeum. Item ut pleuritis & peripneu-

b.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

monia & omnes passiones, quæ ex dolore accessionis tempore alienationem faciunt, internoscuntur hoc modo. Primo quòd cum dolores asperantur, extenditur atque consurgit alienatio, & eorū indulgētia minuitur, quippe leuis atque solubilis deliratio. Nam phreniticorum si ex consensu fuerit, facta tamen, & non semper accessionibus aucta, aut demissionibus minuta, sed magis intardans atque perseuerans perspicitur. si vero potomalo medicamine, vel alterco alienentur, discernuntur secundum interrogationem præcedentes causæ. sed quia etiam de medicamine potom potest phrenitis euenire, (Non enim præordinatæ atque fixæ sunt necessario eius antecedentes causæ) ad interrogationem præcedentium causarū æger credibilis esse non potest, item externi, hoc est, ab ægro alieni antecedentia nescire possunt, totius differentiam accipimus, vt si non febricitat hoc sit signum internoscendarum causarum, si autem febricitat crocidismus atq; carphologia & densitas pulsus absint. His enim qui mandragoram vel altercum biberint rarus est pulsus.

Quomodo discernimus à phreniticis eos qui furore febricitant.

Caput. V.

Quomodo furentes siue insanos à phreniticis sola febriliū sinceritate omnes sectarū principes decreuerunt, & sæpe etiam febris ex alijs causis his passionib⁹ incidit. Oportebat hos etiam cum febribus furore delirantes à phreniticis discernere. Non quidem mutandæ curationis causa. Omnes etenim passiones celeres

supradictæ atq; tardæ, sed insuper positione constitutæ, quam græci epithesim vocant, laxatiua atque mitigatiua indigent curatione. Sed ad demonstrationem, quo probemus etiam specialium vti discretionem, hæc posuimus. Est autē utilissimū etiam localibus adiutorijs, vt patientibus locis, vel plus patientibus curationem adhibeamus. Nam phreniticis atque furiosis caput magis, melancholicis stomachus patitur. Igitur non febricitare furiosos percunctatum non est siue vniuersale, quod græci catholicon vocant, sed est discretionem partile. siquidem, vt diximus, quidam febribus afficiuntur, sed phrenitici acutis, vel celeribus, furiosi vero tardis, quanquam sit etiam hoc insufficiens discretioni propter eos qui repenti & no furore agitati febricitant: remanet, vt ordine accidentium discretionē faciamus. Præcedit enim febrem in furiosis alienatio, in phreniticis vero febricula alienationem: sed quia aliquādo potest furentum alienatio concurrens febriculæ latere, aut ordinis, aut interrogationis, vt supra diximus causa, si quidem ab ægro narrari non possit, aduertamus in phreniticis paruum atque crebrum esse pulsum necessario, in furiosis vero maiorem. Sed quia initij, vel augmenti accessio nis febrium par in his atque creber pulsus esse potest, declinationis autem atque indigentie maior, illud aduertere debemus: quia in phreniticis etiam tunc paruus atq; densus perseverat, vt discretionē magis ex pulsu faciamus, quanq̄ etiā ipsa infirmetur sæpe febrium nequitia, quæ vt in alijs passionibus sic etiā in furiosis pulsum paruum atque densum seruat, ita discerni vel in-

b. iiii.

ternosci potest cum neq; crocidismum in egrotā
tibus viderim⁹, quod est ex operimentis fimbria
rum veluti decerptio: neque carphologiam, quæ
est festuearum leuium à parietibus veluti detra-
ctio, quam necesse est phreniticos facere. Quæ
denique si furiosis aduenerint, in febribus consti-
tutis, in phreniticam passionem, ex insania venis-
se pronuntiamus, tanquam rursus & phreniti-
ca passio recedentibus proprijs signis, hoc est,
supradictis in furorē transeant. Non aliter quàm
si etiam alijs id testantibus signis, in lethargiam
veniant, vel certe releuati ex lethargia, in phreni-
ticam redeant.

Quomodo discernimus dormientes phreni-
ticos ab his qui in lethargicam deueniunt
passionem.

Caput. VI.

Quomodo phrenitici aliqui augmē-
to passionis in lethargiam, aliqui
declinatione in somnos deueni-
rint, & cū aspectu cōmune quod
vtrique non sentiunt atq; multos
inexercitos medicos errore sefellerunt, vt dormi-
entes tanq̄ depressos excitarēt, aut opp̄ssos tanq̄
dormiētes sine adiutorio passioni traditos, reli-
quissent. Vtilē ducimus eorū discretionē facien-
dā. discernūtur igitur colore, caractere, respira-
tione, pulsu, tactu, schemate iacēdi, febrīū magni-
tudine. Colore inq̄, dormiētiū enī mūdū corpus,
atq; floscule viuidū & naturali habitudine ple-
nū. Oppressorū vero in lethargia passione pallēs,
vel plūbeñ, vel quolibet alio colore affectū, iueniñt.
Character aut̄ dormiētiū hilaris, lethargicorū tri-
stis inueniñt. Itē spiratio dormiētiū ordiata, lethar-

gicorū tarda esse probatur. Pulsu etiā discretio-
nē facimus, q̄ quanq̄ vtriq̄ subinflat⁹ atq̄ ma-
ior, tamen cū inanitate in lethargis, cū plenitu-
dine dormientibus inuenitur. Tactu autem le-
thargis etiam præcordia distenduntur plurimū,
& totum corpus durius fiet ob nimiam strictu-
ram: dormientibus vero econtrario, quia strictu-
ra minuitur. Etiam præcordia relaxantur, & to-
tius corporis tactus mollior efficitur. Schemate
iacendi discretio fiet. Siquidem lethargi à capite
lecti ad pedum loca labantur, & incomposito,
vel indisposito iaceāt corpore. Dormientes vero
congrua naturę positione cernantur. Magnitudi-
ne inq̄ febrium, dormientium enim minor ac le-
nior, lethargorum maior atq̄ aspera febricula in-
uenitur. Quapropter obseruanda sunt etiā tem-
pora. si enim in declinatione passionis, & in di-
missione vel declinatione accessiōis sensus ægro-
tantium quieuerint, intelligimus somnum. Si ve-
ro in augmento passionis vel accessionis & ma-
gis in eius initio, vel augmento id acciderit, le-
thargum pronuntiamus.

Quæ sint differentiæ phreniticæ pas-
sionis. Cap. VII.

Differētias phreniticæ passionis qui-
dam ex accidentiū proprietate fa-
ciendas existimant. Aiunt denique
aliam esse alienationē cū risu atq̄
puerili saltatiōe. Aliam cū mœrore
atque exclamatione vel silentio aut timore. Nos
vero aliam dicim⁹ esse ex strictura, aliam ex cō-
plexione stricturæ atq̄ solutionis. Est enim verū
ita discernere, vt non accidētium diuersitas pas-

CÆLII ACUT. MORB.

tionis differentias ostendat. Sed generalis quædam ac necessaria designatio, quæ fiet vt supra diximus ex principalibus passionibus, vnde etiã curationum ratio sumatur.

Quis locus in phreniticis patitur. Cap. VIII.

Quæsitum etiam quis locus in phreniticis patitur & magis à principibus aliarum sectarum, vt secundum differentiam patientis loci curationes adhiberët, & localia locis adiutoria comparent. Nos autem siue locorum siue vicinitatis eorum causa generalem curationem non mutamus. Non est enim sub eodem genere iacens locorum necessaria differentia. aliqui igitur cerebrum pati dixerunt, alij eius fundum, siue basin quam nos sessionem dicere poterimus: alij membranas: alij & cerebrum & eius membranas: alij cor: alij cordis summitatem: alij membranam, quæ cor circumtegit: alij arteriarum eam quam Græci ἀόρτην appellant: alij venâ crassam, quâ ijdē φλέβα παχέα vocauerūt: alij diaphragma: & quid ultra tendimus quod facile explicare possumus, si id quod senserunt dixerimus? Nam singuli eum locum in phreniticis pati dixerunt, in quo animæ regimen esse suspicati sunt. Denique singulorum iudicium atque assertionem pertractantes expugnabimus libris quos de passionum causis scribemus. Nos igitur communiter totum corpus pati accipimus. etenim totum febre iactatur. Implet

denique phreniticorum significatione febrium signum, quapropter totum corpus curamus, sed plus pati dicimus caput. etenim antecedentia demonstrant signa ut eius grauedo, tensio, dolor, sonitus aurium, tinnitus, siccitas atque sensuum impedimentum, & cætera quæ iam passionis præsentis esse signa noscuntur, singuli sensus suo careant apprehensionis officio, palpebra dura, oculi sanguinolenti, ac prominentes, genarum rubor, venarum extensio, vultus inflatio, ac plenitudo, linguæ asperitas. Eos vero qui nos ex naturali tractatu, quam Græci physiologiam, patientem locum apprehendere dixerunt. (Siquidem prænoscentes animæ regalia in capite constituta, exinde mentis alienationem fieri acceperimus) ita expugnamus, ut primo regale locum maternum remanserit. Sed nos varietas atque multitudo accidentium in capite signorum, plus à cætero corpore docuit pati. Sed autem faciem magis plurimis signis affici, & propter ea huic esse adhibenda adiutoria. Nunc vero cucurbitam occipitio apponitis. Si quidem per apertionem, quam Græci anatomiam, didiceritis sensuales vias inde sumere exordium. Hic rursus similiter eos peccare perspicimus, etenim faciem curamus cataplasmate, atque vaporatone: atque occipitium tanquam dolens & extentum apposita cucurbita scarificamus, sicut etiam alias partes atque præcordia si in tumore fuerint constituta. Explicata variæ passionis apprehensione ad eius curationem transeamus.

CÆLII ACVT. MORB.

Quomodo curādi sunt phrenitici. Cap. IX.

Quomodo curationib⁹ principio locus aptād⁹ est: iacere oportet phreniticos, in loco omni ex parte deuio: ne aliqua transeuntium voce pulsentur: fenestris etiā altioribus luminato. Sæpe enim in passione constituti alienatiōis causa sese præcipitātes latuerūt. Dehinc ob obscuratiōis proprietatē strictura laborātes, in lucido atq; tepido & amplo mediocriter locamus. Etenim vltra modum feruēs naturaliter febricula caput incendit, & rursus frigidus cōstringit atq; corporis auget densitatem. Item nimium lucidus membranā percutiet cerebri immodici splendoris causa. paruus etiam si fuerit atq; humilis tecto, suffocabilis erit aeris paupertate. Sit etiam sine vllō picturæ figmento, ne vīsa ægri ex picturis mēte accipientes, quæ Græci phantasmata vocauerūt, plus asperentur, aut in risum soluātur. maxime cū ratione careat, multorum ingressum aut frequentiam prohibere, & pictura occasionem lacerandę mentis acquirere, cum iugī visu falsa coguntur pro veris accipere. Hinc etiam splendidi colores parietum siue straminum vel operimentorum prohibendi. Resultantes enim, vt ita dixerim, percutiēt visum. solutione autem optinenti laborantes e contrario iacere oportet loco medie obscuro, atq; refrigeranti. neq; enim nimium frigidus, neq; obscurus passionis mitigare celeritatē potest. stramenta etiā omnibus mollia atq; operimenta cōueniunt: sed tenuia solutione laborantibus, corpulenta vero atque calida strictura affectis. Sic

etiam lectus omni ex parte firme locatus, vt cū fuerint impatienter iactati vel necessitate cogente deuicti, immobilis perseueret. forib⁹ etiā atq; fenestra auersi, ne ingressu hominum asperetur. At si etiam alienatio fuerit principali passioni contraria, vt strictura laborantes lucem odisse faciat, solutione laborantes tenebras, oportet alijs oculos contegi, alijs tenue atq; blandum lumen immittere, lucernæ aut lucis etheriæ, sed arguto vsu machinatū, quo velim per quandam cauernam, ægrotantis vultum perfundat, & nullas tangat alias corporis partes. Sic etiam mitigabitur alienationis augmentum & adiutorium passioni aptum congrue seruabit qualitatis effectum. Laxat enim, vt supra diximus, lux colore quo videtur, sed consequenter necessario suæ tenuitatis causa manet cætero circumfusa corpori tametsi non uideatur. Similiter etiam obscuritas vel tenebræ si fuerint ægrotantib⁹ odiosa & curationi necessaria, erūt artis astutiā cōponenda. Sed si ita fuerint alienatione commoti qua obscurari totum vel luminari velint, erit conijciendum vt, quibus obscurum aerem fecerimus calidum tamen faciamus, quibus autem lucidū eōtrario vero frigidum faciamus, vt & congruam passioni seruemus qualitatem, & eorum furorē mitigando nō asperemus. Si vero nihil ægrotantes praua cupiditate turbauerit, seruabit lucem strictura, obscuritas solutione laborantibus adhibenda. Vel quomodo turbatio atq; motus & iactatio corporis celeritatē asperat passionis, erit aliquando mitigandi furoris causa ægrorum voluntati seruiendum. Istringitur enim magis solu-

CÆLII ACUT.MORB.

tio, vel strictura laxatur, si grauiorib⁹ auersis parua contrarietate vexentur. strictura laborantib⁹ obscurum, siue solutione laborantibus lucidum adhibendum iudicamus locum. Dehinc si strictura obtinuerit, conuenit ægrum vsque ad accessionis declinationem vigilare, tunc somno dimitti. At si longa fuerit accessio, etiam ante dimissionem somnus poterit adhiberi. Maior enim ab imtemporalis somno vigiliarum est vexatio. Siquidem etiam vires ægotantes insinuat. Dehinc iudicio nostro abstineri vel tolli non potest, somni autem imtemporalitas si fuerit interrumpenda, excitare dormientem poterimus atque soporis oppressionē prohibere. Delirationes vero ægotantium vsu dextero atq; artificio feruentes accipere & tolerare debebunt, vt alijs assentiant, alias uero consentientes redarguant, ne frequenti correctione asperos faciant ægotantes. Denique si quos sanitatis tempore inuisos habuerūt, intrare prohibemus, ne his visis aspererentur. Eos uero quos metu aut uerecundia coeluerunt, per interualla intrare permittimus: parit enim frequentia contemptum. At si exilire de lecto uiderimus nimietate furoris, melius erit plurimis uti ad remedium ministris, sed qui possint lenitate retinere, vt etiam laxamētum stricturę præbeamus. Vel si fuerint qui vt supra diximus teneant, aut ipsorum visu commoti fuerint ægotantes, ligationibus utimur, sed prætextis lana aut ueste locis, quos uinculis neccim⁹, ne maior utilitate quiescendi imprimatur vexatio. Ligationibus etenim immodice constricta,

necessario tumescunt, propterea omnis in peius extenditur passio. si linguæ atque totius oris siccitas fuerit, oportet spongia tenera, aqua calida infusa, atque mediocriter expressa, sensim uniuersa quæ siccauerunt, humectare, non sine cautione. adiunctos enim sæpe digitos spongia, alienatione coacti ægri momorderunt. Quapropter, si fieri poterit, cogendi sunt, ut exerant linguam, atque ita supradicta faciamus. declinante accessione, hoc est, cum è uisceribus reclusus feruor ad superficiem corporis atque articulos uenerit ægrotantis, pulsus quoque densitas, & humilitas in amplitudinem atque raritatem uenerit, oportet pubetenus, hoc est, inter umbilicum & pectinem, quod Græci ἠΨρον appellant lanas oleo calido expressas apponere, quæ omnia etiam vicina contegant, ut inguina, atque vesicæ partes, vel si qua ventrem contegant: fouendum caput oleo dulci atque calido. Dehinc alienatione perseverante etiam calida cum oleo mixta, quod Græci vocant hydræleon. Paulo etenim vehementius hoc genus fomenti operatur, si ut supra diximus oleo aqua calida miscetur, vel foenugræci, aut lini seminis succus. Sed hæc singula sine ullo esse odore debent, atque nullo fumi afflatu vexata, ne caput impleat, & alienationem exasperent. At si adiuncta fuerit stricturæ solutio, ut aut venter fluens, aut sudores esse videantur, caput supradicto modo, atque fomentis supradictis curabimus. etenim alienatio, tumore membranarum cerebri fiet. Medias uero partes frigido ac viridi curabimus

CÆLII ACVT. MORB.

oleo. Si autem plurima atq; superans fuerit & occulte in diaphoresim venire posse ægotantes viderimus, tunc etiam caput dulci quidem, sed frigido oleo fomentamus. etenim frigus diaphoresim, dulcedo strictionem temperat. detergēdus etiam erit sæpissime sudor, qui per vultum atq; thoracem emicuerit, spōgia molli. At si pl⁹ fuerit extentus, vt integros solui videamus, etiā flabris vtimur, non quidem sine respectu alienationis. etenim si constricturam ea curatione mitigari videamus, audacius id facere perseverabimus. Si autem asperari senserimus, erunt minuenda quæ gerimus, conijciantes, non tantū solutionem constringi adiutorijs, quantum alienatione augetur. Nanque necessario requies congrua solutioni atq; xnoius motus accipitur. declināte accessione os colluere iubem⁹ ægotantē ex aqua calida, vel si impatienter siti iactatur, dabimus ei potum, sed strictione sola laboranti, plurimum: ut densitas irrigetur. solutione laborāti, parū: vel si plurima cogit solutio, etiā frigidū.

De phlebotomia.

Cap. X.

AT si sola atq; vehemens strictione egros in phreniticā extemplo passionem perduxerit, designat adhibendam esse phlebotomiā, permittentibus viribus: atq; si passio cogit, intra diatriton: si minus, in ipsa prima diatrito: ultra nūq̄. vexatur enim in eiusmodi ægritudinibus corporis vires. phlebotomandi autem disciplinam, vel magnitudini passionis moderationē faciendī cōgruam, libris quos de specialibus adiutorijs scripturi sumus, docebimus: prin-

cipaliter monētes ne vsq; ad animi defectū, quē
 Græci lipothymiā vocant, adiutoriū tendere ni-
 tamur. Timendum enim hoc sæpe est accidens,
 quod Græci symptoma vocant: quanq̄ in omni-
 bus passionib⁹ siquidem sit mortuosum, plus ta-
 men in phreniticis afficitur male præacta ner-
 uositas. Dehinc post phlebotomiam caput simi-
 liter fouemus, atque oecipitiō lanas oleo calido
 ac dulci madidas apponimus. Similiter etiā ver-
 tebris, quas Græci ἰσχία vocant, præcordijs etiā
 am atque pectini. Hæc enim necessario in phre-
 niticis passioni consentiunt. At si intra diatriūtū,
 vt suprā diximus, phlebotomia fuerit adhibita,
 post paululum os colluere aqua calida ægrotan-
 tes facimus: potum quoq; dabimus: dehinc dor-
 mire permittim⁹. Sin verò in ipsa diatriūto phle-
 botomia adhibita cum adiutorio motus quieue-
 rit, oleo ægrotantium corpus perungendū erit,
 atq; à ministris facies lauanda, vt alienatio nul-
 lo nouorum vultu asperetur. Noti enim vsu pru-
 dentes delirationes faciunt, non resistendo. Præ-
 sentibus etiā his quib⁹ vt supra docuimus ægro-
 tantes verecundiā debent. Cibum dabimus sim-
 plicem, digestibilē, paruū, laxatiuum, vt est ali-
 ca, calida aqua, aut mulla decocta, vel panis ex
 aqua calida, aut alica supra dicta forbilis facta,
 vel ex melle atq; oleo & anetho, & sale paucissi-
 mo præcocta. Solutione autē laborātibus pultē
 dabim⁹, atq; panē & oua ἀπαλά. Dehinc ōnes
 somno dimittim⁹, vel si minime dormire potue-
 rint, quiescere tamē iubemus. Nō enī min⁹ som-
 nus cibo reficit opportun⁹. Dehinc alia die à ci-
 bo abstinemus, fomēto atq; potu vtētes. Secūda

c.j.

CÆLII ACVT. MOR B.

vero diatrīto si vēter suū non agnouerit officiū, clysterem adhibebimus ex aqua & oleo calido, vel decoctione fœnugræci aut lini seminis, cum oleo, etenī intestinorū siccitas rigatur, & aliena quæ retinebātur excludentur, & acrimonia quæ ex ipsis nascens ex alienatione quadā capitis tumētia aspernabat, detrahetur, atq; ipsum caput localibus adiutorijs melius præparatur. Tū post intellectionē medias partes cataplasmate curamus ex fœnugræci & lini seminibus admixto polline, quod Græci maeton vocant, & est omnibus vsitatū. Dehinc simili supra dicto cibo utemur. Alia vero diatrīto caput detondemus. etenī detractis capillis partes reflantur plurima grauatione liberatæ. Tunc post tonsuram lanis oleo calido expressis caput tegemus.

De cucurbita.

Cap. XI.

Lia dehinc diatrīto rasis partib⁹ cucurbitam apponimus occipitio mitigāter atq; sub ipsa fronte sanguis sugas facim⁹ inhærere quatuor vel quinq; ut non ex vna parte detractio fieri sanguinis videatur, sed veluti circulatis totum spiret atq; reueletur caput. At si plurimū laxamentū facere voluerimus, totū caput rademus & per circulū plurimas cucurbitas affigim⁹ alterā occipitio, alterā medio capitis, quod Græci bregma vocāt, alias duas superius à tēporib⁹, sed neq; cū multa flāma, neq; multo tempore immorari. Arentes enim atq; liccatæ facile commouēt caput, implēt, ac mētis faciūt alienationem augeri. Ita detractis cucurbitis si partes erubuisse viderimus, leniter scarificamus, si minus

mitigamus vaporātes spōgijs, sine nimis calidis relaxamus: vapore etenim nimio tanq̄ frixantes densamus. Quapropter vt supra diximus post iugem atq; temperatā vaporatōnē vbi partes rubuisse viderimus scarificamus. Pōst nanq; etiā vaporatio ante cucurbitæ appositionē adhiberi debet, ne plurimū infixa immoretur, & inde partes radi videantur. suppositis ergo cucurbitis cū sufficientem locorum verticē factū viderimus, scarificamus. Si enim nō solū cucurbitæ quassatio mitigatur, sed etiā floris sanguinis facilitas fiet, explicita scarificatione rursū cucurbitas imponimus, vt sanguinis detractio fiat. Sed eo tempore capiti atq; collo & vicinis partibus leues erūt cucurbitæ apponendæ, quo in laxamentum cōsentiāt. At si in præcordijs tumor fuerit, erunt ipsa prius scarificanda, sic etiam & vesicæ partes vel vicinæ ei⁹. Tūc in alia diatrīto caput, dehinc clunes etiā simul scarificare noxiū atq; vexabile est. Erit enī eiūsdē tēporis multas per partes effecta sanguinis detractio phlebotomiæ quæ necessario vires absumat. Quapropter partiatim erit adhibēda cucurbita, vt exēpli causa, nūc præcordijs atq; pubeten⁹ prærasa capillatura, nūc capiti, nūc clunib⁹, ac vertebrotēn⁹ quod Græci ἰσχυροῦ vocāt. Ceteris quoq; partib⁹ fomēto curatis ac decoctiōib⁹ supradictis & cataplasmatib⁹ relaxatis, atq; ita lenib⁹ cucurbitarū raptib⁹ vtemur, quos græci abusiue cufar vocant. præfricatis partib⁹ ad tractationē manū. At si vires illesæ aut min⁹ lesæ fuerit, post detractiōnē sanguinis factā spōgias expressas ex aqua calida partib⁹ applicamus, vel oleo calido mediocriter

c.ij.

CÆLII ACV. MORB.

fouemus. Tunc totū corpus per vnctionē curamus, his operatib⁹ magis qui egro seruiēdo iam noti sunt, ne mētis alienatio asperetur. Etenī eorum facile accipiūt atq; redarguūt delirationem præsentib⁹, vt sæpe dixim⁹, his quib⁹ verecūdiā ægrotantes debēt. Post perunctionē factā vt supra diximus cibū dabimus. At si accipere congrua noluerit, vel cōtraria voluerint, erūt fallendi. facile enim id fieri potest. Si quidē etiam mentis ægritudine afficiātur. Dabimus ergo cōgrua, fingētes ea quę ipsi petebāt. At si minime cōsenserint, erit cōfectionis argumētatio adhibenda. Vt si exempli causa vinū accipere cupiūt, mulsum demus: vel si ptisanæ succū petierint, alicā demus vel ex milio in similitudinē ptisanę cōfectū cū possint, si ex aliqua parte sapuerint, hortationibus, aut metu compesci. Si neque hoc fieri potuerit, dabimus ea quę non satis aliena sint ab his quę rationi cōueniunt, vt olus, aut ptisana. dabit enim quiddam laxamenti atq; indulgentiæ asperitatibus animorum, cōcupita oblatio, & non omnino sine cibo atque nutrimento perseuerabunt. Vinum vero omnino negamus, tanq̄ repugnās & nihil à veneno differens. etenī datum statim furorem exasperat, atq; in nimia magnitudinē tollit. Post refectionem itaq; erūt somno dimittendi, vel quod est vicinum, somno requies adhibenda, atq; vsq; ad totius passionis statum alterna, vel per interualla, cibi refeccio, hoc est interposita diei vnus ieiunitate, permittentibus quidem virib⁹: sed ea die qua cibum nō dederimus, erit cataplasmatib⁹ vtendū cōgruis, atq; iugibus, vsq; ad mediū tempus dimissionis,

At si porrecta ī dies numerosior erit egritudo, & statū infirmitas acceperit, cōuenit vt declinatione, augmēto, vel impetu passionis trāfacto motū gestationis adhibeamus, si vires patiuntur, in domo suspenso lecto, si aer loci bonus atq; mūdus fuerit. Etenim si motus vel gestatio somnū rupe rit, rursus addormiūt, atq; difficile expergiscuntur, perseverante iugi motu. At si hoc fieri non potuerit, in vicina porticu gestatio adhibēda, ita vt sella baiulatoria vel quolibet fessorio leniter atq; mediocriter moueantur. Similiter enim etiā si fuerint experrecti non statim erit gestatio incidenda. nam repētina statio atq; interrupti motus in prāteritas vigilias reuocant ægrotantes. Non enim dimissio accessiōis, sed totius passiōis declinatio, nūc curationem poscit. Quapropter oportet ægros perseveranter mouere, sed leniter atq; sensim & sine vlla nimietate. At si solutio magis inerat passioni, non erit gestatio adhibenda. Tenuat enim atq; dirarat motus, dehinc cū solutio prouocatur, etiā vigiliæ necessārio augētur. In dimissioe vero accessiōis, quā Græci anesin vocant, perseverandū est localibus adiutorijs cucurbitæ appositione, sed non adhuc adiungēda scarificatio. Bonum est enim corporibus sua seruare, ne latenter effusione frequenter ægrotātes in diaphoresin veniant. At si aliquo in loco vehemēs dolor emerferit, sola erit scarificatione curandus. Tunc cōsequentibus atq; cōgruis vaporationibus & fomentis & cataplasmatib⁹ & punctione vtendum, & cibo cū tēporis opportunitatem viderimus, quæ probatur signis quæ de febrīb⁹ scribētes docebim⁹. Generaliter autē

c.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

omniū passionū strictura laborātes min⁹ cibamus: cōuenit enī cibi paruitas dēsitati. Si quidē corpora min⁹ exhalēt, vtq; ecōtrario solutiōi plurim⁹ cōuenit cib⁹. Si quidē celeri⁹ insumat, plurimæ exalatiōis causa. At si vires ægrotātis fuerint dissolutę & febres nō ita acres, sed tūc spem veluti declinationes ostentent, aspiciēda erit imbecillitas viriū, dādus cib⁹, & si necessitas cæperit, etiā vinū, sed omnino paruū ad releuādas corporis vires. In his enī sane magis erit cōsiderāda liquidarū emissio materiārū, atq; corporis defluxio, & cutis veluti ruginosa, vel sulcata pānositas, quā gręci rhacosin vocāt. Etenī humilitas atq; densitas pulsus plurimos facit errare, vt putarēt viriū solutionē, atq; ita importune vinū dantes, insuperabiles mētis alienatiōes fecerūt excitari. Quapropter oportet etiā cū alijs, pulsū cōsiderare, nō solū si densus atq; humilis est. Hoc enī etiā nō solutis virib⁹ sæpe occurrit, sed si etiā imbecillis, & in cōparatione multarū effusiōe semp ac magis densatur, atq; humilis & tremul⁹ efficitur. Cordis etiā mot⁹ tarditate quadā defecti spiritu, motu torpescit, vt post factū saltum ad semet ex residuo corpore prærogatū spiritū trahat, difficulter aliū faciat saltū, siquidē nō possit spirit⁹ vsq; ad articularū finē, vel omniū mēbrorum peruenire summitatē. His deniq; accedit tremor, sed nō à tēpore, quo corpora requiescūt, sed cū aliquis sua mēbra attractare tentauerit. Etenī cessante officio atq; visu ægrotātis tremor si fuerit solutus, atq; è natura, vel sanitas tempore intelligitur iam fuisse. Prouidēdū itaq; quā in ista ægritudinis qualitate incauta vini dandi cō-

fuetudo ppter vitas, vt supra memorauim⁹, ac
 cusabilis apud inertes, quos idiotas appellat, in
 uenitur: q̄q̄ passionis causa ægrotantes interfecti
 videantur. Quapropter erit primo periculū præ
 dicendū, ac deinde vinū dandū. At si viriū solu
 tio nō fuerit, sed ex spōte pfect⁹, in meliorē par
 tē passiōis fuerit demōstrat⁹, nō illico præcipue
 festinandū circa mutandū curatiōis cursum, nisi
 triduo fuerit cōfirmata passiōis declinatio. Etenī
 facilis in recursum peiorē atq; in augmētū hoc
 passiōis est gen⁹, etiā si parua occasio impulerit
 causē. Quapropter etiā tūc propter difficultatē
 passiōis cauti⁹ erūt omnia agēda, atq; primū ca
 piti, vel magis patiētib⁹ locis cerotū apponēdū
 ex oleo dulci confectū. At si reliquæ fuerint in
 tumorib⁹ viscerū, cataplasmatib⁹ erūt pseuerati⁹
 relaxandæ, vel pinguibus palmulis. Si quidē nō
 præsentis tēporis, sed etiā sequentis habeāt rela
 xandi virtutē. Tunc etiā cōuenit caput fomē
 tis curare frequētius, sed cauta diligentia, nequa
 pars frigore tāgatur. Nam lata spongia erit sup
 ponēda gutturi, atq; mento. Dehinc paulo pro
 minentius à lecto producēdus æger, atq; pau
 lulū inclinādus. Tūc supponenda scaphula alta
 aqua calida plena, deinde duo adhibendi, qui fo
 ueant alterno officio, ne vllō tempore fomentū
 frigescere faciat caput. Per interualla denique
 erit etiam oleo perfundendum, & manibus le
 niter defricandum, sed non impressis. Tunc ex
 pressa spongia detergēdum, & vltra quæ hume
 ctata sunt forte pannis calidis detergenda atque
 lana calida est tergenda. Tunc residuum cor
 pus oleo perungendum molli quidem tactu
 c.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

manuū. Procedēte declinatione, solitū nobis est
 vti etiā fomēto à genib⁹ ad inferiora. Tūc cōpa
 ratioē profect⁹, cibi augēda humanitas. Primo
 enī oportet ac sufficit varietatē de simplicib⁹ fa
 cere, dādo pultē, aut forbilē cibū, oua atq; panē,
 vel elutā alicā, & nō alternis sed quotidianis die
 bus, & plurimū, cōparatione præteriti tēporis
 illorū dierū, quib⁹ paruū dare solebam⁹. Simpli
 ciorē vero & tenuē atq; paruū illis dieb⁹ quib⁹
 nihil dare solebam⁹. Cōfirmata atq; plurimū p
 ficiente declinatione, erūt addēdæ etiā medię
 materiæ pulmēta, quod Græci μέσηρ ὕληρ ap
 pellāt, vt pisces saxatiles, cerebrū, olera, sed non
 acria, vt betā, maluā. Tūc etiā ex deposito, vt
 falsum, oliuas. Hæc enī quæ de cellarario pferun
 tur, Græci apothecion vacauerūt. Oportet etiā
 aduertere vt quādo dam⁹ multū, minoris sit nu
 trimēti, aut quādo paruū, maioris sit nutrimēti.
 Sicut respōsionū libris resūptiuū quid tūc scri
 bentes docuim⁹. semp autē vtantur. dandus est
 cib⁹ vt intra dimissionis medietatē digeratur, &
 nihil superfluū sequens inueniat accessio. Augē
 di sunt igitur cibi pro viriū q̄titate. Deniq; si se
 corporis fortitudo attollere cœperit, dabim⁹ etiā
 volantū carnes, ut turdos, vel pullos gallinarū, &
 colūbinorū. Tūc etiā porcina carnem, atq; crura
 porcina, quę Græci acrocolia vocauerūt, vel quę
 motu frequēte exercētur in ijsdē animalib⁹. da
 bim⁹ etiā hœdinā carnē resūptis virib⁹, vt om
 nes supradictos cibos facile accipere ac digerere
 possit ægrotās. Ordinē cibi cōponim⁹, vt primo
 dem⁹ ea quę sūt medię materię, quā græci mesen
 hylen vocāt, vt pultes, pisces, cerebrum, alica, sed

quæ nō percutiāt, vt ficus vel ex melle, aut mul-
sum coctū, malū, vel celsa. Tūc deinde volandia,
sed nō pīguia, neq; cibus nutritilib⁹ adescata ob
acquirendam pinguedinē, sed mediocriter carno-
sa, vltimo porcinā atq; hoedinā. Proficiente cu-
ratione addenda erit gestatio, quæ in domo vel
in porticibus fiat, sed hæc quoque erit sensim
augenda. similiter etiam & corporis vnctio, atq;
defricatio, cibus supradictus, nunc quantitate,
nunc qualitate, erit augendus. Tunc lauacrum
adhibendum, & in abstinentia vini permanendū.
Cum autem sine vlla inquietudine corpus habi-
tare senserimus, dabimus vinum splendens leue
atq; mediè acre, non nimij odoris, temporis me-
diocris, vt neq; vetustum, neq; satis nouum sit.
Erit præterea aquatum dandum: metuenda est
enim in ista passione vini datio. Siquidem eius in
tumore fuisse substantia videatur. Tempore igitur
quo vinum dam⁹, erit primo æger perungē-
dus, tunc idem modus cibi dandus. Cum omnis
deinde sollicitudo recesserit, atq; omnia suspecta
circumscrip̄ta viderimus, & alienatio mentis om-
ni ex parte recesserit, febrib⁹ desertis atq; virib⁹
resumptis impauide omnibus supradictis vtēdū
erit coniunctis, vt gestatione, vnctione, lauacro,
& vario cibo atq; vino. Omni autem tempore re-
sumptionis erit curādum, vt ab alienatione mē-
tis reducti sapere cogantur. Pleriq; enim vsq; ad
sanitatis tempus, moestitudinem, vel iracūdiam,
aut alienationē mentis seruauerint. Quare oportet
eos qui hilaritate afficiebantur, seuera verbo-
rum atq; tristi oratione corrigere. Sic enim men-
tis laxata habitudo atq; pueris effrenata baccha-

CÆLII ACVT. MORB.

tio coercetur. Eos vero qui mœstitudine atq; ira afficiebantur, leui consolatione atq; nũc dictis hilarioribus & iucunditate releuare. Etenim tẽdiũ, vel mœstitudo non solum in his, sed etiã in alijs passionibus valuit sæpe passionem refricare. Nã si sani homines pleriq; anxietate in passioes corporis deuenerunt, nimirum etiam qui nondum sunt passione purgati, in eadem redeant cum animæ qualitas, sua, vt ita dixerim, cubilia quadam vulneratione affecerit. hæc est secundum Methodon curatio phreniticę passionis. Dehinc aliarum sectarum principes, quid ordinauerint prosequamur.

Ad Dioctem.

Caput. XII.

Hippocrates igitur solum nomen videtur tetigisse passionis libro quem de ptisana scripsit, Item libro prædictiuo quẽ prorrheticum appellauit, nam curationem nullam tradidit. Sed neq; Praxagoras, neq; Herophilus. Dioctes vero libro quem de febribus scripsit, ait oportere phreniticos fortes, atq; audaces lauacro curari. Simili etiam phlebotomare iuuenes fortes atq; plurimum sanguinis abundantes, vel cõsuetudine vinolentos, quosdam intra sextum diem, Aliquos vero etiam post septimum, & octauum. Item libro quem de passionibus & earum causis, & curationibus scripsit, non solũ, inquit, ex brachio sanguis est phreniticis detrahendus, sed etiã de venis quæ sub lingua sunt. Quantum ad hæc miseris erat melius debilitate potius q̃ vana corporis fortitudine laborare, ne tantis cladibus errantis medici vexarẽtur. Etenim audacia & irra-

tionabilis fortitudo peioratis est passionis, & magis in augmento. Perniciosius autem cum passio vehementescit, vexato tantis turbationibus ægro, lauacrum adhibere. Quod est econtrarium vtilissimum in declinatione, etiam non audacibus, neque fortibus phreniticis, dehinc noxius est etiam clyster acrior quem sepiissime probant, atque nihil ab officio differens. Phlebotomia quoque iugulatione non differt, cum vexatis viribus adhibetur, ut aiunt post septimum vel octauum diem, atque ita etiam ex vinolentia in phreniticam passionem venientes conuenit plerumque non phlebotomari, cum forte etiam solutio adfuerit. Alios etiam hoc est ex alijs causis phreniticos effectos, ut est adustio, sæpe phlebotomari oportet, Sed neque parum sanguinis habentes, quos graeci *ὀλιγαίμοις* appellant, ita curandi erunt, ut phlebotomi beneficio priuentur. Et quid ultra? cum enim non ætates, neque cetera, quæ superfluo posuerunt, prouidenda probemus, sed passionem magis atque eius comitamenta consideremus, falsa denique ac superstitiosa est etiam ex venis sub lingua constitutis sanguinis detractio, et enim caput implet, & eius fluor abstineri difficile potest. Ad Erasistratum. Cap. XIII.

Erasistratus tertio libro de febribus scribens, hoc solum dixit, quomodo in febrium alienatione vinum conuenit cum melle dari. Non ad examen dandi temporis sumpsit. Dicit denique multis profuisse, & miratur quomodo nescius temporum conuenisse fortunam dehinc multam inflationem facere nemo dubitat, atque plenissimam ventris commotionem, quippe cum neque dandi quantitatem adiecerit, neque alias adiutorij partes manifestandas aduerterit.

CÆLII ACVT. MORB.

Ad Asclepiadem. Cap. XIII.

Asclepiadi responsuri eius primum dogma proponamus, qua voluti apprehensionis falsitate, peccatis etiã inuoluuntur curationum: Primordia namq; corporis primo constituerat atomos, Secũda corpuscula intellectu sensa, sine vlla qualitate solita, atq; ex initio comitata, æternum mouentia, quæ suo incurso offensa, mutuis ictibus in infinita partium fragmenta soluantur, magnitudine atq; schemate differentia. Quæ rursus eundo sibi adiecta, vel coniuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habentia, aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. Nec, inquit, ratione carere videatur, quod nullius faciant qualitatis corpora. Aliud enim partes, aliud vniuersitatem sequetur, argentum deniq; album est, sed eius affricatio nigra: caprinum cornu nigrũ, sed eius alba ferrago. fieri etiam vias ex complexione corpusculorum intellectu sensas magnitudine, atq; schemate differentes, per quas succorũ ductus solito meatu percurrẽs, si nullo fuerit impedimento retentus, sanitas maneat, impeditus vero statione corpusculorum morbos efficiat. Fit autem eorum statio, aut magnitudinis, aut schematis, aut multitudinis, aut celerrimi motus causa, aut viarum flexu, conclusionem atq; squamularũ * exputo. Varias inquit fieri passiones, locorũ, aut viarum differentia, & nõ omnes statione corpusculorum, sed certas, hoc est phrenitim, lethargiã, pleuritim & febres vehementes: solubiles vero liquidorum atq; spiritus turbatione, Item bulis

mum magnitudine viarum stomachi atq; ven-
 tris fieri sensit. Defectionem vero atq; corporis
 fluxam & irregibilem laxitatem, viarum inquit
 raritate fieri, Item hydropisum perforatione
 carnis in paruum formulam viarum quæ possit
 solita corporis nutrimenta inquare, Item typum
 quotidianum maiorum corpusculorum statione
 fieri asseuerant. Cito etenim inquit ea exantlari
 atq; impleri. Tertianum vero minorum statione
 corpusculorum. Item quartanum minutissimos
 rum. Difficile enim impleri atq; exantlari pos-
 sunt, febrium ponunt signum feruorem plurimum,
 atq; immutationem pulsus, in vehementia, nisi ex
 aliqua hæc manifesta fuerint causa. Et neq; in-
 quit esse in passionibus statos dies, quos crissimos
 appellant. Etenim non certo, aut legitimo tem-
 pore ægritudines soluuntur. Vinum iubet febrici-
 tantibus dari, sed adiecta discretionem, Impari de-
 niq; adhibendum probauit, primo clysterem &
 iugiter adhibendum. Non etiam sitim vehemen-
 tem donec pulsus concidat, probat: etenim oportunitatem
 temporis fieri magis ab artifice posse
 q̄ sua sponte, aut deorum nutu venire. Appella-
 uit deniq; illam magnificam. Item in Samothra-
 cia clysterem, atq; vomitum probat, circa vespere
 ram pridie. Sed in his qui periodicis typis affici-
 untur, vomitum preponit clysteri. Itē lue ægro-
 tantibus vomitum & lauacrum probat. Typicis
 vero, clysterem & vomitū, & vinum samothra-
 cium, atq; salsum bibendum inquit, primo vsque
 ad tres quartas sextarij, & superbibendam partē
 sextarij. Itē tēpus dandi cibi nō dimissione perfe-
 cta, sed accessionis declinatione dicit. Et quosdā

CÆLII ACUT.MORB.

prima die, quosdā secūda, quosdā tertia, quosdam quarta, vel quinta, aut septima cibari iubet. phlebotomat eos qui cum dolore fuerint ægotantes, alios omnes prohibet phlebotomari, & magis specialiter phreniticos, adijciens etiā non esse tondendos: loci quoq; obscuritatem recusans. Item cardiacos vehementioribus clysteribus curat, & cum leui fuerint indulgentia releuati, reficit vino, & cibo. in synanchicis vero, vt supradictis etiam vtitur, pharingotomia, hoc est cannae siue gutturis ob respirationem diuisura, item hydropibus paracētesin probat, qua inquit, si forte plus modo fuerit facta humoris detractio, erunt ægri aqua calida replēdi tantū, q̄tum plus videremur abstulisse. Huic sane adiutorio detractio nem sanguinis ex talo factam, hoc est ex eius vena interiore similiter mederi dicit, & non esse ætius atque operantes causas ægritudinum in liquidis constitutas, quas synectitas vocant, sed esse antecedētes, quas græci procatarcticas appellant, item plenitudinem pleraq; passiones adiuuare dicit. Laudat etiam in salutaribus præceptis vitæ varietatē, atq; vehementer vtile dicit aquā bibere, & frigida lauari quam psychrolusiam appellant, & frigidam bibere. Item habitudinē athleticam negat esse tutam, & neq; vllam digestionem in nobis esse, sed solutionem ciborum in ventre fieri crudā, & per singulas particulas corporis ire, vt per omnes tenuis visa penetrare videatur, quod appellauit Leptomeres, sed nos intelligimus spiritum. Et neq; inquit feruētis qualitatis neq; frigidę esse nimia suæ tenuitatis causa, neq; aliū quemlibet sensum tactus habere, sed

per vias receptaculorū nutrimentī. Nunc arteriā, nunc neruum, vel venam, vel carnem fieri. Item tranſuorationis primam partem dicit extētionē fieri faucium, ſecundā viarum tenuitate, quæ ad ventrem ducunt. Item orexim quam nos appetentiā dicere poterimus: eam quæ cibū appetit, viarū maiore perfectione fieri dicit in ſtomacho atq; vētre. Eam autē quæ potū appetit, paruarū viarū cauſa fieri dicit. Præterea excrementa ventris græci ſcybala dicunt, negat aliena eſſe natura. Siquidem etiam ex iſtis corpora augeantur. Quædā deniq; inquit, animalia ex iſtis ſolūmodo nutriūt. Somnū enim etiā fieri ſpīrit⁹ ſenſibilis craſſificatione aſſeuerat, deinde regnū animæ aliqua in parte corporis cōſtitutū negat. Etenim nihil aliud eſſe dicit animam, q̄ ſenſuū oīm cœtū, intellectū autē occultarū, vel latentū rerum per ſolubilē fieri motū ſenſuū, qui ab accidētib⁹ ſenſilibus atq; antecedētī perfectione perficit. Memoriā vero alterno eorū exercitio dicit. Omnia præterea fieri neceſſitate, & nihil ſine cauſa, & neq; naturā aliud eſſe, q̄ corpus, vel eius motum. Deinde, inquit, non ſolum prodeſt, ſed etiā nocet. Hoc eſt Aſclepiadis dogma, nunc quem admodum phreniticos curauerit, proſequemur.

Item ad Aſclepiadem phreniticos curans.

Caput. XV.

Phreniticos curans, primo libro celerum, vel acutarum paſſionū, expugnat eos qui contraria poſuerūt adhibenda. Secundo quomodo declināda, vel auertenda ſit phrenitis. Ter.

CÆLII ACVT. MORB.

tio quomodo curanda, cum fuerit. Contradicens igitur primo in causa clysteres atq; irim bibenda, & acetū cū melle, & ex sinapi apophlegmatissimum & tonsuram. Siquidem hortamēto quodam liquidior faciat ad caput ascēsum, & in cōstructionem atq; tensionem cerebri membranā cogat. Accurrit enim incisuræ capillorum materies, & pori deniq; & capilli post tonsuram crassescunt, atq; fortiores fiunt. Quapropter etiam si homines, si post cibum totōderint, tussicula atq; catarrho, vel lippitudine vexātur, dehinc si lanis caput post tonsuram tegere curamus, q̄to meli⁹ si naturali tegmine capillorum lateat obtectum? Improbatur etiam in obscuro loco iacere ægrotantes, in luce enim, inquit, mentis siue intelligentiæ visa debilia, atq; parua efficiuntur, cum sensualibus visis arguuntur: sicut nocturni luminis ac funaliū flamma sub ætheria luce cōstituta visi posterioris oppressione languescit. in obscuro autē ecōtrario vehementiora atque maiora fieri mentis atq; intelligentiæ visa asseuerat, cum nullis sensualibus visis arguuntur, quiescentibus sensibus, deniq; tanq̄ præsentia, vel vera fiunt, sicuti somniantum etiam: tunc enim silentibus sensibus solius mentis visa operantur. Ac deinde cum nullis adhuc sensualibus incisa vocantur, tanq̄ præsentium non præsentium visa sequuntur, phlebotomiam etiam nihil inquit iugulatione differre, in phreniticis siquidē sit cum dolore ægrotantibus congrua. Nam dolor maiorum corpusculorū fractione fiet, quæ sola phlebotomia exantlari possent, phrenitici igitur nullo dolore vexantur. Siquidem angustijs in his paruorū facta vi

deatur statio, & propterea phlebotomati animi defectu, atque corporis frigido torpore afficiantur, aut vocis amputationem, aut mentis alienationem sustineant. detracta enim materie passionum causa remanente crassificari contingit, atque corporis facere algorem, tunc ad cerebri membranam spiritum, vel feruorem ferri, & statione corpusculorum geminata quoque alienatione. Et recte quidem clysteres atque irim & mulsum ex aceto & sinapi apophlegmatissimum recusat. Sed se ipse quoque impugnans sicuti in consequentibus docebimus, item tonsuram atque obsecrum locum & phlebotomiam non recte prohibere voluit, nocentur enim quidam non tonsuræ causa, sed intemporalitatis eiusdem, denique etiam sanos post cibum tondentes nocere manifestum est, ante cibum vero oportunitatis causa releuari. Dehinc etiam si vi sua prodesse tonsuram negat, oportuit tamen eam adhiberi propter usum localium adiutoriorum, sine qua necessario adhiberi non possunt, sicut superius docuimus. Aëris vero qualitas non occulta causa, sed manifesto passionis indicio erit iudicanda, secundum passionem. Igitur quomodo videmus alios strictura, alios solutione magis affici, cōuenit ut pro differentia his lucidus, illis obscurus sit adhibendus. Nam crassitudine, ac frigore constringens aër redarguit corporis defluxiones, quas græci aporrhœas vocant. At si, ut nuper docuimus, proprietatem accidentiū seruauerimus, quomodo quidam lucē fugiunt, vel oderūt, alij tenebras, cōuenit ut alios obscuro, alios lucido esse faciamus loco. Quid dicā quomodo pleraque ægris aliter sunt quā videntur. ex
d. j.

CÆLII ACUT. MORB.

visis namq̄ veris ducentes quidā mentis errorem, falsitate magis afficiūtur. Sic deniq̄ Hercules filiorum & coniugis inimicos visibus vultus accepit, Orestes etiā Electræ furiales vultus expauit. Non omnes igitur lucido in loco iacere concordat. sicut latius adiutoriorū libro explicam⁹. Est etiā vehementer noxiū phlebotomiæ vtilissimū adiutoriū prohibere. Quippe cū videam⁹ in ipso vsu sæpe passionē fecisse cōpēdiū. Etenī defectio vocis, atque algor sequentur eos qui incongrue fuerint phlebotomati, cōiuncta scilicet solutione aut intēporaliter, aut immodice. Vanum est etiā quia non dolent phlebotomiam prohibere, tanq̄ maiorū corpusculorū cōgruā detractiōni, quorū obrusione dolores efficiūtur. Primo enim paralyticos & peripneumonicos, & apoplectos cōgrue phlebotomam⁹, cū nullis dolorib⁹ afficiant. Secūdo etiā phrenitici dolēt, sed eorū mens, quia iudicio caret, nescit queri, quòd doleat. Videm⁹ nāq̄ eos sese mordere, aut vrere, aut pūgere: & naturale nō est nullo dolore cogēte fieri existimare. Dehinc maiorū corpusculorū detractiōne, etiā minorum necessario sequit. At phrenitici nō solū alienātur, sed febricitāt. Ita febres secundum Asclepiadem maiorum corpusculorum statione fiunt. Si igitur propter alienationem non conuenit, propter febres tamen conuenit adhibere phlebotomiam, sic etiam sanguis maiorum corpusculorū materia, sed non solum detrahit phlebotomia, verum etiam spiritum & feruorem, quæ vt dicit, parvorum sunt corpusculorum materiæ. Conuenit igitur secundum ipsum phreniticos phlebotomari, vt detractiōne minorum corpusculorum alie

natio mentis, maiorum febres auferantur. Apparet itaque neque secundum se consequenter Asclepiadem phlebotomiam prohibere. Proinde precauens vel auertens mentis alienationem, iuber addisci, quae sit accessionis ac dimissionis dies. Tunc grauiori die cibum dari paucissimum, atque expectato febrium statu, dari ptisanam, vel ordeum, aut alicam, aut cum beta lenticulam, vel his quicquid simile, conijciens solam ex his dandi nouitatem prodesse, nec habendum iudicium, quid istorum debeamus offerre, sed potestati aegrotantium dimittere dum, quid velint eligere. Alia die si febricula perseverauerit exantlare obtrusiones, & requiem corporis adhibere, aquam dantes potendam, non plusquam bis in die usque ad heminam, vel duas, & hunc modum etiam nocte seruare, sic rursus secunda die, transacto accessionis augmento dandum quiddam de prescriptis sorbilibus, atque alia die declinate febricula, uti sorbili cibo. Perseuerante vero rursus abstinere, & praeterito simile tertium imitari die. Tunc septima audere iam pane atque piscibus, & vino uti, soluitur inquit enim passio tertia saepe periodo. Ad haec respondemus quia etiam si sua sponte passio intra septimum diem solui potuerat, non soluetur, iniquae curationis causa. Etenim neque de somno, neque de vigilijs neque de capitis fomento, vel caeteris quae ad diligentiam pertinent curationis, quicquam videmus ordinatum, solis ex tribus medelam credidit adhibendam, potu, cibo, clystere, & hoc tanquam de experimento. Nam cibus, ut voluit, ante dimissionem dandus, transacto mox accessionis statu, turbatis ad huc liquidis atque spiritu, quo febres duplicent, & alienatio

CÆLII ACV. MOR B.

mentis ardeat, & non solū intēporaliter, verū etiam incongrue, stringit enim ordeū, & lenticula: relaxat pīfana, & alica, & nō possunt contrariæ qualitatis species iisdē passionibus adhiberi, nulla discretionē seruata. Dicimus etiā curiosum genus pulmenti atq; congestum, & primæ oblationi contrariū esse betā cū lēticula, quod appellauit seutlophacen, item ptīfanā: cōtrariū etiam clyster atq; noxius perspicitur omnibus quidem propter intestinorū mordicationē, & cætera, magis tamē solutionē. Ipse deniq; accusans vrētes, ait continuationē clysterū incēdiū atq; sitim facere. Inusta enim intestina melle, atq; cæterarum specierū mordicatione mouent feruorē plurimū qui per alta quadam continuitate viarū mēbranæ cerebri influat. Cuncta etenim, inquit, quæ sunt in alto corporis constituta sese occulta vicinitate contingunt. Quorum in numero mēbranam cerebri ponimus. Reuocat etiam & grauæ passionis, atq; perniciosum malum, nihil enim in ipsa grauius q̄ ventris est fluor. Quod igitur crescit peiorante passione, hoc phibet fieri clysterū pro uocatione, denique quæ culpans alios dixerit in ipsum conuertenda, vtentē clystere. Non enim dici potest solam frequentiam iniectiois accusasse, genus autem innoxium iudicasse, cum manifeste propter acrimoniam clysteres noxi iudicentur, & magis etiam si vsu frequenti, atque copia peccauerint adhibentes. Quid dicā quod neque semel Asclepiades clysterem iusserit adhiberi, cum secundo vna die dixerit innouandum, dicens perseuerante rursus, cibo abstinendū, & innouandum tertio præterita die quo clyster fue

rit adhibitus. Est etiam vanum sine disciplina tēporis potum ordinare. Ait enim bis dandum in singulos dies, mitto nō ōnibus ægris eundē modum competere strictura atq; solutione laborantibus, at iste duas heminas omnibus iussit dari, sed etiam vinum atque varium cibum septima die offerendum dixit, non declinationem passionis, sed numerum dierum aduertens, tanq̄ tūc necessario solui passionem existimans, quod est iuri, vel legib⁹ simile. Dehinc explicita passionis aduertendæ præcautione præsentis, hoc etiam effecta curatione ordinavit, cuius duplicē dicit differentiam, vnam meticulosam ac multis phreniticis aptandam, aliam vehementem atq; periculosam, quā philoparabolon appellauit. Quarum primam ordinans, si inquit, eum qui non sit ab alio curatus, acceperūt, & propterea nullo sit tētatus adiutorio, odoramentis vtetur, hoc castoreo, peucedano, ruta & aceto, vel ex his infuso liquore, & clystere detrahendæ obtrusionis causa. Sin vero ab aliquo medico fuerat ante curatus, erit, inquit, omnis vnctio, atq; cataplasma, vel odoramentum prohibēdum, statim primo ingressu, & ad lucem ex umbra transmutandus ægrotās, sternutamentū etiam adhibendū, mulsum, æstate quater, hyeme bis, in die dimidia hemina ī singulis potionibus, sed præcocto melle, ne venter humidus, aut fluidus fiat. Tunc veniente nocte primo ad domicilium mediocre secedēdum atq; plurimus vel apertus aēr fugiendus, dehinc si aliqua fuerit accessio, vel articulorū stupor, his trāsactis dandū quidq̄ de præscriptis forbilibus necessario, si autem æqualia permanerint febrium

d.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

signa, statim vespertino tempore, oleo totū corpus perungentes, caput etiā atq; collum rosaceo: dabimus sorbilem, cibum tunc ad largiendum requiem, vel somnum sufficiens erit motus, bati latoria sessione adhibet⁹, mox ægros mites ac delicatos facit. Aliqui deniq; phreniticorū dirarato corpore motus causa deficiunt. Quapropter nocte magis atq; post cibum gestationem cōuenit adhibere. Hæc est secundum Asclepiadem metu periculosa, atq; cauta differētia curationis. Huic extemplo respondemus, quia nulla est metu periculosa differentia curationis arte formata, sed est potius tuta: neq; etiam vehemens, quam secundam posuit periculosam ac metuendam. Vocanda est enim artis iudicio probata necessario magis q̄ supradictō est vocabulo nuncupanda. At si vere fuerit illa quam putat, tuta, quomodo non omnibus, sed multis erit phreniticis cōgrua? aut cur non manifestauit, quibus sit incongrua? quid dicam? quia ipsa quoque quam putat, tutam passionem, peior esse perspicitur. Primo etenim inuidiose iubet si qua ante ipsum medicus adhibuit, repudianda. At si non adhibuerit, tunc probanda tanq̄ legitimum putans, vt hæc alijs adhibentibus noceant, ipso medeantur. Dehinc neq; quibus vtendum sit his prohibitis dixit, vt oporteat phreniticum sine vllō adiutorio derelinqui. Est etiam vehementer noxiū aceto vt atq; puecedano, & ruta, & castoreo: premunt hæc enim, & vertigines ingerunt, & ob acrimoniam sui tumentes dissecant membranas. Hinc etiā alienationē geminant, aut pressuram ingerunt vehementem: horum testis ipse est Asclepiades. accu-

fans enim eos qui rutam probauerunt adhiben-
 dam, vitandas inquit primo grauabiles virtutes.
 Siquidem ascensu quodam inspirationis caput
 inuadant, & magnas menti occasiones alienatio-
 nis subijciant. Propterea paulo superius in eodē
 libro ait, ipsum caput obsidere non sinūt hi qui
 curantes cataplasmatibus & aceto & polline &
 confectis fomentis ex multiformi materia ablu-
 endum existimant. Similiter vngentes nō solum
 caput, sed etiam faciem atq; collum, quæ omnia
 non difficulter naris implendæ odoris acerrimi,
 atq; grauabilis. Nobis deniq; sæpe contigit in-
 gredientibus ad ægros quibus hæc fuerant adhi-
 bita, vertiginem pati. Quid nunc Asclepiades
 grauius olens habuisti castoreo? quid grauabilius
 ab his quæ adhibenda confirmas. Cataplasma
 ta vero ex pollinibus, & aceto fuit cataplasma
 remoto aceto per se efficax. Laxatiuum est enim
 si acetum tibi repugnat. Ipso enim caput foueri
 iussisti. Clysteris vero culpam superius probau-
 mus. est etiam iners omnes ægros, vt voluit, ex
 tenebris ad lucem transferre, cum quidam tene-
 bris curari magis videantur, sicut superius demō-
 strauimus. Vexat etiā ptarmicum quod credidit
 adhibendū. Acre est enim atq; ignitum, vt piper,
 struthiū, & albū helleborū, quibus tumētes mē-
 branæ ex eorū acrimonia in asperitatē surgunt,
 & agitatione sternutamēta extētæ prouocātur.
 Deniq; statio corpusculorū causa est phreniticæ
 passiōis, vt putat, vehemētī⁹ eā his reb⁹ excitari
 suspicādū est, cū ad sternutamēti motū materia
 cōcurrat. Oino deniq; sic curatiōes suas cōfundit,
 vt quæ etiā ipse ordinauit excludat, cū sibi quadā
 d.iiij.

comparatiōe fuerint opposita, ait deniq; maiora adiutoria vitāda. Siquidem nocere magis q̄ prodesse videatur. Sed quid tandē leuioribus lacera- mus, si fomentis, atq; vnguentis & cataplasmati- bus & odoramentis & sternutamentis ægros af- ficiendos credidit: quibus apparet eum contra se- met tulisse sententias. Caret etiam artis auxilio, quod pro temporum aere, atque loco ordinanda adiutoria putat, & non pro passionis tempore. Dehinc non oportet solum considerare, quoties potum demus, verum etiam quando. etenim ac- cessionis tempore limpida quoq; aqua febriliū fa- cit incendium. Mulsū vero dandum dicit suble- uandi pulsus causa, nescius quomodo propriū phreniticæ passionis, inesse paruum, atq; humilē pulsum, vt lethargo maiorem ac tardum. Opor- tuit igitur passionem destrui, non pulsum optari maiorem, qui sæpe peiorando conlurgit, quando ex phrenitico in lethargū venerit, ita quoties po- tum demus autūno, vel verno tēpore, nō docuit. Dehinc clystere vtēs mellis metuit admixtionē, ne ventrem, inquit, fluidum faciat, decoquēdum iussit, & clysterem non timuit, ne ventrem com- moueret. Falsum est etiā cū continua atq; iugis fuerit passio circa vespertū cibū dare. Siquidē etiā secundum ipsum Asclepiadem releuētur omnes lucis initio, vespere accessiones augeantur. natura, inquit, vespertum ob aëris crassitudinem densata inflat corpora, atque initium generat accessionis. Omnibus deniq; pulsus leuat statim ex medio die initiū sumēs. Oīno igitur ratione caret vespertū cibo tēpus eligere, quo etiā secundū Asclepiadē accessiones augētur. Graue est etiā oleo rosaceo

tumentia frigerare, atq; constringere, & ex odore vertiginem facere, atq; pressuram & inchoante accessione ægros ad aliū transmutare locum, quādo magis eos oportebat quiescere. Sed neq; quotidie cibo nutrire est, vt putat, necessarium, & magis si nulla fuerit solutio cōiuncta, solo tumore constrictis corporibus quo ferre non possint quotidianam cibi sumptionem. Noxium est etiam omnes gestatione agitare, in his enim qui solutione & constrictione vexantur, magis extenditur passio, & horum testis Asclepiades est primus: etenim ait vias apertiores fieri gestatione, denique defectio atque diaphoresis sequitur eos qui incōgrue gestatione fuerint moti. Quod quidem nescius qua causa fiat, tanq̄ remedium quærēs vexationi gestationis nocte gestari atq; post cibum ægros æstimauit, scilicet vt non solum incongruo adiutorio, verumetiam inordinato homines noceātur. Neq; enim sanis utilis gestatio post cibum: inertem etiā perspicimus dietam, quōd ait quibusdam esse cōtrariam, nec tamen docuit quibus. si enim quos nocet nescierimus, necessario etiam quos releuet, nescire consequitur. Tradens etiam periculosam siue temeram, quam philoparabolon appellauit, ita composuit curationē, in alia iquit, habere similia prædictæ passioni solum, quōd vinū pro melle circa vesperam non nisi omnino coegerit passio, damus: si minus primo ingressu statim, atq; plurimum & extentum, hoc est, meracum & salsum dabimus vinum, quod appellauit tethalassomen. etenim inquit quæ primo imbecilla atque tarda de sorbiibus & mulsa dederunt, ægro cō-

CÆLII ACVT. MORB.

moda omnia ex vino celerius atq; coaceruatim implētur, etenim feruor plurim⁹ accedit, & pulsus erectio & roscida sudatio mitigatur tanq̄ ex cauteris per totum corpus vino concurrēte, atq; inurente sensum, scientia, hæc est vehementior, quam dicit curatio, pro mulsa habens vinum, vt cæteris peccatis manentibus in odoribus & fermentis & sternutamentis & iacendi loco & gestatione omnibus ordinata grauiorem ex vino vexationem adiecerit. In quibus neque mulsum recte secundū ipsum ordinatū esse perspicimus, dat enim vinum & incongrue & intemporaliter & immodice. incongrue inquā quoniam falsum & propterea acre. quādo deniq; mel iubet ne venter veniat in fluorem, atq; ab alijs ordinatum clysterem remouet, & tanq̄ in cōmemorationem ducentem grauem phreniticis vexationem, hoc est fluorem veatris. Cū magis falsum vinum id facile possit efficere, & per acrimoniā febres, atq; tumens corpus incendere. Intemporaliter autem quomodo circa vesperam, quando secundum ipsum fiet accessio, vel certe statim, vt ait, primo ingressu tanq̄ secum opportunitatem dandi attulerit vini. Item immodice dare probatur, quomodo mulsum atq; meracū, & propterea ignis ī modū vexare p̄spicitur, vt vere ipsum videatur cauteris esse virtute, quæ neruos incurrens atq; penetrans infestæ iam dudum febriculæ coniuncta etiam illud quo sapimus & alienationem geminet mētis, aut spasmū faciat ægrostanti, afferēs etiam quod hi qui nō mulsum neq; meracum accipere voluerint, noceātur. Si quidē minus inebriare contingat. Erat enim conueniēs

omni phrenitico qui ab eo curatur hanc adhibere
 propria alienatione mentis, aut omnino vinum acci-
 pere noluisse, quippe cum Asclepiades ex vino
 frequenter phreniticos fieri fateatur, atque similes
 ebrijs inueniri. quomodo igitur credi potest eos-
 dem multo vino accepto, atque meraco releuari,
 quibus alienatio ex vino facta perspicitur? Quae
 necessario in capite simili semper vexatione ope-
 ratur. In his nos credulitate occupari existimat
 ut tanquam ebrios plurimum vinum in altum somnum de-
 mergit, non aliter etiam phreniticos vinolentia in
 somnum venire posse putemus mulso atque meraco
 potu affectos. Haec enim vere ipsorum aliquis dicere
 potest. sed contra erit advertendum, nullam esse simi-
 litudinem vinolentiae phreniticae passionis. In ebrijs
 enim alienatio ex multitudine potus vini facta per-
 spicitur, quae reflata temporaliter citius alienationem
 soluit. In phreniticis vero ex tumore alienatio
 fiet. Quo considerandum est quia vinum in his refla-
 ri minime potest propter difficultatem viarum, quae
 sunt ex morbo adeo densatae ut neque naturalia
 quae per sensuales vias excludi consueverunt reddantur,
 neque accepta per cibos impartiri corpori fa-
 cile videantur, vel per tenues vias digestionis solu-
 ta propriari, atque ad sua destinata pervenire. Sed ma-
 nentia statione insueta novo turbore corpore affi-
 ciunt, atque tumorem exagitant, mentem quoque turbent
 vel receptacula quaeque percipiunt, tempore quo etiam
 ille spiritus qui naturalis ac tenuis est angustatos
 suos ambitus purgat, ac dolores corporis efficiat.
 Mitto etiam, quomodo, si ut volunt, ebrijs similes
 phreniticos accipimus, non oportuit ebrium inebriato
 curare. Nullus enim vinolentus bibendo in sobrium
 venit. nam magis e contrario qui perseverando

CÆLII ACVT. MORB.

potauerunt multo potio multum mentis alienationem auxerūt, aut in spasmus, aut in vigilias incurabiles deuenerūt. Adiuuant etiam vexationem vinolentię, grauabilia odoramenta, atq; fomenta, quibus deniq; fortes ac recte valentes in conuiujs incautius vsi multa se grauatione vexarunt. ait etiam vinum in cauteris similitudinē abstinere sudorem, cum idem dicat mitigari alienationem accepto vino, cum se plurimi ac per totum corpus sudores effuderint, vt secundum ipsum id sit intelligēdum quod nunc abstineat vinum sudores, nunc faciat. libro deniq; quē de cōmunibus adiutorijs scripsit, vtriusque virtutis vinū, dixit. Sicut enim, ait, coagula dēfant atq; extenuant lactis naturam, cum caseus ex lacte crassescat, & materia exinde tenuior ac magis liquida fiat, quam Græci ὀρεῖον appellant, atque hæc contraria eadem virtute suffecta separātur. Non aliter & vinū vi quadam suę percussionis, plurimā nutrimenti partem densare accepimus, atq; in se cogere, plurimā vero resoluerē ac dirarare & tenuem facere. Quibus probatur repugnantia exijsdem promittere, & frigido exemplo deniq; errare. Sed neq; discretionibus generalibus vini coniectura cōuenit, falsis exemplis immissa. In his deniq; adhuc constitutus demonstrationibus vanis inuoluitur, dicēdo vini tritam potationem in passionibus tardis magis quā in celeribus vel acutis: Et in his qui dimissionib⁹ releuātur, magis quā in his qui cōtinuatione vexantur. Et senibus magis quā in iuuenibus, & præpurgatis clystere, vel sitientibus magis quā plenīs cibo. Et inchoantibus ac deficientibus fe

bribus magis quàm summa tenentibus, & post accessionem potius quàm ante ipsam. Nunc autem curans phreniticos ordine quodam vsque ad finem seruato, sicut in nutriendis virginibus vinum dari constituit, in celeri passione, atq; cōtinua & omnibus, nihil sane considerans, sed statim primo ingressu, ac frequentius in statu passionis. Tunc enim, inquit, vehementius alienātur ægrotātes. Præterea & in vehementia accessionis intelligitur dare cum vespero tempore dandum iubet. hæc sunt quibus neq; sibi conueniēs phreniticorum curationem ordinasse probatur, quanquam plurima quæ dici potuerant, infinita consideratione taceantur.

Ad Themisonem. Cap. XVI

Vomodo Themison scribens cælerum passionum curationes antiquorum peccatis assentiens quædam incondita dereliquit. Nam necdum purgauerat suā sectam, & ob hoc phreniticorum ordinans curationem quibusdam erroribus implicatur, ipsius quoque inspiciēda sunt singula. Primo igitur ex prima diatrīto nutriendos dicit, nullis etiam cogentib⁹ causis, quod est impropriū tempori. Dehinc dat sorbilia, ita cucurbita, aut solū mulsū, aut pomorum. Quædam quomodo nunc dissimilitudo virtutis ciborum docet, errorem facile perspiciamus. Etenim sorbilia quæ posuit succi sunt melioris, cucurbita vero cito corrūpitur. Poma quoque succi maligni, ac facile aculentis esse noscuntur, etiam si sani fuerint accipientes, quibus deniq; medio cibo vti debere salutarib⁹ præceptis

CÆLII ACUT.MORB.

docuimus. Vbi autem viscera tument & altiora febris inuruntur, multo facilius acescere poma probam⁹. prohibet sane in fomētis peucedanū, castoreum, rutam, sed aceto rosaceo admixta hi-berno tempore. Æstate vero aqua admixta rosaceo initio passionis caput foueri iubet, non continens quomodo ob magnitudinē transceso initio extemplo passiōis, sumit augmentū. Dehinc etiam si initium habere potuerit, quod est difficile, erat melius constrictiuus vti leniorib⁹, vt oleo hispano atq; nouo. Etenim acetum & rosaceum percutit, & implet caput. Quod autem refrigerantis ac densantis virtutis est, crescēte strictura, incongruū esse perspicitur. Ita iuxta differētiam temporum hyemis vel æstatis fomenti mutare qualitatem, nullius est rationis. Item duob⁹ diebus, vel tribus transactis etiam hederæ folijs, vel succo, aut serpilli, aut mentæ, vel cuiusq; similis virtutis simplicium ac non vehemētium specierum cū oleo, atq; aceto per interualla fouendos dicit, etiā nunc non iuxta sectæ rigorem. Neq; enim ad numerū dierū oportet fomēta ordinare, cū debeamus magis passionē, vel tempus attendere, & neq; constrictiua tumorib⁹ atq; grauiabilia ægrotantib⁹ adhibere. Nam hederā cum bibitur mētis errorem inducit: cadit etiā cum in accessione thoracē putat vngendū, & in his qui forte ardorem sentiunt rosaceo fouendum. Hoc etenim quū virtutis sit densatiuæ, cōstringit tumentia, & ardorē geminat. Omne etiā vnguētū accessionis tēpore & magis in augmēto febrū incendiū facit ex superficie corporis ad altiora perducit. Peccat enī & in reprobādis odoramētis,

nō docēdo quæ illa sint, ac quot dieb⁹ abstinem⁹ ægrotos, vnguentū adhibēdo quod est laboriosum, nisi etiā cib⁹ fuerit datus. Oportet enī neq; cibari nō antecedēte perūctione, neq; perūgi nisi cib⁹ fuerit cōsequutus. Sed etiā post vnctionē aqua frigida faciē fomētatur cōstringēs rursum tumētia, phreniticis strictura caput afficit. Omnis etenim phrenitico strictura caput affici nemo negat. item inaniter putat ex tertia die qua mente alienari cœperūt nulla accessionū discretione cogēte, quotidie cibū dari. At si alternis dieb⁹ fuerit occurrēs accessio, alternādū etiā nutrimentū. Oportuit enī siue declinato solutionis metus occurrerit, atq; quotidianis diebus accessionis fuerint effectæ, omnibus cibū alternis dari. Nam nō potest corp⁹ diurnis accessiōib⁹ grauātū suis partib⁹ applicare nutrimenta quę sumpserit. Sed hic grauius peccatis ait adiuuare etiā lauacrum, quāq; sit adhuc passio in gradu cōstituta, tribus tamē vel quatuor dieb⁹ trāfactis, quo mētis alienatio irruisse videtur. Quomodo igitur cōueniēs lauacrū passioi probatur, cū nec dū quotidianis dieb⁹ cibū dare videatur? Quippe cū adhuc passio suæ magnitudinis teneat sūmitatē, & ppter ea mitigatiua sit curatio magis q̄ turbatio ex lauacri cōmotiōe adhibēda. Mitto quod eger ad hęc magis moueatur alienatione mētis, nec vllō assensu nostro pareat iperio. Siquidē ferali mēte omnia quoq; accipiat, ac recuset. Itē iubet lauantes soliū primo descēdere, tunc ascēdentes soliū fricare plurimū & rursum descēdere, quod est laboriosum: sufficiebat enim defricatos, tunc solū descēdere cū se modico sēserint sudore vexatos.

CÆLII ACVT. MORB.

At iste post lauacrum oleo rosaceo caput fouet; quo grauius odore impletum ægrotâtes afficiat. Est autem incongruum atq; consequens laxata, vt putat, lauacro corpora oleo rosaceo fomentare, cum sit frigida atque constrictiue virtutis, & propterea corporis efficiat densitatē. Non enim eius frigus erit aquæ frigida comparandum, cū aqua frigida ob extinguendum feruorem, veluti cocti corporis adhibeatur. Rosaceū vero perseveratione quadam simili, atq; eadem vexatione iugi frigore, & odore percussibili caput afficiat. Vinum etiam dandum declinationis ordinavit tempore, cum neq; omnibus hoc sit adhibendū, sed solis illis qui simplici ægitudine afficiuntur. Dehinc non in omnibus prohibuit vinū salsum, sed in his qui sunt insueti, nescius quia consueti vexantur. Si quidem sit natura noxium febricitantibus vinum. Consuetudo autem nihil aliud prodesse, quàm vt non plurimum corpora nocentur, potest. Nos vero oportet consuetudinem rerum vtilium facere, noxiarū fugere. Dat etiā vinum plurimum heminam, etenim vel tres dimidias iubet ante cibum, si fuerit sitis nimia consequuta. Quod est, vt sentio, sine vlla ratione: in graui enim ac periculosa ægitudine nudis & sitientibus visceribus, ingrediens vinum facile concurrat ad nervos, atq; mentis iudicium tollit, cū non habuerit præmissum cibum quē incurrens quadam tarditate moretur. Proficiētibus igitur ægris perseverandum inquit in vtendo vino, si vero profectus cessauerit, tribus vel quatuor diebus aquam dabimus, vsum vini differētes. Rursum dierum numerum & nō passionis conside-

tantēs motū. Quapropter etiam si post tres dies difficultas adhuc declinationis obstiterit, non oportet ad vsum vini descendere, etenim sollicitæ passionēs his in pulsibus facile ad augmenta recurrunt. Hæc nunc Themison phreniticis curandis ordinavit. Sed post ex methodica secta multa bona contulit medicinæ.

Ad Heraclidem. Cap. XVII.

EMpiricorū sufficit soli Heraclidi Tarentino respondere. Etenim eorum posterior atq; omnium probabilior apud suos inuenitur. Idem nāq; primo libro curationū de internis passionibus varias curationū differentias scribit, pro suspicionibus causarum. Nam primū phreniticū facere iubet loco obscuro, Siquidē, luce, inquit, eorum mens asperatur. cum plerosq; magis videamus tenebris asperari, atq; luce eos qui adiuncta solutione afficiuntur, adeo vt si paulo vehementior fuerit, diaphoreticam faciat solutionē. Item iubet ventrē clystere deduci, tunc phlebotomiā adhiberi, atq; alia die rursus vsum innouari clysteris, non aduertens quomodo tumētibus præcordijs atq; extētis vel adductis simul cū visceribus periculosum est quicq; acre, vel quod commoueat immittere, quo retento tumor magis augetur. Dehinc turbulentū atq; vexabile & per omnia contrariū esse perspicitur, eadē die clysterem atq; phlebotomū adhibere. quippe cū neq; tempus vtendi dixerit, neq; qui sunt phlebotomādi discreuerit. etenim eos qui solutione afficiuntur nocet, vt gladius. extendit peccatū dicendo oportere quotidie adhiberi clysterē, vt neq;

e.j.

CÆLII ACVT.MORB.

quiescendi aliquod tempus occurrat, & cibo nō
 nutriatur, viribus priuet iniectio. Tradens etiam
 loca alia adiutoria, caput fouet decoctionibus
 lauri. Tunc nouacula radit, & ex eodem liquo-
 re vaporat. Post rosaceo oleo caput atque na-
 res iubet vngi, percutiens tumentia ante decli-
 nationem ex fomentis supradictis, implens etiā
 caput ex odore lauri, atque grauedines ac verti-
 gines efficiens. Similiter & ex oleo roseo con-
 stringens simul ac frigidans cerebri membranā.
 Imponit præterea cataplasma ex polline & a-
 qua mulsa admiscens iris illyricæ decimam par-
 tem & lentiscini olei, & aromatici calami, quæ
 omnia ignea atque percutientia odoris causa es-
 se perspiciuntur: & oportebat tumentia congruis
 relaxare virtutibus. Item iubet post hæc medi-
 caminibus vngi caput & nares hoc genere con-
 fectis, peucedani, castorei, opij vt in libro quem
 Nicolaum vocat olei amygdali amari pōdus su-
 pra scriptum sed prætriti, cū aceti sextarijs duo-
 bus & olei irini vncijs tribus, quorum vsus ita,
 inquit, erit adhibendus, vt præcalecta appo-
 nantur, ex quibus grauatio capitis, atque com-
 mutatio nascetur, vt statim alienatio in pressu-
 ram transeat, cum tantis perniciosissimis malis
 ægrotantis caput obsidetur, empiricos laudat.
 mirandum sane vnde hæc ei venisse suspicio po-
 tuerit, vt discrepantium commixtio vnā face-
 re virtutem posse putaretur: vel quæ illis natura
 vel fortuna fuerit magistra, quas sepe suis inuē-
 tionibus duces fuisse testatur. Vel certe quomo-
 do discrepantis historiæ in ista medicaminis cō-
 fectione iudicium tacuerunt. Sed si hoc experi-

mentum dixerint apertissime delirabunt, ut laborans & empirica ad occultarum confugiat apprehensionem causarum. Item iubet nocte caput vaporari, si facultas fuerit papaueris decoctione, atque serpylli, non adijciens visus causam, neque rationem qua sit hoc circa vesperam faciendum, cum tunc maxime phreniticis asperius tempus occurrat. Vaporatio autem caput exagitat, & tunc magis in requie fuerat habendus ægrotans. Sed intelligimus eum in ista fuisse rerum diuersitate coactum, cum solas vigilias ægrotantis attendit, somnum quibuscumque ambitionibus adhibendum existimat. Quinetiam potados dicit ægrotantes antidotum diacodion, cum mulsi sextario, vel seminali medicamine poto, quod diasperton vocant, aut tussiculari, quod bechicum appellant: cum magis opium, hoc est papaueris lachryma, densitate faciat. Item seminalis potio acrimoniae causa incendium faciat viscerum, atque hæc omnia grauando pressuram magis quam somnum facere videantur. Somnus enim laxatis fiet corporibus indulgentia naturali. Pressura vero densatis aduersitate morborum, igitur prescripto medicamine negligens tumentia contrariis stricturam geminat rebus, non similibus, quomodo cum causa impeditiois somni, hoc est strictura augeatur, in lethargicam passionem ægrotantes veniunt, vel certe maiores vigilias. item eodem libro accusans videntes medicaminibus ex castoreo atque aceto & spodylio confectis & cataplasmatibus ex aceto siquidem sint acria, ipse quoque nihil minus peccare videtur, adhibens grauabiliora atque acriora. Etenim dicere quomodo non ad soluendam passionem, sed

e.ij.

CÆLII ACV. MORB.

seruādi ægroti causa hæc adhibuit, est omnino inertia. Nam primo quibus passio leuigatur, his etiā æger seruatur. Secūdo quib⁹ laborās retinetur in vita, iisdem etiam passio releuatur. Tertio cū non paruo periculo ex vigilijs afficiātur, mai⁹ tamē ex pressura Heraclides facere perspicitur, nā somnū fecisset grauabilib⁹ vtēs medicaminibus, cū sit semper, vt in vtilibus maius, sic in aduersis leuius eligendum. sed inquit, vt vinū mediocriter datum nutritibile ac salutare probatur, plurimū vero atq; immodice datū capitis grauedinē, atq; mentis errorem facit, sic etiā medicamen supradictū moderatione accedente somnos faciles facit, remota grauedine. Est autē exemplum dissimile horum, etenim medicaminū etiā si parū quidq; fuerit datū, grauedinem facit: si plurimū, mortem. Nam quia grauatio magis q̄ somnus efficitur, facile perspicere poterimus. Et enim de somno coloris melioris efficitur corp⁹, fortitudine quoq; acquisita. Ex medicaminis vero pressura pallor atq; debilitas, & grauatio corporis nimia sequetur. Dehinc omnis somnus in corpore spirabili atq; indulgentia laxato nascetur. Medicamina vero quæ ob vigiliarū mitigationē dantur, magis accessiōis tempore offerenda dicuntur. Tū enim vehemēter ægri vigilare nesciunt, cū sit impossibile turbore corpus impletum, somni tunc indulgētia tēperari, cum hæc commoda medicamenta etiam sponte ventura corrumpat, incendat etiam altiora & præsentē augeat accessiōem. Neq; enim etiam cibos consuetos, atq; qualitātē cōueniēs accessiōis tēpore offerre, vel quod multo leuius est, aqua corrumpti

posse negatur, ut cuique credendum sit supradicta
 medicamina, isto praesertim tempore digestionis
 officio superari. aut praeterea succubente passio-
 ne datum viscellum simplex gallinaceum, vel succum
 ptisanæ, ordeï, vel orizæ, ac deinde per profectum
 ad usum panis accedere, leui ex farina confecti,
 & gobionum piscium pulmentum, secundo carnis gal-
 linacæ ac leporis, quæ non recte quisque etiam de-
 clinationis tempore obreficiendum corpus prima-
 dari permittat, quæ quidem declinatio forsitan
 nec futura sit his malignis egrotanti atque tan-
 tis affecto & nulla mitigatione, tolerato. Neque
 oris collutione neque potu neque cibo. Mitto etiam
 quia si dimissio fuerit facta, non necessario tempus
 accipit. praefinitum etenim nunc decima, nunc duo-
 decima die vel ultra sæpius occurrit. quapropter
 tantis diebus innutritum ægrotantem relinquere,
 non solum noxium, verum etiam impossibile esse per-
 spicitur. Dehinc gallinarum viscellum, facile corrupi-
 tur, & est digestionis difficilis ordeï atque ptisanæ
 succus, oriza vero quod stringat nulli dubium est,
 atque ita panis quantitatem augere nos quoque admitti-
 mus, pisces autem gobiones dare prohibemus,
 etenim locum in passionibus celerrimis vel acutis
 acrior cibatio, quam polyphagiã vocant, non habet.
 Item dari iubet, atque varios cibos & neque lau-
 dam faciẽ, neque aliam congruam corporis diligentiam
 ordinandam vidit, sine qua minime digestio fieri
 potest, non solum variæ cibationis, verum etiam sim-
 plicis, nisi corpori punctioibus, atque alia diligentia
 recreato fuerit illata. Hęc est secundum Heraclidem
 curationis, prima phreniticorum differentia. illis
 verò qui cruditate phrenitici fuerint effecti, ita
 e. iij.

CÆLII ACUT. MORB.

curationem ordinauit, vt supradicta similiter adhibeantur. Cataplasma vero non prius quam clyster antecesserit, adhiberi iubet. etenim perniciosum est, inquit, pleno corpori hæc adhibere. Siquidem ad caput rapta materia in salutis periculum præcipitet ægrotantem, atq; ita prohibendam dicit phlebotomiam, adhibendam vero corporis purgationem, potio medicamine quod appellat diascammonias, hoc est quod ex diagraedio cõficitur, quibus apparet hunc suæ sectæ peccata custodire, vt eæ quæ empirici seruabilia vocauerunt, etiam nunc adhibenda existimet, adiciens etiam peiora. Prohibendo phlebotomiam, quæ simplici atq; innoxio laxamento, nullis obstantibus adhibita facile laxato corpore passionem posset auferre, cuius in vicem nocentissimam adhibendam purgationem iudicauit scammonie quæ est grauior cruditate, quam ipse metuens in contraria venit argumeta curationis. Etenim ex hac corporis purgatione siue liquidarum detractioe materialium corpus confluere manifestum est, atq; eius solida quadam dimissione lentescere, & in liquida migrando deperire. Mitto quod neq; suæ sectæ seruauerit morem, quæ nunquam vasculorum corporis materias attenderit, si quidem sint non solum occultæ, verumetiam empiricorum iudicio falsissimæ. etenim existimare, quod descendæ passionis causa succorum nominauerit cruditatem, potuimus, nisi etiam curationis ordinem ipsum intuens discessisset, adeo vt etiam scammoniam bibendam credidisset. Quærendum etiam vbi esse cruditatem suspicetur, vbi scammonia putaret detrahendam. in intestinis? sed

sic fuerat melius atq; facili⁹ eam clystere purgare. an in capite, an vero in toto corpore? sed cum hæc incerta dimiserit, videtur iudicium sui operis medicamini dimisisse, vt tanq̄ sentiens animal operetur, separando à naturalibus aliena, hoc est cruditate corrupta, atq; sola detrahere. Tertiam inde curationis scribit differētiā, qua iubet, si totum corpus non fuerit multo sanguine grauatū, sed solæ capitis partes videantur implete, ex vena frontis detractionem fieri: cum neque passionis esse causam sanguinem videamus, neq; ex patientibus locis detractio aliquid medeatur, etenim magis patiētes adimplet partes. Primo ex antecedenti fasciolæ cōstrictione, secundo ipsius coactæ materiæ concursu. illos vero quos corruptione, inquit, in passionem venisse viderimus, clystere purgandos, aquam dantes largius bibēdam. Aliquādo etiam mulsum, vinum chium, aut rhodiū, sed primo aquatum, secundo etiam meracum. Hic etiam rursus sue sectæ rigorem contempsit suspicionibus in errorem deductus, liquidarū materialium corrupta temperare festinans, & ita iugiter, vt incurabilem faciat manere passionem. Dat etiam sine tempore vinum. & quid pluribus? ita curandi diligentiam permisit, vt varia mobilitate videatur esse cōfusus, quorum omnium meminisse decet, sed sola supradictorum probari ratione. Hæc sunt quæ de phrenitica passione credidim⁹ ordinanda, nunc de cæteris celeribus vel acutis cū febriculā passionib⁹, sequēti docebim⁹ libro.

PRIMI LIBRI FINIS.

e.iiij.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

De lethargo	Cap. I.
Quæ sequuntur eos, qui in lethargiam venire possunt se noscuntur.	Cap. II.
Quomodo discernimus lethargos ab his qui similibus afficiuntur.	Cap. III.
Quomodo curandi sunt lethargi.	Cap. IIII.
Ad Dioclem	Cap. V.
Ad Praxagoram	Cap. VI.
Ad Asclepiadem	Cap. VII.
Ad Themisonem	Cap. VIII.
Ad Heraclidem	Cap. IX.
De apprehensione vel oppressis, quos Græci cataleptos appellant.	Cap. X.
Quomodo curandi sunt hac passione laborantes.	Cap. XI.
Quomodo aliarum sectarum principis istam curauerunt passionem.	Cap. XII.
De pleuritica passione.	Cap. XIII.
Quæ sequuntur pleuriticis	Cap. XIII.
Quomodo intelligim ⁹ pleuriticam passionem in peripneumonicam transeuntem aut in vomiticam venientem.	Cap. XV.
Quis locus in pleuriticis patitur.	Cap. XVI.
Quæ sunt similia pleuriticæ passioni: & quomodo internoscuntur.	Cap. XVII.
Quomodo curandi sunt pleuritici.	Cap. XVIII.
Ad Hippocratem.	Cap. XIX.
Ad Dioclem.	Cap. XX.
Ad Praxagoram.	Cap. XXI.
Ad Asclepiadem.	Cap. XXII.
Ad Themisonem	Cap. XXIII.

- Ad Heraclidem. Cap. XXIII.
 De peripneumonia. Cap. XXV.
 Quæ est peripneumonię intelligētia. Cap. XXVI.
 Quomodo intelligitur peripneumonia.
 Caput. XXVII.
 Quis locus in peripneumonicis patitur.
 Caput. XXVIII.
 Quomodo curandi sunt peripneumonici.
 Caput. XXIX.
 De cardiacis. Cap. XXX.
 Quid est cardiaca passio, vel quomodo eius co-
 gnitio tradenda. Cap. XXXI.
 Quomodo intelligimus eos qui in cardiacam ve-
 nire possunt, aut etiam in ipsa constitutos.
 Caput. XXXII.
 Vtrum ne febricitent cardiaci. Cap. XXXIII.
 Quis locus in cardiacis principaliter patitur.
 Cap. XXXIII.
 Quomodo discernimus cardiacos ab his qui in
 stomacho patiente sudauerint. Cap. XXXV.
 Quomodo discernimus cardiacos ab his qui su-
 dore prospero liberantur, quem græci criticum
 vocant. Cap. XXXVI.
 Quomodo curandi sunt cardiaci. Cap. XXXVII.
 Quomodo aliarum sectarum principes cardia-
 cos curauerunt. Cap. XXXVIII.
 Vtrum recte Asclepiades cardiacos curauerit.
 Cap. XXXIX.
 Vtrum recte Themison cardiacos curauerit.
 Cap. XL.

CAELII AVRELIA- NI METHODICI SICCEN-

sis Oxcon Liber Secundus.

De Lethargo.

Cap. I.

Elerum cū febricula pas-
sionum primam superio-
re libro tradidimus phre-
nitim, nunc lethargicam
cum cæteris ordinamus.
Vocatur lethargus à cō-
sequēti passionis obliuio-
ne, græci enī lethen obli-
uionem vocauerunt, ar-
giam vacationem, quam corpori atq; animæ in-
gerit vis supradictæ passionis. Et est comparatio
grauior phrenitice. Non aliter q̄ negatus in toto
visus, ab ex parte impedito: vel silētium ab im-
pedita loquutione, aut surditas ab auditus falsita-
te, vel hebetudo sensuum, à difficultate. Denique
vehemētī strictura phrenitici, sepissime in lethar-
giam venerunt. Vtq; declinante lethargia aliquā-
do econtrario lethargi in phrenitim deciderunt.
Quorū rarius ex supradictis prima contingunt.
Siquidem facile periclitantes passionis magnitu-
dine in peiorem deueniant, difficile autem in pe-
riculis bona locum accipiāt. Quapropter Ascle-
piadi credendum non est, dicenti pulsum, atq; re-
spirationem humaniorem lethargis q̄ phreniti-
cis esse, siquidem habeat magnitudinē & percusa-
sum fortiolem, tanq̄ iugi somno dormientium.

sed neq; iste somnus est impeditis omnibus naturalis accessionis officijs, sed est oppressio quæ nihil resumat ægrotantem, ac potius demergat. Neq; etiam pulsus fortis, sed magis debilis percussus inuenitur, atq; piger ac inanis. Quod autē in inflatione erectus videtur, nō fortitudinis causa, sed passionis neq;tia id efficitur. Deniq; in his quibus ob phreniticam passionē paruus est pulsus, sæpe peiorante morbo, atque in lethargiam transeunte, pulsus in magnitudinem erigitur ob specialem proprietatem passionis, non proficientium virium causa: quippe cum generaliter stricatura peiorante omnia deterius roborentur. Sed hanc pleriq; diffinientes passionem, aiunt lethargiam esse delirationem cum febribus acutis ad perniciem ducentibus, & erat non delirationem, sed pressuram dicere. Demetrius autē Herophilus passionem inquit acutum cum pressura & obstructione sensuum cum febribus. in qua diffinitione ambiguum est, quod sit accipiendū frequenter. Vtrum ne antecedenti seruiat orationi, vt intelligamus frequenter cū difficultate sensuum: an consequenti sit orationi iungendum, vt intelligamus frequenter cum febribus: an verò vtriq; seruiat parti: quo inuenimus nihil rectè esse diffinitum, semper enim cum difficultate sensuum atq; febribus hæc intelligitur passio. Aselepiades hanc passionem non definiuit, sed Alexāder Laodicensis ex Asia secundum ipsum ait lethargum esse subitam, vel recentē cum febribus, & pressura atq; sensuū iugi difficultate. Sed esse videmus plerunq; etiā cū dimissionibus lethargiā & pressuram, id ipsum esse perspicimus, quod est

CÆLII ACVT. MORB.

sensuum difficultas, quæ hanc grauiorē putauerint
 pressurā. Nec sanè debuit in diffinitione magni-
 tudinis differentias ponere, sed passionis genus:
 quemadmodum intelligatur manifestare. Nōne
 etiam complexionem magis phreniticæ passio-
 nis cum lethargia dedisse videtur? Deniq; aliena-
 tio subita acrescens cum febribus acutis phreni-
 ticæ est passionis. Pressura verò cum febribus le-
 thargiæ Atheneus Tharsensis, furorē, inquit mē-
 tis cum mœstitudine. Siquidē Asclepiades in pri-
 mo libro celerum passionum dixerit phreniticis
 alienationem cum turbore effici, in lethargis cū
 somno atq; tristitia. Alij alienationem cum mœ-
 stitudine & iugi somno esse lethargiam dixerūt,
 etenim non habent mentem in furorem exten-
 tam, vt Atheneus ait, sed sola in alienatione cō-
 stitutam, vt Asclepiades. Sed etiam nunc tradi-
 tiones caducas simul aduertendas existimo ex
 his, quæ supra memorauimus: non enim somnus
 in lethargis esse aduertitur. cæterum nullum pe-
 riculum sequeretur. Neq; etiam accessionis tem-
 pore magis ægros afficeret. Item neque iugis in
 omnibus est pressura, sed etiam plerunq; dimis-
 sionis intercapedine leuigatur. At si cum febrili-
 bus esse non adiungerent, vt Asclepiades fecit,
 communis esset cum epilepsia diffinitio. Leonis-
 des autem episynteticus lethargus inquit, est le-
 thargia secundum vias membranarum, cum fu-
 rore mētis atq; febre, & mœstitudine, ac pressu-
 ra & pulsu magno. Sed neq; causam oportuit di-
 cere quæ sit occulta, atq; apud veteres discrepās,
 & iniudicata, cū passionem manifestare fuerit
 necessarium. Neq; etiam mœstitudinē, vel tristi-

tiam atq; mentis furorem. Etenim pressuram in semet mœstitudinem atq; furorem cōtinet. item Menemachus pressuram inquit, celerrimam vel acutam cum acutis febribus, & non semper iugibus. Soranus vero cuius hæc sunt quæ latinizāda suscepimus. Pressuram inquit, celerem esse, vel acutā cū acutis febribus, & pulsu magno, ac tardo, atq; inani: frequētare inquit, in senibus. Siquidem aptior sit sensuum difficultati atq; demerfioni ipsa quoque senectus.

Quæ sequuntur eos, qui in lethargiam venire posse noscuntur. Cap. II.

Equuntur eos qui in lethargiā faciles, ac proni esse videntur, aliqua cōmunia ex his quæ etiam in phrenitīm fore denuntiat. Aliqua propria quæ etiam causa communi tanquā propria accipimus, vt sunt ea quæ in phreniticā venturos passionem designare præscripsimus, vt febres acutæ ac vehementes & sæpe continuæ, ac difficile ad superficiem corporis ascendentes, capitis grauedo, vel somnus, aut dolor vehemens repente, ac sine ratione recedens, tinnitus aurium, vultus inflatio, pallor tanq̄ ex vinolētia & mœstitudo, vel tristitia. Erit præterea tacitus is, qui natura atq; sanitatis tēpore fuerat multiloquus. Tunc piger ac non sponte initiās loquelam, sed alienam prosequens suarum tacitus querelarum, aut non digna ratione referens. Multo etiam veluti somno affectus, nec quicq̄ somnians, aut eorum quæ somniauerit memor. Schema iacendi frequenter supinum contra solitam consuetudinem, oscitatio iugis, extensio crurū, tanq̄ mox ē

somno expergiscens, pulsus etiā inæqualis post
 aliquādo saltus, ordinatus, aut inordinatus, & pro
 ætate, aut natura maior, aut tardior. Aliquando
 etiā in inanitatē intercapedinetur. Quod deni-
 que si in phrenitica passione contigerit, in lethar-
 giam transituros ægotantes significat, etenim
 maiorem pulsum fieri, neq; tardum neq; inanē,
 sed ætati ægotantis conuenientem, speciem de-
 clinantis phreniticę passionis accipimus. Certius
 etiam quoties circa numerum æquales minori-
 bus maiores saltus efficiuntur, ac velocibus & de-
 sis & vehementibus. Multo potius si etiam mul-
 ti maiores atq; celeres fuerint. quidam attende-
 runt etiam naturam ægotantis, si saluosus sem-
 per fuit. Etenim decliuēs atq; faciles istius modi
 naturę impressuram probantur attendendā eti-
 am consuetudinē. Aiunt vtrum ne febricitans,
 in pressuram venire ac demergi solebat. Ætatem
 quoq; vtrū ne sit medię: & aeris habitum, vtrū
 multis hęc ingesserit passionem: & animi vel tē-
 porum partem, vtrum autūni media. tunc enim
 frequentare istam passionem probauerunt.

Quomodo discernimus lethargos ab
 his qui similibus afficiuntur.

Caput III.

Nam lethargū intelligere debemus.
 Est enim melius atq; certius sicut
 in phreniticis dicere, q̄ si dicas, quæ
 sunt signa lethargi. Vnum enim
 quicq; singulare, vt est pressura, vel
 febricula non significat lethargum, sed plurima
 atque sibi conuenientia, vt concursus multorum

signum faciat, indicabile lethargi. Lethargus
 vero sit signo indicatus, vt supra diximus. intel-
 ligimus lethargum ex obtusione, atque hebetu-
 dine sensuum, pressura etiam, atque febre acuta
 siue iugi siue demissionibus intercapedinata, pul-
 su magno, tardo, inani, & inflato. Sine his enim
 neque esse intelligi lethargus potest. Nam quæ-
 dam præterea alia sequuntur multa, vel pauca
 secundum passionis magnitudinem, vel genera-
 lis temporis atque specialis differentiam. Primo
 igitur sequitur dubia atque somni similis pressu-
 ra, & demersio, sed quam facile æger vocatus ex-
 cutiat, interrogatus sane non statim, sed secun-
 dum respondeat. Tunc iussus, vel oscitatio-
 ne persuasus, inspectioni linguam exerere, aut
 non id faciat, aut tardè fieri consentiat: vel cum
 protulerit, non reducat, aut tarde colligat. Si
 quid etiam manu tenuerit nescius, atque sine
 voluntate dimittat, & loquens, priorum obli-
 uiscatur. Et neque enuntiationis ordinem ser-
 uet, sed potius intercedat. Expressere etiam
 quæ loquitur non valeat, nullo corporis attestan-
 te defectu, manus impatienter extendat atte-
 stante tremore, atque membrorum saltu. Nul-
 la etiam siti afficiatur, sed frequenti, ac refluxa
 saliuâ ore impleto spuerè contendat. Tunc su-
 pra mentum atque stramenti sputa remaneant,
 ac si urinam mittere fuerit admonitus matellam
 non postulet, vel si petuerit nesciat datam. Atq;
 urinam non dimittat, nisi fuerit admonitus.
 Hanc quoque difficulter excludat, vel paula-
 tim & turbulentam, aut plurimam: saliuam aut
 exustam, & crassiolem, aliquando etiã indigestã:

CÆLII ACVT. MORB.

crescente passione iacendi schema supinum iuge
 efficitur, color plumbeus, vel liuidus vultus, ipse
 conductus atq; concurrentibus supercilijs cape-
 ratur, non aliter q̄ mœstitudine siue luctu vide-
 mus oppressos, lapsus etiam à superioribus lecti
 partibus, ad inferiora, negligenter abiectis cruri-
 bus, atq; conuersis, residuo quoq; corpore non re-
 cte disposito, pulsus maior, rarus, inflatus: respira-
 tio tardior, ac maior cum quodam gemitu, cōdu-
 ctio præcordiorū ad superiora, oppressio sensuū,
 & difficilis recordatio, adeo, vt nisi puncti vel in-
 clinati fuerint, non excitentur, sed solum motis
 labijs leuiter, atq; cōductis rursus demergātur.
 Sint etiā obscuræ vocis, ac deinde si fuerint ma-
 nu laceffiti, aut punctione aliqua adhortati, vel
 titillis, non exaudiant. Vel si quis eorum manus
 leuauerit, ac dimiserit, statim concidant. Ventris
 etiam atq; vrinæ officio cessante, adeo vt pleriq;
 ex passione liberati discussa pressura, vrinæ red-
 dendæ impossibilitate moriātur. At si passio in-
 peius duxerit ægrotantem, respiratio crassescit,
 ita vt ista videatur palpebrarum quoq; non per-
 fecta conclusio. Oculorum cauitas, linguæ aridi-
 tas, atq; asperitas, dētium confixio, atq; stridor,
 adeo, vt si quisq; velit facere eorum discretionem,
 non valeat, vel certe semiclauso ore ac dimisso,
 ita vt mentum propendens videatur, & neque
 manu conduci separata possint, stridore pectoris
 attestante, atq; immissi, vel destillati ob nutrimē-
 tum liquoris, difficilis atq; interrupta transuora-
 tio. Pallor & saltus inferioris labij, articulorum
 stupor, vnguium liuor, guttur prominens, atque
 extans, pulsus humilis, ac per profectū diminu-

tus, sudores frigidi, & glutinosi, vultum secus & collū, plerunq; etiam inuoluntaria vrinæ, vel stercoreum emissio, & spasmus, hoc est, membrorum conductio. At si ad salutaria signa æger cœperit recurrere, vt passio minui videatur, omnia supra dicta leuiora efficiuntur. Et quidam profecto in sanitatem veniūt, reddita scilicet valetudine meliore. Aliqui vero alienatione mentis recedente pressura tentantur. Tunc etiam pulsus humilior, atq; densior fiet, aut admoniti rursus demerguntur, vt cum plexæ duæ passiones videantur. Aliqui deniq; è lethargo liberati absolutam phrenitim incurrunt, ac deinde ad sanitatē peruenerūt.

Quomodo curandi sunt lethargi.

Caput. IIII.

Quomodo & defectio animi in febribus veluti sensuum facit hebetudinem, ita mandragoram, vel altercum bibentes opprimuntur grauatione sorbili, sopori simili. Item alij lumbricorum adiectione deprimuntur, discernenda cuncta sunt, ne vnq; similibus inducti vera putemus. Defectionibus igitur animi densus atque paruus, & coaceruatim interiens pulsus efficitur. Mandragoram vero, vel altercum bibentibus, pulsus rarus, sed plenior fiet, à lethargis inanis & inflatus. Item his qui lumbricorum vexatione afficiuntur, vel demerguntur, densus & velox & paruus, & deficiens pulsus inuenitur. Et magis tempore dimissionis febris, ex accessionis augmento, quantum creditur, non valent ventrē vel stomachum lactare, atque fellare. In dimissione vero, resumpta inhærescunt visceribus su-

f. j.

CÆLII ACVT.MORB.

prædictis, atq; ita cōsensum pressuræ ex antecedentibus faciūt. Sed hæc diligētius chronias passiones scribentes, cū de lumbricis dicemus, docebimus.

Ad Dioclem.

Cap. V.

Vidam Asclepiadis sectatores etiam differētias lethargorū tradūt. Alium enim per se dixerunt, alium ex antecedenti passione, vt phreniti: atq; ex ipsa venientem esse grauiorem. Item alium esse nouum atque recentem, alium inueteratum atq; tardantē, quod ex numero dierum conijci dixerunt. Et alium fieri crudelitatis corpore, alium inani atq; passione macerato. Sed nullam lethargi velut ad lethargum, differentiam tradiderunt. existimabile non certum probatum est liquidorum plenitudinem iudicare. Item Mnaseas lethargum alium strictura effici, alium solutione dicit. Siquidem somnus nunc densitate, nunc laxamento corporum fiat, atq; in alijs abstentis videamus officiorum naturalium egestiones: in alijs vero largius influentes, adeo vt etiam inuoluntario exitu stercoreum, siue vrinæ fundātur. Item multi nostrorum, temporibus atque magnitudine cōstare lethargi differentias tradiderunt. Alium enim magnum, alium paruū esse dixerunt: & alium initio, alium in augmento, alium in statu, alium in declinatione, & accessione vel dimissione. Sed omnes illius summæ atq; generalis passionis differentias tradiderunt, & non specialem lethargi. Falsum etiā solutione lethargum fieri, quantum intelligitur, atq; est lethargus. Etenim inuolūtariā egestionē dixerunt, in infantibus nō solutionis ratione, sed

mentis occupatione fieri. Nihil deniq; plusq; naturæ conuenit, excludunt, sed solum quod debuit etiam voluntate deponi. Tenues etiam sudores pressura fieri, non solutione intelliguntur, sed neque adiutorijs laxatiuis, sicut in adiutoriorum libris demonstrabimus. Quapropter lethargi differentias tradendas esse negamus.

Ad Praxagoram. Cap. VI.

MAlè quidam etiam patientem in lethargo partem, caput dixerūt. vt enim de phreniticis dictū est, communiter totum corpus patitur, febricula testante: specialiter vero caput plus ob multitudinē vexationū, q̄b⁹ afficit. Difficile igit̄ intra primā diatriton lethargus fieri potest, sed frequēter post ipsā: & oportet iacere in loco lucido, atq; calido mediocriter. In accessione p̄ interualla leuiter excitari, suo nomine exclamatū. Etenī iugiter titillatu, vel imp̄sione, ac pūctionib⁹ hoc facere nihil aliud q̄ strictura erit asperare, ob inquetudinē quassationis. Dehinc p̄babilior atq; eligēda erit quassabili, & noxia vigilātia, q̄ta pressura. blādo etiā articuloꝝ fricamēto vtendū est. Est autē accessione iugī fomēto caput curādū, oleo dulci, atq; calido, molli⁹ lanis collū tegēdū. Blādioris laxamēti causa locoꝝ capiti vicinātiū, & ob excipiēdū ex fomēto, siq̄d ē capite fuerit lapsū. Tūc aliquando etiā elato ad lectum, translatione facta & declinante accessione oris collutio adhibenda: terminata vero, potus dandus. At si februm continuatio fuerit, primo tempore lucis erunt media fouenda, atque dorsum lanis mollibus circumtegendum: si

f.ij.

CÆLII ACV. MOR. B.

magnitudo passionis exegerit, phlebotomia adhibenda intra primā diatriron, aut in ipsa. Dehinc si ante diatriron fuerit adhibita, sola fomentatione utemur, atque oris collutione, & potu aqua vel mulso. atque si in ipsa diatriron phlebotomia fuerit adhibita, paululum differentes perunctionem adhibemus, atque oris collutionē. Tūc dabim⁹ forbilem cibum ob celerem passionem. Si fastidiosus fuerit ægrotans, tanq̄ sanis sæpe contingit, post altum somnū, experrectis, vel si transuorationis oblitus, aut piger, tanq̄ sunt sani, imminente somno decliues in soporem, erit acceleranda alicuius cibi transuoratio, ut corpus relaxetur. Nam grauiore strictura lethargi phreniticis afficiuntur. Dehinc post cibum paululum differentes, atque articulorum blanda fricatione utentes, dormire permittimus, atque vsque ad declinationis tempus, alternis diebus à cibo abstinemus, permittentibus viribus, solo mulso utentes. Si autem vires obstiterint, etiam his diebus forbilia mediocriter damus. At si venter non fuerit solutus, clystere utemur, oleo calido & aqua in qua decoctum sit fenugræci semen, admixto aliquādo melle. Tunc sicut in phreniticis tondendum caput atque radendū, & apposita cucurbita scarificandum, & sanguisugis releuādum. At si media tumeant, simili curatione cucurbitæ, atque cataplasmatum utemur, tanquam in phreniticis ordinauimus. Attendenda etiam cætera passionū accidentia, quæ symptomata græci vocauerunt, ut ea quæ in corpore frigida fuerint mēbra, blādo tactu manibus continētes, leui cum fricatione vaporemus, sudantia citius detergamus, linguæ

asperitatem vel ariditatem spongia infusa aqua calida humectemus. Nam sepe faucium siccitate præfocationis imitamur effectum. Tunc oculos lemis obsitos, vel lachrymantes spongia vaporabimus, atque ita dimersos excitamus. Calidus etenim tactus habet quoddam resumptionis illata leuamen. At si pressura perseverauerit etiam dimissionis tempore, & propterea cibi dandi difficultas occurrerit, oportet ægrotantē in pressura excitari, donec sentiat. tunc priusquam rursus demergatur, distillandum ex cochleari formibile quiddam faucibus, atque manu mētum quod laxius propendet, subleuandum, ut infusa priusquam reuocentur, transuoratione vorentur. At si forte mutatio accessionum, atque pressuræ fuerit facta, quod quidem raro contingit, ut in continuationibus, cibi tempus oriente luce est aptius. Utendum etiam spōgiarum vaporationibus, & fomentis capitis, atque domestica molli, ac pensili gestatione. In declinatione vero certissima, varius cibus dandus, & lauacrum sine vino adhibendum scilicet, in alia vero diatrigo danda poma: tunc etiam vinum. quorum rationē ex his quæ in phreniticorum curatione sunt ordinata, accipienda dicimus. Tunc cerotarium scarificatis partibus apponemus. Hæc est secundum Methodicos lethargorum curatio. Antiquorum vero Hippocrates, & Erasistratus, & Herophilus ad eorū curationem nihil posuerunt, sed Serapion Empiricus in primo libro quæ ad sectas scribit obscura nimium, atque pauca ordinavit, quorum nihil est dignum enarrare.

CÆLII ACVT. MORB.

Ad Asclepiadem.

Cap. VII.

Diocles libro quo de passionibus atq; causis earū, & curationibus scripsit, prohibet demergi lethargos, acutissimis vtens potionibus, atq; iugiter corpus defricat, adhibēs etiā sternutamēta, quæ græci ptarmica vocauerūt: & neq; manifestans, quas vocat acutas potiones, vtrum in qualitate acutas, vt est acetum, an officio vsus, vt est celerrima transuoratio, sed vtrum elegerit, malè dictū est. Alterum enim dēfat corpus stricatura laborans, alterum inflat. Item sternutamēta corpus vehementi motu concutiūt, & magis mēbranas capitis in tumore constitutas iugiter excitare, sine dubio asperatio passionis est. Peccatur etiā grauius sine vllō adiutorio caput relinquendo, in quo secūdū ipsum passionis est causa.

Ad Themisonem. Cap. VIII.

Raxagoras secūdo libro de curationibus, in forbilibus cibis, hoc est ptisanæ succis, semper, inquit, ægros oporteret seruari. Cū nō semp hoc cōueniat, quādo decliuis tēpore, oportet varia ciborū resumptione vires reparari, non tunc vtī succo ptisanæ, sed ipsa potius. ille enim & corrūpi facilius, & inflare perspicitur. Deinde clysterē iubet adhiberi, & nō, inq; t, metuēdū si remāserit, nō reddit⁹. Erat hoc verē rationis, nisi esset virtutis acrioris. Sed q̄a est acerrime, atq; mordicantis qualitatis iuxta veterū consuetudinē, quomodo sperandū est nō graui⁹ nocere q̄to plus fuerit tumētib⁹ partib⁹ immoratū! Dat etiā meracū bibere, acetū cū melle, & piperis immodica q̄tita.

te, vel pro vino, absinthium, dicens latere ignaros vini dationē, & fomētū adhibet pedū. sed ex his omnibus nihil sperandū est vtile, sed magis incēdia viscerū, vel altiorū, & veluti putredines tumētū mēbranarū ob nimietatē feruoris. Nō enim cū acriora collyria tumētes oculos, in dolores atq; lachrymas plurimas cogere videam⁹, mēbranas quoq; cerebri delicatas atq; faciles ad iniuriā ob naturam sui tumētes passionis causa minime ex supradictis inuri credere potest, cum siagula igneæ virtutis esse monstrantur. Item meracū, inquit, hoc est vltra moderationē tēperamenti cōmixtū acetū cum melle dari & appellavit oxy-meli. Nec tamē manifestauit quid sit vltra modum temperamenti mittendum, vtrum ne mel debeat superare, an acetum, non enim adiecit aquam quoq; miscendam. Dehinc quam similitudinē potest absinthium habere cum vino, vt in eius vicem dandum iusserit, cum sit & hoc generaliter acre, atq; densabile. Vinum vero omnibus ante declinationē ægritudinis aduersum est, & magis lethargis ob nimia vehementiā passionis, immoderate vero, vt ipse voluit meracum, etiam fanos demergit. Ridēdum præterea quòd caput patiens incuratum relinquendum putat, & fomentum pedibus adhibendum, per venas auertendæ materiæ traductus.

Ad Heraclidem. Cap. IX.

Sclepiades primo libro de acutis passionibus scribens multa, inquit, adhibenda lethargis, quæ phreniticis sunt ordinata. Nititur etiam iugiter dimersos excitari sternutamē

f. iij.

CÆLII ACVT. MORB.

tis, & odoramentis castorei, rutę & aceti, & spō dylio, & conidia, & agno, herbis: baccis etiam lauri, vel communiter, inquit, omne quod tenuare atque mouere vehementer membranas valeat cerebri. iubet etiam ea adhiberi quę epilepticis, vel matrice p̄focatis adhibuit odoranda, hoc est lanam, vel capillos, aut cerui cornu, vel galbanum carbonibus imposta: & omnia quę caput grauare valent, vel iniucunda sunt odoranti. Omnium inquit p̄stantius, atque operantius esse sinapi tritum cum aceto admixto atque hinc caput cataplasmandum, & dandum manibus, quod excitet ægrotantem. Potum dat bis in die vel ter, & veniente nocte offert tanquam phreniticis vinum, vel eo audacius. Etenim, inquit, accedere ex vino furor in phreniticis potest: in lethargis vero nunquam. Siquidem sint omnes sensus apprehensi, atque mentis vigor oppressus. ex quibus apparet peius eum à phreniticis lethargum cæca curatione vexare. Etenim noxium atque perniciosum est iugiter eos excitare, sicut supra diximus. Multo autem grauius non cõmunibus remedijs hoc facere, sed, vt ille putat, sternutamentis immoderate mouentibus, atque dissecantibus corpus & magis cerebri membranam, in tumore constitutam. Si enim pedes quãquam sint habitudine fortes, in tumore constituti paruo deambulationis motu facile vexantur, atq; ob iniuriam in augmenta tumoris veniunt, quomodo non membranę cerebri in tumore cõstitutę, atque viarum densitate constrictę, magis posse moueri creduntur? Dehinc perseverare magis sternutamēti vsum iubet, vt scilicet ita forte

conuenire videatur, tanq̄ in chronicis passionib⁹, moderatione interea cessante, noxius atq; vexabilis esse probetur. Extendet etiam peccatum ex castoreo atq; aceto & ruta & spodylio atq; agno herbis: & lauri baccis, & conidia. Etenim acetum acre manifeste probatur, & quòd valeat membranam inurendo vexare, cum laxamento, non constrictione indigeat. alia quoq; graueolètia & quæ pressurā faciant nō solum demersis, verum etiam recte valentibus, improbatur. Hæc peccatèter ex epilepticorum curatione, atq; p̄focationis matricis transferenda iussit, cum constet etiā in ipsis adhiberi nō oportere sinapi, etiā si chronicas passiones quadā corporis nouatione excludit: acutas autem vel celeres prouocans, in magnitudinem tollit. Omnis enim acrimonia tumoribus incongrua. Nam & temporaliter quidem æger omnis tanq̄ adustus igne cōsurget, sed rursum grauius opprimetur. Oportet etiam secundum eius præcepta manente capillatura aliquod cataplasma apponere. Et propterea nō parui temporis vexatione membranam afficere. Nam tonsuram noxiam phreniticis probat. His etiam lethargos similiter curandos existimat, quo fiet vt etiam in ipsis tonsurā prohibuisse videatur. Nō enim in illis materiæ post tonsuram ascēsus vexabiliter caput poterit onerare, in lethargis vero id minime facere: quæ si tanq̄ vexabilis, excludenda est, multo magis sinapi excludendum. Adducit enim ad semet materiam sicut inflatae atque in ruborē deductæ eius appositione partes demonstrant. Nanq; adductam tenendo cogit, & viarum perficit densitatem. Dehinc odore

CÆLII ACVT. MOR.

penetrando membranas inurit, & tanq̄ acre collyrium oculos, sic mentes inflammat. Quomodo etiam fricare manibus sinapi lethargos potest cum sensib⁹ ac mente captus esse videatur. Atq; ita odoramentorum tempus tacuit, & solum materiã nominauit. Hoc quidem etiam de dando potu fecisse perspicitur, dicens: quoties detur temporũ tacita disciplina, vinum etiam lethargis est incõgruum nulla declinatione passionis firmata. Simile est enim ebrios ac vinolentia madentes vino oportere vti tanq̄ congruè superdato, in quibus periculum spasmi fore nemo sapiens negat. At iste importunius verò lethargis probandum existimat, sperans vini furorẽ sub oppressione passiois posse latere, vehementer enim curandum putat occultare noxia quàm prohiberi. miseriores igitur lethargis phrenitici iudicandi, & experimẽtorum probationi subiecti, nãq; etiam in lethargis demersionis aucta vexatio ex vini efficitur potu. siquidẽ spiratio alia ac conductus corporis atq; raptus adueniat, & celerrime mortis sequatur effectus. Themison libris acutarum vel celerum passionum rectè cætera ordinauit, sed iubet obscuro in loco haberi lethargos. etenim, inquit, lux apta non est, siquidem moueat atque turbet corpora, & non sufficiant spiramenta turbationis commotæ congruam exhalationem præbere. Quapropter etiam sani in luce dormientes grauantur, quorum maxime hi qui sole dormierũt vexari noscuntur. Non aduertens quòd omnis tenebrosus aer constringit. Lethargica autem passio nullo alio magis quàm strictura cognoscitur.

tur,quam necesse est augeri ob solis densitatem. Sub sole autem dormientes grauari etiam nos asserimus, sed ob contrarietatem afficientium causarum. Lux enim solis atque vapor relaxat, econtrario somnus astringit. Dehinc lethargia grauis atque perniciosa esse passio perspicitur. Somnus autem naturale est officium. Item sol grauat caput, lux autem quam lethargicis adhibemus tectorum sub tegmine nullo vapore lucifici solis augetur, neque splendore radiorum per fufum corpus grauiter afficitur ægrotantis. iubet etiam parua per interualla eorum faucibus insinuari liquorem, quod preter tempus faciens ardorem illum, cuius causa id adhiberi existimat, augere potius quam minuere videtur. At si venter strictus fuerit, aloës iubet dari apponendum triobolū, hoc est, dimidiā drachmam, cum aqua ante cibum, prodesse inquit prius quam passio augeatur. Siquidē multa quæ ad caput ex corpore concurrunt detrahentur. Soranus vero qui normarum regulis methodum restituit, noxiam esse inquit istius modi potionem. Forsitan enim ob nimiam stricturam retineatur, & non solum nihil egerat, verum etiam ipsa remaneat. Credibile autem ad eius pigmenti in stomacho effectum sensum, accurrere materiam, ac deinde ad caput recurrere, quod per vias stomacho vicinū & mēbranas ad rapiēda quæ sunt summa facultate aptissimum ob tumoris feruorem, dehinc grauius augeri peccatum videmus, cum ante cibum hoc medicamen dari iubet. Adiectus enim cibus necessario corrūpitur, manente adhuc in ore aloë. Corruptio autē cibi vexat ea

CÆLII ACVT. MORB.

quæ se circumplexa sunt, attrahens deinde materiam à capite. Attrahit etiam eius nutrimentum. Non enim ratione quadam tacita veluti animal sentiens poterit medicamē animalia relinquere, & ab his quæ contra naturam sunt detrahenda separare. nutrimenta igitur propria perdere dubium nō est, cum vi medicaminis detrahuntur. Post tertiū diem sternutamento utitur, cum ipse prohibuerit lucido in loco ægrotos iacere, siquidem moueantur atq; turbentur liquida & spiritus. sed vtique multo vehementius sternutamēta cōmouere posse perspīcimus. Dehinc quatuor inquit, vel quinq; dies, declinate accessione si nihil obstiterit, vltra muros producendus ægrotās, & vsq; ad viginti, vel triginta stadia gestatiōe mouēdus. Quo tempore excitare etiam cōuenit, atq; sternutamento & acetum cum sinapi odoramento uti, vel cataplasmatibus, & hoc per totam passionem faciendū probat. Sed omnino lucem inquit, recusandū, tanq̄ cōmobilem corporis, cum sit grauior in sinapi vel gestationis motu, commotio. Iners etiā atq; vana intentio dierum numerus atq; modus stadiorum circa gestatiōē adhibēdam. Adde etiā immodicum motum esse stadiorum triginta periclitanti. quòd etiam considerans sinapi probauerit adhibendum, ratione caret. Vtrum ne tumorem senserit in membrana? sed hæc acrimonia necessario densatur: an verò sensuum torpētium mouendorum causa? sed iam dudū lucem ne commoueat recusauit. Postea inquit, radendū sequenti die, duabus ante accessionem horis, seruatibus cataplasmatibus pane & aqua, & oleo ro-

faceo, & lini semine, cum posca: vel polenta cum fœnugræco, & aqua mulsa vsum dissimilium cataplasmatum permiscens. Etenim mulsum atq; fœnugræcum relaxant atq; mitigant tumentia: oleum verò rosaceum, atq; acetū, vel alica constringunt. Et propterea in augmento tumores supertendūt. Intemporaliter etiam vtitur cataplasmatibus, quū ante duas horas accessionis veturæ adhiberi iubet, & sit eo tēpore requies adhibenda. Dehinc inquit si vehementer fuerit oppressus ægrotans, vt neq; dimissionis tempore eum valeamus excitare, si præcordia mollia senserimus atque vocem nō istā obtusam, fricationibus corpus calefaciemus. Tunc frigida caput fomentamus coaceruatim, atq; iugiter & quodā percussu vt altius à capite demissa veniant fomenta. Tunc ad balnea ægrotantem ducemus, vt densitatem frigoris relaxemus. Hoc igitur vexationum perdendæ salutis magnitudinem vehementer excedit: quod enim passio crescere facit (hoc est torporem sensuum) hoc etiam frigida fomētatio cogit augeri. quò fiet vt si fortè temporaliter quisquam ægrotantium raptu quodam erroris frigide excitetur, vehementius tamen accessionis tempore opprimatur, sicut & ipse eodem in libro nescius cōfiteatur. Dehinc affectās stationem sensuum emouere fomēto frigide, videndum est, vtrū ne in accessione id fieri eligat, aut in dimissione. Sed si in augmēto, eō contrarium aduersum est etiā naturale lauacrum. Sin verò dimissionis tempore, feriuntur ea quæ dimissionis ratione indulgentia quadam tenues vias agnouerant. Præterea post frigidam allutio

CÆLII ACUT. MORB.

nem, balneum sanos quoque incōmodat implendo caput. Quid igitur prodest frigidæ ablutio, quæ stationem atque torporem viarum excludere putatur, si necessario magis densitas acquisita ægrotantem opprimere perspicitur? Ita corpuscula quorum statione viarum obstructionē factam existimat, facile utique transire vel resilire possunt, si capacitas exitū dederit, in quam venisse, vel ex qua exisse videntur. Huic autem rei perficiendæ frigida repugnat: densat enim atque conducit vias: fatetur sanè neque se hoc uti adiutorio cum sit melius, quanquam nominare quod sit metuat: etenim inimicum, & neque ipsius dogmati conueniens esse probatur. Heraclides Tarentinus primo libro de internis passionibus proponens lethargos fieri multitudine cruditatis, & crassitudine humoris, adhibet clysteres: quibus etiam admiscet aquam in qua etiam centauriū fuerit decoctum, vel absinthium. Dat etiam bibere castoreum, & aquam falsam, & epithymū, os ægrotantium distendens sensim, hæc infundit guttatim, quæ in os labuntur, decurrentia. Caput autem posca fouet, in qua fuerit laurus decocta, & ruta, raris quoque capillis ungit castoreo, vel spondylis & aceto, cum oleo veteri, & ex pollinibus adhibet cataplasma quod appellamus omen lysin ex posca & absinthio & nitro vel cantabro ex aceto. Dehinc sinapi cum aceto, & fico, & iisdem clysteribus post rasuram capitis utitur. Dat etiam & radices masticandas ex sinapi, vel pipere apophlegmatismum prouocat. Utitur etiam balanis, si clystere ventrem mouere non valuerit, & omne corpus aceto &

oleo perungi iubet, sternutamentis commouet & odoramentis castorei & spondylii ex aceto acri resolutis. Sed si ex humorum acrimonia fuerit ægritudo confecta, aquam dulcem potare ægrum iubet, ac deinde vinum. Post hæc, acetum cum melle, ob virium tutelam adhibendam probat. Tunc viscellum tenue dat anseris, vel perdicis aut gallinæ & per profectum oryzæ succum, vel ptisanæ ex ordeo, tunc panem cum radicibus fluxis ac mollibus, vel cappare, dehinc cum pisciculis. sic enim quasi acceptis his lethargicos iuandos existimat, cum omnimodo tumentia acioribus virtutibus accensa grauentur. Hoc est clysteribus supradictis atque potionibus, & infusionibus & perunctionibus & odoramentis & fomentis, & apophlegmatismis & vini dationibus intemporalibus, & cibis acrioribus & indigestibilibus, & radicibus, & cappare, & viscello innutribili, arque corruptibili. In quos errores ceciderit nobilis videlicet empiricus, claret cum liquidarum materiarum causas attendit, & neque tempora neque quantitatis modum perspexit, sine quibus solas materias nominauit, non adiutoria constituit. Alia quoque multa varia opinione composuit quæ non imprincipaliter dicenda suscepit, sed expugnanda, quæ ab alijs posita videbantur adiecit. Quæ propter fastidium prolixitatis tacenda melius existimo: quippe cum ex his quæ narrabimus prætermisorum conijci varietas possit.

CÆLII ACVT. MORB.

De apprehensione vel oppressis, quos Græci cataleptos appellant. Cap. X.

Vicina atq; similis est lethargiæ passio, quam Græci catalepsin appellant, nos apprehensionem vel oppressionem vocare poterimus, de qua nunc dicemus. Nomen igitur ab accidenti sumpsit, sed Hippocrates libro suo sententiarū, & Diocles libro prognostico hanc passionem aphoniam appellauit. Praxagoras secundo libro peregrinarū passionum cathoden appellauit. Item Antigenes Cleophātinus libro quem de febribus & tumoribus scripsit, anaudiam vocauit. Asclepiades libro quē de periodicis febribus scripsit, catalepsin appellauit, atq; plenum corpus scripturæ composuit, quo constat errasse Philippum libro quo de ipsa passione scripsit, appellās cathocham, hoc modo: passionē, inquit quam appellamus cathochā. Veteres etiā medici hanc passionem non tacuerunt, sed facile, sicuti etiā nunc plurimi, lethargiam esse senserunt. Alij horum successores pauci quidē Asclepiadis sectatores, hanc passionem à lethargo discreteuerunt, & nomine adiecto catalepsin vocauerunt. Equidem nihil ei nouitatis ascribentes, quod propriū passionis videretur, sed omnia cōmunia quæ etiā de lethargo dixerūt. Sed neq; alius quisquam hanc passionem cognouit vsq; ad Methodicorū tempora. nā ex nostris primus Magnus eius argumenta constituit, atque mox Agathinus, dehinc Archigenes, qui plurimum passionem à cæteris discernendo separauit. Sed neq; proprium nomen passioni omnes vnum

posuerunt. Praxagoras eam cathoden appellauit. Neque si quisque nomen passionis dedit primo, etiam eius signa recte agnouisse probatur. Neque asclepiadis sectatores soli catalepsin vocauerunt, verum etiam & ipse Asclepiades aliam dixit esse passionem, quam lethargiam, sed cum hoc solum praeciperet, nouum non dedit nomen. Nunc ne supradicta omnia simplicia atque nuda posuisse videamur ipsas quoque significationes singulorum prosequemur. Hippocrates ait repente voce captos quos aphonos appellauit, fieri venarum causa, quum spiritum sumpserint. Multos denique talia prosequuntur, rubor vultus, atque oculorum statio sine vlla palpebratione, manuum neglecta atque distensa abiectio, dentium stridor & membrorum saltus, ac musculorum, quibus buccae colligantur, conductio, quos appellant siagonitas, articulorum frigus, quum spiritus inuaserit venas. Item Diocles ait, defectiuas febres tutas, atque innoxias esse frequentius, quam sunt continuas, quamque & in his periclitentur, qui in accessionibus apprehensi conticescunt, vel raptu quodam alterno per membra tentantur cum supra dictis signis: quod saepe (inquit) est accidens pueris. Item Praxagoras ait esse quasdam febres ex anno duodecimo usque ad sextumdecimum vel septimumdecimum, quae quadam priuata pernicie mortis habeant effectum. Atque id in seruis magis quam in liberis euenire, sed excessu dierum numero passiones fiant, catochae vehementes, ut etiam voce capiuntur aegrotantes. Horum aliquos etiam lethargos fieri. Denique inquit, de catocha passione quidam liberati, ac deinde sanitatis creduli plurimum quicquam sume-

CÆ LII ACVT. MORB.

tes, repente in mortē venerunt. Hos deniq; plurimus modo sequitur somnus, atq; febrū instauratio, & cætera quæ corpus passione habitari demōstrent. Item Archigenes ait esse difficiles etiā periodicos typos, horum difficiliōres esse tertianos, in quib⁹ quotidianæ accessiones fiāt, sed alternā diei interpositione, suæ similitudini respondeāt. Quando in accessione vehemens occurrerit oppressio, & appellauit rhigos. Difficilis inquit etiāsi quotidianis diebus in accessiones sibi similes fiant, & in accessione egrotātes supra dicta patiantur. Dehinc progrediēs paululū idem dixit periodicos typos non esse perniciosos, sicut supra dictū est, sed horum esse molestos, quib⁹ accessionis tempore pressuræ vehementes adueniunt, & quodā nubilo corpus demergitur, quod item rhigos vocauit. sed hoc, inquit, est accidens magis tertianis, aliquando etiā quotidianis, qui similibus respondeant accessionib⁹. Item Asclepiades ait quotidianū perseuerantem nō sine periculo esse, atq; multos ex eo in aliū morbū induci, hoc est, corporis defluxionē, aut hydropē venire, & quicquid potest per corporis debilitatem accedere. Apud Rhomā vero inquit frequentare aduertimus has febres cū corporis atq; mentis oppressione, in similitudine lethargiæ quæ secundo vel tertio in statu accessionis constitutæ statim recalesfacto corpore vel cessante vehemētia, in resumptionē atq; resurrectionē mediocrē reuocant ægotātes. At si leui signēto cessauerint semel, apprehēso egro nullā resurrectionem dabūt, sed in sudores & respirationem celerē, in pulsum febricitatē occidūt. Item similia de his

scribit, & nō semel, sed frequēter, dicens certa ratione mētis apprehensionē typorū in accessionibus fieri, atq; hoc apud Rhomam frequētare, dans etiā causas, quibus hęc singula fiāt. Item Chrysipp⁹ particulariter signa passiōis percurrit futuræ & præsentis, vel in peius eētis. Discernit etiā ab lethargo & alia plurima, & varia digerit. Quibus ita se habētibus, erit indignum tanta dissensione conscriptæ passionis eorum cuiq; ascribere firmitatē. Quippe cū cæterarū etiā passionū omnibus cognitarū aliqui plurima accidētia atq; signa, aliqui pauca cōscripserint, nec quisq; vera significatiōe finierit. hęc sunt quę propter eos qui specialiter istā passionē perniciosam dixerūt ponēda credidim⁹. Quod etiāsi lateret in partib⁹ periculū methodicis afferebat, qui generalib⁹ cōgruas passionibus posuerūt curationes etiā quibus particulariter latentia curentur. Sciēdū igitur quia hęc passio ex iisdē causis antecedentib⁹ fiet, quib⁹ aliæ quoq; passiōes efficiūtur, indigestione, vinolētia, carnali cibo, & horum similibus rebus cuius hęc sunt quę nostra mediocritas latinizāda existimauit, se vidisse plurimos memorat ex intēporali cibo vel plurimo persicorū, ista oppressos passione, sed non inquit necessariā precedentū causarum differentiam, in curationibus præuidere. Siquidē præsentia sint à methodicis intuenda, sic etiā super dicit tēporis attēdere frequētā, quōd autūno tēpore hęc passio magis irruat corporibus, atq; in puerilib⁹ frequēter ætatib⁹. Itē sexus causa mulierib⁹, & humorosis, & vacuis corporib⁹, & edacib⁹ hominib⁹, vel post ægritudinē resumptiōis

CÆLII ACVT. MOR B.

tempore inordinate atq; impatienter agētibus. Præterea omni febriculæ hæc passio irruere potest: siue cōtinuis siue dimissionib⁹ intercapedinitatis, hemitritaicis etiam febribus, vel quotidianis, & tertianis, & quartanis, quāq; rara atq; fræquens secundū febrīū fiat qualitatem. Hinc etiā grauis vel leuis pro earum magnitudine fieri intelligatur, frequentius tamen quotidianis accessionibus, vel tertianis accessionibus ægotantes ista passioe afficiūtur, & propterea diurnis accessionibus admoniti tertianis similitudinē seruant ad typum quotidianum, sed omniū earum febrium grauius, quoties cum articulorum frigiditate torpore fuerit qualitas: leuius, quoties tremore ægotantes afficiūtur. Item magis ac magis leuius quoties sine his quæ supra diximus, solo feruore initium febres accipiunt. Sequentur autem eos qui in passionem venire meditatur alia communia cum lethargo, vt segnities & tardus corporis mot⁹, vel nulla querela ex his quæ ægotantes afficiunt, hoc est tacita sui laboris relatio, & veluti somn⁹ ultra modum prolixus, vel grauis: item alloquentib⁹ nobis eius tarda responsio. propria autē sunt quæ in propriā passionem venturi patiūtur, vt est genarū rubor plurimus, sine febrium leuigatione, saliuarum fluor, pulsus erectio atq; plenitudo, ventris retentio, aut coaceruata atque fluxa effusio. Eos vero qui sint in passioe iā constituti, sequitur schema iacēdi iugiter supinū, colli distentio, genarū rubor, febris, vocis amputatio, sensuū torpor atq; hebetudo, palpebrarū distātia, & infixā atq; immobilis intētio luminū tanq; quicq; intēto obtutu cupien-

tiū, aut boū ceruicis repētino motu cadentiū. Sequitur etiā lachrymatio tanq̄ sentientiū atq; dolentiū, saltus latenter commouens musculos, qui buccas colligant, quos siagonitas appellant. Mouens etiā labia & supercilia & digitos atq; manus, singultus creber ac resonans, pulsus celsior, humectus, plenus, vehemens retentio ventris, & neq; extenta recolligūt membra, neq; conducta distendunt. Ventris inflatio aliquib⁹ tanq̄ ex vēto magis ac magis circa stomachiensionem, aliquibus tanq̄ ex humore, vel cibo cū sonitu intestinorum. Dentiū concubitus, hoc est cōfixio vehemens. Aliquādo etiā stridor, & cū statū sumperit accessio, horum recessus adeo, vt sit quædā interiecta distantia. Oris hiscens atq; dimissa hebetudo, cum plurimū saliuarum fluore per eius obliqua foras decurrit, nūc attestāte sonitu trāsuoratur. Discurrit etiā si quid fuerit liquoris infusum, aut inuito ægrotāte percipitur. Itē labia sæpissime cōducētes cōtrahētēsq; & tāq̄ i mœstitudine cōstituti suspirāt. Atq; ita si ante oculos eorū quisq; digitos circū moueat palpebrāt ægrotantes, & suo obtutu manū traiectionē sequuntur. Vel si quicq; profecerint etiā toto obtutu cōuerso attendūt, & in clamati respicientes lachrymātur, nihil dicentes, sed volentiū respondere vultū simulātes, odoramētis admotis iucundis delectātur, atq; iugi adducto spiramēto. Odorib⁹ autē tetrīs delectationē non accōmodant, sed aduersā volūtate eorū fugiūt putorē. dulcia atq; amara sentiūt, si eorū linguæ fuerint admota. Itē perpuncti sentiunt, vel si eorū manū quis extēderit, hāc recolligūt, vel laceffiti horrescūt,

g.iiij.

CÆLII ACUT. MORB.

& eorū vultus in ruborē florefcit. Cū sudore ſe-
 pius plurimo atq; feruētī, & in dimiffiōe ſyncer-
 ritati p̄pinquantes rurlum admonētur. At ſi ad
 peiora paſſio fuerit deuoluta, feruor plurimus
 corporis in ſupficie magis ſentitur ſpiratio, ocu-
 lorū cōuerſio, menti quoq; fixa cōditio, manū
 cōtract⁹, & mufculorū qui buccas colligāt tanq̄
 ridentū, ſudor igneus, & quibuſdam in thorace
 atq; vultu emergētes diſcolores, vel ſtātes in ro-
 tunditate maculę in ſimilitudine ſcatebrarū cor-
 poris, quos Græci ionthos vocāt, & è magnitu-
 dine repētinus caſus, gutturis ſtridor, quē Græci
 rhogmō vocāt, torpor frigid⁹, & albid⁹ vult⁹, &
 in vltimo effatio, atq; vitæ periculū. alij vero in
 phreniticā, aut lethargicā paſſionē reciderūt, ſi-
 cuti & ipſæ paſſiones in ſemet per temporum
 motū venire cōſueuerūt. His igit̄ qui in phreni-
 ticā paſſionē ex iſta deueniūt, pulſus ſenſim mi-
 nuitur, atq; denſatur, & oculorū fixus obtutus
 mutatur, atq; mobilis efficitur, leuiter etiā tanq̄
 in ſomno murmurātes nō recta ſecū loquuntur,
 & incerto motu, atq; tardo, ſuas trāfferūt man⁹,
 vel digitos cōplicāt. Qui autē in lethargicā paſ-
 ſionē deueniūt, inani afficiūtur pulſu, atq; tardo,
 & eorū palpebræ conducūtur, & in torpore ſen-
 ſuum, vel hebetudine perfeuerant. Qui autē in
 declinationē paſſiōis deueniūt, plurima, vel par-
 ua accidēte humiditate releuātur, quibuſdā ac-
 cedentibus ſignis. Nam pleriq; plurimo per in-
 teſtina exeunte vento, vel mucilēto humore, vt
 ſtercore, vētris ſubſedit inflatio: alij vero humo-
 re plurimo, atq; craſſo, p̄fecta dentiū diſtantia
 ex ore detracto loquuti ſūt, & alij ſapiētes qui.

dē m sed cōcisis sermonib⁹, alij iugibus. Proprie igitur passionē supra dictā, hoc est, catalepticā, siue catochā, vt Gręci appellāt, designant febres acutæ, vocis silentiū, sensuū hebetudo, pulsus magnus, ac vehemēs, & plenus, & humect⁹, & oculorū stans atq; fixus obtutus. Est autē passio celeris, atq; acuta, etiā si in chronias venerit febres. & est magna, atq; strictura & raptu corporis, quē Gręci spasmon vocāt, fieri perspicitur, nisi p̄ immodicū fluxū diaphoreticus tanq̄ in cardiacis fuerit effectus. Huic igitur similis est lethargia, apoplexia, stomachica passio, in febribus vocis ingerēs silentiū. Itē animi defectio per nimia ieiunitatē & matricis p̄focatio, & lūbricis vocis depressio, de qua capite de lūbricis scribētes memorabim⁹. De alijs vero leuiter, atq; coacte nūc discretionem ponemus. Namq; lethargicis maior quidē pulsus, sed tardus, atq; inanis inuenitur, & palpebrarū conclusio. Catalepticis autē pulsus maior, sed plenus, atq; celer, & vehemens inuenitur, palpebrarum attestante distantia. Item apoplecticis paruus, celerrim⁹, durus, ac sine febrib⁹ pulsus inuenitur. Siquidem hęc repente accidāt. item stomachicis qui nimietate etiam voce capiuntur, pulsus paruus, & imbecillis inuenitur cum stomachi solutione, vel tumore manifestius apparente, & frigido torpore, qui sequitur post oppressionem factam, & non antecedenti febricula cucurrit, sicut in catalepticis. Item stomachici intelliguntur ex eo quod iam frequenter fuerint admoniti passione, & propterea typorum tenuerunt tarditatem, quibus accessiones lōgo interuallo respondeant. Item a

CÆLII ACVT. MORB.

ieiunitate, vel abstinētiæ defectu, siue ex capitis causa quā Græci scotosin vocāt, demersi videntur. discernuntur hoc modo q̄ primū oculos habeant distentos, dentium concadente iunctione, attestāte pulsu paruo, atq; ibecillo: ita vt aliquādo interire videatur cū frigido torpore. Sed hæc & cito circūscribūt, & is qui patitur facile resurgit. Nam si perseuerauerint catalepticā passiōē designāt. Itē nō aliter facile resumere perspiciūtur, hi qui odore carbonū, vel vnguētorū sensuū oppressione vel torpore afficiūtur. Itē matricis præfocatiōe oppressæ discernūtur, primo q̄ ipsa matrix se sustollat, atq; supra vmbilicū, vel ventrem extans videatur. Antecedente querela earum partiū ante oppressiōis tempus. Aliquādo etiā longis atque solutis accessiōibus admoneri egrotātes inueniūtur cū pulsu paruo, celeri, imbecillo. His etiā collū latius fiet cū palpebrarū cōclusionē, atq; frigido corporis torpore, ex duplici tertiana cōfectis. In vehemētiore accessiōe similiter alternis respōdēte dieb⁹ lethargica fuisse oppressi passiōe, & veluti cōplexu earū fuisse, accessiōib⁹ demōstrādo lethargicū simul atq; catalepticū esse cōfirmat ægrotantem nō aliter q̄ sūt ex typorū cōplexiōe in vna atq; eadē egritudine repēte. hæc sunt quæ intelligēda passiōe atq; à similib⁹ discernenda posuimus.

Quomodo curandi sunt hac passione laborantes.

Cap. XI.

Dehinc ob curationem adhibēdam, oportet egrotantē iacere sicut stritura laborantes sæpe docuimus, adhibita abstinentia, pro viriū qualitate, atq; fomēto ex oleo dulci, &

calido capiti & medianis partibus. Sed præactis membris, quæ frigido mortis torpore afficiuntur, calefactionibus etiã adhibitis cum obuolutione atq; modica strictione ex lanis effecta. Item ori, vel faucibus sensim infundendus humor, vel mulsum illis temporibus quibus alias passiones curantes docuimus. Clyster etiam simplex adhibendus, si ventris cessauerit officium, in declinatione vero, vel dimissione os ægrotantis sensim distendimus, atq; hiscere tentabimus. Alijs item dimissionibus cataplasma medijs adhibemus partibus, & clunibus, ob abstinentiam vrinæ soluendam. Item ceruici, vel maioribus nervis quos tenõtas appellant, & musculis qui buccas colligant, quos siagõtas vocant, iniectione parua olei per clysterẽ utimur, & cucurbitæ appositione nũc simplici, nũc scarificatione adiecta, ob singultum & tumorem ventris atq; stomachi. Tũc vaporaciones spõgiarum, atq; cerotaria releuatis partibus medijs caput tondemus, atq; apposita cucurbita, ex quibus nihil in catalepticis inuenitur. præterea scarificamus occipitium, & tempora, vel cogentibus causis alia quoq; capitis loca, si qua potuerint cucurbitæ appositionẽ accipere. Tũc fomẽto utimur olei atq; embasin toto adhibemus corpori, ac opis etiam leuioribus vtentes, quæ mitius nervorum faciant laxamẽtum. Tunc post punctiõnem cibum dabimus declinationis tempore varium, atq; bibilem, vt ouum sorbibile, cerebrum, olus quod non sit virtutis acrioris, & magis nutribile. Dehinc adhibemus lauacrum sine vlllo cibo, qui in se habeat vini qualitatem. Tunc proficiẽti egrotato pomorum quicquid damus, vt ficum recentem,

vel pyrum ex melle . tunc mulsum vel aquam .
atq; completo sanitatis officio & depulsis omni
bus quæ passionis recursum fore sollicitant, dabi
mus vinum tenue, leue, sicut salutaribus præces
ptis docuimus.

Quomodo aliarum sectarum principes
istam curauerunt passionem.

Caput. XII.

Vlti aliarū sectarum principes, quos
inter etiam Chrysippus scribens de
catalepticis in vltima parte libri eti
am catocham nominauit, sed in his
qui mediocriter tardasse, in eadē pas
sione inueniuntur, acrioribus vtitur vnctionibus,
ob stuporem articulorum, vel tremorem, hoc est
cyprino admixto pipere, & nitro, & fomēto ex
aqua salsa concoctis sulfure & bitumine. Dehinc
perunget vnctione, quā appellauit tripticen, quā
cōficiēdā dixit ex calamo aromatico, schoeno, ca
chry, pyrethro, irino, manna, singulorum partib⁹
oleo admixtis, atq; contritis, sed hæc nos ob aci
moniam reprobamus. Siquidem sit passio celeris
atq; acuta, etiam sicut iandudū tardantibus atq;
inueteratis febribus irruerit, quippè cū chroniæ
febres ista passiōe necessario in superpositionem
veniant, quam græcè epithesin vocāt, quæ simi
lis fiet necessario acutis passionibus, & ob hoc
mitigationē deposcat. Prohibemus etiam supra
dictis rationibus vnctionem ex illo liquore arti
culis adhibendam, vel ex eo quicquam potan
dum, aut cibo admiscendum, item sternutamen
ta, vel rasuram capitis, aut articulorum sinapif
mum, aut supponenda podici acria collyria ob

prouocandum ventrem, quæ appellauit balanos. Item diagridium atque castoreum & omnia grauiabilia fomenta, ex quibus tumor magis augeatur, & soporifera pressura geminatur. His etiam compeccauit Themison libris quos periodicos dixit, adhuc quidem in iuuentute constitutus, nec dum Asclepiades in libris suis eos disceuerat. Ait enim si iam tardantibus atque insidentibus febribus apprehensiones, vel oppressiones aduenerint sensuum, atque in accessione vocis silentium fecerint, cæteris ut supra diximus similiter adhibitis ante accessionem tribus, vel quattuor horis seruatis, si venter non fluit, diagridij obolum, cum tribus vel quatuor obolis castorei dabimus cum aqua, occipitium atque tempora capitis inuergentes thapsia quæ nos ferulaginem dicimus, aqua contrita, ut quendam sensum atque leuationem mediocrem per corporis faciat superficiem. Cibos etiam inquit dandos solidiores, nisi præcordia fuerint in tumore constituta: quod si obstiterit, bibulos dabimus cibos. Nec dum quidem ait prouidens, quia etiam si in alijs partibus tumores fuerint corporis, sorbiles interea cibi conueniunt. Siquidem laxamentum passio deposcat, quam necessario accendat, atque erigit thapsia magnificum tumorem. Est etiam castoreum acre inueteratæ qualitatis causa, sicut omnis caro reposita. Prohibemus propterea obdentium faciendam distantiam immittendos uolenter cuneos. etenim ex his comotæ partes atque quassatæ asperant tumētia. Quãobrem dentium cõcasus uehementior fiet, cū magis sit inutile: ac necessariū in tensione partibus cõstitutis, requiē

CÆLII ACVT. MORB.

adhibere, vt declinationis tempore, vel potius dimissionibus laxatis musculis, sine vlla vi digitis immisissis dentium facilius distantiam faciamus. Nocent etiam succi frigidi, vt hederæ fomentatæ atq; capiti impositæ. Etenim tumores constringunt, & passionis asperant motum. Et si qua his fuerint genere similia, sicuti in lethargicis contra sectarum principes scribentes docuimus, prohibemus. Est autem improprium atq; loco carēs nimium frigidis vti fomentis, in declinationibus vero calidis, atq; feruentibus iusta imitatione recentium vulnerum. In his enim priusquam tumor emerferit, frigida probantur, sed omnis sensuum pressura, vel apprehensio in ista passione tumoris esse perspicitur, vel hoc præcedentes super fieri. Hæc sunt quæ de catalepticis sua potentia Soranus ordinavit.

De pleuritica passione. Cap. XIII.

Pleuritis à parte corporis quæ magis patitur nomen sumpsit, latus enim ipsa passione vexatur, quod græci pleuron vocauerunt, fit autem ex varijs antecedentibus causis, vt ceteræ passiones: magis tamē profunda perfrictione, aut vinolentia, aut vsu venereo, plurimo nimis potu, indigestione continua, aut percussu vehementi, aut pōderis magna subuectione, vel cursu vehementi: sed neq; secūdam has differentias differens erit adhibenda curatio. Vna est enim atq; eadem passio, ex qualibet veniens causa, quæ vna atq; eadem indigeat curatione. Hanc definiens primo de adiutorijs libro Aristoteles sic tradendam credidit. Pleuritis (in

quit) est liquidæ materiæ coctio, siue densatio. Nec tamen differuit vtrum ne totius, quod falsissimum: siquidem phlebotomati ægrotantes liquidum sanguinem reddant, an vero particulæ, sed cum hoc tacuit, non promisit. Mitto etiam oculorum suffusionem nihil aliud esse, quàm liquoris coeuntis densitatem, nec tamen pleuritim. item Apollonius qui appellatus est Mys volumine vice simooctauo, quem de secta Herophili conscripsit: Pleuritis (inquit) est cõmuniter passio temporalis, atq; celeris, secundum laterum membranas quas hypezocotas vocant, atq; inter earum carnẽ: aliquando etiam in pulmonis partibus sepiissime sine tumore, vel ex solis causis effecta. Propriè autem tumorem secundum supradictas membranas vel carnem laterib; interiectam: aliquando etiam pulmonis partem, sed in vtraq; definitione peccauit. Primo enim sunt prolixæ atque narrabiles. Secundo plurima alia prætermisit, nam necessario passioni febris non est. Corruptum autem atq; usurpatũ dicimus in pulmone passionẽ posse constitui, sicut ex consequentibus docebimus. Itẽ Asclepiades libro diffinitionum, Pleuritim dicit esse humoris fluorem, temporis parui atq; celerem interiorẽ lateris partiũ cum febre atq; tumore, sed erat melius tumore dicere atq; humoris fluorem. Etenim quoties ex complexa passione conficitur, tumorem perspiciamus superare. Est igitur secundum Soranũ pleuritis dolor vehemens interiorum lateris partium cum febribus acutis, & tussicula, qua variæ qualitatis liquor excluditur. frequenter autem hæc passio in masculis quàm in foeminis, atq; in senibus

CÆLII ACVT. MORB.

magis quàm iuuenibus. Tussiculosa enim atque frigida senilis est ætas, quo intelligimus profecto hanc passionem pueros difficulter incurrere: frequentat etiã hyberno magis quàm autūni tempore, quo hyemi vicinatur. Æstate vero difficulter occurrit. Est præterea passio acuta, atque celeris & vehemens, & aliquando sola ex strictione confecta. Aliquando admixta solutione ob plurimum tussiculæ liquorem. Etenim ventris defluxio non implet in pleuriticis signorū concursum, sed magnitudinē passionis docet. Quapropter ex his solū dicim⁹ agnoscendā, quæ supra memorauimus. Alia vero concurrunt plurima, atque differētia pro passionis magnitudine, ac temporū mutatione, quæ quia prætermittenda non sunt, prosequamur.

Quæ consequuntur Pleuriticos. Cap. XIII.

Prosequetur in passione constitutos acuta febricula, dolor cum tussicula lateris vehemens, atque vsque ad iugulum, & palam eiusdem partis perueniens, quibusdam etiam brachiū tangens, & pectus atque iliū, & est stimulosus, ac pulsuosus, & igneus, iugis aut intercapedinetus, seruato ordine aut confuso, & infixus atque perseuerans iisdem locis aut mobilis, & recurrens atque mutabilis cum suspirio, & difficili spiratione, quæ græci Δυσπνοια vocant, attestante tussicula, aliis quibus arida, frequenter tamen cum liquidis excrementis & primo spumosis, dehinc sanguinolentis, ita fellois, ac inde saniosis. sequitur etiã ægros supra id latus iacendi difficultas, atque cum se supra contrarium latus vertent, dolor, ut adduciant suo pondere euidentia tumentium par-

tium viscera, sequentur etiam vigilię atque siccitas, & asperitas linguę, peiorante passione augetur omnia supra dicta. Addit etiam, articulorum frigidus torpor, genarum rubor, oculorum sanguineus color, ventris fluor spumofus, ac felleus. Vrinę quoque frequens, atque paulatim albida egestio, pulsus densior, celer, fortis, & veluti fluctuans, & suo percussu pressuram significans, spiratio etiam circumdolens, atq; frequens, & obtusa, vultus & thoracis rosida humectatio, mētis alienatio, gutturis stridor, vel sonitus interius resonans aut sibilans in ea parte quę patitur. Acceptorum etiam per vomitum recursio, & iacendi negata, atque displicens omnis positio, sputa facile siccantia, & magis saliuosis ea quę fuerint contra naturā, vel in densitatem coacta. Etenim spumosa sanguinis in qualitatem transeunt, sanguinolenta in liuorem: Item fellea, eruginosa, atque prasina, vel nigra efficiunt, saniosa, foeculenta, vel fumosa & odore grauiā & inæqualia, mutato etiam sæpe ordine suę egestionis, itē post felleam, vel saniosam qualitatem in sanguineam transeunt, vel quamlibet coloris varietatem. Tumoris etiam vehementia luctante aliā in soliditatem coguntur, aliā in nigredinem veniunt, ob feruoris vsturam. Aliqua ruptis vasculis funduntur, quapropter ea neque saniosa qualitas, post sanguinea perseverat, sed spumosa rursus fiet cum singulas per partes tumor quatiens liquida spiritu turbato spumofam sufficit qualitatem. In ultimo autem cogente periculo celerrima fiet spiratio, & præcordiorum suspensa adductio, pulsus inordinatus, aut deficiens, aut deserens

CÆLII ACVT. MORB.

in his quæ in peripneumonicam passionem, aut apostema transire noscuntur. At si ipsa fuerint leuigata, singula mitescunt, & vētris egestio coagulatur, aut fellea carebit qualitate, & per tufficulā exclusa saniosa minime in sanguinolēta redeūt. Discernēdū etiā quæ sint sputa saniosa, & quæ sit sanies. Nam saniosa iam mitescētis tumoris, atq; declinantis solutione esse probantur. Sanies vero ex apostemate quod etiam vomicā dicere poterim⁹, vel certe ex vlcere probatur venire. Discernitur autē exercita inuētionē. hoc est colore, & substantia, & odore. frequēter enim terti odoris est sanies. Item saniosa admixtione aquæ facile soluuntur. Sanies autem difficile, dolorem vero peiorem, alij dexteri lateris probāt ob pulmonis vicinitatem; alij sinistri vicinātis cordis causa forsitan. Et quia frequētius sinistra dextris debiliora videntur. Item pleuritis, nunc eodē tempore febriculæ concurrūt, nunc superuenit, nunc antecedit, cessante febricula perseverat.

Quomodo intelligimus pleuriticam passionem in peripneumonicam transirentem, aut in vomicam venientem. Cap. XV.

Intelligimus eos qui in augmento pleuriticæ constituti passionis proni atq; faciles, in peripneumonicam videntur, quum ceteris omnibus peiorantibus signis atq; in magnitudinem extentis solus dolor minuitur, atq; iacendi positio ex parte facilior ac leuior supina egro fuerit visa, aucto genarum rubore. Conductu etiam superciliarum è medio vehemēter tanq̄ in mor

stitudine constitutus articulorum attestante feruore. Eos etiam qui in vomitam transeunt intellegimus ex eo, quod dolor infixus eodem permanet at loco, accedente tussicula arida, atque tremore typico, & inordinato, spiratione difficili, quam graece dyspnoean vocant, cum dolore leuiore & pulsu denso.

Quis locus in pleuriticis patitur.

Caput XVI.

Quisitum etiam est à veteribus quis in pleuriticis locus patiatur, & quidam pulmonem pati dixerunt, ut Euriphon, Euenor, Praxagoras, Herophilus, Philotimus. Itē quidam hypozota membranam quae latera, & interiora cingit, ut Diocles, Erasistratus, Asclepiades, & eorum plurimi sectatores. Horum primi aiunt non esse in lateribus tumorem, quum neque extantia vlla earum partium inspectione sentiantur, neque rubor, nec motu, nec tactu, dolor acutus vel fortis tanquam manifestis tumoribus: accedit etiam quod facile supra id latus quod patitur, iacere possint aegrotantes, supra aliud verò quod passione liberum videtur, si se iactauerint, difficultas spirationis accedat, siquidem nunc sustentate pulmonis partes iaceant: nunc veluti pedere sentiantur. Dehinc etiam tussicula signum est ex accedentibus consequens fibrarum pulmonis esudati corporis liquoris, siue canna gutturis, singula etiam & tussita de pulmone venire manifestum est, qui neque venis, neque arterijs, neque fibris contiguus, vel admixtus esse lateri videatur, ut per ipsum latera accepta excludi possit.

h.j.

CÆLII ACVT. MORB.

se credamus . Vnde igitur dolores? nunquid ne pulmonis sensibiles partes in passione constitutæ causa sunt? an vero eius tumore latera viciniantia comprimuntur, & propterea dextrarum fibrarum tumor dextri lateris dolorem facit: sinistrarum sinistri? Sed in peripneumoniacis totus tumet pulmo, nec vllus tamen sequitur dolor. Sed huic quidem sententiæ contrarij aiunt propterea ea neque ruborem, neque extantiam, vel dolorem ægrotantes consequi, siquidem in alto tumor esse videatur. quod autem supra patiens latus quosdam iacere prohibet, alios vero contra, mitescendo releuat, illa causa est, quod incumbendo obiectu straminum pressa materia refugiat, atq; ex partibus quæ patientur, ad sanas partes rediens, dolorem non faciat. At vero partibus non patientibus expressa, atq; fugata se patientibus impartiens, & has distendens, dolorem facit. Tussicula vero fiet cum patientibus hypozocoti membranæ vicinis, atque contiguis partibus. Et tussita itidem sputa per pulmonem feruntur, siquidem in ipsum veniant ex vicinis accepta per vias mente sensas, quas logotheoros appellat, sicuti & in vomitis contingit, quam frequenter ad externas partes verticem faciunt, vel fracto latere sanguinolenta excludantur sputa. Nam profecto insensibilis omnis est pulmo, debuit igitur nullus fieri dolor. Sed si ex oppressione hypozocotis membranæ ex pulmone vicino tumente dolor fiet, debuit magis ægrotans tunc dolere, quoties iacuerit in latus. siquidem tunc magis incumbens opprimit pulmo, dehinc etiam peripneumonicos dolere oportuit. Si enim

ex parte tumens pulmo dolorem facit, magis
 omnis in tumore constitutus facere debuit. Pa-
 titur itaque hypozocos membrana, & propterea
 dolorem vehementem facit. Siquidem sit ner-
 uosa atque lateribus infixa. Hinc denique quo-
 ties tumore densatur, ossibus vicinantibus ab-
 stenta ire latius prohibetur, & eorum conuersio-
 ne naturali quatitur motu, atque acuti doloris
 accipit causas. Item spirationum thoracis addu-
 cti spiritus vicinitate pulsata insistentabiles do-
 lores facit. Manifesta nanque coniectura est,
 quod ipsa patiat. Siquidem tumoris augmen-
 to collectionem in pleuriticis faciat, & expi-
 rantibus sæpe ægrotis nigra inueniatur. Hos de-
 nique venenatos quidam vocauerunt: igitur pleu-
 riticam videntes passionem, non simplicem la-
 teris dolorem, verum etiam febre acuta atte-
 stante totum corpus pati videamus. Etenim fe-
 bres totius corporis sunt, plus tamen pati hy-
 pezocota membranam recte dicimus, siquidem
 sint in ipsa dolores constituti.

Quæ sunt similia pleuriticæ passioni. Et
 quomodo internoscuntur.

Caput XV II.

Similia pleuriticæ passioni dicuntur,
 dolor lateris, collectio in eius me-
 dio constituta. Item vomica, quam
 græci empyema vocant. Suspirium
 siue spiratio difficilis, quã iidem dy-
 pneam vocant. Item cum ad nares catarrhus,
 quem vocant coryzan, & anhelatio. Siquidem
 supradictis tussicula, atque spiratio difficilis ad-
 iuncta esse videatur, & febricula, & dolores ac-
 h.ij.

CÆLII ACVT. MORB.

cedentes pleuriticam passionem fingant. Sed discerni atq; internosci suis proprietatib⁹ possunt. Nam dolor lateris etiam sine febre plerūque est, & longo tempore perseverat : vel quoties celer est, sine varietate sputorum, vel excrementorum esse perspicitur. in pleuriticis vero dolor acutus, cum febribus acutis, & sputis supradictis inuenitur. Itē ab empyicis hoc est vomicosis, siue collectione laborantibus discernitur pleuritis, quod febres noxiæ atque acutæ & inordinatę in pleuriticis inueniantur. Vomicosis vero vel collectione laborantibus antecedente corporis horrore frigido, atque dolore pungenti eodem tempore hoc est quo in vomicam transeunt ægrotantes sputa sequuntur, quæ antea nulla fuerant, reiecto prius pure coaceruato in latere collectionis causa. Laterum quoque veluti conuersionem sentiunt. Aliquando etiam sub ipsis extans, vel prominens collectio sentitur. In pleuriticis vero febricula ex initio vehemens. Atque sputa contra naturam, & varia reperiuntur. Item ab spiratione difficili, & ortopnoea & catarrho quē supra diximus ad nares fieri, & anhelatione, celeritate discernitur, & febris atque dolore, siquidem illa tarda sint, & sine febribus, aliquando etiam sine dolore.

Quomodo curandi sunt pleuritici.

Caput. XVIII.

Acere pleuriticos conuenit molli-
bus stramentis, loco lucido, atque
calido, & mediocriter amplo, sche-
mate quo se melius ac facilius ha-
beri peruiderint, adhibita requie,
& cibi abstinencia vsque tertium
diem accessionis tempore, vigilantia cum articu-
lorum tenaci, blandaque defricatione manuum
calidarum. Vaporanda etiam quæ sunt in dolo-
re constituta calidis pannis, & cum accessio sta-
tum sumpserit, lanis limpidis, ex oleo dulci cali-
do, expressis contegenda. Adhibenda fomenta-
tio lenis capiti, atq; inguinibus & sub umbilico
locis ex eodẽ oleo similiter calido & magis quã-
do fuerint indulgentia corporis releuati ægrotan-
tes. Sin minus, addenda etiam cataplasmata ex
polline atq; lini semine, & scœnugræci cum aqua,
& oleo cocta. Tũc oris collutione, & potus aque
calidæ moderate quidem ne plurima liquoris hu-
mectatio sputorũ prouocet fluorẽ. Tunc somno
dimittendus ægrotans. At si vëter influxerit, pos-
terit somnus ante dimissionẽ pmittente hoc est
declinante accessione prohibitis accersiri, scilicet
laxatiuis cataplasmatibus. Sed si dolor vehemẽs
fuerit, phlebotomiã cõuenit adhibere, si nullus vë-
tris fuerit fluor intra tertium diẽ. Sin vero fuerit
adiuncta ventris solutio, in ipsa diatrigo erit phle-
botomia adhibẽda, vt prædiscere possimus, vtrũ
sit perseverans, atq; superior strictura magisq; so-
lutio, sæpe enim concurrẽs ventris solutioni san-
guinis detractio, ægrotanti nouissimam intulit
h.iiij.

defectionem, quapropter perspicendum vtrum vsque ad dimissionem accessionis fluor ventris perseueret, vel eius meatio mordicationem quamdam faciat podici, vel intestinis, suspecta etenim habenda est istiusmodi defluxio, atque ita adhibenda phlebotomia, sed ex alio brachio, quod fuerit dolenti lateri contrarium, certæ rationis causa quam sæpe memorauimus. Tunc post medio crē sanguinis missionē quæ magis cōijcienda est ex cōiunctione quæ leuissimæ solutiōis, quiescere permittimus ægrotātem, atq; resumptum laxatiua perunctione curari, oris etiam adhibita fomentatione, digesto scilicet adiutorij turbore dabimus forbilem cibum ex oleo dulci confectum siue melle, ne liquidorū prouocētur sputa importunitate temporis, hoc est initio, siue augmento passionis, dabimus etiā pulterem calidā atq; madidam sine sale, vel panē ex aqua calida: sed si venter influxerit, pulterē dabimus crassiore, sed calidam, siquidem tumentes prius partes incurrat, tunc post cibum somno dimittimus ægrotantes vsq; ad solitum accessionis tempus, quæ cū fuerit effecta, erunt adhibenda quæ supra memorauimus congrua. Adhibēdus etiā cucurbitæ leuissimus raptus. Sed cū statū ceperit accessio, adiecta etiā scarificatione: cū ad dimissionē declinādo peruenerit, tunc spongiarū vaporatio atque cataplasmata laxatiua frequenti mutatione nouata, sed si ventris fuerit fluor, erit quidē his vtēdum ob tumorem, siquidē immutabilis dolor auget liquidorum defluxionem, vigiliarum atque corruptæ digestionis causa initiandi sunt, igitur ægrotantes plantaginis succo reficiuntur. Et ali

quando simplici, aliquando admixta acacia, aut
 ptisanæ succo, quo sit præcoctus mali puni-
 ci cortex, vel myrti, aut agrestis celsæ coma,
 quam rubum vocant, aut rosa, vel galla, & his si-
 milia. Etenim alia queq; nimium constricti-
 uæ virtutis, vel multorum admixtione cõposita, in mo-
 dica densatione maiores membranarum fieri pro-
 uocant necessario tumores, quos passionis nequi-
 tia & tardare faciles, & adiutorijs medicinalib9
 cedere difficiles facit, adiuncta scilicet solutione.
 Quare cum prolixiores fieri viderimus dimissio-
 nes, clystere utemur, solutione cessante. Cataplas-
 matibus autẽ & cucurbitæ scarificatione, cum do-
 loris fuerit dimissio. At si solut9 fuerit aut leuiga-
 tus dolor, ut ordinem accessionum seruans, ma-
 gnitudine tamen minutus esse videatur, urgente
 etiam solutione, iniectione utemur supradicta
 prohibita scilicet vaporatione atque cataplasma-
 tibus submotis, & scarificatione supra dicta, ap-
 ponentes palmulas quas patetos vocant contri-
 tas, atque pannis calidis, potum dabimus calidum
 quidem, sed omnino paucissimum, ut neq; liquo-
 re plurimo sputorum, vel ventris augeatur deflu-
 xio, & tepore quodam tumentia mitigentur.
 Omne etenim frigus tussiculam comouet. De-
 inde denique pulticula, sed constrictior, vel panis
 ex aqua calida diligenti infusione atque innoua-
 tione calidæ elutus, & expressus, ut suæ den-
 sitatis positu elentescat. At si iugi vexatione tuf-
 siculæ, atque conatu frequenti eruptio venulæ
 sanguinem per os emitti coegerit, dabimus plan-
 taginem dimissionis tempore, oleris vice mādē-
 dam. Etenim in accessione omne quod datum
 h.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

fuerit, corrūpi atq; acescere necesse est, olera præcipue, dabimus etiam decoctorum aquam cydoniorum . At si in ipsa accessione id facere coacti sumus insistente periculo dabimus poscam. Tūc in dimissione cibum , vt liquori soliditas accedat. Alicam ex aqua calida, in qua fuerint præcoctæ palmulæ Thebaicæ, vel mala cydonia, vt eorum frigore sanguinis fluor teneatur, feruore vero tussicula leniatur . Erit præterea si vires ægrotantis permiserint, alternis diebus dandus cibus donec passio declinet . At si imbecillitas coegerit etiam ante declinationis tempus erit quotidie nutriendus ægrotans . In statu vero mitescens atque segescentibus sputis, & nullis irruentibus nouis saniosæ etiam qualitatis effectis sine ventris fluore , conuenit post cataplasmata atque vaporationem ante cibum dare bibendum mulsum diebus duobus, vel tribus . Etenim tussiculam mitigat, & spirationem facilem facit, liquidorum tenacitatem laxat, & eas partes ex quibus sputa feruntur, depurgat. cibum dabimus forbilem ex melle, atque halicam, vel filiginis panem & amyllum, aut ptisanam, aut panem ex mulso, aut ouum hapalum. declinante passione, si aliqua fuerit sputorum difficultas, ob debilitatem virium, vel liquidorum crassitudinem, erit fœnuigræci succus admiscendus melli hoc genere confectus. Duobus diebus erit fœnuigræci semen infundendum, sed frequenti mutatione aqua innouanda, præfusa scilicet anteriore . Tunc donec color virescat aqua coquenda, & eliquata admixto melle, ægro supra dicta moderatione bibenda.

Potest etiam ipsum fœnugræci semē tritum cū melle lambere, vel lini semen assatum, melli admixtum, vel vitellum oui assati nucleis recentibus cōtritum, atq; decocto melli admixtum, vel simul omnia, admixtis etiam amaris amygdalis. Tunc conuenit vario iam cibo ægrotantem reficere pultib⁹, ouis hapalis, vel cerebro porcino, aut hœdino, aut agnino, coctis cum sale modico, vel pede porcino i ptisana decocto, aut molli gallinaceo pullo, vel colūbinaceo. Tūc post tres vel quatuor dies solutis febrib⁹ adhibendū, lauari sed à vino tēperādū. illis quoq; partib⁹, quæ dolore tangūtur cerotaria ponēda ex oleo dulci, vel cyprino confecta admixto fœnugræci polline, vel meliloto tuso atq; creto admixtis etiam lipibus. Utendū quoq; medicamine quod diatessaron vocant, cera, resina terebinthina, iri illyrica, pice, æquis ponderibus. Dehinc post vnum vel duos adhibendum lauacrum, & dandum vinum, apponendum malagma, quod diachylon vocant, vel diamna. Hæc ratio secundum Soranum curationis. antiquorum vero Erasistratus & Herophilus de pleuriticis nihil dixerunt.

Ad Hippocratem. Cap. XIX.

Hippocrates volumine, quo de ptisana scripsit, ad pleuriticos curandos hæc ait. Lateris dolor siue ex initio effectus, siue supernatus principio vaporis erit curatione tentandus, in qua meliorem probamus, ex aqua calida in ventriculo, vel vesica constitutū, hunc ad modum, vel in æneo vasculo siue testeo, supposito

CÆLII ACVT. MOR.

quolibet stramine molli, ne quassatio fiat locorum, scilicet qui in dolore sunt. Probat etiā spongiam mollem, magnam, ex fetuēti aqua expressam, atque inuolutam tunc apponendam, circūtectus, inquit, enim atque inclusus vapor plurimo tempore perseuerat. Admouenda etiam tāquam odoramentum ori, vel naribus ægrotantis vt spiramento adducta, suo ingressu laxamentum partibus administret. Utendū inquit etiam bono aceto, miti, macerato, & calefacto, & celeriter facello incluso: tunc apposito siue cantabro eodem genere feruefacto, vel aridæ atq; siccæ vaporationes adhibendæ: vt sunt ex sale, siue milio frixo in facellis laneis aptissime appositæ, etenim lene atq; conducibile est milium, soluet namq; naturali quadam mollitudine illos dolores, qui iugulum in ipsis passionibus pulsant. Nō aliter etiam illos qui has partes pulsauerint soluit. At si dolor vaporationib⁹ minime fuerit mitigatus, vel abscessus, nō oportet plurimo tēpore in hac perseuerare curatione. Etenim pulmonem vaporatio siccatur, atq; purulentum fieri cogit, sed si doloris significatio ad iugulum vel ad brachium tetenderit cum grauedine, vt etiam pectus vel mamillam tangere videatur: oportet in brachio venam diuidi, sed in eo, ex quo multa fieri detractio possit, donec plurimum rubrior sanguis excludatur, vel cum rubro limpido liuidus. Vtraq; inquit enim eueniunt. Sed si sub pectore fuerit dolor: & ad iugulum non tetenderit, emolliendus est venter, aut helleboro nigro: aut peplo nigro, admixto dauco, vel seseli, aut cumino, siue aniso. Vel aliud quodcunque trans

quillum admiscendum putat id est portulacā
vel peplij succum præstare, quæ enim admisce-
mus sibi similigena. Hæc sunt quæ supra dixi-
mus. Deducit autem melius ventrem helleborū
nigrum, quàm deducit peplion. peplios autem
helleboro nigro ventositatem melius tollit, per
podicem prouocatam. Hæc denique vtraque do-
lorem soluunt. mitigant etiam alia plurima. Hæc
sunt, inquit, deducencia siue detrahentia per ef-
fusionem, summa, quæ ipse sciui atque posui,
quæ etiam in sorbilibus dantur, deductoria quæ
non satis sunt insuauia, aut amaritudinis causa,
aut alia quolibet, vt copix, vel coloris. Ptisanam
igitur quādo medicamen biberit statim superbi-
bere nihil minus à congrua est ratione, vel quā-
tum accipere consueuerit, dehinc paulatim in-
ter ventris deductionem nouerit sorbenda, sed
quando humorum declinauerit exitus, tunc mo-
dicum sorbeat ægotās, vel quantum consueuit.
dehinc detractio perseverare debet, donec dolor
cesset: vel nihil cōtrariū occurrat. Hæc mihi (in-
quit) ratio est, & in succo vsus ptisanæ. etenim
dixit melius esse statim sorbendi initium sume-
re, & in omnibus magis ventris antecedentibus
deductionibus sumendo. ergo est initium sorbē-
di tertia, vel quarta, vel quinta, vel sexta, vel se-
ptima die, nisi intra id tempus fuerit ægritudo
præiudicata. Hæc sunt quæ in primis partibus
libri ordinavit. Alias quoque passiones curans,
in vltima scripturæ parte rursus peripneu-
moniam atq; pleuritim curans, hæc ait: In pe-
ripneumonico, & pleuritico oportet inspicere
vtrum ne acuta febricula, atq; dolores alterius,

CÆLII ACVT. MORB.

vel vtriusq; sint lateris. Et vtrum ascendēte spi-
ritu dolor admoneat, & tussicula vel sputa fue-
rint abundātia, flaua, vel liuida ac tenuia, vel spu-
mosa, vel florida, aut alia qualibet qualitate à su-
pra dictis differentia, sic agi oportet, vt si dolor
pungens, penetrans ad iugulum, vel cinctum vel
brachia tetenderit, venam incidamus in quacūq;
parte facilius fuerit visa, detractiois autē mo-
dus conueniens secundum corporis habitudinē
atq; temporis, ætatis, vel regionis cōsiderationē
accipitur, plurimā enim detractioem ostendit
celer atq; acutus dolor, quæ vsq; ad animi defe-
ctionem erit facienda. Tunc clyster adhibendus
si inferius thorace fuerit dolor, & plurimū ægro-
tans distenderit ventrē: sed medio tempore pur-
gationis hoc est quo vētris officium cessat, nihil
(inquit) accipiendum, sed post perfectam effu-
sionem mulsum ex aceto exhiberi iubet, quod
oxymeli vocant. Item quartanum typum medi-
camine curans, tribus alijs diebus adhibendum
clysterem probat, & si passio fuerit releuata, tūc
inquit purgatione vtendum. Præcauendū etiam
monet, donec dies septem intacti febribus trās-
igant ægotantes. Tūc (inquit) tutò succum da-
bimus tenerum, atq; paruum. At si facilius age-
re cœperit sputa, attestante spiratione meliore,
& sine vlllo dolore, atq; vt supra dictū est cessan-
te febricula, paulatim crassiore, ac plurimo &
bis in die vtendum præcipit succo: sin vero faci-
le hæc fuerint releuata, leni potu, atque sobili
vtemur cibo, hoc est succo paruo & semel in die
tempore scilicet quo leuius æger habuerit. Atq;
id intelligi vrinæ inquit inspectione. Tunc dan-

dum forbile quidem, nec prius tamē quam vris
 na, atq; sputa visa fuerint mitiora. Sed si medi-
 catus plurima excluderit, necessario paruum at-
 que tenuem dabim⁹ cibum. Nō enim potest in-
 anitate, somno, vel plena affici digestionē, neque
 passionis atq; naturæ conflictus sustinere, quos
 Græci Crises appellant. Sed cum corporis deflu-
 xio tenuem fecerit ægrotantem, retentione ces-
 sante (qua naturali vigore corporis nutrimenta
 tardantur) succorum nihil valebit retinere. Intel-
 ligimus autem mitiora sputa, quando sunt simi-
 lia. Item vrina cum fuerit rubrior vini similitu-
 dine, nihil etiam (inquit) prohibet doloribus late-
 ris adhibere tepores, atq; cerotaria, & vnctionē
 crurum & clunium pingui atq; calido oleo fre-
 quentare. Præcordia verò semine lini cataplas-
 mare vsq; ad papillas. His Soran⁹ respōdēs ait:
 In calefactionibus acres esse sales, ac necessario
 tumorem prouocare, febrem accendere. Poscam
 etiam constringere, & stricturam passionis auge-
 re. Item miliū frixum graueolens & nidorosum
 atq; capiti graue, maxime acute febricitantiū
 esse perspicimus. spōgijs etiam erat melius quē-
 quam in dimissione patientes partes vaporare,
 atq; oleo calido pfundere. Est præterea ipropriū,
 ac sine ratione, tunc vtī phlebotomo, quoties ad
 superiora dolor tetēderit: prohibere autem quo-
 ties ad inferiora descenderit. Oportet ergo sub
 hoc argumento neq; difficultate tumorum im-
 peditos phlebotomare: neq; etiam podagricos.
 Siquidem interiora tumere videātur, sed necessa-
 rio quoties dolor ad superiora tetēderit, phlebo-
 tomia adhibendā videmus. Siquidem sepe peior

CÆLII ACVT. MORB.

rante ventris fluore, hoc adiutorij genus prohibeatur. Neq; etiam (vt ait) oportet interiorē venam diuidi. Siquidem & exteriori & media diuisa, corpora releuentur. quippe quum e contrario interiorē prohibeant propter magnitudinem, ne tumor augeatur. Item sanguinis mutatio iners est detractōis moderationi, sicuti de adiutorijs scribentes demonstrabimus. sese deniq; idem Hippocrates impugnat in consequētibus dicens vsq; ad animi defectum faciendam detractōem. Quod magis vehementer est nocens, siquidem sit periculosa defectio, & neq; sit tēporaliter defectōis causa, sensu carens egrotans, dolore releuatus, videbitur (quū resumptus fuerit) rursus dolere. Quum magis atq; magis eiusdem magnitudinis passionis debilia corpora vehementius afficiant. Item purgatiua medicamina (quæ Græci καθαρτικὰ vocant) acrimonix causa stomachum tumentem atq; hypozocota membranā acuunt, in tumorem & in periculum ventris effusionem prouocantia magnificam passionis ingerunt vehementiam. Nutrire etiam cibo post medicamen nō oportebat. pugnat enim purgationi faciundæ illatum cibi nutrimentum. Quippe quum medicamine corruptum, officij sui careat viribus. mitto etiam quòd ex initio acescere facile ptisanę succo perspiciatur. Confectus quippe ex ordeï succo qui sit digestionē difficilis. Dehinc ægrotantis corpus non valeat tantum sustinere nutrimentum, quantum sanitatis tempore solitum videbatur. Item mulsum ex aceto (quod oxymeli appellauit) sine discretione accipimus. Est etiam immo-

dica vsque ad septimum diem cibi abstinentia, quam custodiendam ordinauit. Quippe cū nulus uehementiam passionis sustinere valeat, nisi nutrimento quanuis paruo toleratus: & neque in declinatione passionis aliquid humanius cibo largiatur, sed in ijsdem forbilibus perseuerādum existimat succis. At cum fuerint sputa segniora, tunc (existimat) erit primo æger nutriendus, quomodo necessario hæc declinante passione occurrunt intolerato. In cæteris relinquendum temporibus egrotantem apertissime indicauit, quum semper plurimum utilitatis adiutorium cibi, quàm cætera possunt adiutoria, largiantur. Omne etiam corpus erit vnctione coequandum, & non eius particula, quippe cum totum cibo nutriatur, ipsa quoque vnctio non exerta anxietatem ingerit ægrotantiæ, qua latentem difficultatem, atq; accessione veniente corpus prouocat incendium.

Ad Dioclem.

Cap. XX.

Diocles etiam similiter phlebotomat ægrotantes, eadem discretione adhibita. Purgat etiam catharticis medicamentis. Quapropter eadem dignus accusatione iudicatur. Cibum vero iuuenibus vndecima die dandū statuit, sed æstatis tempore elixum magis & frigidum. Hyemis vero assum atq; feruentem. Est enim summæ peritiæ in ordinandis qualitatibus non passionum genera sed tempora hyemis vel æstatis attēdere, scilicet vt æstate tumore laborantes, frigido cibo nutriti altiora percutiant.

CÆLII ACVT. MORB.

Ad Praxagoram.

Cap. XXI.

Praxagoras signa docens futuræ pleuritidis præcauendū iubet, dādo bibēdum piper cum mulso ex aceto, vel abrotanum, aut absinthium. phlebotomat etiam nō vltra quintum diem, sed eos qui nō perfrictionē incurrerint neq; frigido tempore, & neq; senes neq; debiles corpore ante egritudinem fuisse videātur, omnia inquit corpore curāda, & fame magis vtendum, dandū bibere mulsum ex aceto, aliquādo etiam hyssopo admixto. item succum ptisanæ sorbilem, si celerius, quarta die: si tardius, sexta: atq; ex illo quotidie: item celerius senibus, atq; à sanitate debilibus, dehinc vsq; ad septimum diem ventrem emolliendum iubet, & vnctionib⁹ vtendum pauide persuadet, atq; respirationē inquit intuendam vtrum sit calida & odoris tetri. Quibus autē redūdantia est humorum in venis, exceptis senibus, & à sanitate debilib⁹, helleboro nigro purgādos existimat. Item deponendos secunda vel tertia die ægrotautes in aquam calidam iubet, vel vtribus eos calefacere, fouendo crura donec dolor excludatur. Hic verò etiam non futuram pleuritim ex his quæ ordinat, efficit. Omnia enim constrictiua, atq; acria esse videntur, vt mulsum ex aceto, & piper & absinthium, quæ necessario tumores accendunt. Eo maxime tempore quo etiam aqua sumpta ī qualitātē deuenit fellis, ob nimiū in alto feruorē, dehinc phlebotomari oportet etiā eos, qui ex frigore incurrisse videntur, & eos qui senilibus annis videntur affecti. Non enim ne-

cessario debiles esse probantur. Quapropter etiã illis qui in sanitate corporis debilitate videbãtur affecti. Exigit enĩ magnitudo passiõis adiutoriũ. Purgatiua vero medicamina quę cathartica appellantur, prærupũt corpus, atq; sollicitã eidem passioni solutionẽ prouocant. Item fames tantum noxia q̃tum refectio cõmoda. Nũquid igitur sexta die cibum iudicamus dandum? Longa est enim ieiunitas & neq; semper quarta die, sæpe enim etiam tertia die caput implet. fit autem hoc ex aromatibus. dehinc calidæ aquæ fomẽtatio importuna est, & frigesce facit ægotantes.

Ad Asclepiadem. Cap. XXII.

Asclepiades secundo volumine celerum, vel acutarum passionũ, pleuriticos phlebotomat, prædicens primo ab his, quæ locis consistũt vel cõmorãtur, vtrum regio adiutoriũ phlebotomiæ permittat adhiberi. se enim vidisse testatur apud Athenas atq; vrbem Romã phlebotomia vexatos, vel pei⁹ acceptos esse pleuriticos. In Pario verò atq; Hellespõto resumptos ac releuatos. Prohibet propterea sitim atq; clysterem vel ante cibum bibere, & si (inquit) oportuerit deducendĩ ventris causa, adhibendũ semel vel secundo clysterem. Potum dat magis ac plurimum mulsũ, aliquãdo etiam & rutã & hysso-pum cum mullio. Nocere inquit radicem herbæ, quam Græci phlomon vocant, quapropter omnino dandam negat, vel certè semel dãdam vbi dolor coegerit. Cibũ inquit dandum præcauta secunda die, siquidẽ alternis admoneãtur dieb⁹: & quarta, siquidem grauior sit, quinta: tertia (in-

i. j.

CÆLII ACVT. MORB.

quit) die dabimus succū, & vt sæpe sufficiens semel probauimus dandum. At si plus defecerint, nutriendos etiam post accessionem quintæ diei permittimus, declinante passiōe vinum damus, & variū cibum. Huic Soranus occurrens ait, semper phlebotomādos pleuriticos, strictura cogente, & apud Romam deniq; nos (inquit) utemur phlebotomo, nulla regionū discretione confusi. Etenim quæredum vtrum Asclepiades proprietate regionis noceri suspicatur eos qui fuerint in eodem phlebotomati pleuritici: An vero proprietate passiōis, ex quibus si primum putat, hoc est, regionum proprietate, vexari omnes oportuit, nō solum pleuriticos, verum etiam synanchicos, & qui fuerint phlebotomati, curati, & epilepticos etiam, quos phlebotomandos imperat aptissime. At si secundum, hoc est proprietate passiōis vexari putat, nō apud Rhomā solū phlebotomatos pleuriticos, sed in omni regione noceri debuit indicare. Clysterem vero rectè prohibet propter acrimoniam, sed non rectè semel vel secundo adhiberi permittit. Multo enim melius est omnino innoxium quicq; quàm leuiter nocens. Hinc etiam phlomi herbæ radicem tanq̄ natura noxiam reprobans rectè semel adhiberi, vbi dolor coegerit. Dehinc omni ex parte ratione caret, prohibere clysteres tanq̄ augētes incendia, & rutā, vel hyssopū adhiberi, quæ sunt vehementius ardentia, ob suæ qualitatis acrimoniam. Item mala atq; caduca intentione confirmat circa quartum diem cibum dandum generaliter, ac necessario quintum diem seruandum. His enim qui iugibus afficiuntur febribus, quo-

ties initium ex die sumpserint, quarta die necessario dandus est cibus. Nō aliter qui maiore hemitriteo egrotāt, & ex nocte sumpserint initiū. Ipse quoque Asclepiades in phreniticam passionem venturos grauius indicat affici quarta die. Neque tutō ante dimissionem declinante accessione dandus, vt existimat, cibus est, atque semel datum sufficere: nisi pulsus fuerit defectio. Non enim oportuit virium debilitate captata cibum dare, quum fuerit nostræ potestatis oportune antè ægrum, quàm deficiat reficere. Vinum etiā & varium cibum declinante passione dandum recte consulit, sed non suo conueniens iudicio. Etenim phreniticis atque lethargis ante declinationem vinum dedit.

Ad Themisonem.

Cap. XXIII.

AThemison aliās quidem pleuriticos recte curauit, peccauit autem quarta die cataplasmando, de hinc cerotarium apponēdo, ex aliquo virtutis feruentis vngendo, atque ruta. sunt enim acria. De hinc cerotarij tempus declinante est passione.

Ad Heraclidem.

Cap. XXIII.

Heraclides Tarentinus sanguinis extimens abundantiam secunda die vititur clystere bis aut tertio, atque post paululum phlebotomat, conturbans corpora requie indigentia. Etenim quærendum quid magis esse confirmat, vtrū ne fluorē ventris, aut tumorē & retentionē stercoreū sed si fluor est, hūc duplicat adhibēdo

i. ij.

CÆLII ACUT. MORB.

clysteres. At si tumor est, hunc eorum duplicat
 acrimonia. Credas etiã eãdem iniectione suspen-
 sam raptu quodam patientibus aduenire parti-
 bus, & propterea vehemētius nocere. Hic quoq;
 etiam phlebotomiã vtilitas. vexatã etenim tri-
 bus clysteribus vires, sanguinis prohibēt detra-
 ctionē. Dehinc neq; omnes, neq; secunda neces-
 sario phlebotomandi sunt die, sicut supra docui-
 mus. Cataplasmat etiam aqua solutis pollinib⁹
 (quod Gręci omen lysin appellāt) admixto fico
 vel panace aut chamępity, quorũ complexio ob
 qualitatis acrimoniam noxia iudicatur. Probat
 post vsum cataplasmat, malagma, quod Apol-
 lophanis appellamus, siue polyarchion. Item sua
 inuentione cõscriptũ, quæ omnia sunt acerrima,
 & propterea recusanda. Dat præterea mulsum
 præbibendũ in quo præcocta vel præinfusa fue-
 rit ruta. At si sputa excludi cõperint: dat medi-
 camẽ bibẽdum quod conficit ex hyssopo, iride,
 & melle. Si (inquit) non fuerint congrue vel suf-
 ficienter exclusa, addendas absinthij drachmas
 sex: sed si nausea occurrerit, apium vorare iubet
 ægrotantes, vel oliuam ex aceto mandere. Hæc
 quoq; sunt acria, & stomacho inhærētia. Ipse de
 niq; tentatione expertus ex supra dictis euer-
 sionem fieri stomachi, ordinat ob nauseam re-
 tinendam incongruam scilicet, quę constringere
 possint. Ait enim, si non recesserit sputorũ emis-
 sio, sequenti die iniicienda atq; excludenda, cõ-
 moueat iris, eadẽ clyster per ventrẽ detrahi pro-
 uocet, noxia noxijs cõmittens. Siquidem etiã per
 clysterem iniecta, ex eadem sint materia, ex qua
 sunt ea, quæ bibenda ordinauit, quo fiet vt com-

mouens tumorem, magis faciat excludenda que putat retineri. Dat etiam viscellum gallinaceum cum mulso ex vino, vel succo ptisanæ quæ sunt in corruptione facilia, atq; infantia & ventrem in fluore mouentia. Dari præterea vinum iubet his qui fuerint viribus debiles, nisi caput (inquit) doluerint, non aduertēs quia temporis opportunitate permittente omnibus conuenit dare: vtq; e contrario resistente, neque imbecillib⁹. Etenim si (vt existimat) valentes viribus vexat, multo magis imbecillos. Neque recte sentit ita dandū, nisi caput doluerint. Dolor enim si prohibet capitis, nō aliter etiam lateribus prohibere perspicitur, prius quā passio declinauerit importunū datum. nanque omnia quæ patiuntur exagitat, nec solum caput. dicit etiam declinante passione gobiones pisces dandos, accedente profectu etiam carnem, atq; panem, non conijciens, quia omnis acrimonia tussientibus, vel spirationis difficultate laborantibus, vel spuentibus sanguinē inimica est: etiā declinante passioe. Simile enim quiddam facit, quale contingere videmus in externis corporis partibus vulneribus constitutis, quæ cum sunt adhuc tenera, cicatrices nouitate acrioribus exusta facile resoluuntur.

De peripneumonia. Cap. XXV.

Persequens atque vicinum est peripneumoniæ dicere curationem, quæ nō vt priores voluerūt, a parte corporis quæ patitur nomē sumpsit, sed ab ea quæ plus patitur. Si quidem neq; sine febribus esse videatur. Perficiunt hanc passionē causæ quæ etiā

i.iiij.

pleuriticam faciunt, vt venenum sumptū, vel ex opio atq; hyoscyamo confecta tūssientibus medicamina, vel his similibus virtutibus. Item catarthus vel coryza, vel, quod est rarissimum, synanchica præcedens passio. Nam frequentius antecedente pleuritica peripneumonia sequitur, quò fiet vt perniciosior sit antecedente, siquidem vexatis prius viribus atq; adiutorijs ex parte incassum prærogatis in secundam veniant ægri passionē. Afficiuntur autē iuuenes magis atq; ætatis mediæ: at senes vel pueri atque mulieres difficile. Hanc igitur quidam diffiniētes passionē vt Demetrius Herophilus libro duodecimo de passionibus, peripneumonia, inquit, est tumor in toto pulmonis corpore, ex parte enim si fuerit pleuritis dicitur. Addere autem debuit cum febribus, siquidem sine his peripneumonia esse non possit.

Quæ est peripneumoniæ intelligentia. Cap. XXVI.

Diffinire Methodici iuxta Sorani iudicium declinant. Asclepiadis sectatores aiunt esse peripneumoniam parui temporis solutionem cum tumore, atque febre, solutionem (inquiunt) ob humorum emissionem: parui temporis, ad discretionē phthificæ passiois, quæ est & ipsa solutionis vel effluentis humoris per tussiculā exclusio. Peripneumonia (inquiūt) ad discretionem aliarum passionum, parui (vt supra diximus) temporis solutionem ingerentiū,

vt oculorum vel aurium, adiecerunt etiam cum tumore atque febre. Si quidem solutio, hoc est, eruptio parui temporis ad pulmonem fiat, peripneumonia ad eas partes sine febribus. Huic Soranus occurrens diffinitioni ait: Quum semper strictura in his obtineatur, non oportuisse passionem rheumatismum vel solutionem dici cum tumore, sed forte tumorem cum rheumatismo. Etenim parua maioribus postponuntur. Est igitur secundum nos peripneumonia strictura vehemens, atque acuta pulmonis cum sputis & siti & febricula celeri atque acuta.

Quomodo intelligitur peripneumonia. Cap. XXVII.

Intelligitur ex his quae concurrunt. Etenim peripneumonicos sequuntur febres acutae, grauedo thoracis, & sensus laborantium quadam difficultate laterum, atque mediū popularum. Iacendi etiam facultas supinae positionis atque paulo erectior. Frequens etiam sedendi delectatio, atque supra latus iacendi difficultas, ita vt praefocabilis esse sentiatur, vultus rubor, tanquam florens, oculorum veluti pinguis aspectus, atque etiam splendor, scilicet in partibus albidis quae praeter pupulam videntur. Et magis cum alterna conuersatione aspiciunt aegrotantes. Sequitur eisdem etiam anhelitus celeritas, tussicula sanguinolenta, atque fellea, vel fumosa iactans sputa,

i. iij.

CÆLII ACVT. MORB.

& in comparatione pleuriticorum fuluora, vel spumofiora, spiratio difficilis, desiderium frigidi atq; plurimi aëris hausti rapiendi, frigidi etiam potus appetitio, os siccum, lingua aspera, ac primo subalbida, dehinc rubra, pulsus vehemēs & celer, anxietas, iactatio, vigiliæ iuges, ingemens atq; turbulentus somnus. Peiorate passione thorax etiam extantior fiet, accedente spirationis persecutione cum quodam sibilatu vehementi, atq; aspero. Sequitur etiam colli ac vultus inflatio, & oculorum aut immobilitas, aut difficilis motus, visus nubilosus vel nubilus, mentis alienatio, articulorum frigidus torpor, attestante liuore, lingua crassior atq; conductione breuiata, sudor superiorum partium, pulsus latens aut formicabilis, quem græci myrmizonta vocāt. In ultimo etiam pectoris resonans stridor, quem rhogmon appellant. At si salutaribus prosperata signis passio coeperit in melius vergere: omnium supra dictorum fiet paulatim deductio, aliquibus etiam semel amputata decisio. Quidam deniq; in pleuriticam passionem redeuntē releuati vixerunt, accedente dolore, & plurima spirandi difficultate. Etenim prædicta quæ peripneumoniā designant, vel concurrentia cōplent, sunt hæc, febres acute, spirationis celeritas, ac difficultas, tussicula, atq; sputorum varia emissio, grauatio sine vlllo dolore, aut cum paruo præfocationis sensu. Est autem passio generaliter acuta, atque strictura suffecta, adiuncto leui humoris fluore, quem rheumatismum vocant. quo fiet vt magis stricturam vocemus, etiam si dolor non fuerit. quippe cum inesse grauedinem atque

pressuram videamus, & asperitatem, & siccitatem, & accessionem, vel his similia signa.

Quis locus in peripneumonicis patitur.

Caput XXVIII.

Ati in peripneumonicis Diocles venas pulmonis inquit, Erasistratus vero, arterias, Praxagoras eas inquit partes pulmonis pati, quæ sunt spinæ cõiunctæ, etenim omnem inquit pulmonem pati Herophilus, si febrẽ (inquit) fuerint passis, pleuriticam facit. Asclepiades vero, eas pulmonis partes pati, quæ arteriæ sunt adhærẽtes, quas appellat bronchia. Item Apollonius Herophilus inquit, ipsius pulmonis venas atq; arterias pati. Soranus autem cuius verissimas apprehensiones latino sermone describere laboramus, totum inquit corpus passione vexari: sed pulmonem vehementius, quod quidem æstimatum, & non ad expressam fidem accipiendum iudicavit. Est etiam inutile curationi, quippe quum nihil obstet locorum neglecta specialis apprehensio, vbi totum corpus laborare senserimus, & neq; mutabilis sit adiutoriorum qualitas, pro patientibus locis, sed talis perseveret in genere, donec passio ipsa perseverat. Manifestum autem ex supra dictis, quomodo possunt similia quæq; peripneumonicæ passionis internosci accipimus. Pleuritici enim, vehementi dolore lateris afficiuntur: dyspnœici vero quos Anhelosos dicere poterimus, siue suspiciosos, sine febribus esse noscuntur. Et nõ solum celeri atq; acuta afficiuntur passione: sed aliquando etiam tarda, atq; obtusa. Nam græci chroniam

vocant. & cætera.

Quomodo curandi sunt peripneumonici.

Caput XXIX.

Onuenit peripneumonicos iacere in loco medie lucido atq; calido, & ita haberi vel componi, vt reclinato leuiter thorace collocetur. Ad hoc enim passionis siue schematis genus, ipsi quoque ægrotantes releuentur, dehinc abstinentia adhibenda, vsq; ad primam diatrioton. Si nulla obstiterit vrgentior causa. seruandi etiã à somno vigiles accessionis tempore, adhibita articulo- rum leni atq; calida manuum defricatione. Calefactionibus etiam lenibus ex pannis vtendũ. Tunc quum statum sumpserit accessio, lanarum appositione thoracem secus, atq; medio scapularum. Sed quæ sint ex oleo calido ac dulci expresse. declinante accessione os colluendum, ac deinde potus dandus aqua calida. Tunc somnus permittendus, adhibita etiam phlebotomia, permittentibus viribus, sed si intra diatrioton in passionem venerint ægrotantes, quod quidem est rarissimum, erit tum phlebotomia adhibenda. Si autem non in ipsa diatrioto, tunc vnctione, dehinc aqua ora fomentamus, & damus sorbilem cibum, atq; tenuem ex alica. Etenim ptisana inflationem facit. Item oryza constringit. simyla quoq; in initijs grauis est. conficiendus itaq; erit vt supra diximus sorbilis succus melle, atq; anetho & oleo. At si æger sorbilia quæq; horruerit, vel recusauerit, alicam dabimus ex aqua calida, aut ouum sorbile. Tunc vsque ad declinationem totius passionis alternis cibabimus diebus, si vi-

res ægrotantis permiserint. Atque ita thoracem cataplasmamus, & interscapulam, quod græci metaphrenon appellant, leni scilicet cataplasmate, vel mulso mediocriter decocto, aut pane ex aqua calida, ex polline, atq; fœnugræco, & aqua mulsa, vel fici aridi decoctione, eius quanquam sit reflata succositas, tamen manet veluti mellosa dulcedo. Tunc cucurbita eisdem locis cū scarificatione adhibenda, sed dimissionis tempore. Leues autem, quas κούφας appellamus, etiam in accessione adhibere possumus, & frequentes atque multis partibus. Tunc vaporatio spongiarū & cataplasmatum apta, & si sese ad tempus grauari sentiunt ægrotantes, eorum appositionem ægre tolerantes: tamen ex his plurimum deinde commodi consequentur. Erunt adhibenda angusto licet tempore detracta, atque rursus apposita, quo etiam tussiculæ mitigetur inquietudo, & ea quæ egeruntur facilius lapsa sine ullo tormento reddantur. Erit decoctum mulsum dandum, vel fœnugræci decoctio cum melle: facit etiam nucleorum contritio mulso admixta, vel amyllum aqua contritum. dabimus etiam eclegmata sorbilia ex lini semine, ac fœnugræci nucleis, & melle decocto, & ouorum vitellis confecta. Quum statum sumpserit passio, gestatione leui utemur. Quum vero declinauerit, vario nutrimus cibo seruantes ac præcauentes multo tempore ex liquamine & oleo cibos, siquidē tussiculam commoueant, tunc lauacrum adhibemus, & ultimo vinum damus. Pectori autem atque à tergo circulatim cerotaria apponimus, ex oleo dulci confecta, vel cyprino, admixta iridis

CÆLII ACUT. MORB.

radice decocta vel meliloto, & secundū aliquos sampſucho. Sed est hoc acerrimum, quāquam sit calidæ virtutis. Post cerotarium vero apponim⁹ quod appellatur diachylō, vel Mnasei. Aliqui etiam adhibuerūt illud quod Nileus appellatur. Itē Antisophantis quæ non sunt ita vehementia, & propterea permittēda. Horum sane compositiones de medicaminibus scribentes, interrogationū docuimus libris. Ex antiquis autem Erasistratus, & Herophilus de ista passiōe nihil dixerūt. Hippocrates verò libro regulari (quem diæteticum vocauit) peripneumonice inquit remediū aptādum ex cocco, atq; galbano, atque attico melle, vel abrotano, ex aceto mulso atq; pipere admixto, & helleboro nigro. Sūmum (inquit) est etiam panacē in mulso ex aceto cōfecto decoquere, & liquatum dare bibendum. Sed hæc somnia Soranus esse iudicauit, & propterea reprobanda, adiiciens, quòd mulsum ex aceto factū constringat, & sit inconueniens tumori. Item Diocles ait peripneumonicos qui annū sextum natu excesserint, post iniectionem succo cibari oportere. Sed fortiores atq; validos viribus leuius, imbecilliores vero plenius. Omnes tamen communiter parum refici iubet, qui vltra annum quartumdecimum fuerint hac passione ægrotantes, adhibens acerrimos clysteres, & propterea noxios. dehinc sine ratione ad dierum numerum cibum dandū putat. Item libro quem de passionibus atq; causis & curationibus scripsit phlebotomandos dicit, & adhibendum tempus tacuit. Dehinc ventrem commouendum existimat, exagitans atq; exsuccans interiora. Addit etiam vnguentū na-

ribus admouendum, & succum scamonię quam diagridium appellamus, & helleborum & opium succo consparium obsidens odoramentis perniciosissimis caput vsq; ad quintũ dię mullum ex aceto solum dandum præcepit, excitās profecto tumorem constrictiuz virtutis causā, & immoderata abstinentia vires absumens. Vtitur etiam cum his potionib⁹ vexatiuis absinthio infuso & thymo decoctis, & eisdem dans quoq; transuorandum, atq; sorbendum passum cum aceto & mullum confecto. Quæ omnia (vt ratio demonstrat) sunt acria, & propterea tumori contraria. Item Praxagoras eandem pleuriticorũ atq; peripneumonicorum tradidit curationem. Asclepiades vero, secũdo libro celerum vel acutarum passionũ phlebotomiam recusauit. Siquidem nullo dolore ægotantes afficiantur, & propterea si fuerit adhibita ex initio, sanguis tenuis atq; subtilis exire videatur. Sed errans plurimum (vt Soranus ait) neq; enim moderatio detractionis sanguinis mutatione demonstratur: Neq; etiam solos dolētes phlebotomandos accipimus, sicut idem Soranus libris quos de adiutorijs conscripsit edocuit. Dehinc ipse Asclepiades ait, quosdam peripneumonicos dolere oportuit. Igitur etiam nunc sicut in pleuriticis, non ex causā reprobare phlebotomiam, sed à commorantibus inquirere, vtrũ in omnibus peripneumonicis obesse regionaliter videatur. Prohibet etiã cataplasmata & vaporationes quorum est vtilissimus vsus ob relaxandam stricturam. Item reprobat clysteres, atq; omnia medicamina, & quidem rectè, sed non suis conueniens placitis. In phreniticis enim clysteres adhi-

CÆLII ACVT. MORB.

buit. Itē libris quos de vini datione scripsit, in febricitantibus iugibus inquit vtēdum clysterib⁹. dat etiam cum aqua multa hyssopum vel tragoriganum, & sunt hæc acria, atque medicosa, quæ græci pharmacode appellant. Mitescēte inquit interea passione, cataplasmata adhibenda, atque cibus asperioribus diebus nutriendos ægrotantes existimat. Quum nos oporteat sæpe leuioribus diebus cibos dare. Tunc puriores siquidem dimissiones occurrant. Item Titus huius sectator bis in die adhibendam inquit defricationem, quā quidem veluti quassantem in acutis passionibus reprobamus. Themison vero, alia quædam de passione rectè composuit. Sed peccat iubendo eos secunda vel tertia die gestari, quoniam nondum sumpserit passio statum. Iubet etiam cum scarificatione adhiberi cucurbitam declināte accessione, quum sit adiutorij genus dstrictiū, & propterea proprium dimissionis. dat etiam bibere aquam frigidam, vel frigidæ vicinam, & non est consequēs sorbilibus cibus atque curationi laxatiuæ potus cōstrictiuus. Si, inquit, incensa atq; longa fuerit accessio, vt ardore ac siccitate difficultatem faciat excludendi ea, quæ tussicula emitti coguntur. dabimus pityidas vel nucleos aut cucumeris semen bibendum cum aqua, aut secundum modū collecta, & sunt hæc maxime contraria. Augmenti etenim atq; accessionis tēpore etiā aqua quę nullius est qualitatis noxia p̄spicitur. Vtitur etiam amygdalis amaris, quæ ob amaritudinē tumores vehementius accēdūt. Itē Heraclides Tarentinus eandem iudicauit curationē adhibendam, quæ pleuriticis est ordinata.

Multi Empirici potionibus atque sorbilibus cibis vſi ſunt. Item pityida & ruta & menta & tragoriganum & abrotanum & pulegium atq; origanum. Alij hæc ſingula: alij ſecum mixta adhibentes, ſic deniq; amyllum cum aqua præcoctū atq; melle mixta admiscuerunt. Tunc amygdala amara & hæc ſorbilia mouent ramo hyſſopi. dant etiam irin & gentianam decoctam cum pulegio & anagallide herba, & eryngio, & marubio, & his ſimilibus, quæ omnia ratione circūſcripta reprobanda ſunt.

De Cardiacis. Cap. XXX.

Cardiacam paſſionem aiunt quidā duplici ſignificatione nuncupari, cōmuni & propria. Sed cōmunem dicunt eam, quæ ſubſtātiā in ſtomacho atq; ore ventris habuerit, vbi etiam morſicatio ſequitur ſupradictarū partiū, vt Hippocrates primo & ſecundo libro epidemion commemorat, & Eraſiſtrat⁹ libris quos de vêtre ſcripſit. propriam autem dicunt eam, quæ cum ſudore fuerit, atq; pulſu imbecillo, de qua nunc dicere ſuſcepimus. Nomen autem hæc ſumpſit paſſio, vt quidam volunt, à parte corporis quæ patitur. Siquidem putent principaliter cordis eſſe ægritudinem. Alij vero aliter ſentiunt. Siquidem vulgus quadam conſuetudine propria atque dominantia magis nominibus appellet, vt magnū mare, ſacrum mare, atque luem deſicam vel epilepticam paſſionem. Eſt igitur in nobis propriū, atque vigenſ, & dominium vitæ continens, cor: quapropter tanquam magna paſſio quam ſummę poteſtatis habet, nomen ſumpſit.

CÆLII ACVT. MORB.

Quid est cardiaca passio: vel quomodo eius
agnitio tradenda. Cap. XXXI.

Definitiones enim Soranus dicere de-
clinauit. cognitio igitur siue intelli-
gētia eius passionis ab Artemidoro
Sidenſi Eraſiſtrati ſectatore tradita
eſt hoc modo. Cardiaca (inquit) paſ-
ſio eſt tumor ſecūndum cor. Item Aſclepiadis ſe-
ctatores aiunt tumorem ſecundum cor corpus-
culorum coaceruatione ſiue obtruſiōe effectum.
Soranus uero (cuius hæc ſunt) tumoris inquit ſi-
gnum nullū ſubefſe quod in cardiacis uideatur.
Item cor pati, non ualde plurimis probabile ui-
detur: ſed ait cardiacam eſſe paſſionē ſolutionē
celerem atq; acutam, qua diſijci corpora per om-
nes uiarum particulas apprehendit. Fit autē ma-
gis æſtatis tempore: atq; in uiris potius q̄ in mu-
lieribus: & calidis atq; iuuenibus corporibus, uel
habitudine plenis & exercitis, ſed p̄cedētes cau-
ſæ quibus hæc paſſio ſufficitur, multæ atq; uarię
ſunt: magis autem iugis indigeſtio uel uinolentia,
aut poſt cibū lauacra, aut poſt cœnā uomit⁹,
aut mœſtitudo uel timor, in quę conſentiens cor-
pus ſoluitur in ſudores. Emergit autem frequen-
tius quinta uel ſexta die, in febris cōtinuis, uel
ardentibus, atq; flammatis.

Quomodo intelligimus eos, qui in cardiacā
uenire poſſunt, aut etiam in ipſa conſti-
tutos. Cap. XXXII.

Intelligimus eos qui in cardiacā paſ-
ſionem decliues atq; proni uidentur,
& eos qui ſunt iam in eadem conſti-
tuti, ex his ſignis quę concurrunt.

Sequitur enim in passionem pronos, febris acuta atque celerrima & flammola, pulsus celer, densus, humilis, & quasi humectus toto accessionis tempore. Aliquādo etiam vsque ad dimissionem, ut, etiam si feruoris releuatio fuerit quadam circumscriptione collecta: non tamen simili profectu pulsus quoque erigi videatur, quippe cum magis sui comparatione demersior esse noscatur. Aliquādo etiam ut inordinatus occurrit, sed non ita ut deficiēs intelligatur, sed celeritate coactus, implicatis saltibus, ordinib⁹ careat modo. Sequitur etiam fastidium, sitis immodica, somnus paruus & facilis in suscitatione, hallucinatio, hebetudo, iactatio: Item genuū gelidus stupor, atq; cubitorum & tiliarū, crescente accessione, vel vsq; ad eius finē. Hæc concurrunt aliquādo non præuexatis viribus: sed ratione passionis effecta. Aliquando vero præuexatis ob nimiam sanguinis detractionem: vel ventris coaceruatam effusionem: vel cuiusque materiæ corporis immoderatā eliquationē, ut peiorantibus febribus dissolutio fiat. Addunt vel attendunt quidam etiam aëris æstus, vel vtrum temporaliter abundant solutiones, aut æger sit lactea corporis habitudine, vel communiter si tenerum atque albidum, & diffusum ac pingue habuerit corpus, & aquatum colorem, sit ne etiam hac passione tentari consuetus. Sed hæc (ut Soranus ait) sunt incerta & instabilia. At vero si iam fuerit præsens, sequitur ægros articulorum frigidus torpor, aliquando etiam omnium crurum vel manuum, aut totius corporis: pulsus densus, celer, par-

k.j.

CÆ LII ACVT. MORB.

uus, imbecillius, inanis, & quasi fluens: increfcen-
 te paffione etiam demerfus, obfcurus, tremulus,
 & formicabilis, & inordinatus, ac deferens, atte-
 ftante halucinatione, deſpōſione cum vigilijs iū-
 gibus, & quibusdam repentinus atque coacerta-
 tus per totum corpus ſudor. Quibusdam verò
 primum ceruice tenuis & vultus, paruus, tenuis,
 aquatus, dehinc per totū, vt ſupra diximus, cor-
 pus plurimus. Tunc craſſius, & tractuoſus, atque
 viſcoſus, vel male redolens, tanquam lotura car-
 nis, reſpiratio parua atq; anhela, & in ſuſtentabi-
 lis, & per proſectum rara loquutio ac tremula.
 Ora pallida, oculi concaui, thoracis grauedo, debi-
 litatis cauſa animi defectus imminentibus accē-
 ſionibus. Aliquando etiam tranſlatis lingua hu-
 mecta: aliquibus vero ob complexionem tumor-
 ris parui in viſceribus conſtituti, arida atque ſic-
 ca, atteſtante deſiderio frigidi potus. Deficiente
 ergo, viſus obſcuritas, articulorum liuor, vngu-
 um vncatio, quam grypoſin vocant, & plu-
 rimis mentis integer ſenſus, quibusdam vero
 falſitas intellectus, cordis ſaltus crebrior. De-
 hinc deficiens corporis ſuperficiēs rugoſa, & ea
 quæ pereuntibus frequenter occurrunt, vt ſolu-
 tio ventris. Pernicioſum etiam ſignum eſt inuo-
 luntaria lachrymatio, hoc eſt ſine vlla ratione,
 vel oculorum ex aliqua parte fanioſa atque pu-
 rulenta ſimilitudo, vel ex oculi circulo, quæ ni-
 gro cum colore apparet nata albida, quæ in vnguis
 ſimilitudinem, vel naſcentis, vel creſcentis
 lunæ cornibus reſpondens paulatim ſumat aug-
 mentum. Hanc græci ὀνυχæ vocauerunt. item

eoaceruata atque non masticata cibi transuoratio, cum quodam sonitu, perniciem denuntiat, & magis si immutata atque indigesta post sumptionē fuerint immorata plurimo tempore, & tanquam in vtriculo moto ventre sonitum reddant, quem græci βόμβος vocauerunt. Est enim signum mortuorum corporum, vt tanquā inanimato atque insensibili tegmine cibus depositus videatur. Peius etiam omnibus cibi sumptionibus priuari fastidio, atque omnino accipienda recusare, vel etiam vinum non appetere, aut post acceptum cibum grauari potius vel febrere. Tunc rursus in solutionem recurrere, vt leuiter resumptum, celeriter restringi, vel accepta reijcere & ventrem fluere, aut labiorum pati tremorem. Mordere etiam in accipiendo cibo vel potu cochlearia, vel poculorū labra. Etenim deficientis spiritus est signum tanquam lassantis, nec valētis oris partes attollere, sed moribus inuoluntarijs succumbere: Est etiam grauius diaphoreticum delirare. Siquidem neque vini datione, neque varietate ciborum ad subleuandas vires constātius vti possumus. Itē grauius est post dationē ac resumptionē rursus in febres recurrere. Tunc cū quadā mœstitudine latenter disijci per sudorem, atq; marcere. Etenim solubile ac dimissum fit egrotantibus corpusculi robur, atq; vultus visus obtusus. Lingua aspera, & arida, præcordiorū etiā raptus ad supiora, & post cibū grauatio, sic enim ægotātes multis dieb⁹ marcere quodā demersi moriūtur. Neq; enim paruo atq; simplici cibo sufficiēter refici possūt, neq; multo ac solido valentius tolerata occurrere digestionē.

k.ij.

CÆLII ACVT. MOR B.

in quibusdam etiam sine sudore vires soluuntur, & naturalis vigor, disiectione occulta, quã græci ἀδ'ηλον διαφόρησιμ vocant, extinguitur: quum omnis corporis habitudo laxior, atque dimissa, & friabilis fuerit facta. At si in salutaria signa venire cœperint ægrotantes, pulsus resurgit, corporis frigus frangitur, & difficultas respirationis minuitur, accedente animi quadam securitate, & post sumptionem cibi virium profectu: somnus quoque altior tãquam post laborem dormientium.

Vtrum ne febricitent cardiaci.

Caput X X X I I I.

Væritur etiam vtrum cardiaci febricitent, & plurimi quidem ante Asclepiadem febricitare cardiacos negauerunt. Alij vero contraria dixerunt, vt Apollophanes Erasistrati sectator. Item Asclepiades plurimos inquit nõ febricitare. libris enim quos ad Erasistratũ fecit, & appellauit contradictorios, dico, inquit, cardiacos non febricitare. sed secundo libro oxeon non inquit febricitare frequenter cardiacos. Item Themison & Thessalus, Demetrius Aponieus quosdam febricitare aiunt: quosdam negauerunt. Demetrius vero Aponieus incipiente inquit passione atque crescente omnes febricitare. Post vero cum vehementescere cœperit febris, passio recedere fertur. Igitur qui nullum aiunt febricitare cardiacum, dicunt quòd febricitantibus plurimus necessario feruor adsit, & grauedo cum difficili motu corporis, & ariditas, vel tanquam vuls

nerationis singularum viarum sensus, & rubor atque extensio præcordiorum, nihil inquit horum in cardiacis incurrere, quapropter neque febricitare probamus. Dehinc secundum Asclepiadem febricula est, feruor plurimus in omnibus, siue plurimis corporis partibus: commutatiove pulsus in vehementem ob obtrusionem facta. At in cardiacis neque maior est pulsus, sed magis humilis, neque vehemens, sed magis imbecillus, neque feruor plurimus, sed magis in alijs paruus corporis partibus: in medijs omnino leuissimus. Utendum igitur clysteribus in his qui sine febris fuerint iubet constantissime. Quidam vero conclusioni viarum causam febrium ascribentes, aiunt disiectione siue diaphoresin diraratis partibus fieri totius corporis, in his vero febrem densatis, quarum ex affricatione quadam nasci ac proficisci feruorem. Apollophanes omnes inquit cardiacos febricitare secundum Erasistratum, siquidem de cardiaca passio ex cordis tumore fieri videatur. febricula quoque magni tumoris fit ex causa. Item aliqui nouelli scriptores aiunt signum esse periculosa passionis, non sine febris ægrotare, atque malignas passiones accedentibus fieri febris, tunc diaphoresin venire, vel cessantibus sudoribus perseverare febrium reliquias. Sed hæc utraque Soranus excludit, nam primo dicto respondens ait aliud esse signum, aliud accidens. Nam signum, neque recedit, & semper significato coniunctum est. Accidens autem, quod græci symptoma vocant, nunc aduenit, nunc recedit, ex quibus esse intelligimus singula quæ febricitantium accidentia dixerunt, ut corporis diffici-

k. iij.

CÆLII ACVT. MORB.

lem motum, grauedinem, tensionem præcordiorum. Etenim aliqui febricitates nulla ex ipsis patiuntur, si febricula secundum solutionem fuerit facta, sed feruor mordicans, atque febrem designans, tanquam ex alto quibusdam cardiacis inest. Asclepiades ait secundo libro acutarum vel celerum passionum non semper, sed frequenter ex febricula fieri hanc passionem. At si omnes cardiacos sine febribus esse voluerit, siquidem non adsint secundum ipsum februm signa, respondere poterimus, eum peccare non videndo vera februm signa. nam manifeste atque prompte in initijs accessionis articuli frigidi reperiuntur, & pulsus humilis & imbecillus: quod secundo poterit obijci, quo putant densitatem viarum esse februm causa. Item aliqui aiunt complexa ægritudine ægrotare cardiacos, qui cum febribus fuerint, atque ita cum alijs fuerint viæ laxatæ, aliæ densatæ: raritate diaphoresis fiat, densitate vel adfricatione febricula. Nos vero Sorani sequentes iudicium, & solutione absoluta fieri febres accipimus, hoc est raritate viarum, vt & ipsis est consequens, sicut libris de febribus docuit. Item Erasistrati sectatoribus respondemus, falsum esse omnes febres ex tumore fieri: siquidem quædam fiant solutione. at si hoc parum etiam probauerint, cardiacam tamen nullo ex tumore fieri non negabunt. Nam quum sint ægrotantes integro iudicio mentis, & nullo sensu doloris, vel ceteris stricturæ signis afficiantur, cordis inesse tumorem erit falsissimum, atque omnes cardiacos febricitare. Sed neque periculosas passiones signo februm designari rectè dixerunt. Est enim cholericæ grauis atque periculosa

passio, quæ nunquam cum febribus fiet. Antecedere autem febres cardiacam passionem verum est. Sed aliquando sudoribus solui, sicut etiam tumor soluitur in humorem purulentum conuersus collectione suffecta. falsum etiã esse perspicim⁹, cessantibus sudorib⁹ manere febriculæ reliquias. Pleriq; enim sine febribus reperiuntur. Dicimus igitur (sicut omnes nostri methodici) quosdam sine febribus: quosdam cum febribus esse cardiacos, vt eos qui sanguinis emissionem soluuntur: quosdam vero febricitare. nanq; inanibus & celatis locis, vel supra quæ iacuerint antea, apposita manu, tarda perseueratiõne occurrat plurim⁹, & mordicans ascendens feruor ex alto, februm referens signum, attestante anhelatione feruenti cum delectatione frigidi potus. Quibusdam etiam lingua sicca atque aspera inuenitur.

Quis in cardiacis locus principaliter patitur.

Cap. XXXIII.

Ræpati in cardiacis Erasistratus, & Asclepiades cor dixerunt: Alij membranam quæ cor circumtegit: alij diaphragma, hoc est membranam, quæ a visceribus discernit intestina: Alij stomachum: alij pulmonem, atque iecur. Sed hi qui cor pati dixerunt, aiunt primo ipsius se nominis testimonio iuuari: siquidem ideo cardiacæ dicatur passio, quòd ex cordis veniat causa. Nam cardiacum græci cor vocauerunt. Secundo quod eidem cordi, in ipsa passione cõstitutis, saltus inesse videatur, atq; in sinistra parte secundum papillam thoracis grauedo. Tertio ipsius passiois magnitudo, quæ fieri nõ posset, nisi aliqua corporis parte

k.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

principali atque propria patiente. Est autem cor præstans atque salutaris corporis particula, præministrans omnibus sanguinem membris atque spiritum. sed his quidam occurrentes primæ propositioni responderunt, quòd passio à magnitudine nomen sumpserit. Secundæ quomodo similis arteriarum cordis est motus, grauedo etiam quibusdam cardiacis occurrit in toto thorace, & non solum in sinistra parte, quæ si fuerit, poterit hypezocote membrana patiente fuisse suffecta, vel cuiusquam alterius vicinantis corporis, si locis ascribendæ sunt causæ. Tertio dictæ respondentes aiunt, multas fieri periculosas passiones, quæ non patientis cordis habeant causas. non enim ubi magna fuerit passio, necessario propriam corporis partem pati accipimus. Quippe cum omnes partes propriæ sint corpori. Alij vero propterea magis falsum dicunt esse, cor ista passione vexari, siquidem eorum testimonio qui hoc asseuerant, si propria pars atque principalis saluti, & propterea mox pati cœperit, morte præueniat sensum. Vulnerata denique cum fuerit statim atque sine vlla mora mors vulneris antecedit effectum. At si multo paruissime fuerit læsa, nihilominus mortem necessario perficit. Et non similiter cæteris partibus, aut emoritur, aut durefcit, aut in paralyfim soluitur. Sed his rursus primi respondentes aiunt, quòd vulneratum cor celerius interficiat, siquidem multis ante præcisis partibus vulnus possit accipere, & pomposa, atque coaceruata sanguinis fiat effusio, nec tamen diaphoresis. Quòd autem neque emoritur, neque edurefcit, neque paralyfi

afficitur, argumentum est quidem non omnino cor pati negans, sed leuiter pati. Si enim cæteris similiter partibus corporis est natura cōfectum, iisdem necessario similes sustinet causas. Nos vero cum Sorani iudicio totum videmus corpus in solutionem laxari: totum necessario pati accipimus, & neque valde nobis de præpatientis loco certandum est, ne in occulta quæstione versemur. Non enim aut significatio, aut curatio secundum hæc differenter accipitur, quā oporteat omnibus corporis partibus adiutoria prolatari. Aliqui denique alios ex corde, alios ex mēbrana quæ cor circumtegit, aiunt diaphoresi vexari, & propterea eos qui ex membrana cordis soluntur, adiuncto dolore laborare, qui punctionibus crebris ægrū afficiat: eos vero qui ex corde, grauedinem solam sustinere. Sed his quoque respōdemus, quomodo signa sibi quæ fingunt vera existimantes secum, oporteat, sicuti supra diximus, patiētibus quibusque vicinis atque continguis cordi aliquando stimulantem dolorem, aliquando grauedinem consequi.

Quomodo discernimus cardiacos ab his qui in stomacho patiente sudauerint. Cap. XXXV.

Quoniam plerisque stomachicis adest in accessione sudor, atque articulo- rum frigus cum paruo pulsu, & animi defectu & pallore, quæ omnia sunt cōmunia cū cardiacis, horum quoque discretionē faciendam existimo. Asclepiades igitur hæc discernēs ait cardiacos, atque

CÆLII ACVT. MOR.

eos qui stomachi supinitate decoquuntur, ita internosci, quòd in cardiacis omnis pulsus sit paruissimus, atque imbecillus: cordis verò saltus maior, & vehemens cum grauedine thoracis, atque spiratione præfocabili. In his verò qui stomacho patiente deficiunt, atque coaceruant, cæteris arterijs pulsus cordis imbecillus inuenitur, exceptis cæteris accidentib⁹, quæ symptomata Græci vocauerunt. Nos vero magnitudinem pulsus in corde fieri cardiacis non inuenimus. quippe quum cor ipsum pati sit existimabile potius quàm verum, grauantur quidem thorace atque præfocabili spiramento respirant. Quidam stomacho patiente cum defectioe virium fuerunt, depurgati, atque rursus cardiaci quidam nulla spiramenti præfocatione iactantur. Dicendū itaq; stomacho nunc tumente, nunc deficiente in tumore feruorem atque dolorem fieri, sub his partibus pectoris quæ costis teguntur, vel ex aduerso inter palas: aliquando etiam post cibum presuram. At verò si defectioe fuerit stomachus affectus, fluor sequitur saliuarū, & humecta callositas, & nausea, vel vomitus liquidorum atque cibi, frigus etiam articulorum. initio enim nunc feruore nunc frigore afficiuntur. In cardiacis verò neq; dolor, neq; post cibum grauedo, neq; vomitus esse perspicitur, & torpor frigidus idem atq; æqualis perseuerat. Dehinc sudor aliquando cardiacis crassus excluditur & male redolens, vt saniem vel cruorem simulet. His vero qui stomacho patiuntur, tenuis omnino atque aquatus sudor inuenitur. Item animi defectio, stomacho

incipiente magis accessione fiet : cardiacis verò recedente . At si vero utraq̃ue passiones eodem concurrerint tempore, obscuratur discretionis fides, sed nihil curatio impeditur . Si quidem iisdem adiutorijs curentur . Item in cholericis & tetanicis vel tumentibus, aut matrice præfocatis, plurimus sequitur sudor, adiuncto frigido torpore, qui ita discernitur, quum singularum passionum fuerit consideratio perspecta. In alia enim vomitum : in alia colla inclinari : In alia matricem tumere : in alia tumorem vehementem esse necesse est . At si nihil ex antecedentibus causis, quæ passionem facere valent, fuerit repertum, si tamen præsens atq̃ prouocata corporis solutio, que cardiacam designet, certo inesse passionem dicimus, nec satis necessarium, vnde illa solutio venerit, inuenire. Non enim curatio pro differentia antecedentium causarum mutanda accipitur . Vocatur autem secundum aliquos quædam passio etiam cardimona. quam Græci cardiogmon vocauerunt. Quam necessario sequitur dolor oris ventris, quem plurimi idiotæ cordis dolorem vocauerunt. Generaliter autem cardiaca passio est solutionis, atque vna acutarum & vehementium passionum. Sed aliquando huic miscentur quædam stricturæ accidentia, vt tensio, vel tumor partium mediarum quæ non speciali concursu, ac significatione sint cardiacis ascribenda.

CÆLII ACVT. MORB.

Quomodo discernimus cardiacos ab his,
qui prospero sudore liberantur, quæ Græci
criticum vocant. Cap. XXXVI.

Quomodo etiam prosperi sudores
quos Græci criticos vocant, habent
quiddam circa visum similitudinis
cum cardiacis, ob ipsam redundan-
tiam, quippe in solutionem vehe-
mentium, vel continuarum febriū salutarī mo-
tu venientes, vtile duximus eorum ponere di-
cretionem. Multi etenim imperiti medici pro-
speros, atque mediocres sudores constringentes,
morbose egrotantibus reddiderunt corpora dia-
phoreticos adiuuantes, causa mortis extiterunt.
Quare eorum differentiam necessario ducimus
ordinandam, quæ varia ratione colligitur. Nam
primo ex præteritis, dehinc ex genere passionū,
& magnitudine, & temporibus, & sudoris ipsi⁹
ordine, & quantitate, & qualitate significatio fir-
matur. Ex præteritis inquā quum consideramus
vtrum signa futuri sudoris diaphoretici, an salu-
taris præcesserint. Ex genere passionum, quum
qualitatem attendimus passionis. si enim solutio
inest, sudor etiam inutilis ac diaphoreticus esse
monstratur: sin vero strictura inest, attenden-
da magnitudo. Parua enim passio diaphoresim
pati non potest. Si autē magna fuerit, attenden-
dum tempus. in statu enim totius passionis, atq;
temporalis accessionis, vel limpida dimissione
criticus magis sudor ostenditur. In initio autem
vel augmento perniciosus. Ex ordine inquā su-
doris ipsius. æqualis enim bonus, inæqualis mal⁹
sudor iudicatur. Ex quātitate signum accipimus

moderationem considerantes, modicus enim sudor bonus, immodicus malus accipitur. Sed denique sudantes excessu moderatione, diaphoresin incurrerunt. Ex qualitate autem significationem accipimus cum tactus iudicium adhibemus. Salutaris enim sudor calidus, tenuis, & non male redolens probatur. Perniciosus autem sudor, frigidus & succidus, & male redolens atque loturæ carnis similis inuenitur. Dehinc ex præsentibus atque concurrentibus signis confirmanda significatio. Nam diaphoreticis magis paruus atque creber & imbecillis & inanis pulsus inuenitur, thorax etiam grauatus cum respiratione frequenti, & iactatione, ac desponsione animi, vocis etiam tenuitate, attestante pallore. Recte autem sudantibus pulsus erectior, respiratio faciliior, ac leuior efficitur, & in somno prona delectatio, & omnium aduersorum minutio cum animi atque corporis releuatione.

Quomodo curandi sunt cardiaci Cap. XXXVII.

Dehinc cardiacorum ordinamus curationem, (Deridendi etenim sunt qui hoc passionis genus incurabile iudicantes reliquerunt.) Multos enim omnes medici iuxta sententiam Sorani liberari videmus. liuore namque commoti, argumetatione turpi, aiunt quidam eos liberari, non qui sint, sed videantur esse cardiaci. Quapropter Sorani nos iudicium seruantes, iacere facimus locis refrigerantibus, atque vmbrosis, & obscuris, vt sunt plerunque hypogea vel speluncosa, atque ad aquiloniam partem conclusa, vel certe solis tactu difficilia. semper enim

CÆLII ACUT. MORB.

atque magis in ista passione solem præcauendū accipimus. Et propterea vehementiæ eius ingressum, si qua ex parte venerit, prohibemus. Conuenit etiam neque maiora loca esse: solubilibus enim plurimus aër esse perspicitur. sed neque satis breuia: sunt enim præfocabilia, & quæ facile feruorem ex ingressu hominum concipiant, quos naturalis spiratio aerem accipere, atq; reddere anhelitus raptu necessario cogit. Denique si non fuerit naturaliter frigidus locus, hunc affectabimus, specularia detrahentes, nisi sol obstiterit, aut aeris inæqualitas. adiungitur frigori inducto purgatio aër, ingrediens locum, qui sua nouitate ac miti accessu reficiat ægrotātem, flabellis etiam latenter aërem frigerandum dicimus, aqua frigida aspergentes solum, & ea quæ influxione sui, quam Græci aporrhæam vocant, spirationem facilem egrotantibus facere valent, circum proijci iubemus, quæ tamen sine ullo percussu atque odore graui valeāt aërem facere cōstrictiuum, vt vitis folia, aut myrti, aut quercus & pini atque lentisci, & mali punici, vel rosæ, atque his similia. Sic enim corporis fluor aëris occurrentis afflatu densatus prohibetur. Decocto denique supra dictarum materiarum liquore, frigido tamen, terram perfundimus: conoperimenta præterea, atque stramenta tenera & tritiora probamus. etenim noua vaporatiōe sui corpora resoluunt. Generaliter autem ipsa lecti concubatio neque dura, siquidem vigilias faciat, neque satis mollis, vt est floccorum, vel leuium plumarum, erit procuranda. Etenim re-

cessu facili corpori cedens vtrique orarum circū
 leuigat tegmina, que amplexu quodam corpus
 cingendo vaporationes sui resoluant. Denique
 etiam quum fuerint molliores, erunt coarctan-
 da straminum velamento, ne facili (vt supra
 diximus) recessu concaua faciat stramina. Lecti
 etiam latitudo atque spatium tātum probatur,
 quantum sufficiat ægro, alterna conuersatione
 alterius loci frigus accipere, ac desertum vapo-
 re carere, quo mutua vice semper veluti noua
 repetendo, frigida inueniat, vt sine vlla lectorū
 mutatione, in eodem lecto mutatio fieri videat-
 tur. In altera enim parte ægro constituto, alterā
 sternere poterimus, quippe cum sæpe translati
 ægrotātes ex lecto ad lectum senserint defectio-
 nem, atque paruo motu asperata passionis fue-
 rit magnitudo. Tunc amplexu, atque ligatione
 paulo tenaci vtemur articulorum, iubentes eos
 quiescere, non solum corporis officio, sed si fieri
 poterit, etiam cura animorum, lecto mutato ad
 grabata ægros transferendo. augetur enim solu-
 tio meatu quolibet. Multum denique sanguine
 fluentibus prodesse immobilitas valuit. In statu
 autem accessionis fouēdum dicimus caput oleo
 frigido, atq; hispano recenti adhibito, etiam æ-
 quali motu aëris accommodato, densantur e-
 nim corpora aëris motu percussa, atque pluri-
 mus sudor, non solum cedentis aëris, verum
 etiam irruentis tanquam repercussus abstine-
 tur. Utendum etiam spongijs teneris ex aqua
 frigida expressis, quibus ora atque colla ægro-
 tantes circumtegentibus virium resumptionem

CÆLII ACVT. MORB.

faciamus, temporum interuallis innouātes. Tūc
totum etiam pectus atq; oris partes, eodē mo-
do percurramus frigidæ infundentes spongiās,
admiscētes etiam aceti quiddam ac iugiter mu-
tantes, ne perseveratione tactus ex vapore res-
pescant, & amisso frigore nō valeant facere den-
sitate. Aliquādo etiā linteola tenuia tingentes
similiter aut succo plantaginis, aut polygonij,
aut portulacæ, aut herbæ pulicariæ, vel semper
viuētis, aut myrti, aut rubi comæ, aut rosarū, vel
mali punici decoctionibus, aut hypocistidis her-
bæ, aut acaciæ resolutæ ex posca aut oleo hispa-
no, vel lentiscino, pectori atque ori ventris appo-
nimus. At si sudorum perseverauerit fluor, pro-
bandam etiā asperginē quæ suo frigore ac pro-
pria virtute, vel obstructione constringat, iudica-
mus: cuius frigerantia, atq; obtrudentia tactu, &
densantia sunt hæc, terra samia & cimolia: frige-
rantia verò, rosa arida contusa, atq; creta. In ista
etiam alumen scissum, plumbum exustum, atq;
lotum gypsum, atq; mala punica, cænāthe, acan-
tha egyptia, quam nos latinè spinam egyptiam
dicere poterimus. Hæc singula commixta, atq;
corpori aspersa per linteolum rarum, sudantib;
locis, vel omnib; locis prodesse probatur. Opor-
tet autem hæc singula diligenter conteri, atque
ad summā tenuitatē deduci, vt patientibus ir-
ruentia in ijs ingressu quodam vehementem fa-
ciant constrictionem, & nulla corpus asperitate
afficiant, qua possit æger aliter inquietari. Hinc
nanq; cōmotus Thessalus vnus è principib; no-
stris eorum vsum iudicauit cohibēdum. Etenim
recte quoq; valentib; (inquit) parua cuiusquam

asperitas contagio vigilias facere solet, stramentis irruens, terga iacentium, vel alias corporis partes laceffendo inquietat. Est autem possibile ex supra dictis, & oleo hispano, aut alio similis virtutis vnctionem facere constrictiuam non irrationabiliter. Nanque plurimi medici ad retinendos sudores mannam thuris oui alboribus conterentes ita vt crassitudinem mellis similarent, tota corpora perunxerunt. retenta etenim, vt ita dixerim, his virtutibus corporis superficie, necessario solutio constringetur. Probamus etiam cataplasmata eiusdem virtutis, sed alia simplicia, alia ex simplicibus composita, vel variata: pro magnitudine etenim passionis extendi, atque minui virtutes medicaminum debent, ex quibus sunt hæc: Palmulæ nucales quas cariotas appellant, trite cum oleo hispano, aut myrteo, aut lentiscino, aut melino, aut roseo asperfo, admotoque, vel polenta, præterea & palmulæ sæpe vino infusæ, aut aceto, aut posca vehementius profuerunt. Vtemur etiam præinfusis Thebaicis palmulis & malis cydonijs elixis singularibus, vel admixto amylo diligenter contrito, atque creto, cogente passione, etiam galla tusa, atque creta admiscenda erit, vel acacia, vel alumen & hypocistidis succus, aut rhus syriacus, cataplasmatibus alijs simillimæ virtutis, vt palmulis, & malis contritis singularibus, vel cum altero ex his, vel vitis folijs, atque amyllum, & rubus, quam Græci baton appellant, virgultis contusis, & contritis, Myrto etiam, & polygonio, & semper vicia herba, quam aizon vocant, & plantagine, & rosa, & vicia lupina, & portulaca, & intybo, cum

l.j.

CÆ LII ACVT. MORB.

polenta, vel palmulis, & pane. Horū singula apponenda sunt pectori ægrotantis, & præcordijs, ac frequentissime mutanda, quò frigida perseuerent, atque extenta medeantur. Possunt etiam rhus Syriaci sextarijs quatuor infusi diē atq; nocte in aquę sextarijs viginti decoqui, donec quarta liquoris remaneat, atque ita colandus ac rursus coquendus vncijs duabus donec coagulata omnia fiant, inductibiliaque digitis conuoluta, nullam corpori infectionem dimittant, vt vnam vel eādem qualitatem sufficiant. Similiter enim imposita constringunt fluida, atque laxata corpora, & stomachi vigorem repræsentant. At si tumor aliquis in præcordijs fuerit, nõ sine præcautione erit cataplasmatib⁹ localibus vtẽdum: supra dictis deniq; erit panis admiscendus, quo nimietas constrictiue virtutis temperetur. At si plurimus fuerit tumor, adhibendū simplicis polinis cataplasma siue panis infusi, quod Græci omen lysin vocant, iisdem scilicet locis, sed neque calidum, ne corpus prouocet in sudorem. Nos denique iuxta Sorani iudicium præcordijs imponere hoc cataplasmatis genus solemus. Palmulas, quas Græci patetos vocant, conterentes cum melle leuiter præcocto, asperso lini semine, atque contrito ita, vt qualitatem faciat inductibilem, & vt sæpe diximus quæ attrectata manibus nihil de se inquinamenti dimittat Græci denique amolynton vocauerunt. Tunc linteo illo illitum apponimus medicamen. Vtimur etiã pane cum palmulis, atque secundum pectus vel thoracem prioribus, & à tergo partibus aliqua ex supra dictis apponimus. Potum dabimus fri-

gidum paruum, atque paulatim, ne liquoris multitudine corpus irrigatum laxetur, sed magis tactu frigidae qualitatis densetur. Tempus autem cibandi si adiuncta febricula diaphoresi fuerit, erit ex feruore corporis accipiendum, sicut primo libro de febribus scribentes docuimus. At si sine febribus fuerit passio, ex pulsu signum accipere poterimus, cum leuiter erectum senserimus, atque alia concurrentia fuerint leuigata, et enim nunquam ægros nutrire potest accessionis tempore quicquam datum. quippe cum magis opprimat, atque anxium faciat ægrotatem. Quapropter affectandum artis industria alijs ex rebus vires vsque ad dimissionis tempus seruare, & ita cibo nutrire. Vtuntur nanque odoramentis. Hæc enim sensim quodam nutrimento reficiunt, ac resumunt latentem adiectionem corporis facientia, & cum quadam cōstrictione ac densitate, denique neq; simpliciter, aut indiscrete omnibus debemus bene olentibus vti odoramentis, aut omnibus acrioribus. alia etenim percutiunt, alia diaphoresim prouocant in fluorem. Sit igitur polenta infusa, atque panis assus aceto infusus, vel mala cydonia, aut myrta & his similia. Hæc enim defectu extinctam corporis fortitudinem retinent, sicut ratio probat, atq; Democriti dilatae mortis exemplum fama vulgatum. Utendum etiam mulso bene decoctione ventrem fluidum faciat. Oportet namq; trib⁹ sextarijs, etiam tres uncias mellis admiscere, & ad tertiam decoquere partem, & exinde • singulos dare cyathos bibendos. Sic enim cor

l.ij.

CÆLII ACVT. MOR B.

poris seruabimus vires, vsq; ad cibi tempus. Aliquando etiam pyra concoquenda duracina, quæ crustumina vocant, vel cydonia mala: cum nondum audemus quicquam de vino dando tentare his vtemur, quæ leniora proculdubio probantur. Erit enim suaue, atq; stomachum reficiens, & constringens supra dictum mulsum, tunc cū cibandi tempus venerit, quod plurima cum cautione erit apprehendendum. siquidem plerisque ex initio accessionis febrium sudores concurrāt. plerisque etiam in statu, aut declinatione. Cum itaque inhumectum atque siccum fuerit corpus, erit præcurandum vnctione olei frigidi, lentiscini, aut hispani, ora etiā fouenda aqua frigida ex spongia, singulis partibus attrectatione. Tunc collutione oris aqua frigida dentiū limus detergend⁹. Dandus cibus simplex, sed aliquantum coagulat⁹, ac frigidus, ne statim sudorem corpori moueat adiectus. Sit autem eius materia panis ex aqua frigida diligenter elutus, vt sui careat difficultate. Itēque oryza & alica ex aqua frigida, vel suauitatis causa quiddam decocti mellis admixtum. Pultes etiam non oleatæ, oua hapala. At si vires minime fuerint reparatæ, febribus declinantibus, vt totius passionis minui magnitudinē demonstrant varius est dandus cibus, vt cum prædictis demus aliquid pomorum, vt pyra duracina, & cætera quæ stringere valent, & vini similitudinem seruant. Sed hæc nunc cocta, nūc sincera dare debemus, mala etiam cydonia atq; ea quæ orbiculata vocāt, & mespila, & paleales vuas vel pensiles, quæ iā dudū fuerint siccatae, & damascena, carnis etiā

quiddā sed neq; indigestibilis, neq; difficilis, neq; pinguis neq; bromosæ, sed eius quæ sit & digestionē facilis & corporis densabilis, ac nutritibilis, & sufficiens leuamento fortitudinis extinctæ, vt sunt pulli colūbarum, vel gallinæ pastæ, affe, perdices, attagenes: quorū omnium pectora magis offerenda, & horū interius, cocta ac tenuiter accurata ex oleo & aqua, & anetho, & sale. Facile enim corrumpunt curiosæ, atq; grauabilis conditura. Item si friabilis fuerit caro affata, tanquā cornea efficitur. Quapropter si quisq; delectatiōe affectus accurari voluerit, erit primo coquenda, tunc assanda. dandi etiam porcini pedes, ora, auriculæ, & summitates articulorum: dandum etiā cerebrum & vulua. dehinc hœdina caro, vel mollium caprearum, vel syluestrium caprarum, aut aprorum clunes, quas Græci *ψόιας* vocant. Itē ex mari mullos, squillas, banchos, acus, labraces. At si fastidiosi fuerint ægrotantes, damus spodylos & cōchylia, buccina, peloridas. Si hæc omnia fastidio erunt, dabimus ostrea, & echinos. Itē olerum intuba, plantaginem, asparagos. si neque ita vires surrexerint tanq; in cōtinuationē humaniorē indulgentiam pro dedignatione passionis accipiētes, ad vini dationē descēdimus, quod ita summū generaliter probamus, vt albū, atq; non confusum, & subausterū & mediij temporis eligamus, qualia sæpe ita vina probantur, quæ surrentina dicuntur, vel falerna, & tripolina, vel albana quæ in Italia nata probantur. Item græca, chia, & lesbia. At si febres tenuerint corpus, leuiora, atque tenuiora offerenda erunt vina, vt sunt in Italia sabina, & tyburtina, & gentiliter

l.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

Surrentina appellata , vel in Asia trifolina . At si febres nihil obstiterint,erit melius surrentinū, vel trifolinum, atque albanum . Si vehementer corpus in solutionem disijci viderimus, ex frigido torpore vexari sine vlla febricula,dabimus nutritiora,ac firmiora vina,vt setinū, & falernum.sunt enim hæc efficacia & quæ facilius omnia quæ de vino speramus,accelerent, sufficientia fortificare,& totam releuare habitudinē corporis.Omni etiā parti atq; particulæ sese inserare,& per omnes tenues vias celeri potu percurrere. Alia quoque nutrimenta secum trahere, & inducta corporibus insinuare . Sed hæc cum primum dantur medio cibo sunt offerenda cum alica,vel quolibet simili succo. Aquata etiam atque parua moderatione temperanda , vel certe cum pane dissoluto atque infuso danda. Dehinc paulo plus ac mediocriter mixta cum aqua frigida,ac recenti,vel niuium liquore. Conijciendū etiam vt mediocriter cibum demus, sed per interualla frequentius, præsentientes iam fuisse digesta prædata: quapropter melius erit paulatim atque frequenter offerre, quàm semel ægrū nutriendo grauare. Multi etenim largioribus cibis oppressi,refracti sūt potius quàm resumpti. Nā sicut parua scintilla plurima coacervatione lignorum opprimitur , vel lucernæ flammā accersens, olei multa infusione frustratur , parua autem adiectione,atque sumptione recrescit, & rursus ardescit . Non aliter corporis virtus insupra ex immodicis nutrimentis oppressa mortis dabit effectum. Signa autem detrahendī vis

ni hæc sunt. Primo torpor atque stupor corporis infractus, pulsus erectior, sudoris quoque fluxus primo non frigidus, dehinc abstinetur somnus insequens, & ad omnia quæq; facilis ægroantis arrisio. Tunc denique oportet non densè atque semel vinum detrahere, sed paulatim subducere, & magis si febres nullæ fuerint reperiatur. At si post sudoris abstinentiam, febrium fuerint accessiones subsequutæ, & ægotantes sufficienter resumptos senserimus, omnino vinum extemplo detrahim⁹. Sin vero adhuc imbecillos viribus viderimus, dabimus vinum moderatione cautissima. At si forte cibum reiectauerint, debilitate stomachi concurrente, constrictivis medicaminibus utemur, non solum anterioribus partibus, sed etiam posterioribus pectoris apponentes, addita articulorum ligatione, & appositione cucurbitæ, multa flamma subiecta, quæ insignenda erit ori ventris, atque interdum à tergo, nunc ante cibum, nunc post cibum. Qui quidem frequenter ac pene continue erit offerendus. At si in toto non tenuerint cum vino accipientes, tunc ex aceto dabimus quicquam. Si neque ita, rursus ex aqua tentabimus dare. plerique enim ex vino atque aceto fumentes, cum accepta non tenuissent, aqua coniuncta magis cibos tenuerunt. In his vero qui fastidio vexantur, erit tentandum ciborum varietate pugnare. Solent enim veluti tentandi pulmenti causa ex multis parua sumendo vnam facere cibi sumptionem. Affectanda etiam odoramenti resumptio erit, vel nutritilium cataplasmatum atque in-

l.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

ductionum appositio. At si omnis spes fuerit absumpta, erit per clysterem cibus iniiciendus, sed neque ptisanæ, aut cuiusque labilis qualitatis, quod facile lubrica faciat intestina. Est enim hoc perniciosissimum in cardiacis, quippe fastidio attestante ventris fluorem commouere. Quapropter erunt hæc ex lentiscula adhibenda, & primo paruissima. Tunc vino cum aqua panis attritus & expressus, sic enim corpori fiet additio, atque vires resurgunt, & stomachus iamdudum supinus fortificatur. Altiora constringentur. At si omnes partes fuerint solutione laxata, similiter hæc omnibus sunt adhibenda, in illis etiam quæ occulta diaphoresi contabescunt. Differentia etenim accidentium mutata videtur; genus autem passionis idem manet. Dehinc si profectus quisque fuerit supra dictorum adiutoriorum, erit implenda resumptio usque ad perfectionem desideratam, sed tunc à lauacro temperandum, aut multo tardius adhibendum. At si febres perseverauerint, ut in marcorum venire ægritudo meditetur, quæ Græci marasmon vocant, ad eius curationem descendemus, sicuti libris de febribus scribentes docebimus. Hæc est secundum Soranum cardiacorum methodica curatio.

Quomodo aliarum sectarum principes cardiacos curauerint. Cap. XXXVIII.

Antiquorum plurimi cardiacorum curationem tacuerunt, aliqui vero memorauerunt, ut Serapionis, atque Heraclidis sectatores, & quidam Herophili, item Asclepiades & Themison paruissime quidem, at iisdem deceptionibus implicati, phlebotomant enim, & clysteres adhibent acerrime.

mos, & ob calefaciēdū articulorū frigus pannos applicant calidos, & lanas oleo infusas, ac sulfure fumigatas. Terunt etiam oleo veteri ac fycionio cum pipere sulfur & cachry & ammoniaci guttam, & laserpiciū cū bulbis. Cataplasmant præterea ex lasere & bulbis, sympefmatibus vtētes, quæ nos aspergines dixerimus, item & calce cum pipere, cibis acribus vtentes, atq; edacibus: alij falsamēto, & lasere, & per totum diem atq; noctem vino vsq; ad ebrietatē replerūt. Alij vero in aquam frigidam ægros deposuerunt. Eudemus Themisonis sectator ait per clysterē aquā frigidam iniiciendam. Sed hæc omnia grauiā, atque execrabilia, & ægrotantibus perniciofa esse perspiciamus, etenim phlebotomiam nihil iugulatione differre ratio testatur, quippe cum hæc faciat quæ ipsa nititur passio, mentem disijcere, & corpus in mortem per sudores soluere, ac ad sua primordia reuocare defluxionem, atq; casum virium augere. Quibus deniq; cōmoti eorum successores aiunt esse eos phlebotomādos qui proni ac decliues in cardiacam sint passionem. Nō aduertētes, quia ipsa quoq; in passionem prona decliuitas nulla re alia corpus affici quàm solutione testatur. Clysteres etiam adhibentes corpora resoluunt, & ob acrimoniam aperiunt, quos vtiles probauerunt. Sed aiunt coaceruatam atq; celerem per superficiem corporis insumptionem retineri cum ad ventrem, vel intestina fuerint cōuersa fluentia. Hoc quidem si more mechanico, ac simili miraculo se facere posse promittunt, vt aperiētes ventris interiora, superficiem corporis claudant, erit credibile quod promittunt. Sin

vero, vt in omnibus videmus, superficiem fluencia augeri potius q̄ minui interiorum fluxu, debilitate crescente cognoscunt, contrarius proculdubio clysteris vsus accipitur, atq; fluentium relaxator. Dehinc consequens non est, imò etiam incongruum iudicandum articulos igneis medicaminibus confricare, vt ex alto ad semet materiam ducāt: iniicere quoq; intestinis acriora, vt illuc concurrens ex articulis materia, atq; ex omni corporis superficie attrahatur rursus ad altiora corporis conducta, similis erroris esse probatur. Est igitur melius propria viarum ac natura spiramenta seruare, & non infracta corporis fortitudine, acutiori atque celeri solutioni corpus aptare, feruentia vero & ignea & vrentia ad visa mentis simplicia, quæ appellāt phantasiam, sunt frigori atq; torpori congrua. Ad virtutem tamē incōgrua, est enim solutioni accidēs atq; comes corporis frigid⁹ torpor, qui feruentibus rebus aucta passiōe necessario duplicet. Ieruiūt enī dominātibus appēdentia. dehinc acria, siquidē nō sint mitigatiua, celeritatē passionū acutiorē faciunt adiuuādo. Prohibemus iniectiōē aquæ frigidæ, siquidē celerrime calefacta interiorū feruore adiuuet solutionē, faciat etiā delectatione quadā vētris officiū prouocari. Nō aliter & in aquā frigidā deponēdos phibemus ægrotos, nō enim manet lenis atq; mitis cōstrictio. Itē ex sinapi cataplasma phibemus, siquidē sit recorporatiuæ virtutis, quā gręci μετασύγκρισμ vocāt, cū passio atq; eius celeritas mitē demōstret atq; exigat curationē. Pręterea sinapismi acrimonia hortationē fieri sudorū, nemo est qui nesciat. Sicut enī semp

lachrymā cōmouet oculorū acrioris humectatio collirij, nō aliter supradicta cōtingunt. Itē bulborū putamina molliūt, nō cōstringūt. Illa vero que eorū corpulēta vidētur, recorporatiue virtutis esse noscūtur. Reprobamus etiā aspergines ex calce atq; fecibus, & pipere. Hęc enī singula corp⁹ incēdūt, & in ignis vicē suburūt, & superficiem corporis vulnerāt: quo fiet vt sępe trāsītū faciant in grauissimos tumores. Nō sunt hęc deniq; ex genere mitiū adiutoriorū. Est etiā iners alliū dare atq; laser, & balsamēta, vel cōmuniter aciores cibos: sunt enī digestionē in vētre difficiles, atq; in spiratione corporū tardi, & inflāt. Hęc nūc cōsiter omnib⁹ respōdēda. Etenim Tarētinus Heraclides phlebotomat atq; clysterizat, & calidis, & laxatiuis vtitur cataplasmatibus. Nūc quomodo Asclepiadem adhuc quidam rectē loquutū accipiant, & ea quę posuit principalia, retractemus.

Vtrum rectē Asclepiades cardiacos curauerit.

Cap. XXXIX.

Hic quoq; secūdo libro celerū, vel acutarū passionū prouidēs ne qua sit in corpore cruditas, clysteres adhibet operātissimos, ob trāsuerionē faciendā. Primo nesci⁹ quę sit opans in cardiacis causa, & tāq; Herophil⁹ sectator idigestionē, atq; corruptionē intuendā existimās. Secūdo ignarus quia post antecedentē diē esse in corporib⁹ indigestio potest. At vero cardiacorū passio frequēter quinta, vel sexta diē emergere perspicit. Tertio est grauis, atq; noxia clysteris iniectio, nō solū solutione laborātibus celeri, sed etiā in strictura affectis. siquidem cōmoueat atq;

CÆLII ACVT. MORB.

turborem corporis efficiat, quando fuerit operosior ac frequens, vt Asclepiades iubet. in diaphoreticis vero interfici liuor esse probatur. Ipse denique Asclepiades de peripneumonicis scribens confitetur noxios esse clysteres, dicens: clysterū genus non in peripneumonicis solum noxium, sed in omnibus etiam sine febre passionibus insidiosum, atq; vexabile corporum, eorum vsum iudicamus. Item specialiter indicans iniectionum vexatione eas corporum solutiones augeri, atque iactationes, & sitim vehementem. siquidem sint inquit, virium captrices. item clysterum vexationem etiam in pleuriticis demonstrauit. Similiter & in phreniticis tanquam interfectricem metuit ventris turbatam solutionem, quorum debuit memor neq; in cardiacis clysteres adhibere. Alios enim plurima stercoreum grauatiōe oppressos, & propterea sudātes salutare est releuare clystere ad mentis alienitatem detrahendam, sed hoc simplici atq; miti vsu clysteris, quos ita affectos nō dicimus esse cardiacos. Item post iniectiōē adhibet cataplasma sinistrę mamillę constrictiuę virtutis, sed corpus ob excludēdum frigidum torporem calefaciēdum probat vnctionibus olei veteris, ac defricandum manibus calidis, & panis circumtegenda loca, ex quibus calefactiones atque vnctiones superioribus dictis excludendas asseruimus. Constrictiua vero cataplasmata non solū sinistrę mamillę erunt apponenda, sed omni pectori, atq; præcordijs. Erat autem Asclepiadi consonans approbanti tumorem in corde constitutum, similiter laxatiua cataplasmata eidem adhibere, dehinc est incongruum, atq; non conse-

quens affectare per clysterem è corde aliquid tra
 here, & constrictiuis cataplasmatibus è superfis
 cie corporis materiam ad id quod patitur reuoca
 re, vt stricturam quam esse in tumore cordis ad
 uerterat, duplicare videatur .iubet etiam dari vi
 num noctibus, diurnis, atq; iugiter, sed id vinum
 cui salem miscuerimus, & appellauit tethalasso
 menon. Cito enī inquit currit, ac labit, & ad om
 nia corporis membra perueniet. Cibum dat be
 tam cū lenticula, & appellauit seutlophacen, vel
 lenticulā cum ptisana, aut oryza, aut alica vel ali
 qua ex maritimis, & quid vltra inquit? ea nos da
 re conuenit, quæ ægri fuerint voluntati gratissis
 ma . Probat autem vinum dandum post cibum:
 siquidē solum facile penetret ac pertranseat cor
 pora, non aliter q̄ si sine vlla fæce per liquatoria
 fundatur, quorum cauernæ, nullis obstantibus,
 facile accipiunt, atq; reddunt accepta. At si post
 cibum (inquit) datum fuerit, manebit: non aliter
 q̄ si cum fæce, vt supra dictū est, in liquatoria fun
 datur. iubet etiam meracum mixtum dari . Hac
 enī ratione (inquit) exustæ viæ tanq̄ ex igni cō
 ductæ sudorem retinendo constringunt. Est nunc
 iners & inertia plenum tota die atq; nocte vinū
 dare, & cibo nutrire. Plurima enim adiectiōe nu
 trimenti vires opprimi necesse est. Item ptisana
 ventrem commouet, in fluorem lapsum, suæ fa
 ciens qualitatis: contraria deniq; lenticulæ quali
 tati probatur. Vinum quoq; incongruum, atque
 intemporale, & immodicum probatur. Incōgru
 um, siquidem sit falsum, quod appellauit tetha
 lassomenon, & propterea ventrem soluat, & ex
 omni corporis parte vires deponat, sit præterea

CÆLII ACVT. MORB.

inflabile, atq; virium vexabile non solum ægro-
tātibus, sed etiā sanis hoībus. Forsitan hoc & fer-
uens dederit. Tacuit enim frigidum dādum, cul-
pans deniq; libris, quos de lue conscripsit, Cleo-
phanti sectatores vinum frigidum dātes. immo-
dicum diximus, siquidem plurimum det atque
extentum, & meracum temperamento querit,
cum etiam sanī quanto plus biberimus, tanto
plurimum sudoris effundimus. Intemporaliter
autem: siquidem ante declinationem dandum
iusserit. Est præterea ridiculum, quòd post cibum
dandum vinum propterea dicat, ne citius curans
corpora pertranseat, probans econtrario falsum
dandum quo citius corpora penetret, ac suos ef-
fectus exhibeat. Hic est ille Asclepiades frigi-
dans, atque calefaciens, exantlans atque re-
plens, & contrarijs semper vtens rebus, in his
passionibus.

Vtrum rectè Themison cardiacos curauerit.

Caput XL.

Hemison vero quædam rectè dixit
se perspicitur ob cardiacorum cura-
tionem, quædam præue. vino nan-
que cum amylo trito cum bulbis
& ammoniaci gutta cū vino & o-
ui albore & pipere trito cum sinapi corpora de-
fricanda existimat. Dat etiam cibo alleum cum
pipere, dehinc in scaphulam deponi iubet ægro-
tantes, quæ sit aqua plena calida. Item post cibū
adhibet gestationem, siquidē sint, inquit, imbecil-
la, ac debilia nimium corporis officia, & indige-
ant hoc adiutorio, quo parti etiam caro commo-
ueatur, sed promotā substātia, hoc est spiritu, hoc

est nutrimento, ex quibus concreta perspicitur. Quæ omnia facere valet gestatio, omni corpori suffundens materiam. Mox denique inquit alleuatos, atque magnitudinem accipientes pulsus inuenimus. Sed hæc Asclepiadis nullis sunt adiungenda. demonstraui enim feruentium medicaminum fricamenta esse necessario noxia, & si napi. Tentat etiam inflabiles cibos, & quanquam hæc sint omnibus celeribus atque acutis passionibus inimica, multo tamen vehementius cardiacis. Gestatio vero & incongrua & intemporalis esse probatur. Incongrua inquam, siquidem sit laxatiua, omnis etenim motus viarum efficit raritatem. Intemporalis autem, siquidem post cibum fieri iubeatur. Etenim si sanos post cibum vexat motio, non permittens naturæ quadam requie ac tacito motu ad suos effectus accepta perducere, quid sperare de ægris ac solutione laborantibus poterimus? Pulsus vero post gestationem erigitur cardiacorum, non ob resumptionem virium, sed ob turbationem corporis motu conceptam, ex qua magis adiuuari passionem dissolutione corporis iudicamus. Hic ratio celerum cum febricula passionum curationis terminatur. Nunc transfundendum ad eos qui sine febribus esse noscuntur.

Libri Secundi finis.

CAPITA LIBRI TERTII.

De fynanche.	Cap. I.
Quæ consequantur fynanchicos.	Cap. II.
Quomodo curandi sunt fynanchici.	Cap. III.
Quomodo fynanchicos aliarum sectarum principes curauerunt.	Cap. IIII.
De apoplexia.	Cap. V.
De conductione quam græci spasmon vocant, & distentione quam tetanon appellant, & earum speciebus.	Cap. VI.
Quomodo discernim ⁹ raptum quem græci spasmon vocant à tremore atq; saltu.	Cap. VII.
De curatione.	Cap. VIII.
De hydrophobia.	Cap. IX.
Quæ est diffinitio siue agnitio hydrophobiæ.	
Caput.	X.
Quæ sequuntur eos qui in hydrophobicâ passionem proni ac decliues esse videntur.	Cap. XI.
Quæ sunt similia hydrophobiæ & quomodo internoscantur.	Cap. XII.
Vtrum ne animæ an corporis passio sit hydrophobia.	Cap. XIII.
Quis locus in hydrophobicis patitur.	Cap. XIII.
Vtrum noua passio sit hydrophobia.	Cap. XV.
Quomodo curandæ sūt hydrophobiæ.	Cap. XVI.
De acuto tormento quod græci ileon vocant.	
Caput.	XVII.
De satyriasi.	Cap. XVIII.
De cholericis.	Cap. XIX.
Quæ sequuntur eos qui colerica passione afficiuntur.	Cap. XX.
Quomodo curandi sunt colerici.	Cap. XXI.
De defluxiōe, græci diarrhœā vocant,	Cap. XXII.

CAELII AVRELII
 NI METHODICI SICCENSIS
 Oxeon Liber Tertius:

De Synanche.

Caput I.

Elerum cū febricula pas-
 sionum curationem præ-
 scriptis tradidim⁹ libris;
 nunc autem earum quæ
 sine febris esse noscun-
 tur ordinabim⁹, quo cun-
 ctarum perfecta distinctio
 cōpleatur. initium namq;
 à synanchica passione su-
 mem⁹, quæ nomē à suspēdij similitudine habet
 q̄ non aliter q̄ laqueus præfocans interficiat, nā
 græci Anchonas suspēdia vocauerūt: siue quòd
 spiritū continendo spirationē neget, græci enim
 συνεχειν continere appellāt. Alij vero etiam Cy-
 nanchen, vel lycanthen hanc passionem vocaue-
 runt, siquidem frequenter hæc animalia afficit.
 Nam canes cynas, lupos lycos vocauerunt, quo-
 rum quoq; similes voces siue ululatus in synan-
 chica passione constituti, cum præfocari cœpe-
 rint, emittunt. Synanches igitur alia est sine ma-
 nifesto indicio, alia cum visibili atq; manifesto:
 & alia intra oris spatium, alia exterius, alia ex
 vtroque hoc, exteriore atque interiore: parte dex-
 tra vel sinistra, aut in vtraque. denique quidam
 specialem discretionem etiam nominibus posue-
 runt, vt Valens physicus libro tertio curationū.
 Eam igitur quæ sine manifesto tumore est, sine
 nomine reliquerunt. Eam vero quæ cum mani-

m.j.

CÆ LII ACVT. MORB.

festo, si in vtraq; (aiunt) parte interiorū fuerit, cy-
 nanchen vocandam, siquidem faciat difficultatē
 spirationis, atq; oculorum prominentiam, & lin-
 guam procidentem tanquam canibus auidis sæ-
 pe contingit, cū ea quæ minime transuorare pos-
 sunt, admonente natura auiditate impauida mi-
 nas contemntes inuadunt, quæ sæpe faucibus
 inhærentia atq; ancipiti retentione tardata, neq;
 percipere, neq; reddere valuerūt. Eā vero, quæ in
 altera fuerit parte, paracynāchen vocauerūt. Itē
 in exterioribus, atq; vtraq; parte tumore consti-
 tuto hyanchen appellauerūt, siquidē suum colla-
 his sepissime inflationibus afficiantur, quos græ-
 ce hyas appellāt. At si interius atq; exteri⁹ & in
 vtraq; parte fuerit tumor, tunc proprio nomine
 synāchen memorant nūcupandā. At si in altera
 fuerit parte, parasynanchen. Nihil autem refert
 speciales differētias proprietate nominum sepa-
 rare. Antecedentes causæ quibus hæc sufficitur
 passio aliquę sunt occultę, aliquę manifestę, atq;
 cæteris quoque communes passionibus, maxime
 tamen conabiles atq; laboriosi vomitus, plus eti-
 am si post cibum iam corruptum: Item vinolen-
 tia, vel niuis potatio, aut exclamatio vehemens,
 atq; eodem modo perseuerans, quam græci mo-
 notonon vocant. Item Catarrhus & acriores ci-
 bi præter consuetudinem accepti, item feruētia,
 atque ignita medicamina pota, vel purgatio per
 helleborum prouocata, quibusdam etiam foemī-
 nis menstrualis retentio purgationis. Afficiuntur
 autem hac passione magis viri quàm mulieres,
 quorū plus ætatis mediæ & iuuenes, quàm pue-
 ri atque senes. Hanc diffiniens Asclepiades pas-

tionem secundo libro explanatorio aphorismorum Hippocratis synanche, inquit, est humoris fluor, siue humectatio faucium, vel summitatis ipsarum sæpissime ex capite accidens, sed hoc peccanter diffiniūt. Omnis enim humoris fluor quæ rheumatismum vocant, multi liquoris est lapsus, siue egestio. In synanchicis vero tumor videtur, & non, vt supra diximus, humoris plurimi egestiones, nisi hoc aliquando ex pressura venerit. Nos vero iuxta Sorani sententiam synanchen dicimus difficultatem transuorandi, atque præfocationem acutam ob vehementiam tumoris faucium, siue in locis quibus nutrimenta transuorauimus. Adiecta est autem transuorandi difficultati præfocatio celerissima, siue acuta, ad discretionem tumoris tonsillarum siue vuæ. Vbi enim synanche fuerit, etiam tumor necessario locorum supradictorum consequetur, sed non illico, vbi tumor fuerit eorundem, etiam synanche nuncupatur. siquidē qui mediocri difficultate fuerint transuorandi impediti, nondum synanchici videntur. Hæc enim in magno tumore passio intelligitur habere substantiam. Item ad discretionem præfocationis illatæ per laqueum. Est enim ipsa quæque acutissima, atque celerissima præfocatio, sed non ex tumore descendens.

Quæ consequantur synanchicos. Cap. II.

Equitur autem eos qui iam passione tentantur querela sine vlla ratione, atque difficilis motus colli, & gutturis. Item saliuatio plurima præter tumorem, & subdolens faucium sensus, cum asperitate sensibili. Itē difficultas trans

m.ij.

CÆLII ACVT. MOR B.

uorandi liquoris soliti saliuarū more collecti, tūc spirationis velut impedimentum tanq̄ obstantis crassioris humoris. Surgente vero ac crescēte passione sic vt manifesto tumore fuerit rubēs facta, videbitur tumor faucium, atque vug, & supra linguam partium, & summitatis gutturis, cum difficultate transuorationis omniū acceptorū. Præfocatio etiam pro tumoris modo, spirationis difficultas, & nausæarum prouocatio. Dehinc sicca tensio si quis os ægrotantis aperuerit, & digito linguam oppresserit, inuenitur. Crescēte vehementius passione, omnium tumor efficitur, colli atq; vultus, & humoris crassioris, ac saliuarum fluor, oculi prominentes, sanguinolēti, & venarum extentio. At si peius increuerit, linguæ ultra dentes ad exteriora prolapsio, ariditas siue siccitas faucium, articulorum gelidus torpor, pulsus celer, densus, iacēdi difficultas, & magis in supino schemate, vel in latere, frequēs etiam sedendi cupiditas, item loquutio non articulata, sed confusa, atque cum dolore. At si in exitium passio cœperit ferri, liuor vultus, vocis amputatio, gutturis atq; pectoris stridor, & recursio, siue recursus poti liquoris, pulsus defectio, quā græci ἀσφυγμίαν vocāt, & quibusdā caninus vocis sonitus, quibusdā oris spumatio. Tūc etiā necessario mortis effectus. At si sine manifesto tumore fuerit passio, sequit̄ collarū tenuitas, cū extentione atq; subrextione inflexibili. Itē vultus, oculorū cavitudo, frontis extētio, color plūbeus, spirationis difficultas plurima, nullo, vt supra dixim⁹, manifesto tumore, siue inflatione aliqua apparēte, neq; in externis partibus, hebetudo plurima, atq; imbecillitas ægrotantis,

& celerrimus, vel acutus cū præfocatione mortis effectus. At si circū colla se ignis acer infuderit, siue in pectore apparuerit, & fuerit perseverans, frequētissime bonū portēdit, siquidē ascensus tumoris ex alto ad superficiē venire videatur. At si sine vlla ratione adiutorij cuiusq̄ medicinalis beneficij repente nō apparet, salutē negabit. descēsus enim à superficiē corporis ad altiora monstratur. At si forte nō secūdo irruens, vel ex alto acceptus ad superficiē fuerit ignis acer, sed antecedens passionē, aut eidē cōcurrens, omnia mala significat. Humor autē plurimus, siue saliuarum fluor in crassitudinē coactus si in statu apparuerit, mala ostēdit. Post statum vero passionis, salutaria pollicetur. Aliās enim plurimā præfocationē significat, aliās corporis laxamentū, in quibusdam etiā tantū tumor increfcit, vt stricturā faciat in faucibus atq; gutture, & mento. Est autem passio stricturæ acuta, atq; celeris, & vehemēs, & sæpissime continua, aliquando intercapedinata.

Quomodo curandi sunt synanchici.

Caput III.

Portet in passione cōstitutos, iacere loco lucido, atq; moderatæ amplitudinis, nullo etiā odore corrupto, calido. Est huiusmodi laxatiuus aer, & qui primus tumētibus partibus miscatur, iacendi schema esse supinū cōuenit, paulo leuatius capite collocato, firma atq; immobili positioē, vel qua se magis releuari ægrotantes dixerint. Omnis enī motus dolidus est tumore oppressis. Ianis etiā mundis ac mollibus & nō infectis, dulci atq; calido oleo ifusis colla protegēda

m. iij.

CÆLII ACUT. MORB.

cū thorace, adhibita articulorū blāda fricatione. Trāsmittitur enim naturalis vaporis laxamētū, etiā ad illas partes quæ patiūtur. Adhibēda quoq; requies & abstinētia vsq; ad primā diatriron cū gargarismate laxatiuo, cuius species siue materias paulo pōst subijciemus. Adhibēda etiā fomētatio olei dulcis calidi, & apponendæ exterioribus partibus vesicæ oleo dulci calido semipleuræ. Adhibenda etiā phlebotomia si vehementer passio coegerit, intra diatriron. Etenim indiget repentina sanguinis detractio, ob celerrimū laxamentū. Si autem minus necessitas impulerit, in ipsa diatriron, vel durantibus viribus etiā post ipsam phlebotomia poterit adhiberi, si tunc necessitas emerferit faciendi. Cuius facti rationē de specialibus adiutorijs scribentes docebimus. Igitur intra diatriron phlebotomato erit post detractionem sanguinis caput fouendum, atq; collum oleo calido, & ex eodem auribus quiddam immittendum, tunc gargarizandum. Potum dabimus aquam calidam, vel mulsum, & non coaceruatim, sed paulatim, ne transuoratione graui ac percussu tumentia indignentur. At si in ipsa diatriron flebotomiā adhibuerimus, oportet post detractionem factam circū vngere corpus ægrotantis oleo dulci, atq; calido, & faciē aqua calida mediocriter fouere. Tūc sorbilē cibum dare, sed omnino tenuē, vel fluidum, vel panē ex mulso tinctū. At si transuoratio fuerit difficilis, qua obistente nō percipiāt ægrotantes accepta, erit sufficiens viribus fulciendis mulsum guttatim faucibus infusum, perseuerandū etiā vsq; ad declinationē passionis in alterna dierū cibi refectioe. Cō

uenit præterea post phlebotomiam sequentibus diebus cataplasmatibus uti, quæ circum colla erunt extrinsecus apponenda, miti tamen simplicitate confecta, ut est panis calidus ex aqua & oleo, vel mulso diligenter emollitus, vel pollines tritici, aut hordei, aut seminis lini, aut foenugræci. Singula hæc siue commixta ex calida & oleo & melle, vel aqua in qua fuerit hibisci radix, aut cōtrita & admixta. mutāda præterea frequētius erūt hæc cataplasmata, ne pseueratiōe sui corrupta corporis exhalatiōe in acorē veniāt. erūt etiā calefaciēda, quo tardi⁹ maneāt euaporata, positis extrinsec⁹ saccellis ex cātabro aq̄ cocto cōfectis, vel vesicis calida & oleo semiplenis. Cōuenit etiā spōgiarū vaporatio, expressarum ex aqua calida, aut admixto oleo, vel decoctione miriū materialiarum laxatiuæ virtutis. Apponendæ quoq; spōgiæ collo atq; gutturi, & his partibus quæ haustū negāt, vel ori & naribus, iubendus æger apto ore ad semet vaporē rapere. Descēdētes enī ad altiora haustu raptæ vaporationes tumorē relaxāt. sūt etiā gargarismata cōgrua cataplasmatib⁹ ut oleū dulce est, atq; calidū, vel calida & oleū, tūc mulsū aquatū, & decoctū, & lac singulare, siue cū melle, aut aqua admixtū, ut oīa detergātur, quæ forte lactistactu fuerāt derelicta, ne remanētia feruore locorū in acorē veniāt. Itē ut edū decoctiōe cantabri atq; glycyriçæ, vel lini seminis, ac foenugræci, sed nusq; ad crassitudinē succi decoctiōe ob viscosā tenacitatē humorū fluori cōnexa difficultatē faciāt spiratiōis. Tūc etiā decoctiōe hibisci, vel maluæ agrestis, aut myxarum syrarum, aut musci herbæ atq; palmularum pinguium, vel fici

m.iiij.

CÆ LII ACVT. MORB.

succulenti. Item succo halicæ aut ptisanæ. At si passio cœperit declinare, cōuenit etiã cybariticũ & creticũ passum. Ea vero quæ sunt leuiter strin gentia quæ appellant stymmata, nunc incōgrua iudicamus. His enim vtemur quoties initia fue rint passiois, leuib⁹ adhuc querelis affecto ægro tante, aut dolore leui in faucibus, vel vua. Tunc enim etiã Thessalus adhibendã poscã iudicauit, siquidẽ pronos atq; in passionẽ synanchicã decli ues, nec dum tamen patiētes vocauerit. Utendũ deniq; nõ solũ posca, sed etiã decoctioẽ leuiter cō strigētũ materiã, vt rosarũ, palmularũ thebai carũ, lēticulę, myrti, lētisci, mastichis, quæ singu la erunt in mulso decoquenda, vel quolibet ex su pradiētis succo, quoties viderimus constrictiuam virtutẽ admixtione laxatiui liquoris esse frangẽ dã. facit etiã oryzæ succus, atq; diacodion medi camen mulso resolutũ, ac sæpe substãtia seruata faucibus illitũ. Nõ aliter etiã quod diamoron ap pellatur, & dioporon, & dyamyrhinon, siue An dronios, & Polyidæ sphragis, & Anthera cũ mel le, & omne medicamẽ quod confectũ sit ex ma lo cotoneo, aut punico, vel rosæ floribus, vel mali punici cortice, siue galla, vel omphacio aut lycio, & his similib⁹, sed in augmẽto passioẽ cōstituta illis vtemur, q̄ supra iãdudũ memorauim⁹. humo rē p̄terea ex feruore nutritũ, si glutinosum videri mus factũ, tãq; in oculis supnatãtẽ, spōgia calida detergimus, sin vero in alto fuerit cōstitutus, dy pyrenã imissa p̄fecto eius capite lana molli, ac li pida. Etenĩ si remãserit, p̄focacionẽ magis accele rat. At si nimĩũ altiora tenuerit, vt videri non pos sit, erit tenuãdus, dãdo mulsũ, sed p̄coctũ. Est enĩ

efficacioris virtutis, quæ si non fuerit coctum. Quis-
 dam etiam ptisanam dederunt paruo sale admix-
 to. sed sunt fugienda quæ vsque ad sensum ve-
 niunt mordicationis: siquidem tumoribus prouo-
 catis fluor quoque humorum crassescat. At si ven-
 ter officium non agnouerit, etiã clystere vtemur,
 iniiciẽtes aquam calidam cum oleo, nunc solam,
 nunc admixto melle. Etenim surgens ex isto li-
 quore vaporatio collaxat tumentia, & egestus
 venter facilia facit spiramenta, non solum synã-
 chicis, sed etiam sanis hominibus. Manens enim
 alienitas grauat, atque oppressione quadam acer-
 rimas facit corporis exhalationes, quibus tumẽ-
 tia prouocentur, caput impleatur. Sed post cly-
 steris vsum erunt etiam cucurbitæ cum scarifi-
 catione apponendæ, dimissionis tempore. At si
 continuatio fuerit, initio lucis, quo tempore etiã
 cæteris districtiuis adiutorijs vtĩ cõducit. Appo-
 nendæ alię igitur collo tenus, vel gutturi quę lo-
 ca anthereona Græci vocauerũt. Item ceruici si-
 ue neruis maiorib⁹ quos tenontas appellant. Itẽ
 singulas ex vtraque parte sub auriũ lacunis, quib⁹
 in locis etiam faucium positio esse perspiciẽ-
 tur. At si passio perseuerarit, & æger ad perferẽ-
 dam curationem fuerit mollis, vt ferri cuspidẽ
 metu se contingi prohibeat, sanguisugas, quas
 Græci βδέλλαε appellant apponemus iisdem
 locis, quæ supra memorauimus. Tunc post earũ
 casum si minime factam sanguinis detractionẽ
 viderimus, cucurbitas apponemus, vt præfecta
 sanguisugarũ vulneratione raptu cucurbitæ de-
 tractio compleatur, & olei fomẽto vtemur, atque
 cataplasmatibus consequentibus & vaporationis

CÆLII ACVT. MOR.

bus, dehinc epithematib⁹ oleo calido infusis, tūc superpositis spongijs ex eadem materia expressis vaporamus. Etenim saccellorum siccam vaporationem tanq̄ densabilem reprobamus. At si maior fuerit tumor ipsam quoque linguam scarificamus, atq; fauces & palatum tenui ac lōgio re phlebotomo. etenī locali sanguinis detractio- ne tumentia relaxātur. Tūc post scarificationē mitibus gargarismatibus vtemur. Si declinare passio cōeperit, etiam subunctionibus faucium, vel interiorum vtemur, vt melle decocto, vel me- dicamine confecto decoctione agrestis maluæ, & fœnugræci seminis, & lini cum amylo & mel- le, & oleo vel vux passæ medio proiecto, ac se- creto semine contritis cum pane vel decoctione lini seminis, vel melle & passo cretico quibus in- cocta sit radix agrestis maluæ, vel alicæ, atq; lini seminis pollines. At si passio perseverauerit, se- cundo vel tertio scarificationem adhibemus, nō solum gutturi, vel tonsillarum vicinitati, quam Græci antheona vocant, & nervis maiorib⁹ cer- uices quos tenontas appellant, sed etiā occipitio & palis, & interscapulæ, quod Græci metaphre- non vocant, & pectori. Etenim quanq̄ vehemē- ter loca transuorationis patiantur, cæterę quoq; partes corporis necessario consentiūt. Multi de- niq; nō aduertentes rationem reuincendę passio- nis sola auersione materiæ pugnantes, atq; in li- quidīs causis ponentes principaliter aiunt ingui- nibus cucurbitas infigendas tūc præcordijs, tūc supra mammas cum scarificatione, dehinc gut- turi atque collo eiúsque partibus. At si declina- tio fuerit confirmata, dabimus cibo pulstem atq;

oua sorbilia, vel porcinum cerebrū, longè seruātes omne quod fuerit acre, siue immodice appetibile, vel inurens, vel vinosum, vel asperum, aut aridum, vel quod valeat transuorationis loca laessere, facile etenim passio ex occasione parua recurrit. Apponenda etiā cerotaria ex oleo dulci, aut cyprino, vel glaucino, aut irino confecta, vel malabathrino, cum radice hibisci. Tunc la-uacro vtendum ac deinde vino.

Quomodo Synanchicos aliarum sectarum principes curauerunt. Cap. III.

Antiquorū Hippocrates libro quē ad sententias Cnidias conscripsit, ex vtroque inquit brachio synanchicos phlebotomari. Sed hoc erit euitandū, siquidem coaceruata sanguinis effusio, animi faciat defectionem, & propterea prohibeat tantum detrahi, quantū sufficiat ad relaxādā stricturam. Diuidit etiam venas sub lingua constitutas, quod est non solum inutile, verum etiam noxium. siquidem incongrua sit ex locis patientibus sanguinis per venas detractio. Plurima etenim in exitum prouocata materies confluens, necessario completis locis abstenta modum superat detractiois, vt grauatae partes potius aduentu, quam releuatae recessu materiae videātur. Dehinc subleuandarū venarū causa erit laqueus circūdandus, & tunc maxime, quādo sine vllō manifesto tumore synāchica fuerit passio. Laqueus autem, quod praefocationē augeat, nulli dubium est. quinetiā sanguinis fluorem ex supra dictis venis difficile

CÆLII ACVT. MORB.

posse abstineri perspicitur. Neq; enim aliqua cōstrictiua adhibere sine vilo periculo poterimus, neq; diuisa colligare erit cuiquam possibile. Est etiam naturale tumentia loca post diuisuram in fluorem sanguinis facile deuenire. vtitur quoque gargarismatibus calidis, atq; vaporationib⁹, quorum materiam non enarrauit. Dehinc caput coradi, & iugiter vaporari iubet spongijs, tunc cōtegi cerotario, atq; lana. potum dat aquam calidam, & mulsum, passione declināte succo cibādos dicit, cuius speciem non enarrauit. Nescius etiam quòd in plerisq; declinatio post quinque dies, vel sex adueniat, & sit immodica vsque ad eius initiū cibi abstinētia. Vaporare verò oportet, sed nō caput magis q̄ colla atq; gutturis exordiū, quod Græci anthereona vocāt. Tūc post vaporationem fouere, atq; cerotarium declināte passione apponere. Itē neq; potū, q̄tum dandū, vel quomodo, vel quando, manifestauit. Præterea secundo libro de morbis clysterizādos inquit, atq; purgatiuis medicaminibus releuandos, quæ Græci cathartica vocant, quorum ex acrimonia magis tumentia prouocātur. phlebotomari quoque ex locis sub mamilla constitutis, noxiū atq; putidum iudicamus. Noxiū, siquidem plurima oporteat corpora diuidi, cum neq; facile sub visum venæ deuenire possunt. Putidum, siquidem sine vlla difficultate ex brachio potuerit sanguinis approbari detractio. Dehinc iugis atq; coaceruata materiarum detractio, clysterum & purgatiuorum medicaminū, & phlebotomiæ, vexabilis esse perspicitur. Itē si plurima (inquit) præfocatio occurrerit, clysteris auliscum quem nos

tibiam dicere poterimus, faucib⁹ inquit immit-
tendum, incendens hyssopum, sulphur, bitumē,
quorum rapere odorem præcipit ægrotantem,
per eandem fistulam, quorum sine dubio prom-
ptus est error. Nititur enim immittere fistulam
faucibus, quæ neq; aërem tenuissimum percipe-
re possunt vi passionis oppressæ. Dehinc austero
fumo ægros implēdos existimat, quo sæpe etiā
fani præfocatione afficiuntur. Ultimo etiam ex
duobus brachijs atq; venis sub lingua constitu-
tis sanguinem detrahendum probat, quod supra
damnantes frustrauius. Non enim sine multa
corporis vexatione fiet. Diocles verò libro, quo
de passionibus & causis & curationibus scripsit,
sanguinosos inquit homines ex utroq; brachio
phlebotomandos. Eos autē qui minus sanguinis
habuerint solum scarificandos. Tum felle tauri
no cum herba pediculari quā staphida agrian vo-
cāt & nitro & cocco cnidio iugiter inquit vngē-
dos, vtēs etiā gargarismatibus ijsdem. Dat quo-
que sub lingua piper continendum, vaporans
spongijs collū, & cerotarijs contegens, præcipiēs
ægrum tenuandum vltra q̄ fas est. Neq; nūc so-
los phlebotomandos sanguinosos probamus: sed
omnes passione affectos, permittentibus virib⁹:
neq; ex utroq; brachio, vt supra docuimus: neq;
acerrimis vtendum vnguentis, & gargarisma-
tibus, sicut neq; in tumoribus oculorum simili-
bus inunctionibus. Etenim staphisagria etiam
sanos plerunque synanchicos fecit. quum re-
pente inflationem faucium fieri cogit. Dehinc
omnino neq; tenuari deducendo corpus siue ei⁹
habitudinem, cōuenit medicinę, sed relaxare tu

CÆLII ACVT. MORB.

mentia rebus congruis ac remissiuus. Item Praxagoras quarto libro curationum synanchicos clysterizat, & sudoribus puocatis deducit, aliquando etiam phlebotomat, dans quoque medicamentum vomificum, quod emeticon appellant. Tunc uiam præcidit, vel aliquando diuidit, & pice lenta uulnera curat, sed horum iudicium ex alijs accipiendum probamus, nam vomitus ingens distentione & præfocatione sæpe peremit. Dehinc tumens uia laxatione indiget, non amputatione, sicut neque alia quoque corporis partes, quæ necessario erunt mitigabiliter relaxandæ. Erasistratus secundo libro anatomicorum de singulis passionibus scripto, in quibusdam inquit synanchicis uaporatione utendum spongiarum, atque cataplasmatibus, & ex uino medicamentum transuorandum quod catapotium appellauit ex castoreo confectum, sed omnia peccanter. etenim uinum constringit, castoreum uero acerrimæ esse uirtutis nemo negat, quæ indubitater sunt tumori contraria. Herophilus de synanchicis nihil dixit. Asclepiades uero secundo libro celerum uel acutarum passionum inquit, synanchicis conuenit sanguinis detractio atque uentris depurgatio, & cataplasmata & oris collutiones & gargarismata, & superunctiones tenuabiles, atque apertibiles ut sunt ex hyssopo, origano, & thymo, meliloto, absinthio, fici coctione, nitro, staphide agria, centaurea, elaterio, felle taurino, cedria, adijciens etiam cucurbitæ usum cum scarificatione. Negans quidem quicumque posse sanguinis elicere, siue, inquit, quod cum febris sit passio, siue quod maior causa sit tumentium partium, quæ contrario raptu

superet cucurbitæ feruorē, & non possit efficere detractiōē. Tum phlebotomiā probat ex frōte faciēdam vel angulis oculorum, vel venis quę sub lingua sūt, vel è brachio. At si maior (īquit) passio fuerit, diuidendæ sunt fauces, hoc est tonsillæ, & partes supra vuam constitutæ: etenim summa est in his æqualis siue par incisura, quā appellauit homotomiam. Dehinc à veterib⁹ probatam approbat arterię diuisurā ob respiratiōē faciendam, quam laryngotomiam vocant, varię ac multipliciter peccans. Omne etenim quod acre fuerit atque tenuans incendet humorem. Ipse denique in phreniticam venturos passio-nem multa inquit affici materie, ad hæc eiusdē acrimonia. Est etiā noxia & patientibus locis phlebotomia, sicut supra docuimus. Item clysteribus vtendum ob auertendam materiam, vel auocandam à locis patientibus inconsequēter iubet. Est enim contrarium detractiōni per venas ex patientibus locis faciendæ, quam ipse probauit. Item inordinaliter scarificandum primo, dehinc phlebotomandum iudicauit. Etenim locales detractiōes insidente atque infirmata, & stante passione, adhibendas probamus. Est etiā inexerciti medici ob febrium causam suspicari materiam raptu cucurbitę non elici. In vsu enim videmus sine vllō impedimento in febricitantibus effectū cucurbitæ prouenire, atq; eductam detrahi materiā. Adducitur nāq; caro & spiritus & sanguis. Dehinc neq; crescēte accessiōe cucurbitas ifigim⁹ tēpore quo ad altiora materia cōducitur. Est præterea tumētū partiū

CÆLII ACVT. MORB.

molestissima atq; periculosa diuisura. vehementes namque sanguinis effusiones efficit, & quæ prohiberi minimè possint. Si enim easdem constringere voluerimus, celerrima præfocatio cõsequetur. At si abstinere neglexerimus, celerior mortis effectus sanguinis effusione perspicitur: vel si forte sanguinis fluorem effugerit quis, cancrum atq; gangrænã nõ effugiet, ob augmenta tumoris. Non enim naturali habitu cõstituta condiuiduntur, quanq̃ constrictiue tractata sæpissime tumescere videntes, in tumore constituta cū diuisura fuerint, at si constringendi caruerint facultate, vehementius in tumorem venire desperare poterimus. Nã omnino in tanto tumore, in quo digitorum immissio improba esse perspicitur, atq; cataplasmatum, & anagargarismatum vsus æger atq; difficilis ægrotanti videtur, quomodo nõ altiorum diuisura inimica saluti probatur? Est etiã fabulosa arteriæ ob respirationem diuisura, quã laryngotomiam vocant, & quæ à nullo sit antiquorum tradita, sed caduca atq; temeraria Asclepiadis inuentione affirmata. Cui ne nunc occurrentes, latius respondere videamur, aut tantum scelus angusta oratione damnemus, libris quos de adiutorijs sumus scripturi, respondebimus. Themison verò sine febribus passiones rectè curare Asclepiadem probas, huic accusationi subiicietur. Serapion primo libro curationum clysteribus synanchicos euacuat, atq; phlebotomia, & cataplasmatibus, & vnguentis acrioribus vtitur, & prouocatiuis & apertiuis, quæ anastomatica appellant. præcauet autem in omni abstinentia cibum vel potum dare, sed est etiam hic facile

accusabilis. Etenim acria atq; tenuantia excitare tumorem nemo dubitat, phlebotomia verò adiecta clysteribus vexabilis esse perspicitur. De hinc dicens materiā nomina, ea ex quib⁹ adiutoria cōficiūtur scribere neglexit, cū nullo alio quolibet adiutorio minus utilis cibatio, atq; potus probentur, arte adhibita, atq; formata. Heraclides Tarētinus tertio libro curationū de internis scribens, eos, inquit, qui sanguinis multitudine vexantur clystere præpurgatos phlebotomamus, nunc ex brachio, nunc ex venis, quæ sub lingua sunt, vaporationibus spongiarū admotis collo atq; gutturi, ex aqua calida, in qua fuerit præcocta ruta, vel pulegium. Tunc cataplasma apponēdo probat quod omen lysin appellam⁹, ex mulso confectū. Cui erit admiscenda chamaepitys, vel iris illyrica, aut ficus. Nocte vero, inquit cerotarium apponendū ex irino oleo, atque resina iusta parte, in cōparationem pōderis cere. In his vero quibus locorum crassitudinē suspicatur, yngēdas inquit fauces melle atq; omphascio, & anagargarismate vtitur mulso, in quo præcoquit ficū, vel origanū, & admiscet piper. Dat etiam elaterium in pondere denariorum septē. Multis vero obolū dimidium cū melle & aqua, aut mulso. Dehinc medicamen quod appellauit emeticon vomificæ virtutis, & conficitur hoc modo: Origani atq; heracleotici panacis manipulum accipiēs, demerge, inquit, in vasculum rubri æris, tum rhus quod appellamus rubrū heminas quatuor, atq; cepulas germanas viginti, quibus circūtollemus exteriorē corticem, & has quasantes immittimus. Tūc infundim⁹ vinū Chiū,

n.j.

CÆLII ACVT. MORB.

vel Rhodiū, aut Cnidiū quatuor heminis, & sub
 sole ante ortum caniculę viginti diebus, atq; post
 ortum viginti diebus ponemus. Tunc cum fue-
 rit liquor insumptus infundemus alias quatuor
 heminas, atq; alia sub sole linquimus. Tunc iisdē
 diebus mittimus medicamentū in pilam, & cō-
 terentes formamus trochiscos, quorum maiores
 erunt drachmarum singularum, & dimidię. Alij
 vero drachmarū singularum, item alij dimidia-
 rum drachmarum. singulos dabimus, viriū com-
 parationi congruos, cum mulso, vel pro electa-
 rio cum melle. etenim vomitum humoris visco-
 si efficit & ventrem deducit. Aliqui, inquit, etiā
 melanteriam admiscet, & tapsiæ succum obo-
 los tres. At si difficilis fuerit vomitus, penna oleo
 veteri intincta, atq; faucibus immissa prouocan-
 dum probat. Vtitur etiam aliquādo medicami-
 ne ex omphacij succo, & elaterio confecto, atq;
 diagridio cū nigro helleboro, & sale, si fuerint in
 vomitum difficiles ægrotantes, vel elaterio cum
 aceto & ruta, & rursus elaterio cum sinapi &
 salib⁹. Eos inquit qui perfrictiōe synanchici fue-
 rint effecti, phlebotomari prohibemus, atq; cly-
 steribus depurgari, ceteris vero omnib⁹ ex qua-
 libet causa synanchicis effectis erunt hæc adhi-
 benda, fulciendos etiam omnes iudicat vel nutri-
 endos sola aqua, vel mulso, cætera quoq; ciborū
 prohibet. Sed hoc omne experimentum siue ten-
 tatio promptissime ex occultis suspicionib⁹ vi-
 detur esse prouisa. Etenim empiricus solā serua-
 tionē intuēs, quā terebin vocāt, sanguinosos nūc
 phlebotomandos existimat, non aduertens quia
 omnes synanchicos ob stricturę vehemētiā oportet

tet phlebotomari, permittētibus virib⁹. Deniq; ridendū est etiā, q̄ eos, qui ex perfrictione synāchici fuerint effecti, phlebotomandos negat, non aduertens præsentia, & inquirens factorū causas. Noxia etiā sunt cataplasmata, quæ adhibenda probat, atq; vaporationis genus acrimoniæ causa earū specierū quas admiscēdas iubet, siquidē sunt incendiosa. Itē vomifica, quę emetica appellat, etiā nō tumentia in tumorem faciūt deuenire, etenim ferulago, quā thapsiā appellāt, sufficiens est etiā putredinē partiū quas attigerit facere, atq; inflare naturalī habitu cōstitutas. Non aliter etiā illa quę cōficiūtur ex cepe & omphacij succo & rhu rubro, vel horū similib⁹. Itē oleū vetus acre est. Illa vero, quæ cathartica appellat, per clysterē adhibenda, quæ nos purgatiua vocamus, turborē magnū faciunt, atq; stomachū vexant, & cætera quæq; neruorū. Est præterea iners, tempus dandi cibi nō definire. Nostræ etiā sectæ quidā adhuc veterū errore detenti, insuetas graues materias adhibēdas probauerūt. Nūc vrinam siue simū humanū, cum melle, & myrrha, atq; ruta, nūc centaureā & absinthiū, & abrotanū, & thymum, & aristolochiā, & tymbrā quā nos satureiam dixerimus, & sinapi. Nunc pythagoricū atq; Isyperium trochiscū nomine inuentoris appellatū, nūc polyidę sphragida quā adpellāt atq; cōstrictiua, tum vnctiones & cerotaria ex vnguentis sampsuchi atq; roris marini quorum singula tumoris sunt prouocatiua ob feruoris nimietatem, atque desiccandi virtutem, & recorporandi, cū sit celeritas passionis, ac simplicibus curanda virtutibus.

n.ij.

Apoplexia dicta est, q̄ tanq̄ ex letali percussu repētini faciat casum. Est autem oppressio sæpe sine febris repentina, & quæ sine febris priuet corpora, & semper celerissima, & nunq̄ tarda esse probatur. Sed ei⁹ antecedentes causæ cōmunes cum cæteris esse accipiuntur, magis tamen iugis adustio, & perfrictio vehemens, & indigestio frequens, lauacris exercita, vsus etiam veneris, & magis in senib⁹. Item vulneratio membranæ, in pueris vero etiã vehemens saltus membranæ cerebri. Quibusdã igitur ante casum nullũ præuidet signũ, quibusdã vero præcedũt quædam significãtia passionem, vt grauedo, vel dolor capitis, aut vertigo, aut auriũ tinnitus, & in solitos vsus difficilis motus, vult⁹ mœstitudo, saltus membrorum, & magis præ cæteris partibus labrorum, tremula loquutio, & veluti minus expressa, aut interruptio proferendi sermonis, sine vlla ratione, vel obliuio mox dictorũ, vultus etiam plenitudo, egestionum difficultas. Sed hæc cōmuniter antecedunt, vel præeunt etiam his qui in epilepsiam, vel furorẽm vêturi vidẽtur: irruẽte passione vocis amputatio sequitur, & mentis oppressio ex repentino casu, immobilitas perfecta totius corporis, atq; conductio vultus. Quibusdã etiã suspensio palpebrarum, atq; oris hiscens distantia, pulsus densus, & quadã persecutiõe fugatus, articularũ gelidus torpor, parua respiratio, color plumbeus, atq; inuolũtaria lachrymatio. Peiorante passione atq; in exitiũ egrotantis crescente, vultus addu-

ctio, ita ut longior nota videatur imago, præcordiorum prominentia, atque totius corporis frigidus torpor, pectoris stridor, & superiorum partium sudores frigidi, immobilis etiam & super suspensa palpebrarum ac superciliarum positio. At si passio fuerit leuigata, & in salutaria deuenit signa, corporis fugabitur torpor, atque frigus redeunte feruore, partes etiam quædam saltu errantes mouebuntur, in his qui omnino caruerant, & distillat⁹ humor faucibus transuoratur, quod difficile, nec tamè prisca intercessione impeditur. Punctus etiam vel inclinat⁹ ægrotas palpebram mouet, atque labia cõducit, significans sese audire vocantem posse, & vniuersali dicto, quod Græci catholicon vocant, quidam prima die moriuntur, quidam duobus, vel tribus diebus superuiuunt. Alij vero saluantur, quorum alij statim sese resumunt, alij paralyssi partis, vel partium corporis vexantur. Item quidam parua cõuersione mentis afficiuntur, ut aut alienentur, aut tristes, & somniosi videantur, ut si eos quisquẽ somno excitauerit, aliquid alienum loquatur. Est autem passio stricturæ, atque celeris & acuta, & vehemens, & in senibus abundans, & hyemis tempore & autumni fine. Vocatur etiam à quibusdam paraplexia. Vehementius autem in ista passione patitur caput, sicuti conijciendum ex his quæ antecedunt atque corporis oppressioe. Et sunt difficiles curationes fortium hominum, debiles etenim oppressionibus magis superantur, atque ferre maiora adiutoria minime possunt. Hinc etiam specialiter difficili⁹ uiris curari perspicimus, atque senes & pueros, à perfectis ætatibus, & tabidos magis quam qui habitudine vigent. Itẽ eos qui præ-

n. liij.

CÆLII ACVT. MÖR B.

tacti fuerint ægritudine, magis q̄ qui nulla fue-
 rint morbi contagione fauciati. Adiuuat etiam
 difficultatē hyems, nō solū q̄ corpora denset, ve-
 rum etiam q̄ quibusdam adiutorijs oppugnet,
 vt gestationibus liberis ac nudis. Similis autē ac
 vicina est apoplexię lethargia, epilepsia, matricis
 præfocatio, secundū aliquos, & paralyfis & gra-
 uatio, quam Græci caron appellāt, & dissolutio.
 Discernitur ergo à lethargo, siquidē ōnis lethar-
 gus in febrē atq; cū febre fiat, rarū habeat pul-
 sum, & neq; semper sensibus priuet. Apoplexia
 vero & sine febribus fiat, & paruū atq; densum
 faciat pulsum, & repentinum tanq̄ ex letali per-
 cussu faciat casum. Itē q̄ ex membranæ vulne-
 ratioē apoplexia fiat, lethargia vero nūq̄ discerni-
 tur etiā ab epilepsia. siquidem epileptici quidem
 totius corporis conductione agitētur, & spumas
 agāt, apoplecti vero nūq̄. Item post accessionem
 epileptici integro habitu cōsurgāt frequentius,
 apoplecti vero paralyfin partiū sustineant. Item
 apoplexia acuta atque celeris semper accipiatur.
 Epilepsia vero etiam tarda sæpissime inuenitur.
 Item matricis præfocatione discernitur. siquidē
 præcedat capitis querela, matricis præfocationē.
 Item in accessione conducta atq; sese sustollens
 matrix inueniatur, in apoplecticis vero hoc nūq̄
 contingat. Dehinc cessante accessione apoplectæ
 foeminae nesciunt gesta. Illæ vero quæ matrice
 fuerint præfocatae, resipiāt atq; narrēt quē admo-
 dum fuerint oppressæ. Itē matricis præfocatio
 tarda esse perspicitur, hoc est chronia. Apople-
 xia vero nūq̄. discernitur etiam paralyfi apople-
 xia, quanquā idem multis videatur veteribus vt

Hippocrati & Diocli & Praxagoræ, & Asclepiadi Titienſi & Demetrio, & ſi qui præterea. inquiunt enī apoplectos toto corpore vitiatos paralyſi. Parapoplectos vero particulis. Themifon vero capitis vel in capite paralyſin cum mentis impedimēto proprie apoplexiā vocat. In alijs vero partibus corporis, ſine impedimento mentis, hanc ipſam paralyſin. Sed non oportet certare de his ex quibus curationis ratio nō ſumitur. Solum tamen commemorandum eſt, quòd apoplexia celeris atq; acuta natura intelligatur, paralyſis vero propria quæ dicitur, tarda ſemper intelligatur. Itē grauatō & diſſolutio inter reſumptionem veniunt, & nunq̄ præcordia ſuſpēdunt. & neque difficultatem reſurgēdi vt alij faciunt. curationem vero principaliter apoplexiæ nullus nobiliū priſcorū tradidit. Siquidē paralyſi generaliter hęc aſcribendam. ſolus Hippocrates ait, apoplexiam vehementē ſoluere impoſſibile. Imbecillem vero non facile. Itē aliarū ſectarum ſucceſſores aceto atq; oleo caput fouent, ceteras autē partes corporis vino & oleo lanis cōtegentes rudib⁹, atq; intrectatis. Secūdo ſtudioſe caput fouēt, admīſcētes hederā vel ſerpyllum, aut peucedanū, quorū fugienda eſt acrimonia atque conſtrictiones. Adhibenda eſt igitur paſſioni congrua curatio. Nam locandi ſunt ægrotantes loco lucido mediocriter, atque calido. Utendum etiam articulorum blandi tactus continentia, atque limpidæ lanæ tectōne medijs partibus capitis & collo. Adhibenda etiam olei fomenta dulcis atque calidi, & expreſſa ex aqua calida ſpongia vultus circuntegendus. Potus

n.iiij.

CÆ LII ACVT. MORB.

dandus aqua calida, vel mulsum distilladum sensim faucibus. Adhibenda etiam phlebotomia, non necessario expectata diatrio, dimissionis tamen tempore, vel circa primæ lucis exortum, cum ex aliqua parte corporis frigidus torpor visus fuerit egulari. Etenim qui prius quam hæc prouisa sunt, in materiæ detractio festinare late ter accessiois tempore decepti phlebotomiã adhibent, vel certe iam expirantes egrotos phlebotomando nihil prodesse potuerunt, siquidẽ neque materię fieri potuerit exitus, cum corpus desertum exitum sanguinis negat. Quam diuisa venula videatur adhibenda etiam abstinencia, usque ad primam diatrion, tum unctio calida, atque spongiarum calida expressarum vaporatio, & sobilis cibus, vel panis aqua calida infusus, vel mulso. At si ventris officium non cessauerit, clyster simplex adhibendus, cum cucurbitę appositione cum scarificatione, tempore quo sæpissime docuimus, occipitio atque omni spongiarum vaporatioe utendum, & cataplasmatibus laxatiuis, tum radendum caput totum, & multis partibus eius cucurbitę similiter apponenda, & usque ad declinationem passionis, alternis diebus cibus dandus vel si viribus fuerint ægrotantes fatigati, erunt quotidie nutriendi. At si passio declinauerit, cerotaria apponenda, & in oleum, vel in calidam & oleum deponendum, atque fouendum corpus. Tunc varius cibus dandus, adiectis oleribus, tunc piscibus & volantium carnibus, dehinc etiam lauacrum adhibendum, atque pomorum quicquam dandum, dehinc vinum seruandum etenim magis est supra dictorum conuatus atque coaceruatus usus, ob passionis difficultatem. At si quisquam ex apoplexia liberatus

aliquas corporis partes paralyfi vitiauerit, harum curationem ex libris quos de tardis passionibus scribentes docebimus, sumendam iubemus. Eos verò qui membranæ vulneratione in hanc passionem cadunt, ita curandos monemus, vt inferius demonstrabimus.

De Conductione, quam græci spasmon vocant: & distentione, quam Tetanon appellant: & earum speciebus. Cap. VI.

Consequens est de conductione atq; distentione, & earum speciebus dicere. Vtraq; igitur passio ab accedente nomen sumpsit, conductione à conducendo atque contrahendo: extensio, ab extensione partium. Sed eius species sunt, emprosthotonia, & opisthotonia, quas nos pronum raptum, atque supinum appellare poterimus. Alterum habeo quod in anteriora conductionem facit, alterum quod ad posteriora. Sed antecedentes causæ supra dictarum passionum, sunt hæc, percussus maiorum neruorum, quos tenontas appellant, vel supra ipsos iacendi iugis positio, duris incumbens suppositis, vel graue quicquã cervicibus impositum, vel meracum potum, aut profunda perfrictio, aut, vt sæpe contingit, vulneratio neruorum, vel musculorũ, atq; vinum iisdem vulneribus manentibus potum, vel frigidum, & magis eo tempore, quo sordibus carentia purgari vulnera videntur, vel in cicatricem venientia, sæpissime raptus occurrit. Aliquando etiam celerius, hoc est, adhuc vulneribus in tumore constitutis. Est autem iuxta diffinitionis formam con-

CÆLII ACVT. MOR.

ductio, quam spasmon græci appellant, inuoluntaria tensio, atque conductio partium cum uehementia & acuto dolore, ob strictionem nimietatem. Distentionem autem, quam tetanon vocant Asclepiadis sectatores dicunt extentionem corporum, ut alij verò partium, nescij quomodo etiam voluntate tēdimus quasdam partes, & in his qui fatyriasi vexantur, vel podagra, extensio est genitalium partium, vel pedum, nec tamen distentio, quam græci tetanon vocant. Alij aiunt distentionem esse tensionem musculorum secundum colla, atque buccarum, quos siagonitas vocant, cum tensione ac dolore effecta. Alij nostræ sectę scriptores pro tēfione conclusionem vocauerūt, sub alio nomine id ipsum significātes. hanc enim causam passionis esse voluerunt. Sed his omnibus communiter respondendum est, quomodo causa à passione plurimum differt. Dicendum est igitur non quæ causa sit distentionis, sed quæ sit distentio. Etenim causa, siquidem sit occulta, discrepat, atque pro captu mentis signorum varia esse inuenitur. Ea vero quæ concurrunt passioni, hæc esse cōductioni prompta atque manifesta, & omnibus intelligibilia esse probantur. Et est amandum ut vires patiuntur ex his quæ non discrepant disciplinam tradamus. Secundum nos igitur, distentio est siue extentio quam, ut supra diximus, tetanon græci vocauerunt, inuoluntaria tensio, recto atque inflexibili porrecta incremento collorum ob uehementē strictionem, siue tumorē. Raptus vero posterganeus, quē opisthotonon græci vocant, est inuolūtaria refractio ob nimiam strictionem, siue tumorem. Pronus item

raptus, quem græci emprosthotonon vocauerunt, inclinatio colli in anteriores partes inuoluntaria, ob vehementem tumorem siue stricturam. Sed inuoluntaria hæc dicta sunt, ad discretionem eorum, qui voluntate sua colla hoc schemate componunt: ob tumorem autem, siue stricturam, ad discretionem qui ligationibus tormētiosis organi eas partes positas habent. Tentantibus igitur in has passiones deuenire hæc obueniunt, difficilis cervicis motus, iugis oscitatio, & magis locis volentibus, sequitur etiam non sine dolore iacendi positio, atque neruorum maiorum quos tenontas appellant, leuis tentio, & durties, punctio interpellans ex spina vsque ad occipitium, atque bibendi difficilis transuoratio, contemptibilis tamen, temporum dolor & magis eo tempore crescens, quo hiscere atque os aperire voluerint patientes, auditus grauis, linguæ impedimentum, & imprompta loquutio, saliuarum fluor, continuus surarum atque vestigiorum dolidus sensus, & sine ratione veluti ridens vultus, cū quadam mobilitate suarum partium. Ascendente passione atq; erumpente distētio dura, & durties partium fiet, cum dolore vehementi colli, atq; musculorū qui buccas colligāt, rubor vultus, & colligatio supradictorū musculorū, dentiū quoq; concubitus, hoc est, incūbēs cōfixio, sudor plurimus, articulorum frigidus torpor, pulsus obscurus, extensio colli, spiratio difficilis, contractio crurū atque manuum, & infusi & destillati liquoris in os recursio per nares fiet, quibusdam etiam mentis alienatio, cum celerrima spiratione sequetur, gutturis & pectoris stri-

CÆLII ACVT. MORB.

dor. Sed tetanicis recto ductu distenta magis vi-
 dentur colla atque ita, vt inflexibilia fiant. Opi-
 sthotonicis vero cōtractus ad posteriores partes
 fiet, cum nimia tensione, atque dolore dorsi, &
 clunium. His etiam erura conducuntur, & neque
 manus distenduntur, digitos conductos atq; im-
 plicitos habent vt Hippocrates ait, & maiorem
 digitum, hoc est, pollicem cum cæteris tenent,
 vt frequentius contingit, se quoq; continere non
 possunt, sed quadam mobilitate resiliunt, cum
 dolor irruerit. Hi sunt peiores tetanicis, & om-
 nes ab alteris, quoties non sine vulnere sed in vul-
 neribus priorum ac salutarium locorum his
 fuerint affecti passionibus. Emprosthotonicis au-
 tem colla conducuntur in anteriorem partem, at-
 que mentum pectori configitur, tenduntur ilia,
 & præcordia cum frequenti delectatione vrinæ
 egerendæ, & difficili flexu digitorum. Liberari
 verò ex his omnibus difficile est ægrotantes, si
 in vulneribus spasmus emerferit, vel si spinæ fue-
 rit innata durities. At si sine febribus spasmus
 irruerit, facilius liberantur. Febrem verò secun-
 dum Hippocratem in spasmum venientem, salu-
 tarem accipimus. Spasnum autem in febrem,
 perniciosum. quanquam eius excludant sententi-
 am, dicentes quia secundum ipsum febres corpo-
 ra grauant, multo magis geminant incommo-
 dum, cum vehementibus doloribus. Laxat enim,
 inquit, tumorem naturalis ac mediocris feruor:
 febrium verò acer, & contra naturam immodi-
 cus, vexat. Quapropter ex minutione eorum,
 quæ passionis sunt spem futuræ sanitatis meli-
 us accipimus.

Quomodo discernimus raptum quē græci spasmon vocant, à tremore atq; saltu.

Caput VII.

Discernens raptum à tremore, atque saltu Demetri⁹ Herophili sectator in corporib⁹ inquit raptu vexatis, motum fieri per extentionem, atq; cōductionem: in ijs verò qui tremore afficiuntur, agitatione crebra. Item in his qui saltu afficiuntur, leuabilem & possibilem motū fieri indicauit, & magis in partibus sensibilibus, ac neruis qui volūtario motu subiecti sunt: spasmū verò etiam in colligationibus membrorum fieri sensit: & non solum in quibusdam sensibilibus partibus: verum etiam in his quæ sensu carent, atq; ita inquit, gaudio quædam membra saltum sustinere, quædam verò nunq̄: item senectute tremorem fieri non raptum asseruit. Addendum tamen quomodo sine vlla distentione saltus mouetur, atq; tremor efficitur: cum tensione autem vehementi raptus membrorum fiet. Item secundum Asclepiadem extensio atq; conductio partium tarda, & perseverans esse perspicitur: spasmus verò breuissimi tēporis & celerrimi tremor. Sed saltum ab his discernentes quidam Asclepiadis sectatores aiunt, non extensione vel conductione fieri, sed lauatione ac depositione: quod quædam non consenserunt: etenim ex tanta lauatione inquiunt atq; depositione sustinent atq; leuata vt deposita, extentionem, atq; incuruationem vel flexum probant. Hos deniq; motus manū, quos ita fieri perspiciamus, medium aiunt esse sal

CÆLII ACVT.MORB.

tum raptus atque tremoris magnitudine. Hac distantia temporis iugem extentionem atque conductionem in tremore fieri magis quam in saltu, raram verò in raptu. Item paruam extentionem ac conductionem in tremore, maiorem vero in saltu, item ingentem in raptu. Dehinc nomen quoque dicunt communius esse atque latè diffusum. saltum solemus etiam cordis saltum vocare & arteriarum motum. Hippocrates denique inquit frontis venas saltum sustinere, & neque tremor in his partibus fiet, est enim passio neruorum. Sed his respondendum est, oportere etiam venas atque arterias & raptu vexari, atque tremore affici, quantum in ipsis est, siquidem etiam motus earundem partium, alios atque alios fieri magnitudine atque temporis distantia differenter videamus.

De Curatione.

Cap. VIII.

Egrotantes iacere oportet loco sufficientis magnitudinis, lucido mediocriter, atque calido, nullo etiam odore infecto, mollibus atque calidis stramentis. Prima enim celeritatis morborum mitigatio est straminum mollities. Dehinc sine cibo facimus ægrotos vsque ad primam diatriam, si vires permiserint, summo cum silentio iacentes. Tum lanis mollibus ac mūdis oleo dulci & calido infusis colla circumtegemus, & buccarum musculos quos siagonitas vocant, & maiores nervos cervicis, tenotas appellat: tū clunes atque omne quod doluerit. Sed ob permanentē feruorē erūt extrinsecus apponēdi saccelli, vel cuiusq̄ materię vaporatio

nes, aut vesicæ oleo calido repletæ, aut pāni calidi, aut, vt supradictū est saccelli lini semine torrido pleni, vel cantabro feruente aqua, & oleo decocto. Articulos quoque manibus tenentes calefacimus, & sudorem ob pressuram ac turborem venientē pānis calidis excipimus. Frigescit enim permanens & consensum partium in passionem germinat. At si vehementes fuerint dolores, erit adhibenda phlebotomia, dimissionis tempore atque ante tertium diem, si passio coegerit: si minus, in ipsa diatri, aut post ipsam, viribus permittentibus. Tunc colluere aqua calida permittimus, & potum accipere. In ipsa verò diatri oleo dulci atq; calido, & mulso corpus omne perungemus. Ora etiā aqua calida fouētes, tūc cibo nutrim⁹ forbili, atq; tenui ex alica, vel amylo, aut pane ex mulso, vel pane insuccato ex eodē mulso, oportet enim etiā cibū ebibi potius q̄ masticari, ob dentium conclusionem: quā leuiter digitis aperire tentabimus, prohibētes ligneos, vt pleriq; adhibēt, cuneos, etenim quassationē partiū atq; indignationē faciūt, toto tēpore cibi sumendi permanētes. Tū cæteris diebus ea q̄ fouimus cataplasmatibus curamus, dehinc etiā spinā totā lini semine cū polline, & scenugræci semine, singularib⁹ vel cōmixtis ex aqua mulsa cataplasma mus, superponentes extrinsecus quicquam de supra memoratis calefactionibus, quò possint cataplasmata multo tempore calida permanere. Itē per clysterē oleum calidū inijcimus, vel calidā & oleū, aut aquā, in qua fuerit decoctū semē scenugræci, vel radix agrestis maluæ. simul etenim & stercora detrahimus præminētia, & tumentes

CÆLII ACVT. MORB.

partes fouendo relaxamus. Vtimur præterea cucurbitis, & magis cum passio sumpsit statum. Sed in accessione, leuibus: in dimissione verò, etiã scarificatione adiecta. Erunt autem infigendæ occipitio & collo. Sed aliquando ante impositas cucurbitas, expressas spōgias ex aqua calida & oleo aut decoctione foenugræci, aut lini seminis, aut hibisci apponemus. Apta etenim vehementer ex his vaporatio lentescens liquoris neruis laxandis accipitur, & quæ musculos buccarum, quos siagonitas vocant, sit sufficiens relaxare. Tunc post vaporationem cataplasmatibus vtendum. Aliqui deniq; non sine ratione commoti etiã teneris & exercitis pellibus agnorum, vel hœdorū oleo calido tinctis atq; madefactis loca patientia vaporauerunt. Damus etiam oleum calidum ore continendum, & quanquam omni tempore conueniat, magis tamen cum cataplasmata apponimus hoc probamus faciendum, quo ex interioribus quoq; buccarum colligatio laxatur, cibū dantes alternis diebus, donec passio declinet, si vires ægrotantis permiserint, in iisdē perseverabimus, solam aquam calidam vel mulsum calidum, dimissionis tempore, offerentes. Tunc cum ex parte passionem mitigatā senserimus, embasim olei, vel aquæ & olei adhibemus: cuius rationem atq; ordinem libris specialium adiutoriorum docebimus. Dehinc quotidianis diebus humaniore cibo nutrimus, præcauentes etiam nunc dura quæq; ac difficilis transuorationis dare mandenda, sed magis pultes offerentes, vel olera, vel cerebra, vel pisces teneros, & omne quod facile accipi, ac digeri potest: ne ob vehementem masticationem

naturales colligationes buccarū, quas græci chalinōs vocant, moueantur. Erunt præterea loca ipsa quæ patiuntur cerotario curanda ex oleo dulci, vel cyprino confecto. Item diachylon medicamento, & quod appellant Mnasei. Tunc etiam acopis utemur quæ fiunt ex amylo, atque adipe, & ex infusionibus ac decoctionibus fœnugræci, & lini seminis, & his similibus. Tunc lauacrum adhibemus, præcauētes aquam frigidam, dehinc dabimus etiam vinum, vt sæpe docuimus, qualitate atque natura & quantitate congruum. Veterum medicorum Erasistratus tetanicam passionem nō memorauit. Herophilus verò nihil plus inquit, nisi quòd yehemens opisthotonia rectora faciat ea quæ nodorum spinæ euulsione arcuata vidētur, & quæ febricula irruēs passionē soluat. Item Serapion primo libro curationū sic inquit curādos tetanicos, quæadmodū phreniticos, quapropter sumēdæ sunt cōtra ipsū respōsiones, quas de phreniticis dicētes docuimus. Itē ex his curationē huiusmodi passionis tradiderunt. Hippocrates libro quem ad sententias Cnidias scripsit, cerotario inquit vngendos opisthotonicos, & aqua calida eorum crura fouenda. Iacere iubet in lineis stramentis, vtens ad ventrem mouendum collyrijs quæ appellauit balanōs, & potionib⁹ ex radice bryoniæ & dauco atq; vino cōfectis. Offert præterea farinam coctam tepentem in partem cibi, vt sæpissime facit, permittens etiam vinum superbibendum, quando voluerint ægrotantes. Tetanicos verò phlebotomat, non aduertens adhibendā vere phlebotomiā, sed non solam. Nō enim dignū atq; sufficiēs tantæ passionis vnum

e.j.

CÆLII ACVT. MORB.

adiutorium esse probatur. Item collyria siue balsani & potiones suprâ memoratæ, & vinû intèporaliter datum patientibus, contrariû atq; salutis noxiû monstratur. Alia enim tempore importuna neruis officiût. Item secûdo libro quem de moribus scripsit, ait esse aliquâdo cõducibile tetanico sine vulnere effecto atq; primèuo corpore & habitudine vigenti, æstatis tempore plurimæ frigide ablutione, siquidẽ feruorẽ reclamet ac reuocet. Dat etiã nigrû helleborû cû pipere, & lacte asinino carne cõcocto potat, atq; sternutamentum cõmouet. Mirãdum igitur q; in his qui tali passione afficiûtur frigida vtẽdû existimat Hippocrates, qui iam dudû ait frigida quæq; esse inimica ossibus, neruis, dẽtibus, & cerebro. Sternutamenta etiã cõmouere tumores nulli dubiû est. Item asininû lac nulla ratione laxare tumetia probatur. Dehinc stomachû euertet: siquidẽ sit tetri odoris & saporis. Itẽ helleborû nigrû neruos obsidet, atq; purgando, vel deducẽdo corpus exagitat. Diocles libro quo passiones atq; causas atq; curationes scripsit, tetanicis inquit adhibẽda mictoria medicamina, quæ appellauit diuretica. tũ ventrẽ deducendû atq; vacuandû. dat etiã bibendum passum aquatum pueris, vel his qui ex vulnere in passionẽ ceciderûnt. prohibet etiã cibû dari, & iubet ea quæ passione tendûntur vaporari, & emolliri. Item tertio libro de curationibus similiter clystere vtitur, & vinum dulce dat bibendû, adhibens voporationes nunc ficas, nunc humectas, & vngit cerotario, atq; lanis patiẽtia cõtegit loca. Sed ex his primo mictoria vesicam mouẽtia omnes prouocãt neruos, qui tunc summo atq;

que attento sensu habitantur. Dehinc clysteres acerrimi adurendo tumores asperiores efficiunt, quos adhibendos existimant. Est etiam vinum repugnans, priusquam passio declinauerit. Et quam omne, magis tamen dulce quod opportune datum inflat, denique etiam sanos & indigestos atque inutiles & implicitos facit. Est etiam profecto peccatius prohibito cibo vinum dare. Item vaporatioes humide siccis atque aridis repugnant, & usus cerotariorum soli passionis declinationi conueniens inuenitur. Praxagoras tertio libro curationum vaporationibus utitur, & clystere & vomitu. Quanta autem vexatio sit vomitus, arbitror superfluum dicere. Est enim etiam impossibilis usus eius in his, qui neque ad trafluendum potum os aperire possunt. Heraclides Tarentinus secundo libro interiorum passionum tetanicos & opisthotonicos clystere curat, & prepotat iure gallinaceo & lasere, cum primo sint hanc ventris inflabilia. Item laseris virtus acerrima, clysterum vero incendiosa. Dehinc Asclepiades secundo libro celerum vel acutarum passionum, incipiente, inquit, dolore tetanicos aqua calida fomentamus, nocte atque die scilicet, ut preter incongrue qualitatis percussum etiam temporis peccato atque immodice quantitate dolentia prouocetur, cum sit tunc mitigationis atque blandimenti opportunitas. Interea inquit saccellis ex milio confectis, vel cachry, vel salibus, quae quidem sine dubio ob acrimoniam acutis passionibus sunt contraria, tanquam acre collyrium his qui acutis doloribus oculorum afficiuntur. Hic preterea etiam inquit aridas vaporatioes operatius medentur quam cataplasmata medentur. Non aduertens, quia tunc nerui ob colligationem

CÆLII ACVT. MOR B.

tumoris indigent laxamento atque indulgentia. Ex siccis autem vaporationibus, vt etiam ipse cōfiteatur, siccantur, & tenuantur & arescunt corpora. Conuenit etiam (inquit) cataplasma simplex quod omen lysin appellāt, pueris atq; mulierib⁹, & viris quorum corpora fuerint dimissa, atque molliora vel tenera, cum potuerit id omnibus cōueniens dicere. Quid enim tam vanum atq; (vt ita dixerim) ridiculum, quàm ob vsum cataplasmatum naturam vel ætates ac vitæ consuetudinem præseruare? Dehinc possunt pueriles ætates vel muliebria corpora non liberè educata, neque molliora inueniri: quo fiet vt communiter in omnibus vtilissimum cataplasmatum adiutoriū prohiberi videatur. Ob istius errorem qui non manifestis intentionibus res aduertendo falsis curationibus implicatur, adhibet etiam clysteres acerrimos atq; vehementius operantes, salutarem putans ex his febrem generari, quo raptus siue ad ductio materiæ è partibus patientibus ad intestina fiat. Quæ igitur maior accusatio esse potest acerrimi clysteris, q̄ quòd febrem facere promittatur? Quid enim vtile ex eo sperare possumus, ex quo id perficitur quod etiam sine tetanica passione graue corporibus existimatur? Probat etiã vehementes feruores similis. acrimonię, iubēs sacculo sale pleno aqua calida tincto partes quę patiuntur vaporari. Tunc duobus cauteribus alternis sales incendi, vt ex ipsis inuadens quædã spiratio penetret altiora. Sed horum acrimoniam iam pridem reprobauimus. Idem ignem plurimū accendens & superponens ægotantem omnes spondylos spinæ oleo per diē atq; noctē iugiter

fricat, at est vehemēter culpabile. Omnis etenim impressio & tumentia & dolorē geminat. Itē iugiter diem atq; noctē id facere iubet, vsu etiā sanos potest quadā vexatione in cōsensum mittere, quippe cum sæpe in vno latere iacentes, atq; eodē tardantes schemate vexemur. Itē plurim⁹ densat, deniq; etiā in feruentibus lauacris corporis superficies perspicitur. Et quid vltra dicam: cū sit euaporatiuæ virtutis paroptesis, tetanos autē mitigatione indigeat, ob celeritatem sui. Itē ait cucurbitam vtilem magis q̄ phlebotomiā huic probari passioni, nisi (inquit) febres prohibuerit materiæ detractionē: vel in venis plurima fuerit plenitudo. Tunc enim erit phlebotomiā adhibenda in ipsa vehemētiae summitate. difficile enī inquit detractionē fieri corpusculorū posse tēpore dimissionis. sed dicimus cōtra neq; raptū cucurbitę posse febrib⁹ cohiberi, sicut in ipso sæpe ope probauimus: neq; melior phlebotomiā, vel plati⁹ or vsus cucurbitę esse potest. etenī in augmento phlebotomiā locū habet, quo tēpore cucurbitā adhibere nō licet. Neq; cucurbitę tēpore phlebotomiā, quo noxia probat. tēpus etiam phlebotomiæ illud est, quod etiā aliorū amputantiū adiutoriorū, vt est dimissionis, in totius augmēto passionis. in accessione enī simpliciter mitigantibus vtemur adiutorijs. Asclepiades autē ob extinctā falsis intētionibus causam neq; aptū scire potuit phlebotomiæ tempus. Declināte igitur passione ægrotantes nutrit, atq; succis & sorbilibus cibus. Sera igitur si fuerit quā expectandā ob nutriendū putat, aut vt sæpe cōtigit post decē dies effecta inmodica atq; interfectrix ex tāta abstinētia

iudicatur. Dehinc quæ agrò adhibenda sint, docere neglexit. Vtrùmne piscium an volantium vel quadrupedum, sed omne genus corruptibile atq; inflabile. Hic verò linquens verè resumptoria adiutoria, quæ magis fuerant demonstranda, aliena ordinauit. Hæc sunt quæ Asclepiadi respōdenda probamus. Communiter autem respondēda est omnis alia, quæq; fuerit actor materia. Et enim quidam, sicut Clodius Asclepiadis sectator memorauit, laser, quē græci opon cyrenaicon vocant, cera inuolutum bibendum tradiderūt. Dāt etiam castoreum præbibendum, & ferulagine, cū euphorbio colla perungunt, atque spinam. Itē plerique superficiem vulnerant ignis vstura, & ex sinapi atque fico adhibent cataplasma. Alij frigida fouent, cum nimiam viderint tēSIONEM, & post perfusionē frigidæ fricant calidis rebus. Alij vtūtur etiam baccis, & thymo, & origano, & nepeta, & hyssopo, & herba saluia, & butyro & cedria, & herba pulicaria, & semper viua, au si etiam quidam viscellum ranarū dare, quæ omnia prompta atque manifesta peccata probantur. Alia enim ob acrimoniam tumorem prouocāt, vt euphorbium, & ferulago, & laser, & sinapi, vel his similia. Alia constringendo perfectam strictionem contendunt, vt herba pulicaris, quam silphion vocant, & semperuiua, quam aizoon vocant, & aqua frigida. Viscellum autem ranarum experimentum esse dicitur, & est odiosum: in semet nihil habens commodi, quod ratio probet.

De hydrophobia, Caput IX.

DEinde hydrophobia quę nomē sum-
psit ab accidēti. Est enim vehemēs
tumor aquę. Nā gręci timorē pho-
bon vocant, aquā hydor appellant.
Qui denique detracta litera delta
adijiētes gāma hygrophobiā vocauerūt, q̄ oēm
liquorē metuat, sed cōsuetudo magis primū obti-
nuit nomē, siquē plus aquā timeāt egrorātes, vel
q̄ iter ceteros liquores plurimū p̄stet. Alij quoq̄
phobodipson appellāt, q̄ cū timore sitiāt. Itē Po-
lyb⁹ pheugydron: siquē aquā fugiat. Nos deniq̄
aq̄ fugā dicere poterim⁹. Itē Andreas q̄ cynolyf-
son vocauit, veluti ex rabie canina morbū cōce-
ptū. Accēdens autē causā passiōis, est canis rabi-
di morsus, velut quidā memorāt. Ceterorū quocq̄
aīaliū q̄ sint simili rabie obnoxia, vt lupoꝝ, vrsorū,
leopardorū, equorū, & asinorū. Hoīum hydro-
phobarū quidā deniq̄ ī hydrophobicā passiōē
deuenerūt solū aspiratiōis odore ex rabido cane
abducto, cū deflectiōe q̄dā naturalis spiratio ve-
xata venenosū aērē adducit, & talib⁹ inferit par-
tib⁹. Itē alij rabidi aīalis vnguīb⁹ lęsi ī rabie de-
uenerūt. Memorāt deniq̄ sic mulierē ī hydropho-
bicā passiōē venisse, cui facies fuerit leuiter ā par-
uulo catulo laceflita. Itē quidā ā gallo gallinaceo
pugnante leuiter læsus ī rabiem venisse dicitur.
Sartrix etiā quędā quū chlamidē scissam rabidis
morsibus sarcindam sumeret, atq̄ orę stamina
cōponeret lingua, & artuū iuncturas lamberet
assuendo, quo transitum acus faceret faciliorem,
tertia die ī rabiem venisse memoratur. Est prę-
terea possibile, sine manifesta causa hanc pas-
sionem corporibus innasce, cum talis fuerit stris-

o.iiij.

CÆLII ACVT. MORB.

ctio sponte generata, qualia venena. Interea post morsum quidam celerius in passionē veniunt, quidam tardius. Ideo etiam post annum aut eo amplius afficiantur, sed magis plures post quadraginta dies.

Quæ est diffinitio siue agnitio hydrophobiæ.
Caput X.

St agnitio hydrophobiæ appetentia vehemēs atq; timor potus, sine vlla ratione, ob quādam in corpore passionē. adiectum est autē, sine vlla ratione, atq; ob quandam in corpore passionē, q̄ alij timeant potū, vt veneni admixti suspicione, vel arte prouidētes, quia si intemperate sumplerint, periclitabūtur. Neq; illico hi ratione timētes, hydrophobi esse vel dici possunt.

Quæ sequuntur eos qui in hydrophobicā passionem proni ac decliues esse videntur.

Caput XI.

Equitur eos qui in istam passionem proni ac decliues esse noscuntur, cū iam p̄tangi cœperint, anxietas quædam sine vlla ratione, atq; iracūdia, & corporis difficultas, insolitus motus, sōnus etiā suspēsus atq; turbat⁹, vel vigilia, & simul cibi corruptio, stomachi grauedo, crurū atq; brachiorū extēsiō, oscitatio iugis, & ipigens leuādi volūtas, insueta etiā querela aëris tanq̄ austrini, quæ serena fuerit quies: Item difficilis toleratio atq; tædium, & recusatio imbrium, parua bibendi voluntas contra consuetudinem. Obtinente passione appetentia bibendi atque timor, & primum ad ipsius aquæ visum, secundo etiam

si eius audierint sonitum, vel nomen. Dehinc timor fomentationis olei, pulsus densus, paru⁹, inordinat⁹, quibusdam febricula, saltus stomachi, torpor, atq; stupor articularum, subreptio atque extentio præcordiorum ad superiores partes, & officij ventris abstentio. Urinæ reddendæ paulatim frequentatio, tremor atq; conductio nervorum, vox obtusa & velut latrabilis, * & corporis spui similis, siue canina inuolutio, spiratio difficilis, iactatio corporis omnis ad ingressum hominum, tanq̄ secum aquam afferētium. Rubor vultus, atque oculorum & corporis tenuitas, attestante pallore cum sudore partium superiorum, ventri frequens tensio cum seminis inuoluntario iactu, lingua prominens. In ultimo etiam singultus, & vomitus fellis ac frequētius nigri, quibusdam etiam timor manus oculis tenus ad motē, vel circum tractē, quidam se agnoscere fateantur esse naturalem vel consuetum aquæ liquorē, cum sibi monstratur, sed commoueri cum viderint, vt seipse quoque Soranus vidisse testatur in hac passione constitutum sese hortatum liquorē vt sumeret, nec tamen potuisse. aiunt & militē quendam, vt Artorius memorat, in passione constitutū sibi indignatum q̄ in bello nulla timuerit vice, sed nunc aquam cū vidisset, quæ esse consuetudini iocunda solet, metu inenarrabili terretur. Item Eudemus Themisonis sectator memorat fuisse hydrophobum medicum, qui cum prænosceret periculum, suppliciter ingredienti exoraret, & cum lachrymarum fluore guttis destillantibus tangeretur, exiliens vestem consciderit. Dehinc Soranus memorat se infantem hy

drophobum vidisse vbera matris expauescentē. Item ait quendā Atheniēsem sibi retulisse, quod viderit hydrophobum ex domo fugatū ad locū venisse, vbi inclusus corpore implicato vitā finiverit, sed in ipso loco fuisse canem iacentē, quem rabie accensus repente accurrens momorderit. Communiter autē est passio stricturæ, atq; vehemens & acuta, vel celeris. etenim ob nimium tumorem & humoris defectū ægotantes celeriter interficiuntur. Nec Demetrio danda fides est dicenti quod etiā tarda hæc passio possit esse, hoc est diuturna, quam Græci chroniam vocant, si quidem dicat in ista passioe leui tumore affectos biennium transegisse. Neq; Asclepiadis sectatores intelligibile quiddam asserunt, qui propterea passionem tardam putant, quia post plurimum tempus morsus inflicti morte afficiuntur. Cum non oporteat illud tempus ægotanti imputari quo nondum rabie vexatur. quippe cum passio necdum corpus afficiat, & cum emicuerit, non habeat superpositiones, seu dilationes, quod specialiter tardis afficiuntur passionibus, & ob hoc celerrime ægotantes interficiat, non solū vt acuta, sed etiam vt continua passio.

Quæ sunt similia hydrophobiæ: & quomodo internoscuntur. Cap. XII.

Imiles sunt hydrophobicæ passioni phrenitis, mania, quam nos furorē, siue insaniam dixerimus, sed hæc discernuntur, siquidem plus in ipsis caput patiat, in phreniticis vero etiā febres sequantur. Item in hydrophobicis plus stomachus & sine febribus esse perspiciatur, & acuta

fit atq; celeris passio. Mania vero etiã tarda fre-
quentius inueniatur. Eudemus Themisonis secta-
tor inquit melãcholiam esse hydrophobicã pas-
sionem, sed ab hac quoq; discernitur. siquidẽ tar-
da sit melancholia, acuta vel celeris hydropho-
bia. Alij quoq; aërophobas aiũt esse similes supra
dictis, sed internosci. siquidẽ aëris sit timor, qui
generaliter phreniticis ascribitur. Etenim phre-
nitici quidam aërem lucidũ extimescũt, quidam
obscurũ. item Andreæ sectatores memorãt esse
pantophobas, quos nos omniãpauos dicere pote-
rimus, siquidem omnia timere dicantur. si vere
tamen hæc esse poterit passio. Discernitur autẽ
q; nõ solius pot⁹, sed omniũ rerũ timorẽ faciat.

Vtrum ne animæ an corporis passio sit hy-
drophobia. Cap. XIII

Utrum etiã utrũ animæ an cor-
poris passio sit hydrophobia, eteni-
quidem esse aiunt animi passio-
nem. siquidem appetere vel desi-
derare sit animæ speciale, nõ cor-
poris. Deniq; purpurã cupientes, vel statuã, vel
militiã, aut regnũ, aut pecuniam, neq; venis neq;
neruis ægrotare dicũtur, vel arterijs, sed animæ
affici passioe: quo fiet vt etiã hydrophobia animæ
sit passio. Est enim appetentia potus, quippe cũ
timor & mœstitudo & iracundiã passiones sint
animæ. Timet igitur aquã hydrophobæ, quo ne-
cessario animo ægrotare noscũtur. Nã õnis phã-
tasia cuius diuersitates latini visa vocauerunt, vt
Tullius, siue illa naturalia, siue contra naturam
fuerint, animi non corporis esse noscuntur. hy-
drophobæ igitur phantasia iactantur, scilicet
ea quæ contra naturam esse videatur, quo

CÆLII ACVT. MORB.

assumitur eos animi affici passione. Sed his qui hæc asserunt cōsentiendum non est. etenim appetere vel delectari potu, sicut etiā mandere ex corporis quadam nascitur passioe. Timor enim per consensum animæ corporis compatiētis nasci perspicitur, quo fiet vt corporalē esse passionem hydrophobicam manifeste perluceat. Etenim antecedens morsus, ex quo causa descēdit, utiq; corporis fuit, & non animæ. Antecedentia autē atq; consequentia, vt est singultus & difficilis corporis motus, & grauedo, & his similia corporis esse noscuntur. Nam animæ passiones, vt Philosophi volunt, nostri sunt iudicij: hydrophobica autem passio ex corporis necessitate descēdit, quo fiet vt sit corporis passio, sed etiam animæ occupet qualitatem, tanquam in furiosis vel melancholicis.

Quis locus in hydrophobicis patitur.
Cap. XIII.

Icina etiā quæstio est supra dictæ, quis nam in hydrophobicis locus corporis patiatur. Equidem Democritus cum de Emprosthotonicis diceret, neruos inquit: cōijciēs hoc ex corporis conductione, atque veteri tentigine. Item Asclepiadis sectatores alij membranā aiūt cerebri, siquidem secundum Asclepiadem omnis passio quæ mentem turbauerit in ipsa consistat, vt phrenitis, lethargia, epilepsia. quo assumitur, vt etiam hydrophobica passio eidem membranæ ascribatur, quæ animum cōturbat. Alij aiunt diaphragma pati, siquidem in ipso sit dolor constitutus. Arthemidorus Erasistrati secta-

tor, & Artorius Asclepiadis sectator de hydrophobia scribentes atq; plurimi nostræ sectæ scriptores aiunt stomachum pati: siquidem singultus sequatur & vomitus fellis, & appetentia insatiabilis bibendi. Quorū singula stomachi passionis esse noscuntur. Consentire tamen etiā membranas cerebri. sed nonnulli Asclepiadis sectatores stomachum atq; ventrem pati dixerunt. et enim bibendi appetentiam non solum stomachi parvissimis vijs, sed etiam ventris fieri probāt. Vomitus quoq; vtriusq; partis effici passione. Itē Gai⁹ Herophili sectator libro quo de timore aque scripsit, ait cerebrum & eius membranam pati. Etenim voluntario motu seruiētes nerui atque stomachum colligantes initium vel originē inde sumpsisse noscuntur. Magnus vero Ephesius secundo libro epistolarum, ait sigillatim esse dicendū, omnia quæ difficultate motus in hac passione afficiuntur, pati. Hoc est cor, stomachum, diaphragma, caput, ilia. Non enim pulsum malignum fieri posse suspicatur, nisi prepatiente ea parte corporis, vnde initium sumit, quæ necessario sine vlla fuerit vexabili passione. Pulsus mutari in peius nunq̄ potest, neq; difficultas spirationis fieri, si diaphragma atque pulmo naturali positione maneāt, ac nullo modo tentata, neq; tētigo frequens atq; vltra naturam, nisi virilia siue radi⁹ virilis fuerit in tumore constitutus: neque visa mentē fallentia, quæ Græci phātasmatā vocauerunt, nisi capite patienti fieri possunt. siquidem in ipsa vel in ipso sensus omnes sint constituti, vel q̄ sensuales viæ ex ipso ad cor referantur, quorum nihil est ad medicū necessario pers

CÆLII ACVT. MORB.

tinens, sufficit enim agnouisse caput pati tēpore quo mens fuerit alienata: quippe cū etiā ex antecedentibus signis pati noscatur. Præcedit enī quibusdā dolor capitis atq; aurium tinnitus. Visus quoq; falsitas prouolantiū veluti animalium minatorum, tanq̄ culicū, quapropter palpebratione frequentant. Nec nō etiā vultus feruor cū rubore per ora insinuans, attestante lachrymarū fluore, cum angulis oculorum sanguinolētis, exstantib⁹ venis ex vtraq; parte temporū apparet, sed horum singuli ratione cōmoti vera quidem, sed deficiente, hæc posuerūt. præpatitur enim ea pars, quæ morſu fuerit vexata. Vnde initium deniq; passionem sumere nemo negat. Patitur enī totum corpus, quod probamus ex his quæ singuli dixerunt. Cum enim alij alias asserunt pati partes, omnes pati consentunt. Fit autē probabilius ex his quæ manifeste hydrophobicos sequuntur, saltus mēbrorum, raptus siue contractio neruorū, sitis timor, tentigo, abstinentia, vel retentio egerēdorū. Plus tamē stomachū pati, atque ventrē recte dicim⁹. In ipsis enim plurima sunt accidētia signa, & manifestiora, vt singultus, saltus, retentio, cōductio, vel cōtractio, sitis intolerabilis. Sed nihil horū ad curā necessario refert, vbi enī passionē iuenerim⁹, eidē parti iuxta magnitudinis cōparationē adiutoria adhibemus.

Vtrū noua passio sit hydrophobia. Cap. XV.

Vidā logicorū quæsiuerunt pro loco vtrū noua passio sit hydrophobia, vt si nouā inuenirēt, nouā etiā causā atq; curationē iquirerēt, quod à nobis quidem alienū est, fieri enī potest vt particulares vel

speciales passiones nouæ fieri possint, generales autem vel principales, quarum dominio cæteræ quæq; subijciuntur, fieri nūquā possint. Hæ deniq; consuetis atq; congruis curationib⁹ similiter curantur: sed vt pleni⁹ omnia perspiciantur, singulorum placita siue visa vel existimationes ordinamus. Etenim quidam aiunt nouam esse hydrophobicam passionem, quidam negauerūt. Et alij omnino, vt Artemidorus Sidensis. Alij specialiter, vt Caridemus sectator Erasistrati. Item nō nouam esse passionem plurimi dixerunt, sed ob astruccionē probādæ nouæ passiōis aiūt neminē veterū hāc memorasse passiōē, sed soli inquit nouelli inuētores eādē aduerterūt. Certe si sunt apud veteres, nec tamē memorata cognoscitur. Secūdo cōfundit atq; turbat hæc passio nō solū inertes, sed etiā artifices: quo pbatur ob tantam ostētationē magnitudinis noua iueniri. Dehinc aliarū passiōnū causæ apprehensibiles sunt, scilicet actiuæ atq; operatēs, quas synecticas vocāt. Istius autē passiōis incōprehēibilis est, quod est signū probabile nouæ passiōis. Additur etiā qd sit incurabilis. sed his cōtrariā sentiētes falsum esse inquit, qd hāc passiōē nullus veterū memorauerit. Etenim Democrit⁹ qui Hippocrati cōuixit nō solū hanc memorauit esse passiōē, sed etiā eius causam tradidit, cū de opisthotonicis scriberet. ipse quoq; Hippocra., etsi nō principaliter de ipsa passiōe tractans, sensu tamē dictorum hāc memorasse mōstratur. In prædictiuo libro dicēs phreniticos paruibibulos, sono quolibet pulsatos tremore affici. Alienatione autem mētis hydrophobas vexari videm⁹, quapropter hos Hippocra. phreniticos dixit paruibibulos,

CÆLII ACVT. MORB.

quos brachypotas vocant, hoc est, q̄ modicum biberent, ob timorē liquoris. Item polybus hanc passionem memorauit, dicens aquifugas cito interire, quos pheugydros appellauit. Homer⁹ quoque hanc agnouisse passionem probatur: conijcit enim per figuram cum de Tantalō dicit. Itē ubi inducit Teucrum occisis octo, Hectorē non potuisse percutere, atq; ita loquutum vt diceret se hunc interficere nō posse rabidum canem. Cum igitur memorauit Homerus ex quo fieri hydrophobæ possunt, erit consequens, vt & quod fieri possint, scierit. Itē Comicus Menander inducens senem irascentem istius passionis imaginem violentis adscripsit, dicens non posse bibere eos qui vinū vsq; ad vexationē potant. Ratio quoque hoc ostendere videtur, etenim superioribus temporibus aut erant canes, aut non erant: sed nō fuisse nemo quis dicere audeat. Passionis etenim causam prompte Homerus memorauit. Si igitur fuerunt, etiam rabie affecti sunt, quo fiet vt cum fuisse causa ex qua hydrophobæ fierent, atque homines qui fierent vel pati potuissent demonstraretur, erit rationabile, vt apud antiquos hæc passio fuisse credatur. expauescere autē siue confundi, vt aiunt, non solū inertes, sed etiā artifices hac passione, non necessario signum est eandem incurabilem pronuntiandi: etenim plurimæ aliæ passiones non aliter videntium mētē confundunt, vt satyriasis, apoplexia. Item causā præcedens, eius passionis incomprehensibilis vt putant, nō est: quā plurimi medicorum atq; philosophorum tradiderunt. At si esset, incōprehensibilis, quod ex ea sequetur, manifestum esse ap-

prehensibile, nulli negāt, vel si esset incōprehēsi-
 bile, id quod sequitur, hoc est passio, non tamē in-
 curabile. At si incurabile, nō necessario nouū, vt
 neque carcinoma. Sed aiunt principaliter ex his
 quæ sequūtur vel designant hydrophobicā pas-
 sionē nihil esse eiūsdē propriū, vt singultus, qui
 quanquā eos sequatur, sit tamen cōmunis eorū qui
 hydrophobę non sunt. sitis etiā sequitur, atq; vo-
 mitus fellis, sed febricitātib⁹ hęc sepe cōtingūt.
 Item turbatio mētis atq; timor, sed etiā phreni-
 ticos sepe comitātur. Si igitur nihil p̄priū sequi-
 tur hydrophobas, sed sunt ōnia communia alijs
 passionibus, non poterit noua passio nuncupari.
 Nos quoque his consentimus. videtur etenim
 hęc passio etiam frequentare quibusdam tempo-
 ribus, vel locis, vt apud Cariam atque Cretam.
 Hęc enim insula aliorum venenosorum anima-
 lium difficilis atq; pene libera, sola canum rabie
 vexatur frequentissime. Poëtarum quoque testi-
 monium longē vetustissimum atque non rectis
 necessario verbis destinatum, accipiendum du-
 cimus. Item Hippocrates magis phreniticos me-
 morauit, non hydrophobas, paruibibulos: nā in-
 quit eos qđ in quibusdā phreniticis frequētare
 videmus, aut fastidio possessos, non solum ad ci-
 bum, ve ūetiā ad potū, vel certe traductos visis,
 quæ Gręci phantasiā appellāt, vt (ait Eudemus)
 accipēdū non existimēt potū, vel suspicione de-
 lirationis affecti admixta putēt venena liquoris
 tremūt quoq; nōnunquā debilitate neruorū, & ad
 omnē sonitū cōmouētur, scilicet alienatiōis p̄-
 prietate & nō necessario hydrophobicę passio-
 nis. Quapropter alijs vtēdū est rationib⁹ ad dea

p.j.

CÆ LII ACVT. MORB.

mōstrādū nō esse nouā hydrophobicā passionē.
Quomodo curādi sūt hydrophobæ. Cap. XVI.

Vrandos hydrophobas cōuenit iace-
re loco mediocriter calido, atq; luci-
do adhibita articulorū defricatione,
seruatos etiam insomnes vsq; ad la-
xamentū temporale. His quoq; par-
tibus quæ rapiūtur, vel conductione vexantur,
calidis atq; mundis lanis, vt pannis prætectis, ad-
hibendæ etiā molles vaporations. In statu ac-
cessiōis dulci atq; calido oleo clam lanis tinctis,
vel foris à cubiculo infusis. Tū immisissis, ne visu
liquoris ægotātes in commemorationē timoris
reducātur. At si aliqua fuerit indulgētia passiōis,
quæ erit apprehendēda, si etiā febres fuerint ex-
minutione feruoris, si etiā nō fuerint minutiōe ti-
moris, erūt phlebotomādi ex brachio, quo vena
facilior occurrerit. Ita in fluētī sanguine aduer-
tenda sunt ægotātīū ora, atq; manu excipiēdus
est fluor, ne sonitu percussi cōmoueātur. In dia-
trito vero erūt primo pungendi, sed pānis oleo
tinctis (eorū enim tractu latēter corpora perun-
gentur) extergēdi quoq;: at alia fouētur alijs cali-
dis atq; immūdis cōsequēter pānis, vel linteolis:
tūc post perūctiōnē cib⁹ dādus tenuis & sorbi-
lis: quo latēter cū cibo etiā potus inducatur: &
panis aqua infusus, vel alica ex aqua, facile enim
accipiūt, sed oportet magis tēpora dādi seruare
cibū & potū: quod fiet hoc genere, vt ex obliquo
fabulātes de consueta vita loquant, lauacra me-
morādo atq; bibēdi copiā. Tūc si egri his dictis
placidi pmāserint, fidēter offerim⁹ potū dimiss-
sionis tēpore inuēto. At si cōmoti, vel irati fue-
rint, audito lauacro, vel potu, erit differēda obla-

tio: dandus interea potus in fictili vasculo subtili
cauerna perforato, tanq̄ sunt papillæ vberū, &
dandus ægrotātibus, præfecto obstaculo oculo-
rum, vel temporaliter clausis fenestris. Est enim
omnifariā mitigatione passionis prouidendū vt
nulla occasio detur excitādi furoris. Oportet de-
niq; etiam ministros aptissimos esse, & primo vt
sint taciti, neq; fabulas iniicientes, sed ei⁹ respō-
dentes dictis, & ipsa respōdentes, vt cedenter ac
sine vlla cōstantia eum cōsentiendo coerceant:
Atq; eius visa, quę mentis falsitate efficiūtur, eti-
dem sensim displicere, atq; incredibilia faciant.
Dehinc cōuenit laxatiuis cataplasmatib⁹ thoracē
curare, & à tergo inter vtrasq; palas, quod Grę-
ci metaphrenū vocāt. cum autē statū sumpserit
passio, etiā cucurbita apponēda iisdē locis, cum
scarificatiōe, tū spōgiarū vaporatiōe vt edū, quę
quidē latēter erunt ex oleo atq; calida exprimē-
de, & apponēde obuolutę pānis vel linteolis, ne
humoris sensus aut sonit⁹ exagitēt ægrotantē.
Tunc etiā caput detondendū & iisdē adiutorijs
cōcurandū: gestatio adhibēda, in lectulo suspē-
so, siue portatoria sella. At si passio pseuerauerit,
iisdē pseuerabim⁹ adiutorijs. Illud etiā erit affe-
ctandū, vt si omnino potū recusauerint qualibet
tamē parte quiddā liquoris assumāt, & nulla in-
dignatiōe ægrotātes afficiātur visu pterriti. Qd̄
ita facere poterim⁹, si calidā atq; oleū ex clyste-
re per podicē iniiciamus, vt hoc si fieri potuerit,
diurnis dieb⁹ paruū quidē: tūc enī potuerit cō-
tineri. Nā si fuerit plurim⁹ humor, sua redūdātia
ac pondere prouocat excludi. erit enī ei⁹ cōtinē-
tia vtilis ad minuendā sitim. Nam neq; solum

p.ij.

CÆLII ACVT. MOR B.

dyſentericis iniectū medicamen ſuperiora inua-
 dēs ſepe ſtomachū atq; caput vexare accipim⁹,
 ſiquidem eò neceſſario perueniat, ſed etiā calida
 & oleum peruenire poſſe concipim⁹, quo parti-
 bus iſdem irrigationis præbeat laxamentū. Poſt
 iniectionē deniq; manibus admotis impreſſione
 moderata ex inferiorib⁹ ad ſuperiora ducētes li-
 quorem aſcendere prouocamus, declinante paſ-
 ſione erūt ægrotātes reſumēdi, ſed multo tēpo-
 re à lauacro abſtinendi, atq; vino, ne in periculū
 redeant. At ſi ex iſta paſſione vt ſæpe contingit
 fatyriſis fuerit effecta, erunt adhibenda ea: quæ
 paulo poſt dixerimus. Antiquorū autem medi-
 corum nullus iſtius paſſiōis tradidit curationē.
 Aiunt deniq; Themisonem quāq; volentem nō
 potuiſſe: ſiquidem ex rabido cane quondam fue-
 rat vulneratus, etſi eius curationē aſſumeret mē-
 te: quippe ſcripturus continuo admonitus in eā-
 dem laboretur. Democritus vero iubet organi
 decoctionem dari, atq; ipſum poculum quod bi-
 būt in ſphæræ rotunditatem formari. Eſt autē
 hoc genus decoctionis acerrimum atq; ſtoma-
 chum vexans, & incendens. in quo etiam idem
 ſibi repugnare perſpicitur. Ait enim hydropho-
 biam eſſe incēdium neruorū. Item quidam me-
 dici, vt Artorius memorat, alios in vaſculū ple-
 num frigida miſerunt. Alios in puteū poſuerūt,
 ſaccis immiſſos vel incluſos, vt neceſſitate bibe-
 re cogerentur. Alij in aquā calidam, neſcij quod
 paſſionis curatio illa ſit, non vt bibant ægrotan-
 tes, ſed vt bibere velint. quod fiet cū paſſio fue-
 rit adiutorijs deſtructa. Multi deniq; etiam bi-
 bentes raptu affecti ſunt grauiore. Quapropter

etiam toto corpore infundendos, vt putant, & in aquam frigidam magis vexabile comprobamus. Omne etenim frigus extendit tumentia. Nam propterea, vt Artorius dixit, raptu interficiuntur. Item Aristoxenus ad corruptionem atq; abundantiam liquoris intentus, prædandum dicit potum, atq; clysteribus vtendum, cõmuniter omnibus, depurgatiuæ vel temperatiuæ virtutis, sed hæc tumorẽ passionis intendẽdo geminat comitãtia. Item Tullius Bassus etiam sternutamentis vtitur, & clysteribus, cũ generaliter hæc passio mitigatione indigeat ob acutissimam celeritatem, & nõ, vt hic putat corporatiuis adiutorijs sit aspergẽda, quæ Græci metasyncritica vocant. Itẽ Niger eius amic⁹ etiã albũ helleborũ dedit. Eudemus autẽ phlebotomans helleborũ dat secunda vel tertia die, atq; cucurbitas affigit vsq; ad partiũ pustulationẽ. Itẽ Agathin⁹ libro de helleboro cõscripto iubet etiã dari helleborũ in initio passionis. Alij podicẽ cataplasmandum iubent helleboro. Alij collyria ex ipso facientes quæ appellauerũt balanos, podici supponũt. sed erunt cõmuniter omnes culpandi, cum sit passio acuta atq; celeris, & vehemẽs, ac sæpissimẽ cõtina. quippe cum nunquã purã atq; syncerã habeat dimissionẽ, & est helleborũ recorporatiuæ virtutis, ac propterea tardis passioib⁹ cõueniẽs, quas Græci chronias appellant, & in earũ principaliter lenimẽto, atq; regulis ciborũ ægrotante præparato, quod Græci diætã vocant, quod vticq; non sine tempore prolixo fieri potest. Sine his igit̃ nihil veneno differet helleborũ datũ. Est etiã graue vsq; ad pustulationẽ corporis cucurbitas

p. iij.

CÆLII ACVT. MOR B.

tas apponere. Et simile quiddā, tumentes oculos ligneo baculo inūgere. Itē quidā castoreo potandos iubēt hydrophobas, alij rosaceo oleo, alij digridio, aut elaterio, aut lacte vel pinguib⁹ incongrue iusculis, & agitātes atq; grauātes ægros, & nō eo tēpore quo p̄mitti potuit vsus supra dictorū, præcautiōis causa effugiēdæ passiōis. Nūc etiā præsens indigeat cōgrua curatione: clystere depurgant vel tēperāt vim veneni, quæ semper post effectā passiōē cōtemnēda est, vrgentiore cogente cōnoteta. Itē nihil aliud q̄ potum dare quoqno mō nitūtur, nūc gelu, vel niuē offerētes egrotis, nūc viridē ficū, vel pyrū, aut cucumerē, & his similia, alij calami p̄forati initiū ori egrotantis immittūt, dehinc ex alia parte per aliā cauernā aquā infundunt. Alij poculo lineo panno subter imposito, vel beluæ pelle potandū putāt, scilicet sup̄stitione traducti, q̄ naturalis auctoritas beluarū quæ canib⁹ est cōtraria, timorē egrotantiū soluat. Sed hæc quæ vulg⁹ per experimēta p̄bata putat, longè aliena ab arte mōstrātur. Alia quoq; quæ faciēda ordinauerūt, ratiōe reijciēda sunt, vt ea quæ sūt vinosa ante declinatōnem offerenda. Itē frigida sunt ob tumorē incongrua, constringūt enim atq; extendunt stricturæ difficultatē, ex qua sine dubio hydrophobica passio confecta probatur.

De acuto tormento, quod Græci ileon appellant.

Cap. XVII.

Ormentū dictū est, q̄ existiment ægrotantes cōuolui, atq; torqueri suorum intestinorū verticula, vel quōd spiritus ob abstinētiā clausus sese in

uoluēs, vinctiōes atq; tormēta efficiat, vel q; vehe-
mentia dolorum supra eas partes quæ patiūtur
egrotātes arcuati cōuolutiq; plicētur. Salimach⁹
autē ait quosdā Pythagoricos apud Siciiliā medi-
cātes græco nomine phragmō vocare, siquidem
obtrusis naturalib⁹ vētris officijs fieri videatur.
Item hāc passiōē tertio libro acutarū vel cele-
rum passiōnū Asclepiades diffiniuit hoc modo.
Tormētū est cōtortio extenta, atq; lōgi tēporis
intestinatorū. sed hoc improprie dixit, q; sit etiam
lōgi tēporis tormentū. Est enī acuta atq; celeris
passiō. Deniq; hoc intestinatorū dicim⁹ tormentū
esse, cōtortionē extentā, atq; pnciosam. sunt enī
eius antecedētes causæ cōmunes, quæ etiā alias
facere valēt passiōes, sed magis perfrictio, indi-
gestio, atque cibi grauabiles & inflabiles, vel no-
uī, aut venenū potū, aut cibo datū, aut fungi co-
mesti, sequitur autē in passiōe cōstitutos ven-
tris vehemens inflatio, & intestinorum, & dolor
nimius iliorū, atq; ossium, quæ à pube vsq; ad
ilia perueniūt, quæ Græci ephēbia appellauerūt,
totius quoq; ventris atq; superpositæ cutis infla-
tio, membranæ maioris, quā peritonæū vocāt,
scilicet quæ omnia interiorius tegit atq; cōtinet vi-
scera. Cōsensus etiā vesicæ & officij vētris per-
fecta abstinētia, stomachi euersio per nauseam,
saluarū fluor, sitis vehemēs, spiratio hirta, atque
anhelatio, articulorum frigidus torpor, pulsus
densus, singultus, exitus per podicem venti ni-
hil releuantis, ac si quicquam per clysterem fue-
rit iniectum, aut non admittitur ob nimietatē
stricturæ, aut admissum retinetur exitu nega-
to: aut si fuerit redditū, erit cōnexum pinguibus

p. iij.

CÆ LII ACVT. MORB.

ac vesiculosis. Mulieribus etiam matricis adductio ad superiora fiet, vomitus quoque humorum pinguium, qui in ventriculo & ipsius orificio adherescebant contumaciter. His vero qui perniciosius atque specialius iactantur, etiam stercoreum vomitus fiet. Tunc quoque pulsus concidit, nigrescit corpus cum nimia linguæ asperitate. Aliquando etiam ut Heraclides Tarētinus memorat, quarto libro de internis passionibus intestinorum verticula distinctis cutibus, apparent, cum peritoneo dissecto sola fuerit superposita cutis. Alij vero memorant ventum per podicem redditum sine odore tetrum perniciosum fore, ac si fuerit odoris tetri salutem promittere. in illis enim ob nimiam stricturam, tanquam liquatus spiritus purior excluditur. In his autem ob quandam laxamēti facultatem infectus exhalationibus stercoreum, excludetur. Torminosa igitur ab ista passione, quam specialiter tormentum diximus, magnitudine differre monstramus. Hi enim leui dolore afficiuntur, & ob hoc ventriculosi siue torminosi vocantur. Item discernuntur dolore ventris. Ventriculatio enim superius magis ventre est, atque sub præcordijs, & sæpe sine intestinorum tormēto. Discernitur etiam à colivexatione, est enim principaliter colivexatio vni intestini passio, atque tarda, quam Græci chroniam vocant, & diutissime pseueras. Tormētum autem solius acute passiois, est omnium intestinorum vexatio. Item alij hanc passionem Chordapson vocauerunt, quod non aliter quam chordam intestina tendantur. Nam veteres Græci intestina chordas vocauerunt, sed hoc quoque nomen alij commune vocabulum tormēto posuerunt, ut Hippocrates, Praxagoras, Euriphon Gnidi.

Alij differre dixerunt, vt Diocles libro de passio-
nibus atq; causis & curationibus scripsit, etenim
tormentum non sine ructationibus dixit, atque
permisso per podicem vento, sine stercore ege-
stione, ventrem quoq; non necessario durum fie-
ri, & clysteris iniectionem accipere, doloris etiã
initiũ superioribus magis accedere. Item rejce-
re ægrotantes, si mediocris fuerit passio, humorẽ:
si vehemens, stercore: & neq; iniectionem clyste-
ris admittere, ventrem quoq; durum, atq; exten-
tum iugiter in orbem tumoris subleuatum, inte-
riores autem intestinorum partes doloribus affi-
ci, stomachum quoq; immobilem ac fixum, vel
inflexum permanere. Sed de his huic dissentire
necessarium non est, oportet enim intentionem
adhibere, atq; intelligere q; sit passio stricturæ,
atq; acuta vel celeris, & vehemens. Quapropter
habendi sunt ægrotãtes loco mediocriter calido,
atq; lucido, adhibita requie cum silentio, & absti-
nentia cibi vsq; ad primam diatriton, prohibito
quoq; somno, donec accessio declinet. incipiente
autem eadem, articulorum adhibenda est blãda
ex manibus calefactio, & partes quæ doluerint
contegendæ mundis, & mollibus lanis. Apponẽ-
da etiã mediocris vaporatio, qua mitigari do-
lor possit, vt sunt panni calidi, atq; linteola, vel ve-
sica calida ex oleo semiplena, vel saccelli ex can-
tabro calido completi, vel polline, vel lini semis-
ne ex aqua mulsa. Cum autem statum sumpse-
rit accessio, iubemus eos, si pati potuerint, iugiter
foueri oleo dulci atq; calido, scilicet vsu dextero,
quo prærepto nuper infuso mox nouum super-
fundatur oleum. At si dolor coegerit phleboto-

mandi erunt, scilicet ex brachio dimissionis tempore. Et si ante diatriton id factum fuerit, fouentes primo os, deinde colluere permittimus ex aqua calida, dabimus potum paruum, ob mitigandum. Si enim plurimum sumplerint grauatis tumentibus, prouocabitur passionis asperitas, sicut fiet cum graue quisquam cataplasma apponendum putauerit, ex plurima, atq; corporosa inductione. At si in ipsa diatrito fuerit adhibita phlebotomia, parum differentes ob resumptionem vnctione corpus curam, & forbile damus quidam, tenue, atq; panem ex aqua calida non quidem plurimum. Ea enim quæ ob appositionem cataplasmatum exterius admoti asperantur, hæc magis plurimum distenduntur cibus vberioribus grauata. Alternis deniq; diebus cibum dabimus, donec passio declinet: dehinc cataplasmata adhibemus ex pollinibus, & lini atq; fœnugræci seminibus, ex mulso confecta, vel calida & oleo, illud eurantes, vt calida perseuerent plurimo tempore, & neq; valida atq; robusta inductione grauabilia fiant pondere. Faciunt enim ægrotis dolores augeri. Tunc etiã cucurbitas apponim, sed eas quæ sint osculo latiores atq; labijs flexis. Lenius enim atq; blando tractu arripiunt membra. Tunc etiam scarificatione vtemur, vel in cucurbitarum vicem, ne earum pondere graue quicquam ægrotantes sentiant, vitrea apponimus vascula, vel testea, quæ græci aphoras vocauerunt. Tunc spõgijs vaporamus expressis ex calida, & oleo, vel decoctione fœnugræci, aut lini seminis, aut agrestis maluæ, & rursus cataplasinamus. inijcimus etiam per clysterem oleum calidum, vel calidã

& oleum ex supra dictis decoctionibus quicquam . Est etiam consuetum nobis aquam oleo dulci æquali modo commixtam , cum hibisco coquere, donec aqua infumatur. Tunc oleum remanens concepta lenitate, atque pinguedine ex radice supra dicta , injicere per clysterem. Nam si solum oleum fuerit cum radice hibisci nō admixta aqua decoctum , necessario nidorosum fiet . Adhibemus etiam encathismata ex calida, & oleum, vel quaruncunque laxatiuarum materialium decoctione. Cum autem declinare passio cœperit, etiam embasim adhibemus ex oleo, vel calida & oleo , aut decoctione laxatiuarum materialium, non sine cautione, declinanda est enim perfrictio , quapropter erit facienda in calido loco, vel balnei fornice , quē appellāt achicholum, siue cameram . At si sensus aliquis , permanens erit duritiæ , cataplasimabimus ex ordeï farina , & adipe porcino recente , & pice liquida. Tunc cerotaria apponemus, & malagmatum leniora, ordinantes etiam lauacrum , & varium cibum, & vinum ultimo , præcauentes multo tempore frigida quæque, atque indigestionem & inflasbiles, vel acres, & minus digestibiles cibos. Veterum autem medicorum , vt Hippocrates secundo libro de morbis , communiter inquit, frigeranda superiora , particulariter autem adhibenda vomifica medicamina , & phlebotomia ex brachio , & capite . Tunc sacculum aqua calida plenum deponendo iubet ægrotantes facere , etiam collyrium decem digitorum quem appellat lauit balanum , atque hunc summo tactu felle taurino vngendum . Tunc si nihil profecerit

CÆLII ACVT. MORB.

clysterem adhibendum . Vel si hoc quoq; minus
 valuerit, & folliculo artis ærariæ immittendum in-
 quit ventum per podicem, quo distantia ventris
 atque intestinorum replicatis folliculis fiat, tunc
 statim adhibendum clysterem probat, detracto
 supradicto folliculo, & podicem cum spongia
 obstruendum, atque in aquam calidam ægro-
 tantem deponendum. Utendum inquit primo tē-
 pore passionis melle decocto, atq; vino. Secundo
 libro epidemion multum vini meraci, atq; frigi-
 di dari iubet, donec somnus vel dolor fiat crurū,
 suspicione causarum sollicitatus: existimat enim
 vel constituit fieri passionem incendio superiorū,
 & frigore inferiorum. Contrarias igitur virtute
 materias adhibendas iudicauit, non intuens pas-
 sionem ex tumore fuisse confectam. deniq; prin-
 cipio vomitus, quem adhibendum probat aspe-
 rat eius celeritatem, siquidem disijciendo corpora
 commoueat: phlebotomare autem conuenit
 non post vomitum, sed laxamenti causa, non vt
 Hippocrates affectandum putat, ob frigidandum
 corpus. Dehinc ex brachio non ex capite neq; si-
 mul ex multis partib⁹ phlebotomare, etenim re-
 pentina sanguinis effusio defectum faciens non
 sinit congruam fieri detractionem, vel quantum
 magnitudini passionis est conueniens: collyrium
 autem felle taurino perunctum, omnifariam no-
 cens accipimus, etenim ob acrimoniam fellis at-
 que mordicationē tumentia prouocat in feruo-
 rem, & ob longitudinem digitorum decem im-
 missum premit eas partes, quæ neq; tenuem li-
 quorem sine grauatione accipere, vel ferre valēt.
 Nam ex ærario folliculo quid dicere oportet, si

vbi inflationis metus est, imittendum extrinsecus
 existimat ventum, atque, quod est maximi pecca-
 ti, frigidum his partibus, quæ etiam naturali ta-
 ctu prægrauantur, non aliter, quàm si quemque in teta-
 nica passione constitutum cum sit potestatis, la-
 xatiuis curare virtutibus, eundem organis disten-
 dere contendamus. Aduertendum igitur, quoniã
 magis roborat vexationem, vel duplicat corpo-
 ris inflationem, adijciens grauiora, quo etiam per
 clysterem liquoribus magis prægrauet corpus, &
 tumentia importune vento vexata, etiam liquo-
 ris percussu intemporaliter feriantur. Item spongia
 apponenda quam probat, extensa magis premit.
 Vtitur autem vino, malis quidem, sed suis simili-
 bus consilijs. Neque enim temporaliter declinatio-
 nem passionis obseruauit. Præterea vsu immodi-
 co, siquidem plurimum dari iubeat, & intempe-
 rato, quod sæpe in sanitate constitutos alienari
 mentem perficit. Tunc etiã incongrue, siquidem fri-
 gido. Omne etenim frigidum, tumetia auget: repu-
 gnanti iudicio vinum dare perspicitur, effectum
 somno atque dolori crurum ascribens, somnus et-
 enim leuigata atque soluta passione efficitur. Do-
 lore autem peiorante & asperato tollitur. quod
 ita manifestum est vt demonstratione non indi-
 geat. Diocles autem libro quo de passionibus at-
 que causis & curationibus scribit, phlebotomat
 in passione constitutos, atque cataplasmatibus cu-
 rat ex polline, quod græci omen lysin vocant, &
 adipe & vino, & fæce. Tunc præpotat atque clyste-
 rizat, ex abrotani semine cum mulsa, ex aceto &
 aristolochia & cumino, & nitro, & fœniculi ra-
 dice decocta ex vino, admixta aqua marina, vel

CÆLII ACVT.MORB.

passio, vel acriore vino, siue lacte cum decoctione lini seminis, & mellis, vel similibus. Quarto autem libro de curationibus iuuenes, inquit, atque habitudine robustos, & magis quibus dolor ad latera fert, phlebotomādos p̄bo ex manu dextera interiorē venā, & submittēdos in aquā calidam, fosis, ventri iniicere admixto sale clysterē, & rursum in aquā calidā deponere, & fouere. Præpotādos autem iubet etiā medicamentis, hoc est, panacis dimidia drachma, in mulso ex aceto tepido resoluta, & myrrhæ obolos duos cum peristereonis herbæ folijs in vino albo, vel cumino æthiopicō. Adiuuat etiā plurimos plumbi catapotium transfusoratum. Impellit enim pondere, & excludit obtrudentia. Diurnis, inquit, præterea diebus sitientibus potandum vinum dulce, vel aquam temperatam, aut marinam cum vino albo, aut centauream herbam, aut nitrum vel eius spumam, vt ea quæ potuerit soluat. Dāda etiā forbilia, vel cantabri lotura cum melle, vel bromi succus, vel ptisanæ, aut cū farina olera cocta, alia ex adipe, alia ex halica atque sale, forbendum etiam & iuscellum scari piscis, & carabi, & buccinarum & cancrorum. Tunc resumptio, inquit, adhibenda. Cuius quidem materies percurrerit quas superfluum est recensere. Etenim ex supra dictis varia atque iners commixtio materiarum demonstratur. Non enim solos oportet iuuenes phlebotomari, sed etiam alios in alijs ætatibus constitutos, neque semper ē dextera manu vel interiorē vena, sed etiam ex sinistra atque exteriorē facta, detractio enim tumentia relaxat. Vfus atque acrimoniæ causa erigit in feruorem tu-

mentia . Est præterea vexabilis præbibendi medicaminis potio , etenim sunt acria atque mordentia & quæ non sint mitigatiua celeritatis, neque tumoris relaxantia . Plumbum vero transuoratum premit quidem , atque impellit pondere , sed tactu necessario frigidat , atque intestina densitate coacta vexatione distendit , iussella autem in corruptione facilia , & inflantia esse noscuntur . Item ptisanæ , eadem perficere:vinum quoque in augmento inimicum . Praxagoras tertio libro curationum clysterem iubet adhiberi , dans medicamina purgatiuæ virtutis, atque per vomitum corpora desiccare, cõtendit etiam potandum mulium, ex aceto cum pipere atque nitro , & recenti lacte cum mulso , & aqua . dat etiam radices circa vesperam comedendas, prædato aut super dato oleo. Vtitur præterea ad podicem collyrio & inijcit, atque præpotat absinthio ægotantes cum aceto, & vino lyncero, cum oleo irino, sed vomitu utitur , donec stercora faciat euomi. Aliquos etiam post vomitum phlebotomat & vento per podicem replet, vt Hippocrates. Item libris de causis atq; passionibus & curationibus vinum dulce dari iubet , & rursus Hippocratis ordinem sequitur, cõgerens omnia peccata & nihil aliud quàm facere diruptionem intestinorum affectans , per acrimoniam medicamentorum tentat, & inflabilem potionum, & iniectione virtute similium, quæ infesta tensione, ac tumore intestinorum, aut retenta ruptione perficiunt, vel putredinem, aut aceruatim excluso alio genere, interfectione faciunt. Item omne stercus per vomitum emissum

CÆLII ACVT. MORB.

tumoris intestinorū est argumentum. Non enim sine tumore nimio hoc perfici potest, ex intestinis expressum per ventrem transiens, stomacho incidens stercus per partem excutitur, quo probatur magnificam mortē Praxagoras magis quā curationem voluisse scribere, quibusdam etiā manibus premens intestina, magna quassatione vexauit, quibus intestinum, quod græci τὸ φλόριον ἐν τέρειον appellant, in folliculum fuerit lapsum, plurimis stercore confectum, item confectis quibusdam supradictis adiutorijs diuidendum probat pubetenus, diuidendum etiam intestinū relictum, atq; detractō stercore consuendum dicit, in proteruam veniēs chirurgiā. Oportebat enim si ad hoc accedendum necessitas imperabat, enterocolicorum approbare curationem. Temere Erasistratus secundo libro de ventre scribens culpās copiam atq; acrimoniam clysterum ab antiquis ordinatā, ipse quoq; utitur clystere, ex nitro atq; sale. Inijciendum etiam probat acre collyrium, & similibus utitur cataplasmatib⁹, hoc est, ome lyssi cum myrto vino, fico, & chamelæa, & abstinet à cibo vsq; ad passionis declinationem. Tūc dat mulsum tepidum, dehinc forbilem ptisanæ succum. sed hic aliorum accusationi iungendus est, etenim culpans tanquam nociuam acrimoniam iniectionum, nō custodit earū vexationem, quin etiam ex cataplasmatibus constringens atq; densans tumentia, grauius ægrotantes affecit. Est etiam quibusdam vsq; ad passionis declinationem abstinentia vexabilis. Hic autem iam declinante passione mulsum dandum probat, quod ante declinationem fuerat ordinandum. Herophilus de

his nihil loquutus est. Asclepiades tertio libro celerum, vel acutarum passionum, aliqua gratissime, aliqua valenter ordinavit, in quibus est etiam inhibitiō vaporationum ex aqua calida, tanquam facile frigentium, sed fricandas inquit partes, quæ patiuntur oleo plurimo tempore, atque operose quantum loca ipsa pati potuerint, fuganda inquit etiam declinationis tempore lauacra, non coniiciens quoniam usum vaporationum, non genus damnavit. Potest enim quisque etiam in alia vaporationum specie perfrigescere, nisi dextro usu fuerint adhibita. Defricatio autem adiutorium est chronicæ passionis non acutæ, vel celeris, sed magis si, ut iubet, operantius fuerit adhibita, atque multo tempore. Si igitur vera intentione loquamur, neque sibi hæc quæ ordinavit conveniunt. Ait enim debere fricationem adhiberi multo tempore, vel quantum ipsæ partes patiuntur. Cum neque tumentia ex initio fricatione fieri admittant, quippe cum neque cataplasmata gravia valeant sustinere: lauacra in declinatione adiuvant passionis solutionem. Utitur etiam embasi ex oleo adhibita, & tempus non finit adiutorijs. Serapion vero tertio libro curationum alia similia Erasistrato ordinavit, denique eius acufationi iungendus est. Utitur etiam catapotio ex plumbi ramento, & cocco cnidio, & sale & elaterio, & resina, & castoreo, & diagridio, quorum singula acerrimæ esse virtutis probantur: atque percutientia, & neque celeritati passionum, neque tumori congrua. Heraclides autem Tarentinus libro quarto internarum curationum, existimabiles constituens suspiciones, aliter inquit cu-

q.j.

CÆLII ACVT. MORB.

randos tumore affectos, aliter eos qui crassiorib⁹ intestinis laborāt, & stercoreib⁹ opprimūtur. Vtitur autē per diē, & per noctē cerotarijs ex cera & resina & irino oleo, vel cyprino oleo, aut anethonio, miscet etiā omē lyfi panacē tritū, & chamæpityn cum absinthio & cyprino oleo. scribit præterea potiones, quibus inquit præpotandos ægrotātes, ex aniso, castoreo, nitro, hyssopo, calamo, mulso ex aceto. Clysterē etiā adhibet admixto absinthio, vel cetaureo aut cucumeris agrestis radice. Dat etiā mulsum ex aceto, & purgatiuū potandū medicamē, ex diagridio. Alia quoq; virtutū milia conscribit purgatiuorū medicaminū, quæ præbēda iubet, nō aliter q̄ cæteri acriora medicamina, & nullā curā adhibet mitigationis laxatiuæ, respiciēs qua possit tumor mitigari. Sed ait cōmuniter omnib⁹ aliarū sectarū principib⁹, quomodo intestina tumore dēfata, atq; cōtenta plurima materia, & acerrima & vulnerabili, vt illi probant, onerata, interfectionē faciūt ægrotātis. Deniq; si forte quisquam iliacam euaserit passionē, necessario ex supradictis dysentericus fiet. Item Thessalus primo libro de regulis quas græci diætās, alia quidem vt methodicus scripsit, alia culpabiliter adiiciens, quod potum dare debeamus, siquidem ad loca patientia descendat: quod contra sectæ disciplinam videtur sensisse, & contra seipsum inconsequenter fuisse commotus, siquidem pro patientibus locis nolit esse mutabilem curationem. Secundo libro quem comparationem appellauit, contradicens Erasistrato, hæc ait, apertissime discordantia sermonibus. Non enim pro differentia partium mutatur liquido

rum quantitas, sed ob stricturam, vel solutionē. Inconsequenter igitur idem in iliatis patiētis loci causa, potus quantitatē minuēdam existimat. Erat enim prompte dicendum, atq; demonstrandum, quomodo consideratione acutæ atq; celeris passionis minuenda fuit potus quātitas. Item quidam nostri scriptores Themisonis sectatores cum inū oleo decoxerūt ob adhibendū fotū, aut tritum lanis asperferunt. Itē alij oleo rutā decoquentes, iniiciunt per clysterē, & iubent vaporari ex cineribus: mixtos etenim oleo vel quodam laxatiuo liquori, ex decoctione congruarū materialiarū præfecto, in vasculo ex duob⁹ digitis alto, atq; ambitu simili loci patientis mittendos superpositis carbonibus, nō flāmolis, donec liquor insuatur. Tūc circūtento linteolis vasculo, atq; parum refrieto cōuertēdos in linteola, ac refundendos cineres. Tunc colligato vasculo fundo tenui, & cōstricto linteo fortiori, patientia vaporare loca. Equidem vere obtunditur admixtione olei & aque, cumini vel cinerum asperitas, sed est meli⁹ ex initio vsque ad finem recta intētionē cōgrua passionibus adhibere.

De satyriasi.

Cap. XVIII.

Atyriasis, est vehemens veneris appetētia, cū tēsiōne ob egrā corporis passionē. Vocat̄ autē, vt qdā volūt, trāslatiue à similitudine satyrorum, quos, vt vulgus loq̄t, siue fabula fingit, vinolētos, atq; in vsū veneris p̄nos dæmones accipim⁹. Itē vt alij dicūt ab herbę virtute quā satyrion vocāt. Hāc enī accipiētes ī venerē puocātur, cū tētigine genitaliū partiū. Sed antecedētes

q. ij.

CÆLII ACVT. MORB.

istius passionis causę sunt epota medicamina, ob
vsum venereum excitandum, quę satyrica vel
entatica vocant: quę sunt acria, atque incentiua,
& neruis improba. Item immodici atque intem-
poralis vsus in venerem. Est autem cõmunis pas-
sio viris atq; foeminis, quę solet accidere ætatis
bus medijs, atque iuuentuti. Hortatur etenim in
vsum venereum prouocās ætatis vigor. Sequitur
autem ægrotantes vehemens genitalium tenti-
go cum dolore atq; incendio, cum quodam pruri-
tu immodico in veneream libidinē cogente, mē-
tis alienatio, pulsus densitas, anhelatio crebra, at-
que creberrima desponsio, vigilię, hallucinatio, si-
tis, cibi fastidium, & difficilis vrinę egestio. Ita
vt plerunq; stercoreum abstentio fiat, quibusdam
etiam febres: omnibus tamen in vltimo condu-
ctio neruorum fiet, quam gręci spasmon vocaue-
runt, & inuoluntarius seminis iactus. initio au-
tem se leuiter putant releuatos ex vsu venereo,
atq; seminis iactu, sed paulopost vehementer ex-
tenduntur: nocentur enim atq; vexantur hoc vsu,
quanquam parui temporis releuationem falsam
sentire videantur. Non aliter quã si scabiosi pru-
ritu affecti, vel lippientes manuum contactum
affectare frequentent, quod gręci chirapsian vo-
cauerunt. Declinante passione omnia supradicta
minuentur, quę gręci symptomata vocauerunt,
nos accidentia passionis. Hęc omnia etiam mu-
lieribus passione affectis, sed plus in ipsis præua-
let prurigo ob naturam. Indecenter enim ipsa in
loca manus mittunt, prurientibus veredis, atque
omnes ingredientes appetunt, & suę libidini ser-
uire supplices cogunt. Differt autē à satyriasi go-

norrhœa, quã nos seminis lapsum vocamus, siqui
 dē sine tēsiōe veretri fit seminis inuolūtaria atq;
 iugis elapsio. Dehinc q; satyriasis tarda non sit,
 quã græci chroniã vocāt, ac simile quiddã passio
 ni, q̄ à græcis sit appellata priapismos, eius me-
 mor est i libro signorū Demetri⁹ Attale⁹ dicēs
 q; hoc in quodã viderit sene, atq; in seipsū manu
 operāte, nec quicq; tamē potuisse peragere: tēsiō
 nē autē fuisse veretri nimia cū paruo dolore, vt
 cornu putaretur, & ita perseuerasse multis mēsi-
 bus. Nullo quoque adiutorio medicinali cessisse,
 sed tardo atq; longo tēpore requieuisse. Quo fit
 vt sit priapismus discernēdus à satyriasi, siquidē
 illa celer sit & nō tardet in corpore, fiat sane cō-
 tactu neruorū & stimuloso desiderio in venereã
 voluptatē. Est autē passio stricturæ & celeris atq;
 vehemens. Patitur enim tota neruositas, quod
 est conijciendū ex mētis alienatione, & cōtractu
 mēbrorū, sed plus atq; prestātius pati feminales
 vias accipim⁹, q̄s græci spermaticos poros appellāt.
 pati etiam eas partes grauius, quarū cōgressione
 vsus venereus celebratur. Curātes igitur iacere fa-
 cimus ægrotātes loco calido, atq; vigilāter silere
 iubemus, lanis limpidis eorū clunes atq; pubete-
 nus, quod græci ἠτροπ appellānt, cū inguinibus
 & ipso veretro cōtegentes, prohibentes etiã ho-
 minum ingressum, & magis iuuenum foemina-
 rum, atque puerorum. pulchritudo enim ingredi-
 entium admonitione quadam prouocat ægrotan-
 tes: quippe cum etiam sani sæpe talibus vsi sta-
 tim in veneream veniant voluptatem, prouoca-
 ti partium effecta tentigine. Initio itaque acces-
 sionum conuenit nos eorum articulos manibus

q. iij.

CÆLII ACVT·MORB.

apprehensos continere, & ipsorum manus à locis patientibus arcere. Cum statū sumpserit accessio, & ex dulci atq; calido oleo lanas expressas, vel decoctiōe fœnugræci, aut lini feminis, vel hibisci apponere. In dimissione vero ob vehemētīā etiā phlebotomiā adhibere, cogētibus rebus itra diatriton, permittētibus autē, in ipsa diatrito. Intelligimus sane dimissionē si etiā febres affuerint ex earū indulgētia. Necessē est enī quādo passio asperat tūc etiā febres extēdi, & cū rursū fuerit remissa, febres quoq; leuigari. At si febres nō fuerint, ex ceteris accidētibus, quę græci symptomata vocāt, cū ea indulgentiora viderimus, vt ruborē, feruorē, pruritus, vel in vsum venereū cupiditatem, aut genitalium tentiginē, vel his similia. Post phlebotomiā corpus perungemus, atq; ora lauātes cibum damus halicam ex melle, vel panem lotum ex aqua, & oua forbilia. Alijs autem diebus eas partes quas lana texeramus cataplasmate curamus, ex fœnugræci atque lini seminibus, aut pollinibus aqua resolutis, quod græci omen lysin vocāt, aut aqua & melle. Tunc etiā cucurbitas apponemus, sed in accessionis statu leues, in dimissione autem cum scarificatione, clunibus, atq; pube tenus perrasis capillis. Apponimus etiā sanguisugas, & spongiarum vaporatione vtimur, præcoctis in aqua quibusdam laxatiuis. Adhibentes etiā clysterem ex oleo calido, aut calida ex oleo. Tunc rursū cataplasantes ante cibum, præterea etiā encathismatibus vtimur. Nunc ex oleo confectis vel calida, & oleo, nunc ex decoctionibus mitigantur laxatiuis. In mulieribus autem etiā pessulum oleo

calido infundētes, sensim cum sexualibus mani-
 bus in muliebri veretrum mitti iubemus. Ex-
 ternas vero partes per latitudinem lanis conte-
 gemus, vel cataplasmamus & vtriq; fibræ cucur-
 bitas infigemus. Declinante passione gestationē
 adhibemus, & in oleum vel calidam egros infun-
 demus, scilicet embasim facientes. Tunc etiā la-
 uacrū adhibemus, atq; meliorib⁹ succis, & varijs
 cibis nutrimus, fugiētes acriora, pulmētū atq; vi-
 nū, multo tēpore. Cerotaria etiā patientib⁹ par-
 tibus apponimus. Mulieribus vero liquidiora fa-
 ciētes acriū vice vtimur. Adhibētes etiā aquę ex
 adipib⁹ atq; medulla & meliloto vel his similib⁹
 pessaria, de quib⁹ latius in libris quos de mulieribus
 scripturi, docebimus. Aliorū autē medicorū
 excepto Themisone nullus hāc passionē conscri-
 bit, cū nō solū raro verū etiā coaceruati sepissime
 inuasisse videat. Memorat deniq; Themison apud
 Cretā multos satyriasi interfectos, qđ quidē, q̄tū
 credit, factū est ignorātia ciborū, q̄ frequēter ac
 plurimā māderēt satyriō herbā. Ait prætera apđ
 Mediolanū iuuenē atq; aliās decētē nuptā cuidā
 nobili se vidisse satyriasi interfectā. Ponit etiam
 eius passionis curationē secūdo lib. epistolarū ad
 Asiliū scribēs, imperās phlebotomiā, atq; fomē-
 tatiōes, & cataplasmata frigide virtutis adhiben-
 da, qbus possit extingui veneris appetētia. Dans
 etiā potū frigidū: quæ oīa sunt incōsequētia, atq;
 incōgrua, siquidē pugnēt phlebotomiæ laxamē-
 to, ex quo idulgētia corporis fiet, & est cataplas-
 matib⁹, & fomētis ex frigido potu cōstrictio, atq;
 cōdēsatio, vt supra dixim⁹ cōtraria, q̄ppe cū appe-
 tētia ac delectatio cōcubit⁹ accidēs sit verē dorū

q. iij.

CÆLII ACVT. MOR B.

partibus ob tumorem: sicut etiam mentis alienatio membranis cerebri tumentibus, quo fiet ut ex frigidis atque constrictiuis rebus augeatur etiam vel geminetur veneris cupiditas.

De Cholericis.

Caput XIX.

Holerica passionem aiunt aliqui nominatam à fluore fellis per os atque ventrem effecto, veluti fellifluam passionem. Nam cholen fel appellat, rhoenam fluorem, alij à multitudine fluentium qui sint similes fellis. Non enim inquit esse fella, sed esse liquida in eundem colorem transeuntia. sed hoc differt nihil. Non est enim necessarium de etymologia certare passionis. Asclepiades libro de finibus hanc diffinitionem passionis dedit: Cholera, inquit, est humoris fluor celer ac parui temporis ventris atque intestinorum ex concursu siue obstructione corpusculorum, atque ut saepe contigit ex indigestione initium sumens. Hanc quoque diffinitionem quidam differentes aiunt humoris fluorem dictum, siquidem haec sint generaliter cholera: parui etiam temporis, adiectum ad discretionem coeliacorum. siquidem etiam ipsius fluor est humoris, sed longo frequentiore tempore: concursu autem corpusculorum, siquidem etiam navigationem quidam humoris fluxu afficiatur, nec tamen ex corpusculorum concursu. Adiectum etiam frequenter ex indigestione hoc fieri, siquidem ex alijs quoque causis fiat cholericus passio. Item aliqui nostrorum tradiderunt eandem diffinitionem, solum concursum corpusculorum detrahentes, atque viarum raritatem adijcientes. Nos autem superfluum fuisse causas passionis dicere iudicamus, cum sit necessarium id quod ex causis conficitur edocere. Multo autem

ac magis superfluum dicimus, etiam causas antecedentes diffinitionibus adiungi. quippe cum nec sola cholericæ passio ex indigestione fiat, neque sola indigestio hanc faciat passionem, sed etiã alias speciales, atque contraria virtutis, quarum nihil ex ista diffinitione môstratur. Dehinc quod rheumatismus siue humoris fluor, non solum ventris atq; intestinorum sit, sed etiam stomachi. quapropter vt Soran⁹ ait, Cholericæ passio est solutio stomachi, ac ventris, & intestinorum cum celerrimo periculo. Sed antecedentes causas eius passionis dicimus, vinolentiã, vel malum medicamen potum, aut aquarum calidarũ potationem, vel iactationem maritimam primæ navigationis, quæ commoueat insuetos: sed vehementius hoc facere dicimus vbi continuamus indigestionem ob plurimam sumptionem cibi, aut insueti, aut curiose conditi. quorum sane intellectus aptus rationi est ob causarum scientiã, inutilis vero ac necessarius curationi, vel nature. huic passioni similis ac vicina est diarrhœa atq; stomachi resolutio. Sed diarrhœã Asclepiadis sectatores discernũt, in cholericis aiunt ventris & stomachi rheumatismũ, hoc est humoris fluore, in diarrhœa vero vltimarũ partiũ profluuium. Nos vero dicim⁹ in stomachi solutione solũ vomitũ frequentare, & neq; simul ventris fluorem, qui si fuerit rursus vomitu non attestante solius ventris significat solutionem, & appellabitur diarrhœa, in cholericæ passione cõcurrit, hoc est vomitus atque vëtris fluor cum alijs quibusdam accidentib⁹ signis, quæ post memorabim⁹. Item indigestionem aiunt genere differre, sed

CÆLII ACVT. MORB.

Asclepiadis sectatores magnitudine inquirunt, si quidem paruus ex indigestione corpusculorum concursus siue obtrusio, maior autē in cholerica tēpore inquirūt, siquidē præcedat indigestio cholericā, sed horum prompta atque facilis est discretio, etenim indigestio cōficitur ex corruptione ciborum, etiam si quis neque vomat neque humoris fluorem sustineat, quē Græci rheumatismum appellāt, per ventrem effectum. Cholera autem ex vomitu atque ventris fluore turbatio, etiā si cib⁹ nō fuerit corrupt⁹, & ex alijs antecedentib⁹ causis fuerit veniēs, intelligi potest.

Quæ sequuntur eos qui cholericā passione afficiuntur. Cap. XX.

Ræcedit frequenter cholicos stomachi grauedo atq; tensio, anxietas, iactatio, vigiliæ, tormentum intestinorum cum sonitu, quem Græci borborysmon vocant. Ventris dolor atque per podicem venti fluor nihil releuans, ructationes fumosæ. Nausea, saliuarum fluor grauedo thoracis cum membrorum defectu, surgente passione iugis vomitus, & primo corrupti cibi, sicut frequenter occurrit, & humoris atque fellis fluidi, dehinc vitellis ouorum similis, tunc præsij, atq; eruginosi, vltimo etiam nigri, ventris quoq; turbatio cū dolore & egestio vomitorū similis, hoc est spumosa & acerrima, cū frequentī delectatione vomendi. Crescente passione aquas ti atque tenuis liquoris fiet egestio, & aliquando similis loturæ carnis. feruntur etiam cum his humoribus plerunque subalbida desputa, sequitur etiam densitas pulsus & articulorum, atque

vultus nigrore fuscatus, ardor, atque sitis insatiabilis, spiratio celerrima, & contractio vel conductio membrorum, cum neruorum tensione, ac surarum & brachiorum. Præcordiorum etiam ad superiora raptus cum dolore iliaco simili. alioquando etiam egestio ventris sanguinolenta, vultus in maciem atque tenuitatem deducti, oculi rubri, & in ultimo singultus. ita denique acuta atque celerrima passio esse à veteribus memoratur, ut nunquam in secundum veniat diem. At si in meliorem partem vergere cœperit, ut leuior fiat, articularum atque corporis frigus infarctum mitescit, & pulsus assurgens manifestior fiet ex altioribus ad superficiem veniens, parue etiam, atque interuallis longioribus egestiones fient, & paulatim releuatio æger efficitur. Accessiones autem apprehendimus ex his, quæ sunt passionum consequentia. Cum enim anxietas atque inæstatio, confluentibus ad stomachum liquidis, & contractio articularum occurrerit, accessionem præsentem dicimus. At si post vomitum minus sibi æger cœperit displicere, stomachi occurrerit releuatio, & mitigata ventris mordicatione, ventris cuncta minui aduersa cœperint, dimissionem pronuntiamus. Generaliter autem passio est vehemens, atque acuta, vel celeris, & aliquando solius solutionis, aliquando adiuncta ex aliqua parte strictura, ut dolores ostendunt stomachi atque ventris & intestinorum, & articularum contractio. Magis autem patitur in ista passione stomachus, & venter & intestina, cætera vero vel omnia corporis consentiunt.

CÆLII ACVT. MORB.

Quomodo curandi sunt cholericī. Cap. XXI.

Holericos oportet primo similiter vt cardiacos locari, atq; vt indigestos, vel qui cibos excludunt: potum dari decet tepidæ, vt quod immutatum corruptione videatur, tanquam veneni materia per vomitum depurgetur. At si hæc corrupta excludi desierint, erunt ægotates seruandi in eodem schemate, prouocabiles sunt enim liquidorum fluctationibus motus. Conuenit etiam articulorum leuis atq; impressa defricatio cum quadam perseverabili tenacitate. Tunc etiam eorum ligatio, qua cum fuerint densa phthificum consentire stomachum cogat. sed ne ex his ligamentis superiora torpescant, erunt sæpius commutandæ ligationes. Tunc stomacho atque ori ventris spongiæ admouendæ iugiter ex aqua frigida expressæ, dehinc etiam ex posca, atque iisdem facies detergenda, quò defectione submota in resumptionem veniant ægotantes. Vtemur etiã odoramentis sicut in cardiacis ordinauimus, atque flabris & cataplasmatibus frigidæ virtutis, secundum thoracem, ac ventrem. sed vt non sæpius hæc mutare cogamur, neque contrario permanendo calida efficiantur, spongijs frigida expressis atque superpositis ea frigidamus, vt non sæpius virtute constrictiua, verum etiam frigido tactu fluorem constringant. At si dolor, vel intestinorum tormēta, plurimum coegerint, pro frigidis spongijs. aliqua temperantia admouem⁹. Tunc tectiōnem mundarum lanarum, vel olei dulcis, atq; calidæ infusionibus vtemur. Similiter etiã

propter contractiones, articulos lana circumtegimus, & pannis calidis colligamus. Infigimus præterea cucurbitas leues, quas Græci κούφας vocant, scilicet sine scarificatione, has frequenter detrahemus, atque differentibus locis infigimus, quo latenter ac sensim etiam strictura, quæ irruerat, resoluatur. At si dolores coegerint, & plus vrgerè vomitum viderimus, solutiōe obtinente, ita cucurbitas infigemus, vt in cardiacis memorauius, hoc est, constrictiuias ori ventris, atque subsequētib; partibus. Aliquādo etiā à tergo per interualla damus dimissionis. Præterea aquā frigidam sorbendam, per interualla quidem, at si vehementius vires amputari, ac solutionē crescere viderimus, præcuratis ægris, vt in cardiacis docuimus, cibum damus dimissionis tempore, non expectata prima diatrio, defectionis coacti periculis. Dabimus igitur panē ex aqua frigida, diligenter prælotum, halicam, vel oryzam ex aqua, vel posca, aut oua hapala, aceto prius infusa, & puliculam sicciorem. At si accepta reiecerint paululum requiescentes, post interuallum rursus cibo nutrimus. Tūc si res coegerint etiā tertio id facimus, vel quarto: & ob retinendum cibum cucurbitam latioris osculi vnam vel secundam plurima cū flamma infigimus ori ventris, infra costarum finem eodem tempore quo cibum damus. Tunc post eius sumptionem idem facimus, quo constrictiōe atq; raptu corporis ad inferiora venire, & permanere cogatur accepta. Oportet præterea adiutoriorum mediocritatem intueri. Nam plurimo atque iugi cibo oppressione præfocati sæpe sunt ægrotantes. At

CÆLII ACVT. MORB.

si distantia temporis longiore fuerit vomitus in-
 tercapedinetus, & ventris effusio iisdem dilatio-
 nibus dirarata, tunc vt in declinatione totius
 passionis, ob destructionem dabimus quicquam
 pomorum, vt pyra, vel mala cydonia, aut sorba,
 aut mali punici grana, aut damascena, vel re-
 centium vuarum, palealiū, intybi thyrū, atq;
 volantium pectora, sed non pinguium vt perdi-
 cis, vel phasge, vel similibus in posca decoctorum
 vel assorum cum aspergine corticis mali punici,
 in puluerem comminuti. Dehinc è cellario
 quem Græci apotamiam vocant, colymbadas
 oliuas fractas. At si sufficienter ægrotantium
 surrexerint vires, dabimus etiam panem ex vi-
 no mediocriter austero & aqua frigida tempe-
 rato. Dehinc etiam bibendum dabimus ex ipso
 mixtum potum, sed eo tempore quo cibū dabi-
 mus: multum enim bibere prohibemus, siquidē
 sitis siccare valeat humecta. At si febres fuerint
 consequutæ, & vires ægrotantis permiserint, ab-
 stinentia cibi abstinemus vna die: si autem hoc
 ferre non potuerint, dabimus cibum dimissio-
 nis tempore: si vero febres non coegerint, &
 passionē cessasse viderimus, non sine cautione ac
 diligenti cura resumimus ægrotātem paulatim,
 atque modicis adiectionibus motus, vel ciborū
 præcauentes superfluos cibos, ne in commemo-
 rationem passio reducatur. Resumptis igitur vi-
 ribus etiam lauacrum adhibemus. Hæc est se-
 cundum nos cholericorum cura. Veterum autē
 medicorum sententiæ variant. Hippocrates fel-
 quoddam appellans choleurecā nominauit, atque
 iliacæ passionis esse particulam siue concursum

constituit. Nunc denique eius curationem, neque memorare dignum est, sed quinto libro epidemion cholericorum signa tradēs helleboro dicit vtendum cum lenticula, vel singularem succum lenticulæ bibendum. Tunc inquit vomitū prouocandum. quod est non aliter contrariū, quàm si quis fluore sanguinis pereuntem, vel diaphoræli dissolutum phlebotomare, vel ita vt cardiacum sudore defluentem calido lauacro vel sudoriferis vaporibus velit adiuuare, quod id ipsum quod passio nititur, adiutorium quoque fieri vehementius cogat. etenim in helleboris vomitus factus etiā his qui nulla solutione afficiuntur cholericæ passionis periculum solet fieri, & magis cum non præparatis corporibus adhibetur. At si quisquam Hippocratem defendens dixerit ab eo nō datum, sed memoratum, quod quidā cholericus acceperit, vel sibi ipse dederit, frigida vtitur defensione. Ait enim Hippocrates profuisse datum, quod si displiceret, culpæ debuerat. Item Diocles libro quo de passionibus atque earum causis, & curationibus scripsit, frigerandos inquit cholericos, & donec depurgentur nihil accipere. Tunc cum tēpus visum fuerit dandam frigidam & in vomitum prouocandos. balanos etiā per podicem indendos. At si hyems fuerit, calida aqua vtendum, tunc nigrum dandum vinum cum polenta, atque post positum somnum. quiescendum. singultui vero absinthium dicit conuenire, & ad solutionem bubulum vel caprinum lac, dimidiæ heminæ quantitate, cum papaueris albi succi cyatho

CÆLII ACVT. MORB.

dimidio, & mali punici succo. scribit etiam aliud curationis genus, quo memorat cumino quoque atque fale & origano, & his similibus potis utendum. Culpandus igitur primum est, quod calidum potum dari iubeat cholericis cum tempus hyemis intuetur, & non passionis considerat vires. Neque conijciens quod calidum quicquid est laxando prouocet vomitum. Addidit etiam nihil dandum, donec ægrotantes depurgentur, & nō docuit tempus cibi offerendi, neque demonstrauit, quia post depurgationem corruptorum dimissionis tempore erunt ægrotantes nutriendi, denique tempus vini dandi nō memorauit. Item absinthium est acerrimæ virtutis, & propterea incongrue, atque imperite singultientibus ordinatum. est enim ex tumore stomachi veniens singultus. Lac etiam in eiusmodi passionibus facilius acescit, & effusionem ventris prouocatam extendit. Cuminum quoque & origanum acerrimæ virtutis esse nemo est qui nesciat, quo fiet ut aperiantur magis quam claudantur fluentia, & prouocentur mordicationibus quæ forte sunt in tumore constituta. Praxagoras primo libro de curationibus contra docens, iubet dari plurimum mulsum ex aceto confectum ebibendum, & calido passo, atque absinthio potandos probat. Vomitentibus vero prius inquit calidum potum dandum. Tunc si plurimus inquit vomitus fuerit lauandos ægrotos calida, & post lauacrum somno dimittendos. At si dormire non potuerint, danda polenta atque bibenda ex mulso, vel passo, vel frigida. Et cum vomitus quiesuerit, lenticula nutriendos & vino potandos. At si vomitus persevera-

uerit post dationē rursū lauandos, atq; iisdem
 utendum: at si perseuerauerint ea quæ per ven-
 trem ferantur manente etiam vomitu, alia die
 rursū lauandos atq; similia adhibenda. Ap-
 paret etiam in hoc morbo erroribus implicari.
 Etenim mulsum ex aceto doloribus est incon-
 gruum, vt quod inflet tumentia ex aceti quali-
 tate: absinthium vero sit nocens, vt superius me-
 morauimus. Item calidus potus, vomitibus est
 inconueniens, lauacrum quoque fluenti corpori
 vehemēter inimicū, quod iste non semel sed sæ-
 pius adhiberi confirmat: & neque cibo nutriēs,
 quo facilius vires ægrotantis diuersis intereant
 detrimentis. Neque saltem semel sub hac laua-
 cri frequentia dormire permittēs, vt ipse voluit.
 Item mulsum ventrem dissoluit, quippe non de-
 coctum. Non aliter etiam dulce vinum. ridicu-
 lum quoque est, atque cachinnos commouens,
 paufante vomitu lenticulam dare, perseuerante
 vero lauacrum adhibere, cum sint hæc in vtro-
 que contraria. Etenim lenticula constringit præ-
 sentem fluorem, lauacrum vero corpus coequat
 post vomitus cessationem. Item Erasistratus se-
 cundo libro salutarium vtitur tepido potu vo-
 mitum prouocans, vel acrimoniam temperans
 fellis: contra dolores autem tepidis vtitur vapo-
 rationibus, & caraplasmatibus ex vino, at si sitis
 & defectio coegerit, vino potat lesbio, cū aqua
 frigida, sed in aquæ cyathum vini guttas duas
 admiscendas iubēs, vel tres, vt solū, inquit, odo-
 rem vini habere aqua videatur, atque hoc bibe-
 dum post singulos imperat vomitus, & post sin-
 gulas ventris effusiones, plus, inquit, aquæ admis-

CÆLII ACVT. MORB.

scendum si febres irruerint, & similiter lenticulam dandam & vinum, aut malorum infusionem, vel decoctionem aut pomorum, aut pyrorum, & etiam lauacrum probat & resumptionem adhibendam. Sed hinc quoque excludendus in quibusdam est, etenim contra dolores quomodo calidis, sic sine vino cataplasmatibus vtendum: siquidem rigore quodam naturali siue mordicatione, quam Græci rhigos vocant, vino constringant. Est præterea eorum datio ante declinationem passionis contraria, & magis cum sine cibo danda ordinantur, & immodice: siquidem post singulos vomitus, id fieri præceperit, cum propter virium solutionem oportuerit etiam cibi quiddam offerre, & non solum vinum potandum dare: febribus quoque irruentibus, & quantum credendum est humore interposito, inconueniens est lenticula & infusiones siue decoctiones constringentiũ materiã. Harũ enim vomitum cogentium fuerat vsus necessarius. At Herophilus cholicorum curationẽ secundũ se alijs nullam tradidit. Asclepiades vero tertio libro celerũ vel acutarum passionum affectans vomitum ex rapaci haustu transuoratis potionibus, eadem die leuat ægrotantes & vino potat cum polenta: & quid ultra? cum plurima approbet veterum curationum, solum prohibens ea die leuãdos nisi vires fuerint reparatæ. oportebat etiam vini tempus diffinire, atque post cibum dandum ordinare. Empiricorum Serapion primo libro curationum istius passionis medelam tradidit. Itẽ Heraclides Tarentinus libro quarto, sed communiter vterque rationalis logicorum consens

tiunt curationi, adijcentes etiam medicamina quæ catapotia vocauerunt, multis ex speciebus confecta: quæ pharmacode dicuntur. Necnon potiones etiam ad retinendos exitus fluentium materiarum, ex quibus sunt hyoscyami seminis, quem nos altercum dicimus, drachmę duæ, anisi drachma vna, opij drachma semis, contrita & superfusa aqua dulci. Tunc collecta & in triginta partes diuisa, singula faciunt catapotia, & dantur in aqua frigida, cyathis duobus. Abstinet, inquit, etenim ventrem. His vero qui fuerint viribus illeis conuenire dicit medicamē ex myrrha atque papauere & croco confectum in quantitate erui datum cum vini cyatho, sed hæc vehementius ostendit Heraclides Tarētinus, dans etiam halicam cum vino vltimę depressionis, hydrotode græci vocant, nos abusive torticum, vel cum absinthio & oryza, vel lenticula, aut ptisana, cum contrariam virtutem halicæ lenticula atque ptisana obtineat. Item primo libro regulari siue ut græci dicunt, diætetico, nutriēs cholericos prima die, cæteris vtēs congrue. Postera inquit die eos ante vomitum vsque ad tertium diem neque cibo nutriendos, neque os colluere permittendos, si quicquam fuerit suspicione sollicitum. Post tertium vero diem continenter atque cum cautione resumptionem faciendam. Sed huic erit respondendum: Vtrum in declinatione passionis dari dixerit vinum, atque varium cibum, an ante ipsam, quod est intemporale atque importunum. Sed si in declinatione, cur declinante passione, & quantum creditur forsitan & exclusa, vsque ad primam diatrioton abstinendos existimat ægrotantes? His

enim qui forsitan ob eius defensionem dixerint eum præcauere rursus ne febres irruant. Respondeamus hoc esse occultum, & non oportere methodicum esse suspicionibus incertis occupatum, & vere. at si ob irruentem febriculam, quæ iam presens esse videatur, abstinentia putat utendum, erat melius dicere, quia cessante vomitu, emergente febricula abstinentia est adhibenda, quod idem facere vel memorare neglexerit.

De defluxione, quam græci diarrhœam vocant. Caput XXII.

Defluxio, est secundum Aselepiadem rheumatismus, siue fluor parui temporis vltimarum partium coli atque sessionis, siue longanonis, ut nos appellamus. Quæ fit, inquit, ex conuentu siue concursu atq; congressu corpusculorum. Sed huic quidam responderunt, quod non solum vltimarum partium coli defluxio esse videatur, sed etiam superiorum, item ex corpusculorum concursu, siue conuentu, quem entasim appellauit, negant fieri posse defluxionem, sed magis abstinentiam vel retentionem. Alij rursus defluxionem dicunt fluorem, siue ut græci rheumatismum parui temporis intestinorum, atque sessionis vel longanonis secundum viarum raritatem. Sed superfluum est causas adijcere, cum passionem diffinimus, quibus fuerit confecta defluxio. Item alij defluxionem esse dixerunt ventrisurbationem celerem, vel acutam, quæ fit ex corruptione ciborum. Sed etiam nunc habet quædam

superflua, diffinitio . Dehinc etiã sine corruptione ciborum , aut simili causa posse defluxionem fieri præuideamus. Sequitur autem defluxione laboratẽ sine vllõ dolore effusio liquidorum per podicem, hoc est, per anum quæ corporis faciat corruptionem . Aliquando etiam perseverando intestinorum vulnerationem, ex qua dysenteria sæpe sequatur. Utendum deniq; ægrotante locato, silentio atque abstinentia cibi & vini . Tunc cataplasmatibus cõstrictiuis secundũ clunes atq; ventrem vel pubetenus. Alia die si defluxio cessa uerit cibus adhibendus cõstrictiuus. Tunc etiã vinum atque lauacrum adhibendum , & cætera quæ resumptionibus conuenire videntur.

CAELII AVRELIANI METHO
dici Siccensis Oxeon Libri tertij finis.